

ARENDALE KOMMUNE

Handlings- og økonomiplan 2024-2027

Oppdatert pr. 14.01.24

Innholdsfortegnelse

A. Handlings- og økonomiplan 2024 – 2027	3
B. Bystyrets vedtak 14.12.2023	4
C. Kommunedirektørens forslag m/vedlegg oppdatert etter bystyrets vedtak	9

A. Handlings- og økonomiplan 2024-2027

Arendal bystyre behandlet i møte 14. desember 2023 formannskapetets innstilling til handlings- og økonomiplan for 2024-2027, herunder årsbudsjett 2023. Bystyrets vedtak framkommer i protokoll fra bystyrets møte (jf. kapittel B).

I samsvar med bystyrets vedtak er følgende oversikter oppdatert:

- obligatoriske oversikter for Arendal kommune, jf. vedlegg 1
- sektorenes økonomiske rammer, jf. vedlegg 2
- obligatoriske oversikter for kommunale foretak, jf. vedlegg 5 og 6
-

Kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan følger etter bystyrets vedtak og oppdaterte vedlegg i dette dokumentet.

B. Bystyrets vedtak 14.12.2023

A. Handlings- og økonomiplan for perioden 2024-2027

1. Arendal bystyre vedtar fremlagt forslag til handlings- og økonomiplan for Arendal kommune konsolidert for perioden 2024-2027
2. Arendal bystyre legger handlings- og økonomiplanens drifts- og investeringsrammer for perioden 2024-2027 til grunn for planlegging og drift av virksomhetene.

B. Årsbudsjett for 2024

1. Arendal bystyre vedtar forslag til budsjett for 2024 for Arendal kommune som fremstilt i skjema bevilgningsoversikt drift, bevilgningsoversikt drift per sektor, korrigert bevilgningsoversikt investering og brutto investeringer per prosjekt
2. Arendal bystyre vedtar sektorenes økonomiske rammer
3. Arendal bystyre vedtar bevilgningsoversikt drift, bevilgningsoversikt investering og brutto investeringer per prosjekt for Arendal eiendom KF og Arendal havn KF slik det er fremstilt i vedlegg 5 og 6 i kommunedirektørens forslag.
4. Arendal bystyre vedtar, i samsvar med eiendomsskatteloven §§ 2 og 3 bokstav a), at:
 - Eiendomsskatt skal skrives ut for alle faste eiendommer i hele kommunen for skatteåret 2024.
 - Det skrives ut skatt på det særskilte skattegrunnlaget fra «verk/bruk» redusert med 6 syvendedeler i 2024, jfr. overgangsregel til eiendomsskattelovens §§ 3 og 4, første ledd.
 - Den generelle skattesatsen settes til 4,7 promille av eiendomsskattegrunnlaget.
 - Med hjemmel i eiendomsskatteloven § 12 bokstav a settes skattesatsen for bolig- og fritidseiendommer til 4 promille av eiendomsskattegrunnlaget. Eiendomsskattegrunnlaget for bebygde bolig- og fritidseiendommer er lik 70 % av eiendomsskattetakst.
 - Næringseiendommer, ubebygde eiendommer og annet som ikke er bolig- og fritidseiendommer settes med skattesats på 4,7 promille.
 - Det gis ikke bunnfradrag på bolig- og fritidseiendommer fra og med 2024
 - Skattesats for det særskilte skattegrunnlaget settes til 7 promille.
 - Arendal bystyre vedtar i medhold av eiendomsskatteloven § 7 bokstav b, at bygning som er fredet iht. lov, fritas for eiendomsskatt.
 - Eiendomsskatten skal betales i minst to terminer.
 - Ved taksering og utskriving av eiendomsskatt benytter kommunen vedtekter vedtatt av bystyret 23.06.2022.
5. Arendal bystyre vedtar eiendomsgebyr, salgs- og leiepriser i henhold til kommunedirektørens innstilling i vedlegg 7.
6. Arendal bystyre vedtar å gi kommunedirektøren fullmakt til å gjennomføre lokale lønnsforhandlinger etter de ulike lokale forhandlingshjemlene i hovedtariffavtalen.
7. Arendal bystyre vedtar å oppta lån til investeringsformål etter kommunelovens § 14-15, i alt 295.547 millioner kroner i 2024 i samsvar med investeringsbudsjettet, jf. vedlegg 1, økonomisk oversikt investering. Avdrag beregnes i tråd med forskrift og krav til minimumsavdrag.
8. Arendal bystyre vedtar at kommunens utlån til Arendal eiendom KF og Arendal Havn KF til investeringsformål belastes kommunens gjennomsnittlige innlånsrente.
9. Arendal bystyre gir kommunedirektøren fullmakt til å benytte inntil 150 millioner kroner av trekkrettigheten i Sparebanken Sør.
10. Arendal bystyre vedtar å oppta startlån på 150 millioner kroner hos Husbanken

for videre utlån jf. vedlegg 1, bevilgningsoversikt investering.

11. Arendal bystyre vedtar at mottatte investeringsinntekter i løpet av 2024 (salg av tomter, avhending av utstyr og lignende) avsettes til investeringsfond/ekstraordinære avdrag på lån. Dette gjelder også for salgsinntekter i de kommunale foretakene.
12. Arendal bystyre vedtar at ved avslutning av investeringsprosjekter skal eventuelle ledige lånemidler avsettes til egen balansekonto for ubrukte lånemidler, avsluttede prosjekter. Disse nyttes til ekstraordinære avdrag på opptatte investeringslån. Ubrukte lånemidler fra avsluttede investeringsprosjekter kan alternativt benyttes til reduksjon av låneopptak. Kommunedirektøren gis fullmakt til å velge det alternativet som passer best for forvaltningen av kommunens gjeld.
13. Arendal bystyre gir kommunedirektøren, innenfor vedtatt budsjettamme, fullmakt til å overføre driftsmidler til investeringsbudsjettet når utgiftene i henhold til budsjett- og regnskapsforklaringen skal føres i investeringsregnskapet.
14. Arendal bystyre vedtar å gi kommunedirektøren fullmakt til å fordele sentralt avsatte lønnsmidler (fra lønnsavsetning) til sektorene når lønnsoppgjørene foreligger og justere budsjettet, inkl. sektorenes rammer, i tråd med endelige budsjettforutsetninger fra pensjonskassene.
15. Bystyret gir kommunedirektøren mandat til å gjennomgå alle betalingssetter, og legge fram eventuelle endringer i forbindelse med 1. tertial.
16. Arendal bystyre vedtar at eventuelle driftsmessige justeringer knyttet til endelig statsbudsjett dekkes ved bruk av disposisjonsfond.
17. Arendal bystyre gir kommunedirektøren fullmakt til å innarbeide bystyrets vedtak i drifts- og investeringsbudsjettet. Endringer i driftsbudsjettet justeres eventuelt mot disposisjonsfond.

1	Endringer til kommunedirektørens driftsbudsjett	2024	2025	2026	2027
2					
3	Økt utbytte Å Energi		kr -34 000 000	kr -20 000 000	kr -20 000 000
4	Økte konsesjonskraftsmidler	kr -3 000 000	kr -3 000 000	kr -3 000 000	kr -3 000 000
5	Utbytte	kr -1 000 000	kr -1 000 000	kr -1 000 000	kr -1 000 000
6	Økt skatteanslag	kr -30 000 000	kr -40 000 000	kr -40 000 000	kr -40 000 000
7	Uendret eiendomsskatteregler	kr 35 500 000	kr 46 500 000	kr 57 500 000	kr 68 500 000
8	Utvikling i eiendomsmassen	kr -	kr -2 000 000	kr -2 000 000	kr -2 000 000
9	Prisjustering 50 prosent	kr -5 000 000	kr -5 000 000	kr -5 000 000	kr -5 000 000
10	Innkjøp	kr -5 000 000	kr -7 000 000	kr -9 000 000	kr -11 000 000
11	Ta bort kommunens rådgivning av småbedrifter gjennom AI-fabri	kr -500 000	kr -500 000	kr -500 000	kr -500 000
12	Kutt i politiske godtgjørelser	kr -500 000	kr -500 000	kr -500 000	kr -500 000
13	Utsatt oppstart 2-4 årskonstroll barnehage	kr -2 000 000			
14	Bofellesskap (avdrag, renter)		kr 700 000	kr 3 600 000	kr 7 100 000
15	Bofellesskap bemanning (drift)			kr 17 000 000	kr 35 000 000
16	Fremskynde helsehus/sykehjem (avdrag, renter)	kr 100 000	kr 500 000	kr 5 500 000	kr 26 200 000
17	Reversering kutt AE KF		kr 8 000 000	kr 8 000 000	kr 8 000 000
18	Tilbakeføring på drift skole	kr 10 000 000	kr 10 000 000	kr 10 000 000	kr 10 000 000
19	Spes. Ped i barnehagene	kr 780 000			
20	Tiltak oppvekstområdene	kr 500 000	kr 500 000	kr 500 000	kr 500 000
21	Tilbakeføring på drift hjemmesykepleie	kr 6 500 000	kr 6 500 000	kr 6 500 000	kr 6 500 000
22	Pleietyngde opprettholdes	kr 7 680 000	kr 7 680 000	kr 7 680 000	kr 7 680 000
23	Styrke grunnbemanning helse og mestring og sikre livsglede	kr 16 000 000	kr 16 000 000	kr 16 000 000	kr 16 000 000
24	Turnusplanlegging	kr -1 000 000	kr -2 000 000	kr -4 000 000	kr -5 000 000
25	Fattigdomstiltak	kr 3 000 000	kr 3 000 000	kr 3 000 000	kr 3 000 000
26	Sosialhjelp på 2024 nivå	kr 500 000	kr 500 000	kr 500 000	kr 500 000
27	Gatefotballen	kr 2 000 000	kr -	kr -	kr -
28	Reversere kutt lag og foreninger	kr 1 250 000	kr 1 250 000	kr 1 250 000	kr 1 250 000
29	Kulturtilbud barn og unge styrkes	kr 3 000 000	kr 3 000 000	kr 3 000 000	kr 3 000 000
30	Helsestasjon ungdom - økt åpningstid	kr 500 000	kr 500 000	kr 500 000	kr 500 000
31	Lysløyper driftet av idrettslag	kr 200 000	kr 200 000	kr 200 000	kr 200 000
32	Stølsvika	kr 400 000	kr 400 000	kr 400 000	kr 400 000
33	Immanuel	kr 70 000	kr 70 000	kr 70 000	kr 70 000
34	KOS-kurs (foreldreveiledning)	kr 550 000	kr 550 000	kr 550 000	kr 550 000
35	ATROP	kr 250 000	kr 250 000	kr 250 000	kr 250 000
36	Sum endringer	kr 40 780 000	kr 11 100 000	kr 57 000 000	kr 107 700 000
37	Brak av felles disposisjonsfond	-kr 40 780 000	-kr 11 100 000	-kr 57 000 000	-kr 107 700 000
38	Nettodriftsresultat posisjonens forslag	kr 22 102 000	-kr 8 317 000	kr 8 639 000	kr 24 419 000
39	Netto driftsresultat KD	-18 678 000	-19 417 000	-48 361 000	-83 281 000

1	Endringer til kommunedirektøren investeringsbudsjett	2024	2025	2026	2027
2					
3	Endringer investering				
4	Forprosjekt helsehus	kr 5 000 000		kr -5 000 000	
5	Fremskynde helsehus		0 kr 10 000 000	kr 300 000 000	kr 500 000 000
6	Fremskynde boliger for personer med nedsatt funksjonsevne		0 kr 45 000 000	kr 59 000 000	kr 88 000 000
7	Økte/reduerte låneopptak	kr 5 000 000	kr 55 000 000	kr 359 000 000	kr 588 000 000

Vedtatte tilleggsforslag:

Forslag 1: (Posisjonen)

Arendal bystyre ber Arendal eiendom KF om å jobbe videre med å utvikle Marisberg og legge frem en sak for styret og bystyret der ulike modeller for boligbygging på feltene Marisberg, Dyvikheia og Østre Mørfjær legges frem. I tillegg skal Arendal Eiendom KF, i tett samarbeid med kommunedirektøren, vurdere blant annet muligheten for å kjøpe leiligheter i private prosjekter etter behov og i rett tid. Dette med mål om å sikre at flere større utbyggingsprosjekter realiseres. Saken legges frem for styret i Arendal Eiendom KF og bystyret innen påske 2024.

Forslag 2: (Posisjonen) Arendal bystyre ber kommunedirektøren undersøke muligheten for å selge relevante formålsbygg til Arendal kommunale pensjonskasse for å lette kommunens gjeldsbelastning, og for så å leie tilbake det samme bygget. Bystyret ber om en melding av saken til 1. tertial 2024.

Forslag 3: (Posisjonen) Arendal bystyre ber om en referansemåling av Offentlig Fellesinnkjøp på Agder (nye OFA) i løpet av 2024.

Forslag 4: (Posisjonen)

side 21 av 23 Arendal bystyre ber kommunedirektøren om å fremlegge en sak som omhandler kostnadsutviklingen i senere årene i IKT Agder for Arendal kommune. Saken skal også synliggjøre vesentlige prosjekter for effekter og gevinster knyttet til digitalisering av kommunens tjenester. I saken skal legges det frem et forslag til plan for hvordan IKT-Agder kan imøtekomme Arendal kommunes behov for å sette fart på digital tjenesteutvikling til det beste for innbyggere og næringsliv. Saken legges frem for politisk behandling høsten 2024.

Forslag 5: (Posisjonen og Høyre))

Omforent forslag fra posisjonen og Høyre

Kommunedirektøren bes utforme en strategi innenfor bemanningsplanlegging og ressursstyring på området som spesielt ivaretar sektor helse og mestring og oppvekst og utdanning. En slik strategi skal inneholde faktorer som ivaretar den forventede befolkningsvekst og opprettholdelse av god kvalitet i tjenestene gjennom følgende hovedtemaer for en systematisk utvikling på områdene:

- rekruttere og beholde medarbeidere, med et eget fokus på rekruttering av lærlinger og studenter.
- utdanning og kompetansebygging
- ledelse og ledelsesstruktur
- planlegging og styring av bemanning, med mest mulig bruk av heltidsstillinger samt sikre en god helgedekning.

Forslag 6: (Posisjonen)

Arendal bystyre ber kommunedirektøren utrede en utvidelse av dagtilbudet for yngre og eldre personer med demenssykdom i eksisterende bygningsmasse i samarbeid med "Med Hjerte for Arendal". Saken legges frem for politisk behandling i Helse- og omsorgsutvalget våren 2024.

Forslag 7: (Posisjonen)

Arendal bystyre ber kommunedirektøren om levere en sak hvor det kartlegges ettervern for mennesker med rusproblematikk etter endt behandling. Saken skal ta for seg sosial inkludering, oppfølging fra helseog omsorgstjenesten, bostøtte, arbeidstrening og forebygging av tilbakefall. Saken legges frem for politisk behandling Helse- og omsorgsutvalget i løpet av 2024.

Forslag 8: (Posisjonen)

Arendal bystyre ber om en sak våren 2024 om innføring av pårørendeutvalg knyttet til hjemmesykepleien i de ulike sonene med hensikt å sikre at pårørende blir bedre involvert i utvikling av tjenesten.

Forslag 9: (Posisjonen)

Arendal bystyre ber om en sak med målrettede og varige tiltak for barn i fattige familier (jfr. punktet om fattigdomstiltak i posisjonens budsjettforslag for 2024-2027). Arendal kommune arbeider allerede tett med å bistå 10-15 fattige barnefamilier etter mal fra «Nye mønstre» (Prosjekt Kristiansand). Arendal bystyre ønsker å øke denne satsingen til 40 barnefamilier. Dette belyses i sak innen juni 2024.

Forslag 10: (Posisjonen)

Jobbkollektivet er et nytt inkluderings tiltak i Arendal. Arendal bystyre anmoder Jobbklar å innarbeide Jobbkollektivet i sin portefølje.

Forslag 11: (Posisjonen)

Arendal bystyre ber kommunedirektøren å utrede de skeives levekår og hvordan disse kan bedres, og tiltak som sikrer de skeives involvering i saker som angår dem. Saken legges frem til bred politisk behandling innen sommeren 2024.

Forslag 12: (Posisjonen)

Arendal bystyre ber kommunedirektøren utrede muligheten for at Arendalskolen skal kunne tilby undervisning på engelsk som primærpråk. Dette for å kunne imøtekomme forventet økning av internasjonale arbeidstakerne i kommunen. Saken legges frem til politisk behandling i Oppvekst og kulturutvalget før sommeren 2024.

Forslag 13: (Posisjonen)

Arendal bystyre ber kommunedirektøren gjennomføre en evaluering av spesialpedagogenes forebyggende arbeid i de kommunale barnehagene. Saken legges frem for politisk behandling Oppvekst- og kulturutvalget før budsjettarbeidet for 2025 avsluttes.

Forslag 14: (Posisjonen)

Arendal bystyre ber kommunedirektøren søke om midler og følge opp kommunens forpliktelser i Naturavtalen. Dette arbeidet innarbeides i rulleringen av kommuneplanens arealdel og vil komme til politisk behandling i 2024.

Forslag 15: (Posisjonen)

Arendal bystyre ber kommunedirektøren om å legge frem en sak over kommunens samlede tilskuddsordninger til eksterne. Saken skal inneholde kriterier for søknadsfrist, tildeling og transparens i saksbehandling. Saken legges frem for bred politisk behandling før sommeren 2024.

Forslag 16: (Høyre)

Rusmiddelanalyse.

Arendal bystyre ber kommunedirektøren fremme en sak knyttet til rusmiddelanalyse. Hensikten med analysen er å kartlegge spredning av potensielt farlige stoffer i Arendal. Dette er skadereduksjon som kan redde liv.

Forslag 17: (Høyre)

Bofellesskap

Arendal bystyre ber kommunedirektøren se på mulighetene for å etablere bofellesskap i tilknytning til utbygging av ordinære boligprosjekter/leilighetsbygg.

Forslag 18: (Høyre)

Inkluderingsdugnad.

Arendal bystyre ber om at det fortsatt videreføres/ prioriteres en inkluderingsdugnad med mål om at 5 % av nyansettelser i kommunen skal være mennesker med hull i Cv-n eller mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Forslag 19: (Høyre)

Posisjonen har et forslag i sitt budsjettforelegg legg lydende : « Rask evaluering av Arendal eiendom KF. Evalueringen skal skje internt i kommunen, og ikke med bruk av eksterne aktører.»

Dette bør byttes ut med :

« Bystyret ber om en evaluering av Arendal eiendom KF. Styret for Arendal eiendom legger i bystyrets møte i januar fram et mandat for evalueringen, i samarbeid med kommunedirektøren. Evalueringen skal skje internt i kommunen, og ikke med bruk av eksterne aktører. Bystyret imøteser at sluttrapport legges fram til bystyrets marsmøte.»

Forslag 20: (FrP)

Arendal Bystyre ber kommunedirektøren utrede de kommunale drift av tjenester som er omfattet av selvkostprinsippet for å belyse mulighetene for økt effektivitet og lavere driftskostnader. Saken legges frem til politisk behandling i Samfunnsutvalget i løpet av 2024

Forslag 21: (FrP)

Vi er nå inne i en dyrtid der økonomien er trang for de aller fleste. Det er derfor et politisk mål for Arendal Bystyre å holde avgifts- og gebyrnivået i kommunen på et minimum uten at det berører de tjenestene som kommune yter til sine innbyggere i nevneverdig grad.

Arendal Kommune vil som et ledd i dette arbeidet etablere en plan for nedtrapping og avvikling av eiendomsskatt i Arendal. Kommunedirektøren forbereder sak som legges frem for bystyret før behandlingen av HØP 2025-28

Forslag 22: (KrF)

Støttekontaktene i Arendal kommune er ikke forsikret. Bystyret ber om en sak som peker på en løsning for dette.

Forslag 23: (Pp)

Arendal kommune skal legge frem en sak om levekår for mennesker med funksjonsnedsettelse.

Forslag 24: (Pp)

Arendal kommune må nå få fortgang i allerede vedtatt prosjekt med å få satt opp lekeapparater for barn med funksjonsnedsettelse.

ARENDALE KOMMUNE

Handlings- og økonomiplan 2024-2027

Vedlegg oppdatert med bystyrets vedtak 14.12.24

1	Kommunedirektørens innledning	5
2	Organisering.....	7
3	Overordnede føringer for økonomiplanperioden.....	9
3.1	Føringer fra kommuneplanens samfunnsdel.....	9
3.2	Økonomiske rammebetingelser.....	9
3.3	Finansielle handlingsregler	9
4	Verdier, satsingsområder og strategiske mål	16
5	Driftsbudsjett	19
5.1	Innledning	19
5.2	Budsjettprosess 2024-2027	19
5.3	Hovedtrekkene i driftsbudsjettet for Arendal kommune	20
5.4	Konsolidert driftsbudsjett.....	32
6	Investeringsbudsjett og finansforvaltning	34
6.1	Forutsetninger og konsekvenser	34
6.2	Finansforvaltning	35
6.3	Totale investeringer	38
6.4	Investeringer i Arendal kommune	39
6.5	Investeringer i Arendal Eiendom KF.....	41
6.6	Investeringer i Arendal Havn KF.....	44
6.7	Utvikling finansiell handlingsregel - investering	44
7	Klimabudsjett.....	46
7.1	Arendal kommunes klimamål	46
7.2	Status klimagassutslipp i Arendal kommune (Klimastatistikk)	47
7.3	Prioriteringer i handlings- og økonomiplanperioden.....	49
7.4	Klimatiltak 2024-2027	49
8	Arbeidsgiverstrategi.....	52
8.1	Målstruktur	53
8.2	Prioriteringer og tiltak for å nå målene	54
9	Organisasjon og utvikling.....	59
9.1	Beskrivelse av sektor.....	59
9.2	Målstruktur	61
9.3	Prioriteringer og tiltak for å nå målene	61
9.4	Driftsbudsjett med endringer	63
	<i>Investeringsbudsjett</i>	<i>63</i>
10	Økonomi og strategi	64
10.1	Beskrivelse av sektor.....	64
10.2	Målstruktur	65
10.3	Prioriteringer og tiltak for å nå målene	66

10.4	Driftsbudsjett med endringer	67
11	Samfunn og næring.....	69
11.1	Beskrivelse av sektor.....	69
11.2	Målstruktur	70
11.3	Prioriteringer og tiltak for å nå målene	71
11.4	Driftsbudsjett med endringer	77
12	Helse og mestring	81
12.1	Beskrivelse av sektor.....	81
12.2	Målstruktur	83
12.3	Prioriteringer og tiltak for å nå målene	84
12.4	Driftsbudsjett med endringer	87
13	Oppvekst og utdanning.....	90
13.1	Beskrivelse av sektor.....	90
13.2	Målstruktur	91
13.3	Prioriteringer og tiltak for å nå målene	92
13.4	Driftsbudsjett med endringer	93
14	Kultur og inkludering	96
14.1	Beskrivelse av sektor.....	96
14.2	Målstruktur	97
14.3	Prioriteringer og tiltak for å nå målene	98
14.4	Driftsbudsjett med endringer	99
15	Arendal Eiendom KF.....	106
15.1	Beskrivelse av området.....	106
15.2	Prioriteringer.....	108
15.3	Driftsbudsjett med endringer	109
16	Arendal Havn KF.....	110
16.1	Beskrivelse av området.....	110
16.2	Prioriteringer.....	110
16.3	Driftsbudsjett med endringer	111
17	Vedlegg	113
	<i>Vedlegg 1: Obligatoriske oversikter Arendal kommune</i>	<i>113</i>
	<i>Vedlegg 2: Økonomiske rammer pr. sektor</i>	<i>125</i>
	<i>Vedlegg 3: Klimatiltak 2024-2027</i>	<i>126</i>
	<i>Vedlegg 4: Effekt på renter, avdrag og andre driftskostnader</i>	<i>130</i>
	<i>Vedlegg 5: Obligatoriske oversikter Arendal Eiendom KF.....</i>	<i>131</i>
	<i>Vedlegg 6: Obligatoriske oversikter Arendal havn KF.....</i>	<i>140</i>
	<i>Vedlegg 7 Betalingssetser</i>	<i>145</i>
	<i>Helse og mestring</i>	<i>145</i>

<i>Undervisning</i>	146
<i>Barnehage</i>	147
<i>Skole - SFO</i>	147
<i>Kirkeverge</i>	148
<i>Regnskap</i>	148
<i>Samfunn og næring</i>	148
<i>Kommunalteknikk og geodata</i>	148
<i>Teknisk</i>	148
<i>Selvkost</i>	149
<i>Bygg og reguleringsplaner</i>	158
<i>Kultur og inkludering</i>	163
<i>Brann</i>	167
<i>Vitensenteret</i>	169
<i>Arendal voksenopplæring</i>	170
<i>Arendal Eiendom KF</i>	171

1 Kommunedirektørens innledning

Kommunen har i 2023 gjennomgått en revidering av organisasjonsmodellen i kommunen. Begrunnelsen for dette er å sikre en enkel og tydelig modell som er forståelig for ansatte, innbyggere og politikere. Det er også viktig at det er en god balanse og bredde i fagkompetansen som sitter i kommunedirektørens ledergruppe.

Som del av restruktureringsarbeidet er det arbeidet fram en felles visjonshistorie, verdier, satsingsområder og hovedmål for kommunen, med utgangspunkt i kommuneplanens samfunnsdel. Ledere i Arendal kommune skal eie, reflektere og styre etter disse. Dette skal sikre en tydelig retning for det arbeidet 3 500 ansatte gjør hver dag i kommunen.

Kommunens verdier er: *Mennesket først, Ambisiøs og Langsiktig.*

For hver sektor er det sektormål og delmål som knytter seg opp til hovedmålene. I 2024 vil organisasjonen arbeide videre med disse og inkludere indikatorer og konkrete tiltak for å måle om kommunen og samfunnet beveger seg i ønsket retning.

I tillegg til dette er to andre viktige prinsipper kommet på plass i 2023:

Rammestyring

Fra og med denne Handlings- og økonomiplanen endres budsjettet fra enhets- til sektornivå. Det betyr at sektorene kan flytte på budsjettmidlene mellom egne enheter, virksomheter og avdelinger uten politisk behandling. Sektorene kan dermed gjøre tiltak raskt ved endringer, og prioritere i tråd med egne faglige vurderinger.

Økonomiske handlingsregler

Bystyret har vedtatt økonomiske handlingsregler som skal gi en bedre økonomisk bæreevne og stabil og forutsigbar økonomi og drift:

- Handlingsregel for netto driftsresultat skal være i gjennomsnitt 1,75 % av brutto driftsinntekter i økonomiplanperioden
- Handlingsregel for gjeldsgrad skal være 100 % av brutto driftsinntekter eller lavere ved utløp av økonomiplanperioden.
- Handlingsregel for disposisjonsfond skal være på minst 5 % av brutto driftsinntekter i gjennomsnitt i økonomiplanperioden

Kommunen må ha penger på fond for å kunne håndtere uforutsette kostnader og hendelser som kan oppstå. I tillegg er fond avgjørende for å kunne finansiere investeringer gjennom en egenkapitalandel.

Kommunedirektørens budsjettforslag legges fram med et positivt netto driftsresultat i alle fire årene i økonomiplanperioden, men kommunen når likevel ikke handlingsregelen i perioden. Gjennomsnittlig er netto driftsresultat i perioden cirka 1 %, som innebærer at resultatet for perioden er under handlingsregelen på 1,75 %. Det er likevel en positiv utvikling at man når nivået i handlingsregelen i 2027.

Dersom handlingsregelen på 1,75 % skal nås i økonomiplanperioden vil dette kreve en ytterligere innstramning av rammene og kutt i tjenestene utover det som er foreslått i perioden. Kommunedirektøren har nedjustert investeringsnivået og lagt inn tiltak i drift for å nå handlingsregelen innen utgangen av økonomiplanperioden.

Handlings- og økonomiplanen bærer fortsatt preg av følgende av krigen i Ukraina, høy pris- og lønnsvekst, høye renter og energipriser på et høyere nivå enn tidligere år. Kommunen har bosatt og skal bosette flere flyktninger, og i 2024 vil særlig mangel på boliger bli krevende. Dette forsterkes av at kommunen opplever befolkningsvekst som følge av grønn industrietablering. Det bygges i 2023 færre boliger enn tidligere år grunnet høye material- og finanskostnader. Kommunen vil arbeide for å løse boligutfordringene og strukturere dette gjennom et strategisk prosjekt.

Et annet sentralt trekk som utfordrer kommunen, er endring i demografi med flere eldre som gir økte helse- og omsorgsbehov. Kommunen fortsetter arbeidet med innsatstrappen og metodikken bak denne ligger til grunn for sektorenes mål og prioriteringer. Boliger som bidrar til at folk kan bo lengst mulig hjemme blir viktig i det videre arbeidet.

Årets handlings- og økonomiplan har vært krevende å arbeide fram. Det har vært en omfattende prosess, med mye involvering, og nødvendig tiltak for å legge til rette for en bærekraftig økonomi. Det har vært krevende å prioritere ulike tjenester opp mot hverandre. Det er lagt inn flere tiltak for å oppå balanse i budsjettet, og det har ikke vært mulig å imøtekomme alle sektorenes behov. Videre er det også lagt inn et redusert investeringsnivå for kommunen. Handlings- og økonomiplanen er stram i hele perioden, men skal rigge kommunen for en mer forutsigbar og bærekraftig framtid.

Til tross for innsparingstiltak er det en økning i sektorrammene fra 2023 til 2024, og med større fleksibilitet gjennom rammestyringen forventes det at det skal være tilstrekkelig med midler for planlagte aktiviteter.

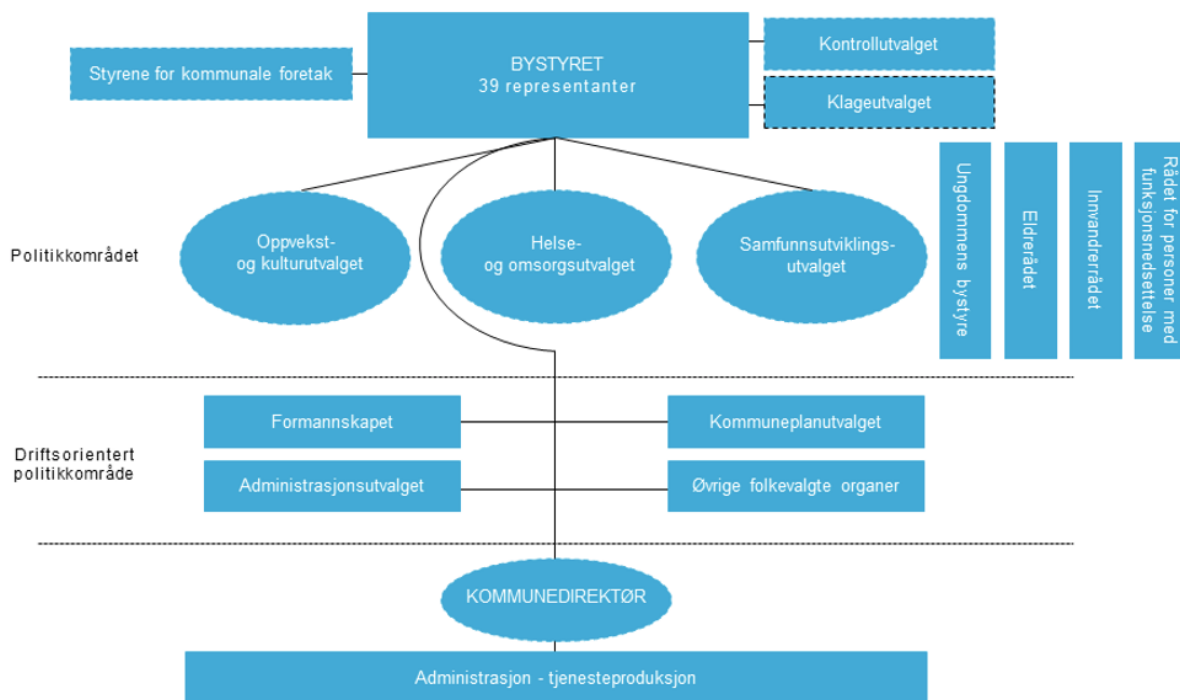
Det ligger både motivasjon og forpliktelse hos ledere og ansatte om å nå målene og gjennomføre de tiltakene som beskrives i handlings - og økonomiplanen for 2024-2027. Det krever at vi fortsatt jobber med større endringer og utvikler oss gjennom å innovere og digitalisere tjenestene i kommunen.

Det er en krevende oppgave å forene politiske ambisjoner og en strammere kommuneøkonomi. Kommunedirektøren ønsker politikerne lykke til i arbeidet, og har stor tro på at det vil bli truffet kloke politiske valg og vedtak.

Kommunedirektøren legger med dette fram forslag til handlings- og økonomiplan for 2024-2027.

2 Organisering

Politisk organisering

Arendal kommune er politisk organisert etter formannskapsmodellen med bystyret som øverste organ. Dette er hovedmodellen i kommuneloven, og innebærer at formannskapet velges av kommunestyret etter partienes representasjon i bystyret.

Administrativ organisering

Arendal kommunes øverste ledelse består av Kommunedirektør og 6 kommunalsjefer. Nivået under består av enhets- og virksomhetsledere og avdelingsledere.

Kommunedirektøren skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og retningslinjer, samt har ansvar for at saker som legges fram for utvalg og bystyret er forsvarlig utredet og at vedtak blir iverksatt.

Kommunedirektøren er bindeleddet mellom politikerne og administrasjonen.

Det planlegges, budsjetteres og rapporteres på sektornivå.

3 Overordnede føringer for økonomiplanperioden

3.1 Føringer fra kommuneplanens samfunnsdel

Handlings- og økonomiplanen samler kommuneplanens handlingsdel, økonomiplan og årsbudsjett i ett dokument. Kommuneloven legger til grunn at det skal være en kobling mellom kommuneplanens samfunnsdel og økonomiplanen.

Kommuneplanens handlingsdel viser prioriteringer og tiltak for å nå de langsiktige målene i samfunnsdelen og andre temaplaner. Kommuneplanens handlingsdel rulleres årlig.

Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens virksomhet, og gi en realistisk og fullstendig oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver innenfor drift og investering.

Økonomiplanen skal omfatte minst en fireårs periode og revideres årlig.

Årsbudsjett er en bindende plan for kommunens midler, og anvendelse av disse i kommende år (Kommuneloven § 14-5). Årsbudsjettet konkretiserer økonomiplanen og gjelder hele kommunens virksomhet. Årsbudsjettet er første året i økonomiplanen og revideres årlig.

3.2 Økonomiske rammebetingelser

Føringer fra statsbudsjettet

Kommunene får en realvekst i frie inntekter på 5,1 milliarder kroner fra 2023. Dette er høyere enn prognosen som ble lagt til grunn i kommuneproposisjonen for 2024. Oppjusteringen må sees i sammenheng med økte anslag for pensjonskostnader. Merkostnader til pensjon og demografi er beregnet til 4,9 milliarder kroner. Innenfor de frie inntektene legger regjeringen inn en satsing på 0,3 milliarder kroner knyttet til kompensasjon for gradert basiskriterium, psykisk helse og rus og helsestasjon- og skolehelsetjeneste. I praksis betyr at det ikke er økt handlingsrom til kommunene.

I statsbudsjettet foreslås det at den kommunale skattøren for 2024 blir redusert med 0,2 prosentpoeng til 10,95 %. Skatteinntektene anslås etter dette å utgjøre 40 prosent av kommunesektorens samlede frie inntekter i 2024, i tråd med tidligere år.

Lønns- og prisveksten (kommunal deflator) for 2024 anslås til 4,3 %. Årslønnsveksten anslås til 4,9 % og den kommunale prisveksten anslås til i størrelsesorden 3,4 %. Den høye lønnsveksten må sees i sammenheng med lønnsoppjøret i 2023 som gir et høyt overheng til 2024.

Arendal kommune har en beregnet vekst i korrigerte frie inntekter på 4,4 % fra 2023 til 2024 (oppgitt i vedlegg til statsbudsjettet). Veksten for landet er samlet på 4,7 %. Økte kostnader knyttet til kommunens demografi og pensjon innebærer at kommunen ikke opplever økt økonomisk handlingsrom.

Kommunens økonomi og KOSTRA

KOSTRA står for Kommune-Stat-Rapportering. KOSTRA er kommunens eksternregnskap og gir viktig styringsinformasjon som gir grunnlag for kommunens prioriteringer. Kommunen arbeider aktivt med KOSTRA-dataene/indikatorerne som del av budsjettarbeidet. En presentasjon av utvalgte indikatorerne ble lagt frem i forbindelse med løypemeldingen til formannskapet 1. juni i år. KOSTRA-oversiktene viser at Arendal har lavere frie inntekter enn kommunene/gruppene det er naturlig å sammenligne oss med. Kommunens gjeld er høy og høyere enn sammenligningsgruppene og det er lite på disposisjonsfond og mindre enn for sammenligningsgruppene. KOSTRA dataene synliggjør at kommunes økonomi er krevende ved inngangen til handlings- og økonomiplanperioden.

3.3 Finansielle handlingsregler

Kommuneloven §14.2 stiller krav til at kommunestyret vedtar finansielle måltall for utviklingen av

kommunens økonomi. Bystyret vedtok i sak 23/64 i 2023 nye økonomiske handlingsregler. Dette er mer forpliktende enn tidligere måltall, og kommunedirektøren skal legge til rette for å nå disse gjennom god og bærekraftig økonomistyring. Følgende handlingsregler er vedtatt for Arendal kommune:

- Handlingsregel for netto driftsresultat skal være i gjennomsnitt 1,75 % av brutto driftsinntekter i økonomiplanperioden
- Handlingsregel for gjeldsgrad skal være 100 % av brutto driftsinntekter eller lavere ved utløp av økonomiplanperioden.
- Handlingsregel for disposisjonsfond skal være på minst 5 % av brutto driftsinntekter i gjennomsnitt i økonomiplanperioden

Bystyret vedtok også at Investeringer med lav eller middels risiko knyttet til låneopptak basert på markedsmessige investeringer i Arendal kommune eller gjennom de kommunale foretakene skal ikke inngå som en del av de økonomiske handlingsreglene for kommunen

Sentrale utviklingstrekk

Kommunenes Sentralforbund (KS) peker på 9 utviklingstrekk som sentrale utfordringer for kommunene fremover. Utviklingstrekene er både internasjonale og nasjonale og det er viktig for kommunen å ta hensyn disse i planlegging framover.

Flere eldre gir økte helse- og omsorgsbehov

Arendal forventer befolkningsvekst de nærmeste årene og er i en bedre situasjon enn mange kommuner. Likevel vil det bli en endring i befolknings sammensetningen framover. Det blir større vekst i antall eldre enn i befolkningen ellers. Dette innebærer at det vil bli færre yrkesaktive pr. pensjonist. Antall mennesker i yrkesaktiv alder stagnerer og forventes å gå ned på midten av 2030- tallet. Forholdet mellom antall personer i eldre aldersgrupper og antall personer i yrkesaktiv alder defineres som forsørgerbrøk i NOU 2023:4 *Tid for handling*.

Illustrasjonen under er basert på kommunens egen befolkningsprognose, der vekst knyttet til industrietablering og ringvirkninger er hensyntatt.

Kilde: Arendals egen befolkningsprognose

Det er usikkerhet rundt befolkningsprognosen. Antall flyktninger og økning i folketall knyttet til industrietablering med ringvirkninger er krevende å anslå. Likefullt illustrerer forsørgerbrøken den store omstillingen vi står overfor der færre er i arbeid, i kombinasjon med langt flere eldre. Helse- og omsorgsbehovene vil øke samtidig som antall i arbeidsfør alder og personer med omsorgsevne reduseres. Dette setter kommunens tjenester på prøve og planleggingen må ta hensyn til dette.

Trangere økonomi krever tøffere prioriteringer

Befolkningen i arbeidsdyktig alder vil bli redusert og oljesektoren er ikke lenger en sikker drivkraft til

velstandsvekst. Oljefondet må forventes å øke mindre enn det har gjort. Når norsk økonomi endres, vil offentlig velferd påvirkes og sannsynligvis reduseres. Kommunens økonomi blir mer krevende – og kommunen vil bli utfordret på å ta tøffere prioriteringer. Arendal må rigge kommunen for befolkningsvekst i en periode der budsjettene blir strammere.

Arendal kommune har inntekter på cirka 94 % av landsnittet til norske kommuner, og må drifte tjenestene rimeligere enn en gjennomsnittlig kommune i Norge. Det er særlig høy gjeldsgrad, lave fond og svake driftsresultater over tid som gir en utfordring. Økonomien utfordres også av høy prisvekst og høy rente.

Behov for boliger

For at befolkningen skal kunne vokse må det tilrettelegges for flere boliger enn tidligere. I kommunens befolkningsprognose legger kommunen til grunn at det om få år bygges om lag 500 boliger i året. Dette følger av Menons ringvirkningsanalyse i forbindelse med etableringen av Morrow. I 2023 har boligmarkedet stoppet noe opp på grunn av økte byggekostnader og høyere rente. Prognosen tilsier at det kun bygges 225 boliger i 2023. Dersom det skulle bli en vedvarende lav boligbygging vil det påvirke kommunens befolkningsvekst.

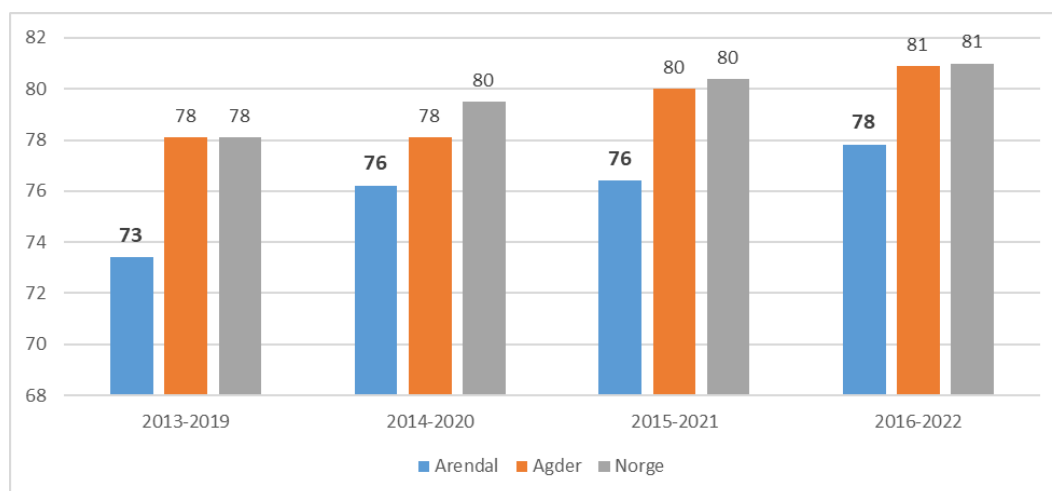
Kommunedirektøren mener det er viktig med fortetting av boligområdene, så ikke et økt antall boliger bygger ned for stor del av kommunens natur. Kommunen har behov for en differensiert boligbygging tilpasset endret befolknings sammensetning og utviklingstrender.

Flere utenfor samfunns- og arbeidsliv

Arendal har en høy andel unge i utenforskap. Mange fullfører ikke videregående skole og mange står utenfor arbeidslivet (uføretrygd). Kommunen har også en høy andel av befolkningen som arbeider deltid og dette innebærer også et ubrukt potensial. Det er tydelig flere i Arendal enn i landet som står utenfor arbeid og utdanning. I sum betyr dette at kommunen har en stor uutnyttet ressurs.

Arendal har færre som fullfører videregående skole enn Agder og landet.

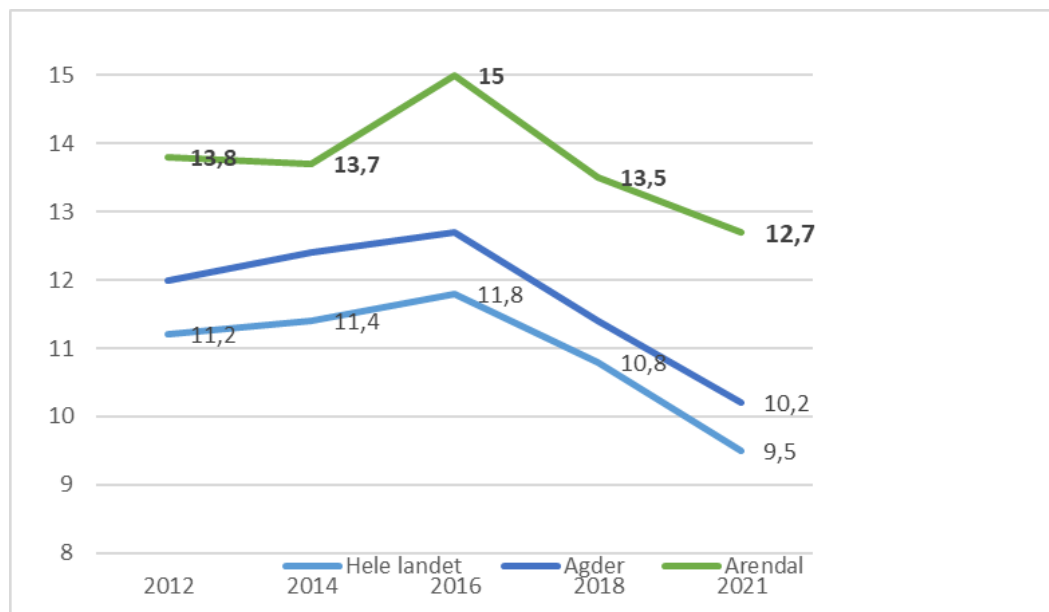
Unge uten fullført videregående opplæring havner oftere utenfor arbeid og utdanning, og har større sannsynlighet for langvarig utenforskap. Utdanning trekkes også frem som en viktig kilde til integrering. Tabellen under viser at det var 76 % i årene 2015-21 og 78 % i årene 2016-22 som fullførte med studie- eller yrkeskompetanse i løpet av 5/6 årsperiode i Arendal. Dette er en positiv utvikling. Den positive endringen sees i at det er flere på yrkesfaglige utdanningsprogram som gjennomfører enn tidligere. Fordelingen på utdanningsprogram viser at 85 % gjennomførte innenfor studieforbereidende, og 69 % innenfor yrkesfaglig utdanning i Arendal 2016-22 (Agdertall). Når vi sammenligner underkategorier med totalbildet viser det at færre med innvandringsbakgrunn gjennomfører (62 %) og at det generelt er flere jenter enn gutter som gjennomfører (80/72 %). Hos gruppen med innvandrerbakgrunn er kjønnsforskjellen enda større (Kommunehelse statistikkbank).

Andel som gjennomfører alle utdanningsprogram i videregående opplæring på normalt eller mer enn normalt tid (opp til 5/6 år).
Kilde Agdertall.no Gjennomføring videregående opplæring.

Personer utenfor arbeid, utdanning og opplæring

Det er spesielt en gruppe i samfunnet som trenger systematiske tiltak. Dette gjelder unge mennesker mellom 15-29 år som ikke er i arbeid, har gjennomført utdanning eller opplæring. Denne gruppen har sammensatte utfordringer og har en stor risiko for et liv i utenforskap, lav inntekt og uhelse.

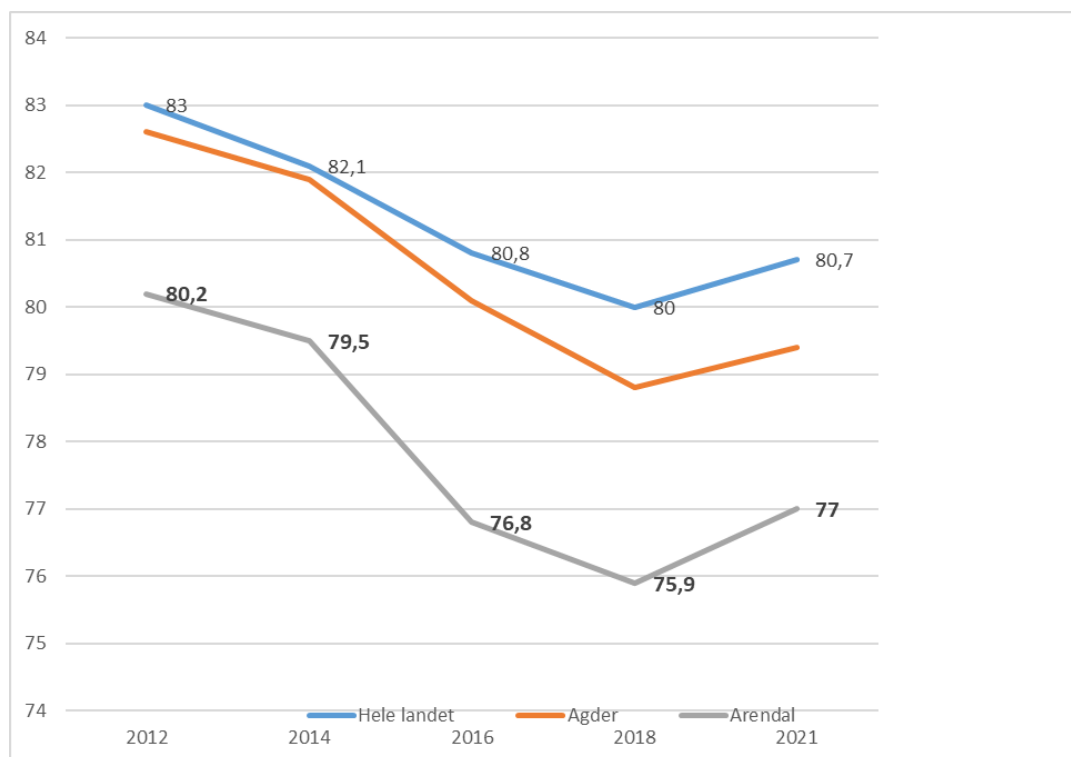

Andel personer i aldersgruppen 15-19 år som står utenfor arbeid, utdanning og opplæring. Kilde: Norgeshelsa statistikkbank.

I Arendal er 4,9 % i aldersgruppen 15-19 år og 12,7 % i aldersgruppen 15-29 år i denne situasjonen. Dette er hhv. 0,9 og 2,2 prosentpoeng høyere enn hele landet. Generelt har det for Norge og Arendal vært en positiv utvikling siden 2016

Utdanningsnivået i Arendal er lavere enn i landet.

Barn av foreldre med lavere utdanning presterer i gjennomsnitt dårligere på skolen, fullfører videregående skole sjeldnere og tar i mindre grad høyere utdanning enn de som har foreldre med mer utdanning. Det er 77 % i Arendal i 2021 i alderen 30-39 år som har videregående eller høyere utdanning, det er 2,3 prosentpoeng under landsgjennomsnittet.

Andel personer i alder 30-39 år med utdanningsnivå videregående eller høyere utdanning. Kilde: Kommunehelse statistikkbank

Levekårssonene i Arendal viser interne forskjeller på indikatorer som kan knyttes til utenforskap, og denne kunnskapen kan bidra til at kommunen kan tilpasse innsats etter behov.

Arendal har færre sysselsatte enn i Agder og landet. Sysselsettingsgraden er lavere enn snittet i fylket for både kvinner og menn. 68,7 % av kvinnene i Arendal arbeider, mot tilsvarende 74,9 % i landet. Alle kommunene på Agder har høyere deltidsandel blant kvinner enn landsgjennomsnittet. Arendal ligger langt bak landssnittet på dette området. 42,7 % av kvinnene i Arendal arbeider deltid mot 36,6 % i Norge.

Klima-, natur og miljøutfordringene tiltar

Arendal skal vokse og behovet for boliger og næringsområder blir større. Det vil bli kamp om arealene, og det er risiko for at kommunens nedbygde areal vil bli stort. Østre Agder kommunene er i samarbeid med fylkeskommunen i gang med å videreutvikle et areal- og naturregnskap for et fremtidig bærekraftig arealbruk.

Flere mennesker og mer næring til Arendal betyr økt behov for mobilitet og tilrettelegging for miljøvennlig transport. Det betyr økt press på eksisterende infrastruktur. For å unngå å bruke mer areal til vei, vil vi måtte øke andelen som bruker kollektiv, sykkel og gange, som sekundært vil gi mer plass og fremkommelighet til næringstransport og annen nødvendig transport. Sammenhengende sykkelveier (trygghet), avstand, topografi, trygg sykkelparkering og vær påvirker om man velger sykkel som transportmiddel.

Med økt aktivitet innen bygg, anlegg og transport vil utslippene i Arendal øke. Arendal har en nullvekstambisjon på utslipp og det blir derfor behov for å kutte utslipp slik at vi når målet om nullvekst. Den største utslippskilden er transport, sammen med utslipp fra bygg og anleggsvirksomhet. For at Arendal kommune skal lykkes i å redusere klimagassutslippene, er det en forutsetning at innbyggere, næringsliv og ansatte i kommunen endrer sin adferd til å bli mer klimavennlig.

Digitalisering i ulik fart og med ulik kraft

Digitalisering er avgjørende for å lykkes med den omstillingen som kommunen og samfunnet står overfor. Dette krever infrastruktur av god kvalitet, og at kommunen har faglig innsikt i produkt og målgrupper både blant ansatte og innbyggere. Innenfor kommunens stramme økonomi er det krevende å finne midler til investeringen som må gjøres for å få gevinster av digitaliseringen.

Digitalisering vil kunne avhjelpe utfordringen med at det blir færre i arbeidsfør alder i årene som kommer. Samtidig er det viktig å unngå digitalt utenforskap. Det er kjent at flere ulike grupper i befolkningen opplever at digitaliseringen av samfunnet er krevende. Det er mange innbyggere som er i stand til å bruke digitale tjenester, men det er allikevel en del som havner utenfor. Det er viktig at kommunen har oversikt over brukere med svak digital kompetanse for å ikke bidra til utenforskap. I tillegg er elementer med digitaliseringen utfordrende; det kan bidra til for mye skjermtid eller uheldige relasjoner som gir negative helseeffekter. Dette er dokumentert i UngData undersøkelsen.

Større risiko for uønskede hendelser globalt og lokalt

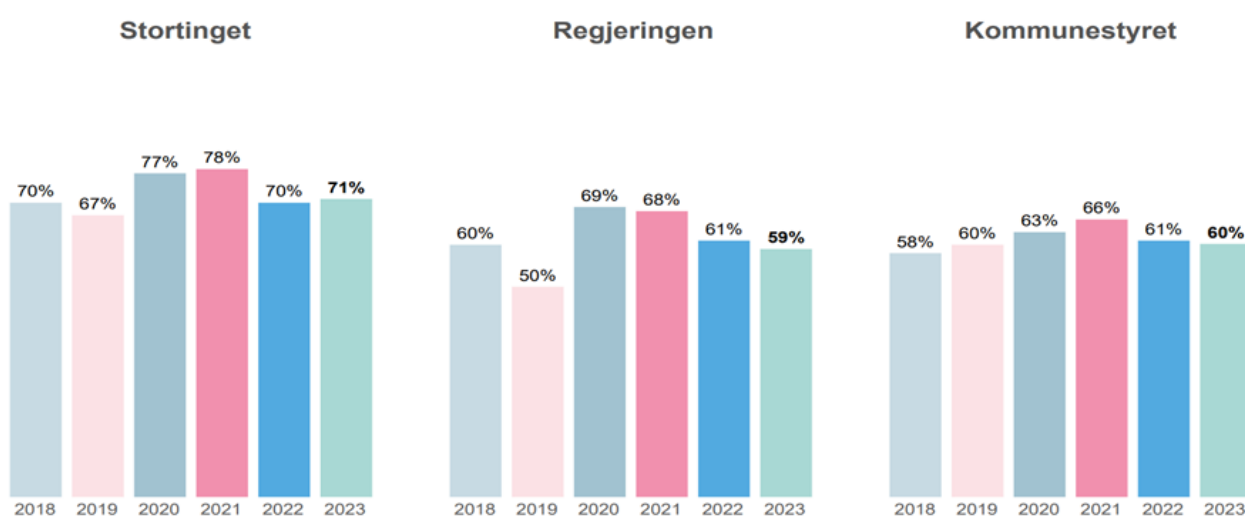
Krigen i Ukraina har medført et fokus på beredskap og det gamle begrepet totalforsvar er tilbake. Dette gir også spesielt de større kommunene større ansvar for beredskap i forhold til egen drift og innbyggernes egenberedskap.

Effekten av klimaendringene er stadig økende. Selv om Arendal ikke ligger på den mest utsatt delen av landet, vil kommunen bli påvirket. Vi må planlegge for spesielle utfordringer med kortvarig, intensiv nedbør som kan sette områder med kritisk infrastruktur og boliger under vann. På sikt vil havstigningen kunne true byens historiske sentrum.

Kommunens beredskapsplanverk må speile de nye realitetene og følge opp Statsforvalterens forventninger til kommunens arbeid. Kommunen må også ta i bruk nye digitale kartløsninger for å vurdere hvordan utbyggingsplaner kan medføre større risiko for klimarelaterte skader, og hvordan vi kan unngå eller redusere slik risiko.

Demokratiet utfordres fra flere hold

En grunnleggende tillit mellom folk og myndigheter, politikere og velgere har lenge vært å betrakte som et av Norges fortrinn. Et velfungerende demokrati skal sikre lik beskyttelse av rettigheter og like muligheter for innflytelse for alle grupper (Tilstandsanalyse av det norske demokratiet, Institutt for statsvitenskap, UiO 2023). Tillitsundersøkelsen undersøker graden av tillit til forskjellige aktører og er viktig for å fange opp utviklingen av dette viktige området. Tabellen under viser utviklingen av tillit frem til 2023 for Norge, og viser lite endring (Arendalsuka - Arendalsukas tillitsundersøkelse),

Det er verdt å merke at i aldersgruppen 18-29 år svarer 71 % at de har høy grad av tillit til kommunestyret,

mens i aldersgruppe 30+, svarer kun 57 % at de har høy grad av tillit. På spørsmål om hvilke kanaler respondentene vil bruke dersom de skal få frem sine synspunkter, svarer 68 % norske medier, mens 60 % svarer via folkevalgte i kommunestyret. Dette understøtter kommunestyrets viktige rolle i det lokale demokratiet. 60 % av de som har stemmerett i Arendal stemte i 2023. Tilsvarende tall for 2015 og 2019 er 55,2 og 62 %, noe som viser en nedgang i valgdeltagelsen på 2 % fra forrige kommunevalg.

KS sin undersøkelse og FoU rapport om folkevalgte viser at politikere som deltar i det offentlige ordskiftet blir utsatt for hatefulle ytringer, trusler og forsøkt påvirket med feilaktig informasjon. Det kan være en trussel for demokratiet og viser at det er viktig med tiltak for støtte og håndtering av hatytringer, trusler og desinformasjon for at folkevalgte skal stå i og rekrutteres til lokalpolitikken.

Regjeringens frivillighetsmelding (Stortingsmelding 10 (2018-2019)) fremhever den store rollen frivilligheten spiller i det norske samfunnet og demokratiet. Frivillighet Norge gjennomfører Frivillighetsbarometeret årlig. Hovedfunn for 2023 viser at 62 % av befolkningen har gjort frivilliginnsats i løpet av de siste 12 månedene og at frivilligheten i Norge nå er på samme nivå som var før koronapandemien. Innsats fordelt på 4 aldersgrupper viser at de under 30 år og over 60 år sjeldnere er frivillige enn aldersgruppene 30-59 år.

Vedvarende mangel på personell og kompetanse

KS peker på at vedvarende begrenset tilgang på arbeidskraft er en av de viktigste samfunnsutfordringene vi må løse som kommune og arbeidsgiver, i tillegg til redusert økonomisk handlingsrom. Dette gjør at det blir nødvendig med raskere omstilling, samt mobilisering av ressurser. For å klare dette må ledere og medarbeidere tenke nytt for å løse oppgaver på en annen måte enn i dag. Det er særlig noen utfordringer som bør nevnes spesielt:

Helse- og omsorgssektoren vil vokse i årene som kommer. Tilgangen særlig på sykepleiere og leger, er utfordrende for kommunens evne til å gi gode helse- og omsorgstjenester. Etter hvert vil disse utfordringene øke ytterligere.

Kommunen har jobbet for å få flere helsefaglige ansatte til å jobbe heltid, men det er fremdeles mange som velger å jobbe deltid uten at det skyldes redusert arbeidsevne eller omsorgsoppgaver for andre. Det er nødvendig å fortsette å jobbe for å gjøre heltid til det normale.

I tillegg til de kulturelle utfordringene ved at deltid i løpet av de siste 40 årene er blitt en norm for sektoren, er turnusproblematikken en helt konkret utfordring. For å dekke arbeidskraftbehovet i helgene er det nødvendig å mobilisere mer arbeidskraft i helgene blant kvalifisert personell. I praksis betyr dette at den enkelte arbeidstaker må jobbe flere helgetimer enn det som har vært normen i sektoren lenge.

Siden det er særlig høyt utdannet personell som det er vanskeligst å rekruttere er det nødvendig å benytte denne arbeidskraften best mulig. I praksis betyr det at det må jobbes med organisering av arbeidet og oppgavedeling slik at sykepleiere ikke bruker arbeidstiden sin på oppgaver som helsefagarbeidere eller assistenter kan gjøre. Dette kan være utfordrende fordi det innebærer å slippe til nye yrkesgrupper i tjenesten og at andre må gi slipp på oppgaver. For eksempel kan en del praktiske oppgaver i institusjoner gjøres av ufaglært personell for å frigjøre tid for sykepleiere og helsefagarbeidere til pleie og omsorg.

Heltid som norm og en heltidsandel i sektoren på 70-90 % vil gi tilgang på en stor arbeidskraftreserve som ligger ubenyttet i dag. Det samme vil en reduksjon i sykefraværet med 2- 3 prosentpoeng. Her må Arendal fortsette arbeidet, men det er også nødvendig med nasjonale satsinger for å gi gode rammer og godt kunnskapsgrunnlag.

4 Verdier, satsingsområder og strategiske mål

Satsingsområder, hovedmål, en samlenende visjonshistorie og verdier for Arendal kommune

Kommuneplanens samfunnsdel 2020 – 2030 er basert på FNs bærekraftsmål og utdyper mål og overordnede grep for å nå de 10 bærekraftmålene Arendal kommune har vedtatt å jobbe med.

Med utgangspunkt i dette og kommunens utfordringsbilde har bystyret vedtatt en samlenende visjonshistorie, fem satsingsområder, fire hovedmål og tre verdier for Arendal kommune. Ledere i Arendal kommune skal eie, reflektere og styre etter visjonshistorien, satsingsområdene og hovedmålene og gjennom involvering sikre at de ansatte gjør det samme. Verdiene skal etterleves av alle ansatte.

Satsingsområder: Satsingsområdene består av et uttrekk av FNs bærekraftsmål. Satsingsområdene skal bidra til at kommunen når hovedmålene.

Følgende satsingsområder er spesielt prioritert i perioden 2024 - 2027:

- Bærekraftsmål 3: God helse
- Bærekraftsmål 4: God utdanning
- Bærekraftsmål 11: Bærekraftige byer og samfunn
- Bærekraftsmål 14: Stoppe klimaendringene
- Bærekraftsmål 17: Samarbeid for å nå målene

Hovedmål: Hovedmålene gjelder for alle sektorer og staver i kommunen. Hver sektor/stab beskriver gjennom handlings- og økonomiplanen hvilke tiltak sektoren prioriterer for å nå målene. Følgende hovedmål gjelder for perioden 2024 - 2027:

- Mestre egne liv og være en del av fellesskapet
- Livslang læring for alle
- Grønn næringsutvikling og inkludering i arbeidslivet
- Sammen skaper vi fremtiden

Samlende visjonshistorie: Som en utdypning av kommunens overordnede mål er det utarbeidet en kort og samlende visjonshistorie som alle ansatte i Arendal kommune skal kjenne til å identifisere seg med:

«I Arendal kommune setter vi innbyggerne først. Uansett hvem du er.

Kommunens jobb er å skape gode tjenester i hverdagen. Sikre at livet blir lettere og tryggere for alle som bor her, og for de som skal leve her i framtida. Da må vi sørge for at så mange som mulig bidrar til å ivareta og utvikle fellesskapet.

Målet er et godt samfunn for alle, til det beste for mennesker, natur og økonomi. Så enkelt, så ambisiøst. Derfor tar kommunen en utviklerrolle. I samarbeid med frivilligheten, kultur- og næringslivet og menneskene som bor her, skal vi lytte og lære, dele og skape.

Det er i kommunen vi lever våre liv. Og her i Arendal tar vi ansvaret sammen.»

Verdier: Verdier er de få, sterke begrepene som skal kjenneorganisasjonen i ett og alt. Verdiene skal gjøre oss tydelige og gi retning for de beslutningene vi tar i hverdagen. Basert på medvirkningsprosessene og utfordringsbildet til kommunen er følgende verdier valgt for Arendal kommune.

Mennesket først

Alle mennesker er like mye verdt. Alle har noe å bidra med. Vi tar hensyn til hvordan våre beslutninger påvirker livet til den enkelte. Vi legger til rette for at alle kan bidra og utvikle seg i fellesskapet. Kommunen har en viktig rolle i å fremme inkludering og selvstendighet for alle.

Ambisiøs

For å skape et godt samfunn må vi våge å utvikle oss og tenke nytt. I Arendal tør vi å sette oss høye mål for det samfunnet vi ønsker, og forstår at vi må ta initiativ og jobbe hardt for å skape det. Godt samarbeid internt i kommunen, med innbyggere, organisasjoner og næringslivet, er en forutsetning for å fortsette å utvikle kommunen vår.

Langsiktig

Alt vi gjør skaper ringvirkninger. Vi er ansvarlige for å ta vare på det vi har arvet, og etterlate det i god stand til neste generasjon. I Arendal skal vi finne løsninger som er gode for både mennesker, natur og økonomi. Vi skal tenke helhetlig og langsiktig i alt vi gjør

Strategiske prosjekt

Kommunedirektørens ledergruppe har identifisert 4 strategiske prosjekter som blir sentrale for organisasjonen for å imøtekomme de sentrale utviklingstrekkene kommunen står overfor, og for å nå kommunens mål. De strategiske prosjektene er tverrfaglig sammensatt og har kommunedirektørens ledergruppe som styringsgruppe.

Strategiske prosjekter som er etablert/etableres i 2024 er:

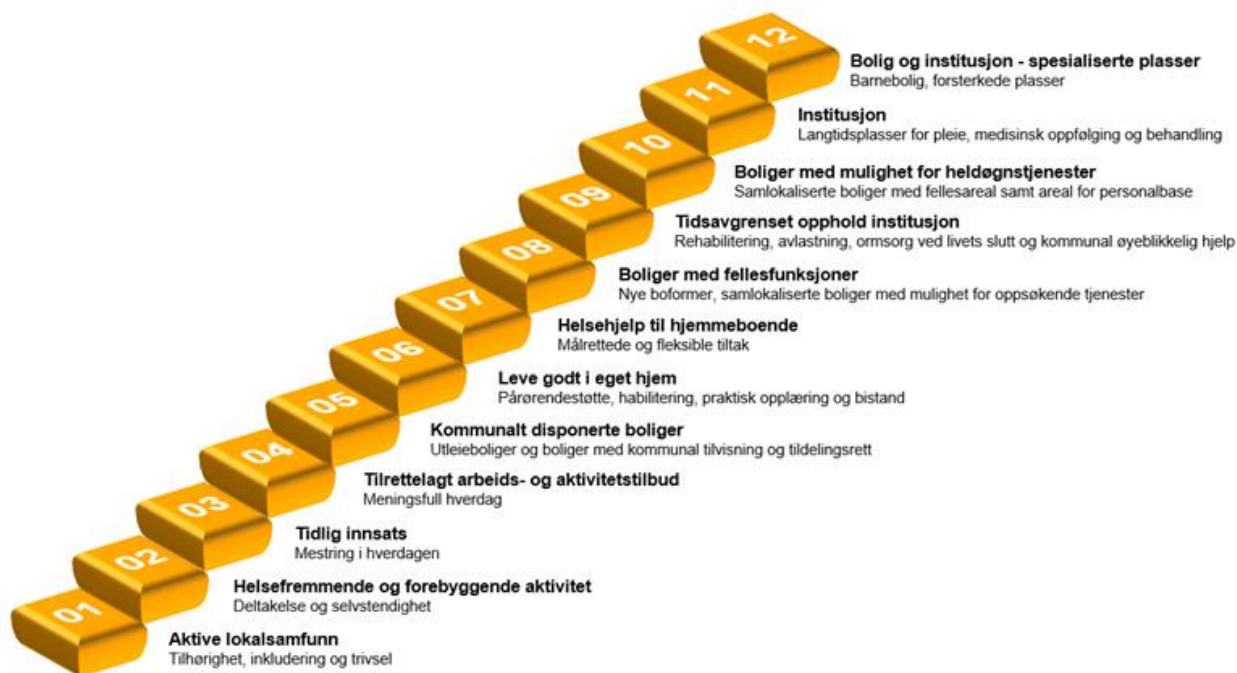
- Flere i arbeid - oppstart november 2023
- God barndom og helhetlig utdanningsløp, oppstart 2023
- Boligbehov i Arendal - oppstart våren 2024
- Behovsvurderinger helse- og omsorg, oppstart i 2023

Strategiske prosjekter vil brukes som et virkemiddel for å nå kommunens målsettinger, særlig der løsningen krever tverrfaglig og koordinert samhandling på tvers av sektorene.

Innsatstrapp

Trinnene i innsatstrappen indikerer i hvor stor grad kommunen griper inn i et menneskes liv, - jo høyere opp i trappa, jo større kommunal inngripen. Formålet med innsatstrappen er å synliggjøre kommunens tjenester, det er et grunnlag for planlegging og styring og den skal sikre at kommunen satser mer på forebyggende tiltak og tidlig innsats, og mindre inngripen. Innsatstrappen er sektorovergripende og legges til grunn for det arbeidet som skal gjøres i hele organisasjonen. Sektorenes målstruktur tar høyde for metodikken og læringen fra innsatstrappen. Det skal utarbeides indikatorer for å måle utvikling i

målstrukturen og dette vil bidra til å måle effekten av arbeidet med innsatstrappen.

5 Driftsbudsjett

5.1 Innledning

Driftsbudsjettet skal stilles opp og vedtas iht. til forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv. og skal vise årsbudsjett for neste år og økonomiplan for kommende 4-årsperiode. Økonomiplanen utgjør handlingsdelen i kommuneplanens samfunnsdel. Driftsbudsjett skal legges fram og vedtas for Arendal kommune, Arendal Eiendom KF og Arendal Havn KF hver for seg og samlet (konsolidert budsjett).

De obligatoriske oversiktene iht. Forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv er:

- Bevilgningsoversikt drift som viser kommunens og foretakenes samlede inntekter og hvordan bruken av midlene planlegges i kommende periode. Oversikten viser også driftsmessige konsekvenser av foreslått investeringsplan og gjelds- og finansforvaltning.
- Netto bevilgninger til drift som skal stilles opp og vedtas pr. sektor i egen oversikt.
- Økonomisk oversikt etter art - drift
- Oversikt over gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser i økonomiplanen og årsbudsjettet

Forskriftsmessige oversikter følger som vedlegg i dokumentet.

Kommunedirektøren legger fram et driftsbudsjett basert på ny inndeling av budsjettområder, hvor den nye organiseringen er lagt til grunn. I tillegg har bystyret vedtatt å endre vedtaksnivå for driftsbudsjettet fra enhet til sektor. Dette medfører at den obligatoriske oversikten "Netto bevilgninger til drift" og "Oversikten over økonomiske rammer" vises og vedtas pr. sektor. I oversikten med økonomiske rammer inngår også fond og overføring til investering som er budsjettet i sektoren (disse inngår ikke i forskriftsrammen).

Bystyret vedtar økonomiske rammer for sektorene på lik linje med de obligatoriske oversiktene. Det er denne rammen som kommunalsjef har ansvar for, og rapporterer økonomisk status på gjennom året. Virksomhetsledere og enhetsledere vil framover fortsatt ha sine budsjettammer, men vil rapporterer direkte til kommunalsjef.

Vurderinger og tabeller videre i handlings- og økonomiplanen tar utgangspunkt i de økonomiske rammene til sektorene. Oversikt over økonomiske rammer pr. sektor følger som vedlegg i dokumentet, i tillegg til de obligatoriske oversiktene.

5.2 Budsjettprosess 2024-2027

I juni 2023 la kommunedirektøren fram en løypemelding for rullering av Handlings- og økonomiplanen for perioden 2024-2027. Det ble presentert et utfordringsbilde for drift og investeringer som overgikk kommunens bæreevne.

Fram mot statsbudsjettet har kommunedirektøren oppdatert kostnadsanslagene som har dannet grunnlaget for endelig saldering. Utviklingen fremover krever derfor ytterligere omstilling og behov for nye tiltak. Selv om det legges opp til en vekst i kommunen, vil utgiftene, basert på dagens tjenestetilbud, vokse mer enn inntektene. Det er også stor usikkerhet rundt inntektsanslagene og de sentrale utgiftene som renter, pensjon og lønnsvekst. I tillegg forventes det økt tilførsel av flyktninger, usikker utvikling av energipriser og generell prisvekst.

Sektorene har meldt inn store behov for økte midler til å drive tjenestene videre og på et ønsket nivå. Det har ikke vært mulig å imøtekomme dette med de økonomiske rammene kommunen har. Kommunen får mesteparten av sin finansiering gjennom rammetilskudd og skatteinntekter, og utgiftene må tilpasses dette. Krevende tiltak for å komme i balanse for årene fremover har vært nødvendig. For å få større

handlingsrom i sektoren, og gjøre endringer så tidlig som mulig når det er behov for det, så vil rammebudsjettering på sektornivå gi større rom for løpende prioriteringer i tjenestene.

For å gjøre riktige prioriteringer har det også vært jobbet med verdier, satsingsområder og strategiske mål. Disse vi være førende for sektorene i perioden. Det er definert flere strategiske prosjekter som skal gi ytterligere beslutningsgrunnlag for de store utfordringene vi ser komme i den nærmeste perioden.

5.3 Hovedtrekkene i driftsbudsjettet for Arendal kommune

Sentrale inntekter

Beløp i 1000	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Rammetilskudd	-1 618 341	-1 621 163	-1 637 714	-1 650 364	-1 506 381	-1 457 856
Inntekts- og formuesskatt	-1 508 597	-1 524 299	-1 546 150	-1 548 929	-1 388 193	-1 494 342
Eiendomsskatt	-186 623	-224 847	-264 319	-299 647	-150 500	-146 470
Andre generelle driftsinntekter	-114 475	-85 530	-65 572	-52 020	-84 318	-77 349
Sum sentrale inntekter	-3 428 036	-3 455 839	-3 513 755	-3 550 960	-3 129 392	-3 176 017

Samlet utgjør sentrale inntekter til finansiering av kommunens drift 3 428 millioner kroner for 2024. Basert på forutsetningene som er lagt til grunn øker inntektene utover i perioden til cirka 3 551 millioner kroner.

Frie inntekter fra skatt og rammetilskudd

For planlegging av den økonomiske rammen for tjenesteproduksjonen er forventede frie inntekter sentralt. Kommunenes sentralforbund (KS) har utarbeidet en prognosemodell for beregning av inntekter pr. kommune og denne legges til grunn for Arendals inntektsbudsjett. I tillegg er egne beregninger for utvikling i folketallet lagt til grunn.

Frie inntekter består av forventede skatteinntekter basert på nasjonale prognoser for skattenivå samt et rammetilskudd. Kommunedirektøren legger regjeringens skatteanslag til grunn. I tillegg er det et rammetilskudd som fremkommer etter objektive nøkler for demografi og innbyggerforhold. Kommuner med lav skatteinntekt får en delvis kompensasjon for dette i rammetilskuddet. Det siste elementet i frie inntekter er skjønnstilskudd som den aktuelle Statsforvalter fordeler til kommunene. Frie inntekter er en fast sum kommunen ikke kan påvirke på kort sikt, gitt kriteriene skissert over.

Kommunens skatteinntekter for 2024 er i henhold til prognosen på 1 509 millioner kroner. Dette er basert på et anslag om at kommunens inntekt fra skatt er på 82% av landssnittet i 2024, i tråd med snittet for kommunen siste tre år. Rammetilskuddet, inkludert skjønnsmidler og inntektsutjevning, er beregnet til 1 618 millioner kroner.

For perioden 2024-2027 har kommunedirektøren lagt inn et inntektsanslag som tar høyde for kompensasjon av demografikostnader i perioden, med en realvekst på 3,5 mrd. kroner. Anslagene for befolkningsvekst er særlig usikre i en periode med høyt antall ukrainske flyktninger og prognosen er derfor usikker. I tillegg har regjeringen varslet en omlegging av inntektssystemet for kommunene fra og med 2025 som gir ytterligere usikkerhet rundt inntektsanslaget utover i HØP-perioden.

Eiendomsskatt

Det gjennomføres store tiltak i tjenestene, og for å sikre et forsvarlig tilbud er det vurdert å vurdere ulike muligheter for økte inntekter. Det foreslås i denne perioden å øke gebyrer og betalingssetser, samt å trappe opp eiendomsskatten gjennom perioden. Høyeste tillatte skattesats er 4 promille for bolig og fritidseiendommer, og 7 promille for øvrige objekter.

Kommunedirektøren foreslår følgende endringer på eiendomsskatt:

- Bolig- og fritidseiendommer: Bunnfradraget på 225 000 kroner pr. boenhet fjernes fra og med 2024, beregnet til 24,5 millioner kroner i økt inntekt i 2024.
- Satsen for næringseiendommer, ubebygde eiendommer og annet som ikke er bolig- og fritidseiendommer økes med 1 promille hvert år til man når makssatsen på 7 promille i 2027.

I tillegg forventes det flere boliger og næringsbygg i perioden. Sammen med økte satser vil dette gi økte inntekter i perioden, og vil være grunnlag for å finansiere prioriterte oppgaver i kommunen.

	2023	2024	2025	2026	2027
Bunnfradrag i tusen	225	0	0	0	0
Skattesats bolig/fritid	0,40 %	0,40 %	0,40 %	0,40 %	0,40 %
Skattesats annet	0,37 %	0,47 %	0,57 %	0,67 %	0,70 %
Eiendomsskatt (i hele tusen)	150 500	186 923	224 847	264 319	299 647

Ifølge SSB har 322 kommuner i Norge i dag eiendomsskatt. Det er ulikt hvilke satser som brukes, og vel 20 % av kommunene har satser på høyeste nivå.

Andre generelle driftsinntekter

De generelle driftsinntekter fra 2023 til 2024 øker med cirka 30 millioner kroner. Det er inntekter knyttet til integreringstilskudd som utgjør største andel i denne posten, og økningen skyldes i all hovedsak flyktninger fra Ukraina som i 2024 vil være inne i sitt andre og tredje år. I inntektsanslaget er det foreløpig ikke lagt inn økning i antall flyktninger i 2024 på grunn av stor usikkerhet rundt total anmodning. Dette vil kommunedirektøren komme tilbake til tertial 1 og 2 i 2024. Det er ulike satser for tilskudd, avhengig av hvilken kategori en person blir bosatt i år 1; voksen, barn eller enslig voksen. Fra år 2 til 5 blir det utbetalt samme tilskudd pr. person, og størrelsen på satsene fra år 2-5 varierer, høyest for det andre året. Utviklingen videre i økonomiplanperioden viser med bakgrunn i dette en reduksjon i inntekten i perioden 2024-2027.

Andre inntekter som inngår i generelle driftsinntekter er reguleringsinntekt fra Nisservassdraget, samt inntekt fra Naturressursskatt.

Finansinntekter og -utgifter

Beløp i 1000	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Renteinntekter	-179 451	-170 833	-165 133	-163 542	-125 660	-84 285
Utbytter	-96 546	-60 919	-37 969	-37 919	-123 040	-50 648
Renteutgifter	254 025	251 033	246 241	246 767	172 801	118 187
Avdrag på lån	92 963	102 267	105 252	107 917	98 668	89 447
Netto finansutgifter	70 991	121 548	148 391	153 223	22 769	72 701

I posten renteinntekter inngår renter av bankinnskudd, videreutlån til startlån og utlån til foretakene. Renteinntektene øker fra 2023 til 2024, men reduseres hvert år videre i perioden. Dette skyldes lavere forventet rentesats fra og med 2025. Kommunedirektøren foreslår at det budsjetteres med renteinntekter på 179,5 millioner kroner i 2024.

Kommunens utbytter knytter seg i all hovedsak til Å Energi AS. Det er også lagt inn et forventet utbytte fra Agder Renovasjon IKS, P-hus Vest AS, Myra Biovarme AS og garantiprovisjon fra Returkraft. Utbyttensnivået

fra Å Energi AS er fra 2024 justert ned noe, men ligger fortsatt høyere enn tidligere år. I 2024 budsjetteres det med 96,5 millioner kroner i utbytte. Det reduseres med én tredjedel hvert år i 2025 og 2026, hvor det stabiliseres på cirka 38 millioner kroner ut perioden. Forventet utbytte fremover er usikkert og vil bli vurdert ved hver rullering av budsjettet.

I sum rentekostnader inngår både renter til Husbanken på Startlån og renter på investeringsgjelden. Innføring av handlingsregel på netto lånegjeld gjør at kommunen har en lavere investeringstakt enn tidligere planlagt, men rentekostnadene vil likevel øke betraktelig fra tidligere år. Størstedelen av denne økningen vil være i 2023 og 2024. Fra og med 2025 forventes det at rentekostnaden stabiliserer seg, og går noe ned mot slutten av økonomiplanperioden. Kommunedirektøren foreslår at det budsjetteres med 254 millioner kroner i 2024, ned til 247 millioner kroner i 2027.

Avdrag på lån budsjetteres ut fra bestemmelsene om minimumsavdrag gitt i kommunelovens § 14-18. Avdrag på lån foreslås budsjettert 93 millioner kroner i 2024, stigende til 108 millioner kroner i 2027. Posten inneholder kun kommunens andel av minimumsavdraget. Samlet minimumsavdrag for kommunen og foretakene øker med kun 1,3 millioner kroner i perioden 2024-2027.

Netto finansutgifter viser store endringer gjennom økonomiplanperioden, fra 71 millioner kroner i 2024, økende til 153,2 millioner kroner i 2027. Hoveddelen av dette er forventet redusert utbytte fra Å Energi AS, lavere renteinntekter, og høyere avdragsutgifter på lån.

Brutto og netto driftsresultat

Beløp i 1000	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Brutto driftsresultat	41 353	-9 576	-62 107	-96 569	112 215	-43 376
Netto driftsresultat	-18 678	-19 417	-48 361	-83 291	14 664	-89 058

Brutto driftsresultat er løpende driftsinntekter fratrukket løpende driftsutgifter. Her inngår ikke renter og avdrag, overføring fra/til fond og investering. Kommunedirektørens forslag til budsjett viser negativt brutto driftsresultat med 41,4 millioner kroner i 2024. Sammenlignet med opprinnelig budsjett for 2023 er dette en forbedring på nærmere 70,9 millioner kroner. Fra og med 2025 er brutto driftsresultat positiv. I 2025 er det positivt med 9,6 millioner kroner og dette øker positivt utover i perioden.

Netto driftsresultat er den mest sentrale indikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat viser hvor mye som kan disponeres til avsetninger og investeringer etter at driftsutgifter, renter og avdrag er betalt.

Budsjettet legges fram med et positivt netto driftsresultat på 18,7 millioner kroner i 2024. Det positive resultatet øker utover i perioden og ender på 83,3 millioner kroner i 2027. Det positive resultatet framkommer i hovedsak som følge av tiltak i sektorene og reduserte renter og avdrag som følge av redusert investeringsnivå i perioden. Det er likevel stor usikkerhet i flere av anslagene som ligger til grunn, og det krever god styring for å opprettholde forventet resultat i perioden.

Netto driftsresultat er årlig disponert til å finansiere investeringer og netto bruk/avsetninger til fond. Store deler av det positive netto driftsresultatet i 2024 og 2025 er bundet opp i egenkapitaltilskudd til pensjonskassene som er en overføring til investering. Det er derfor ikke foreslått å avsette til disposisjonsfond i 2024 og 2025 til tross for positivt netto driftsresultat. I 2026 og 2027 foreslås det avsetning til disposisjonsfond.

Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner

Beløp i 1000	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Overføring til investering	16 141	16 141	16 141	16 141	16 141	27 297
Netto avsetninger til eller bruk av bundne fond	3 010	300	300	300	-1 810	-37 733
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	-473	2 976	31 920	66 850	-28 995	99 493
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	18 678	19 417	48 361	83 291	-14 664	89 058

Tabellen over viser hvordan netto driftsresultat er disponert i økonomiplanperioden.

Overføring av driftsmidler til finansiering av investeringsutgifter utgjør 16,1 millioner kroner i alle årene i økonomiplanperioden. I beløpet inngår 1,4 millioner kroner i reklameinntekter til finansiering av Norac stadion og 3,1 millioner kroner er avsetning til tap på startlån. I tillegg inngår overføring for å finansiere egenkapitalinnskudd til AKP og KLP, med hhv. 10 millioner kroner og 1,6 millioner kroner.

Egenkapitaltilskudd skal føres i investeringsregnskapet og kan ikke lånefinansieres.

Som det framgår av tabellen, er det planlagt å avsette 3 millioner kroner (netto) til bundne fond i 2024. Bruk av fond utgjør 5,1 millioner kroner hvorav 1 millioner kroner er bruk av fond i selvkostregnskapet. Det er i hovedsak enhetene som henter inn bundet fond som er øremerket til bestemte formål. Avsetning til bundet fond utgjør 8,1 millioner kroner. Av dette er 7,8 millioner kroner avsetning til fond i selvkostregnskapet, og 0,3 millioner kroner er avsetning av reguleringsavgift i Nisservassdraget.

I tillegg til bruk av bundne fond, planlegges det å bruke 0,5 millioner kroner (netto) fra disposisjonsfond i 2024. Dette er bruk av disposisjonsfond på enheten Østre Agder. Det er ikke planlagt bruk av fond på enhetene i resten av planperioden. Fra 2025 er det lagt inn avsetning av konsesjonskraftinntekter til disposisjonsfond på om lag 3 millioner kroner. I 2026 og 2027 medfører det positive netto driftsresultatet at det kan avsettes ytterligere 28,9 og 63,9 millioner kroner til disposisjonsfond.

Kommunen har ikke merforbruk fra tidligere år som må dekkes inn. Kommunedirektøren legger dermed fram et budsjett i balanse, som også styrker disposisjonsfondet i løpet av økonomiplanperioden.

Gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser

Beløp i 1000	2024	2025	2026	2027
Langsiktig gjeld	6 416 013	6 535 464	6 708 591	6 917 974
Garantier	254 426	223 120	160 510	129 204
Premieavvik	21 243	3 964	-2 323	-8 439
Leie- og leasingavtaler	32 669	34 074	53 239	54 767

Langsiktig gjeld består av investeringsgjeld og startlån. Startlån ligger inne med økt låneopptak på 150 millioner kroner årlig i perioden. For investeringsgjeld henvises det til pkt. 2.2.

Garantier består hovedsakelig av to store garantier i forbindelse med låneopptak i Returkraft. I tillegg er det gitt to mindre garantier til boligstiftelsen, og en garanti til Steinerskolen i Arendal. Alle garantiene, utenom Steinerskolen, trappes gradvis ned for hvert år. Kommunens garantiforpliktelser reduseres utover i perioden.

Premieavvik viser forskjellen mellom netto pensjonskostnad og årets premieinnbetaling, samt amortisert premieavvik. Ved positivt avvik så er det en inntekt i regnskapet, og hvis negativ, så er det en utgift. De to første årene er det forventet et negativt avvik (utgift), men med en prognose på at det endrer seg i

perioden fremover. Premieavviket påvirker kommunens driftsresultat.

Leie- og leasingavtaler viser årlig forpliktelse på de fem største langsiktige leiekontraktene. Leiekontrakten på Kanalgården utløper i 2039, og har en årlig leieforpliktelse på cirka 6,5 millioner kroner inkl. fellesutgifter. Leieforholdet på Eureka har en gjenstående leietid på 11 år, og årlig leieforpliktelse inkl. fellesutgifter utgjør cirka 14,4 millioner kroner. Leie av svømmehall ligger inne med helårseffekt fra 2026. I tillegg leier kommunen lokaler på Maxis, Alti og Krøgenes for hhv. 5,4, 3 og 5,8 millioner kroner årlig.

Kommunen har sammen med Universitetet i Agder (UiA) etablert en samspillsenterprise for bygging av nytt vitensenter i Kristiansand. Varigheten på leieforholdet vil være 20 år fra 2026. Leiepris ikke er avklart, men vil være en vesentlig langsiktig forpliktelse.

Driftsbudsjett fordelt etter hovedposter

Økonomisk oversikt etter art - drift er en obligatorisk oversikt som ifølge forskriften skal utarbeides for økonomiplanperioden. Oversikten vedtas ikke av bystyret. Oversikten viser hvordan budsjettet fordeler seg mellom de ulike utgifts- og inntektsartene (dvs. fordelingen på hovedposter). I tillegg fremkommer brutto og netto driftsresultat samt regnskapsresultatet i denne oversikten, som sammenfaller med resultatene i den obligatoriske oppstillingen bevilgningsoversikt drift. Fullstendig oversikt for økonomisk oversikt etter art - drift følger som eget vedlegg.

Finansielle handlingsregler - drift

Det er vedtatt nye handlingsregler som skal legges til grunn i økonomistyringen i henhold til kommuneloven for å sikre langsiktig bærekraftig kommuneøkonomi. Handlingsreglene vurderes både for kommunen og for kommunen og foretakene samlet.

Netto driftsresultat

Handlingsregelen for netto driftsresultat er at nettodriftsresultat i gjennomsnitt skal være 1,75 % av brutto driftsinntekter i økonomiplanperioden.

Kommunedirektørens budsjettforslag legges fram med et positivt netto driftsresultat i alle fire årene i økonomiplanperioden, men vi når likevel ikke handlingsregelen i perioden. I 2024 og 2025 er netto driftsresultat om lag 19 millioner kroner. I 2026 øker dette til 48,4 millioner kroner, og i 2027 til 83,3 millioner kroner.

Oversikten under viser utviklingen av netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter i planperioden. Gjennomsnittlig er netto driftsresultat i perioden cirka 0,95 %, som innebærer at resultatet for perioden er under handlingsregelen på 1,75 %. Det er likevel en positiv utvikling at man når nivået i handlingsregelen i 2027.

For å oppnå et driftsresultat på 1,75 % må årlig resultat være positivt med vel 76 millioner kroner i 2024. Kommunedirektøren har nedjustert investeringsnivået og lagt inn tiltak i drift for å nå handlingsregelen innen utgangen av økonomiplanperioden.

Dersom handlingsregelen skal nås for hvert av årene i økonomiplanperioden vil dette kreve en ytterligere innstramning av rammene og et ytterligere kutt i tjenestene utover det som er foreslått i perioden.

Utvikling i netto driftsresultat	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	0,43 %	0,44 %	1,08 %	1,85 %	-0,36 %	2,10 %

Disposisjonsfond

Handlingsregelen for disposisjonsfond er at fondet skal være på minst 5 % av brutto driftsinntekter i gjennomsnitt i økonomiplanperioden.

Disposisjonsfondet skal, så langt det er mulig, ikke brukes i salderingen av budsjettene, men være en reserve ved uforutsette utgifter og endringer av rammebetingelser på kort sikt. I tillegg skal midler fra disposisjonsfond kunne brukes til egenkapital for investeringer for å redusere framtidige låneopptak.

Tabellen under viser en prognose for utvikling av disposisjonsfond i perioden. Tallene viser et anslag på saldoen ved utgangen av hvert år. Det har ikke vært rom for å avsette midler til disposisjonsfond i 2024, men det er budsjettert med avsetninger hvert år i resten av planperioden, hvor 2026 og 2027 bidrar mest inn til fondet.

I tabellen vises også disposisjonsfond i prosent av driftsinntektene det enkelte år, og handlingsregelen er oppnådd alle årene i økonomiplanperioden. Gjennomsnittlig avsetning utgjør 6,7 %.

Prognose disposisjonsfond	2024*	2025	2026	2027
Disposisjonsfond pr. 01.01	-265 909	-265 436	-268 412	-300 332
Avsetning til disposisjonsfond	0	-2 976	-31 920	-66 850
Bruk av disposisjonsfond	473	0	0	0
Disposisjonsfond pr. 31.12	-265 436	-268 412	-300 332	-367 182
Disposisjonsfond i % av driftsinntekter	6,1 %	6,1 %	6,7 %	8,2 %

* Innestående på disposisjonsfond ved inngangen til 2024 avhenger av endelig regnskapsresultat for 2023.

Sektorenes driftsbudsjetter

Økonomiske rammer

Økonomiske rammer legges fram og skal vedtas for de nye sektorene. Forslag til sektorrammene er vist i tabellen under. Budsjettet er fordelt på 6 sektorer (4 sektorer og 2 stabsenheter), i tillegg kommer området felles finansiering drift hvor bl.a. fellesinntekter (skatt og rammetilskudd) og finans (renter, avdrag og utbytte) inngår. I oversikten under er dette området også medtatt for å gi det totale bildet av hvordan kommunens inntekter og utgifter fordeler seg.

Beløp i 1000 kroner	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Felles finansiering drift	-3 357 093	-3 330 760	-3 332 354	-3 329 304	-3 124 178	-2 930 561
Organisasjon og utvikling	177 974	179 317	178 095	179 599	143 849	146 920
Økonomi og strategi	681 196	655 181	656 894	654 565	548 699	384 938
Samfunn og næring	-12 411	-18 894	-18 394	-18 394	-11 576	18 812
<i>Herav utenfor selvkost</i>	119 352	112 869	113 369	113 369	104 613	102 818
<i>Herav selvkost</i>	-131 763	-131 763	-131 763	-131 763	-116 189	-84 006
Helse og mestring	980 342	996 154	1 015 634	1 020 634	972 546	987 769
Oppvekst og utdanning	1 161 285	1 155 743	1 146 979	1 146 416	1 116 493	1 074 718
Kultur og inkludering	368 707	363 259	353 146	346 484	354 167	317 403
Sum	0	0	0	0	0	0

Hovedtrekk sektorenes økonomiske rammer

Tabellen viser utviklingen innen de ulike sektorene i kommende økonomiplanperiode sammenlignet med opprinnelig budsjett 2023.

Rammene er korrigert for nødvendige justeringer knyttet til

- vedtak

- inngåtte avtaler
- konsekvenser av kjente lønnsoppgjør
- endringer i pensjonssatser
- delvis kompensasjon for prisvekst i tjenestene
- organisatoriske endringer

Videre er rammene justert for nye tiltak. Sektorene har jobbet aktivt med tiltak og prioriteringer innenfor sine tjenesteområder og dette er nærmere omtalt i sektorkapitlene.

De største sektorene i volum er Helse og mestring og Oppvekst og utdanning. Prosentmessig økning fra 2023 til 2024 er høyest for Organisasjon og utvikling og Økonomi og strategi, og det er de store fellesutgiftene til IKT, pensjon og lønnsavsetning som er hovedårsaken til den høye veksten i sektorene.

I rammen for sektoren Samfunn og utvikling inngår kommunens selvkostområder (vann, avløp, feiing, byggesak og arealplaner). Sektoren har derfor en netto inntektsramme fordi selvkostregnskapet også skal dekke utgifter som inngår i andre sektorer/områder (renter, avdrag og indirekte kostnader mv). I tabellen er rammen for Samfunn og næring utenfor selvkostområdet synliggjort.

Det arbeides fortsatt med detaljer rundt ny organisering og inndeling i sektorbudsjetter. Det vil derfor kunne komme mindre justeringer i budsjetttrammene mellom sektorene i tertial 1.

Lønnsoppgjør og lønnsavsetning

Sektorenes budsjetttrammer er justert for helårsvirkning av lønnsoppgjør 2022 og pensjonssatser for 2023. Lønnsoppgjøret for 2023 er ikke ferdig beregnet, og er derfor ikke kompensert i enhetenes rammer for 2024-2027. Det er avsatt midler sentralt til å kompensere enhetene når oppgjøret er ferdig beregnet. Avsetningen er basert på anslag for årets oppgjør.

I tillegg til virkning av årets oppgjør er det også avsatt midler til å dekke neste års lønnsoppgjør. Ved beregning av lønnsavsetning for neste år er deflator for lønn for 2024 på 4,9 % lagt til grunn. Samlet er det avsatt rundt 153 millioner kroner til å kompensere for helårsvirkning av årets oppgjør og 8/12-dels virkning av lønnsoppgjør 2024.

Kompensasjon for lønnsoppgjør gjøres fortløpende når oppgjørene er kjent og beregnet.

Pensjon

Arendal kommune har medlemmer i tre pensjonskasser; Arendal kommunale pensjonskasse (AKP), Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Statens pensjonskasse (SPK). Det er først og fremst budsjettanslagene fra AKP som påvirker budsjettet i Arendal kommune, da denne pensjonskassen har størst medlemsmasse.

I handlings- og økonomiplanen for 2024-2027 er det foretatt en samlet vurdering av pensjonspostene sett opp mot kommunens midler avsatt til premiefond i pensjonskassene (som kan benyttes til å dekke pensjonspremier), samt disposisjonsfond pensjon i kommunen. Vurderingen av pensjon er basert på anslag fra pensjonskassene for neste års pensjonspremie (løpende premie og reguleringspremie), og anslag på økonomiske størrelser som netto pensjonskostnad og premieavvik. Kommunedirektøren legger også til grunn den vedtatte strategien for bruk av premiefond, som vurderer bruk av premiefond i pensjonskassene i et 10-årsperspektiv. Det er lagt inn forutsetninger om forventet avkastning i kassene og dermed også forventet avsetning til premiefond de kommende årene. Årlig tilførsel av midler til premiefond avhenger av resultatet i pensjonskassene.

Reguleringspremien har de siste årene vist store svingninger og siste anslag fra pensjonskassene viser at premien for 2023 blir høy. For AKP er den nå anslått til 201 millioner kroner og for KLP er anslaget 55,1 millioner kroner. Det legges opp til å dekke deler av reguleringspremien til AKP over kommunens regnskap. Med en så høy reguleringspremie vil det ikke være forsvarlig å dekke full reguleringspremie fra premiefondet i perioden. Økt pensjonspremie ført i kommunens regnskap vil medføre en økt utgift i 2024. For KLP har det også vært rom for å øke bruk av premiefond i pensjonskassen for å dekke deler av den økte kostnaden i 2023.

I handlingsplanperioden er betaling av reguleringspremie til AKP over kommunens budsjett videreført med et nivå på 50 millioner kroner.

Egenkapitaltilskudd til AKP og KLP videreføres på dagens nivå.

Samlet for pensjonsområdet er budsjettet økt med 45 millioner kroner fra og med 2024.

Dersom det blir store endringer i pensjonsutgiftene i 2023 enn det som er lagt til grunn i vurderingen i budsjettarbeidet, vil dette kunne påvirke budsjettet for pensjonsutgifter for 2024. Pensjonspostene vil derfor følges fortløpende og nødvendige justeringer vil meldes i tertialrapportene. Et eventuelt avvik vil bli sett mot disposisjonsfond.

Kommunale betalingssetser og gebyrer

Kommunedirektørens forslag til endring i brukerbetaling (betalingssetser) for 2024 er bygget på:

- Generell prisvekst
- Lover og forskrifter
- Selvkostkalkyle
- Faglige vurderinger
- Tilsvarende setser i sammenlignbare kommuner

Enkelte av de kommunale prisene påvirkes av statsbudsjettet og forskrifter og kan endre seg etter at handlings- og økonomiplanen er vedtatt. Noen av satsene passer ikke inn i et årsløp og kan derfor bli justert i løpet av året, gjerne i et vedtak av tertialrapport. Oppdaterte priser vil bli lagt ut på kommunens hjemmesider fortløpende.

Barnehage

Betaling for barn i barnehager i Arendal kommune følger statens setser for makspris. Satsen for 2024 fastsettes i statsbudsjettet og ny foreslått makspris pr. 01.01.2024 er 3 000 kroner (1. halvår). Endring i sats varsles til barnehagene og foresatte etter vanlige prosedyrer. Satsene for redusert oppholdstid justeres forholdsmessig.

Oversikt over samtlige setser for barnehage kan sees i vedlegg for betalingssetser.

SFO

Prisene til SFO har blitt indeksregulerte for 2023. Prisene for SFO fra 01.08.2023 vil da være 3 320 kroner for full plass og 2 600 kroner for redusert plass. Prisen inkluderer enkel matservering.

SFO som ikke har egnede lokaler til matservering, koster 3 110 kroner for hel plass og 2 390 kroner for redusert plass. Ved SFO som har matservering, gjelder ordningen for alle barn (unntak vil kunne være barn med matallergier som SFO ikke kan ivareta).

Det er reduserte setser for SFO for 1. og 2. trinn, som kan sees i vedlegg betalingssetser.

Helse og mestrings

Betalingssetsene til helse og levekår er økt i forhold til generell prisvekst, faglige vurderinger og statsbudsjettet. Oversikt over setser kan sees i vedlegg for betalingssetser.

Kultur

Kultur ser det som viktig å holde betalingssetsene på kulturtilbud på lavest mulig nivå. Likevel har vi nå sett oss nødt til å fremskrive leiesatsene med konsumprisindeksen. Noe ytterligere økning på kulturkammeret, men det er til eksterne eller offentlige aktører. Oversikt over setser kan sees i vedlegg for betalingssetser.

Bygg og reguleringsplaner

Fra og med 2020 er bygg- og reguleringsplaner underlagt regelverk for beregning av selvkost, hjemlet

kommuneloven §15-1 og selvkostforskriften. Denne omleggingen påvirker gebyrene, da deler av tjenestene tidligere har vært finansiert av kommunen. For byggesak og regulering gjøres det korreksjoner i prisene også for neste år, for å få gebyrer som samsvarer bedre med underliggende kostnader.

Betalingssatser vann, avløp, renovasjon og feiing (VARF) 2023-2026

Gjennom de siste årene har det vært stor aktivitet innenfor utbedringer av ledningsnett og vedlikehold. Det er fortsatt behov for store investeringer fremover, men investeringstakten er tatt noe ned. De neste 10 årene vil det være behov for store investeringer på vann- og avløpsområdet, noe som kjennetegner VA-sektoren i hele landet.

For 2024 vil det bli en økning i vann- og avløpsgebyrene, som er høyere enn normalt, og som henger tett sammen med utviklingen vi ser i markedet. Videre økning i renten kombinert med fortsatt høyt nivå på strøm- og materialpriser medfører at det er behov for å øke gebyrene.

Renovasjon håndteres av Agder Renovasjon IKS (ARIKS), hvor gebyr også beregnes av dem på vegne av kommunen. For 2024 ser vi en normal utvikling i gebyrene, med en økning på 5 % for en normal husholdning.

Kommunedirektøren legger opp til gebyrendringer årlig, i tråd med aktivitets- og kostnadsutvikling i selvkosttjenestene, og anbefaler at gebyrene for 2024 og fremover settes på et nivå slik at tjenesten går i balanse. Kommunen kan ikke subsidiere for disse kostnadene.

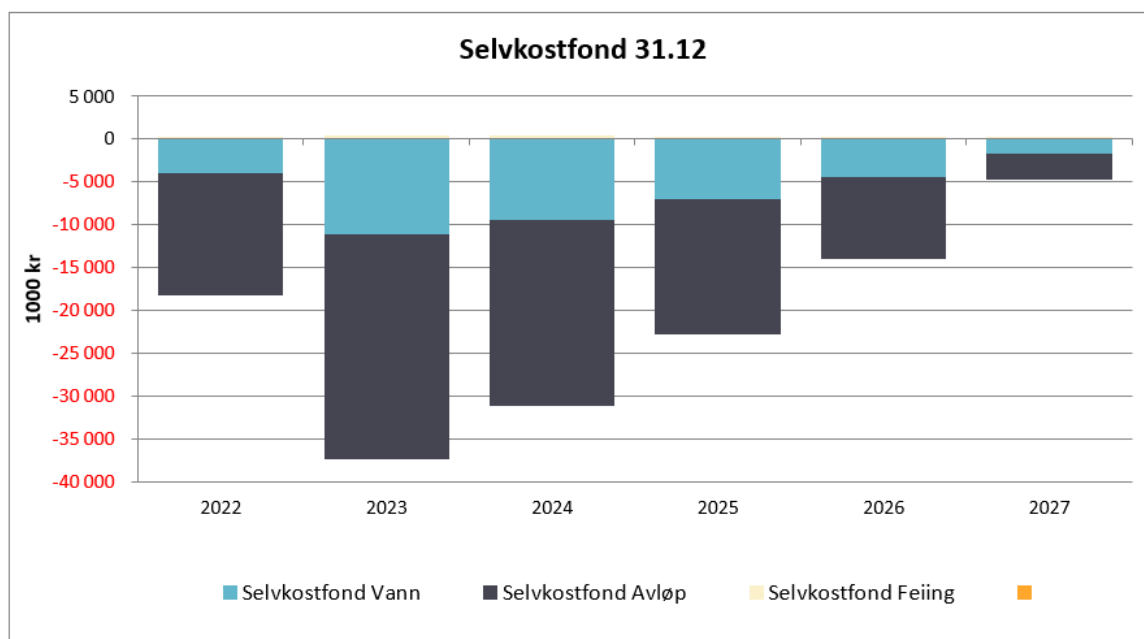
For en gjennomsnittlig husholdning ser vi en samlet økning i gebyrer for 2024 på cirka 1 900 kroner samlet for tjenestene vann, avløp, renovasjon og feiing. Dette gir en månedlig økning for en gjennomsnittlig husholdning på cirka 160 kroner.

Gebyr normalhusholdning (inkl. MVA)	2023	2024	2025	2026	2027
Årsgebyr vann (120m ² /150m ³)	4 488	5 269	5 582	5 912	6 308
Årsgebyr avløp (120m ² /150m ³)	6 623	7 465	7 751	7 999	8 324
Standardabonnement renovasjon (140L)*	4 590	4 818	5 064	5 307	5 551
Feiegebyr (unntatt MVA)	280	320	331	348	362
SUM	15 981	17 873	18 728	19 566	20 544

Tabell: Estimert gebyrutvikling per år i kroner. *Renovasjonsgebyr med økning på 2,5% per år.

Basert på tekniske vurderinger og samfunnsikkerhet er det behov for store investeringer fremover (vann og avløp). Investeringene har lang avskrivningstid, og gir dermed moderate økninger i gebyrnivået fra år til år etter 2024, men over tid vil nivået måtte økes.

Ved utløpet av 2022 er selvkostfond på vann og avløp brukt opp, og det forventes økte fremførbare underskudd etter avregning av 2023. Situasjonen henger sammen med renteutvikling, strømpriser, økte i materialpriser de siste årene kombinert med et høyt investeringsbehov. Feiing sitter etter avregning av 2022 et lite selvkostfond, og forventer også å være tilnærmet i balanse i perioden fremover.

Figur: Estimert utvikling av selvkostfond (VAF) fra 2022 – 2027

Tabellen under er et eksempel på sum avgifter for en standard bolig på 120 m², omregnet til forbruk på 150 m³. For renovasjon legges det til grunn en normal husholdning (140 L). Dette er kun for å illustrere utviklingen, da hver bolig vil bli fakturert ift. faktisk størrelse og forbruk.

Kommunale eiendomsgebyr inkl. MVA	Standard bolig 120 m ²		
Vann (120 m ² /150 m ³)	2022	2023	2024
Abonnementsgebyr	1 256	1 700	1 956
Forbruksgebyr	2 055	2 788	3 313
Sum årsgebyr vann	3 311	4 488	5 269

Avløp (120m ² /150m ³)	2022	2023	2024
Abonnementsgebyr	2 375	2 891	3 149
Forbruksgebyr	3 075	3 731	4 316
Sum årsgebyr avløp	5 450	6 623	7 465

Renovasjon (140 L)	2022	2023	2024
Fast renovasjonsgebyr	1 330	1 377	1 446
Variabelt restavfallsgebyr (140 L)	3 104	3 213	3 373
SUM standard renovasjonsgebyr	4 434	4 590	4 818
Feiegebyr (unntatt MVA)	280	280	320
Samlede eiendomsgebyrer (ekskl. eiendomsskatt)	13 475	15 980	17 873
Eiendomsskatt*	5 148	5 148	6 048
Samlede eiendomsgebyrer	18 623	21 128	23 921

Figur: Kommunale eiendomsgebyr og eiendomsskatt 2022 – 2024.

*Eiendomsskatt - estimat på tidspunkt for utarbeidelse av HØP.

Anskaffelser

Arendal kommune med foretakene anskaffer årlig varer og tjenester for cirka 1,1-1,3 mrd. kroner. I juni 2023 vedtok bystyre en overordnet anskaffelsesstrategi. Arendal kommune har, gjennom sin markedsmakt og ved aktiv bruk av bestillingskompetanse i anskaffelsene, en stor mulighet for å nå egne mål og påvirke sine omgivelser. Dette skjer ved å sette krav som bidrar til utvikling av et bærekraftig næringsliv, gunstig miljøpåvirkning og gode samfunnsforhold. I tillegg gjøres det vurderinger av hvordan vi kan innrette anskaffelsene våre slik at vi bidrar til gode innkjøp som styrker det lokale næringsliv, jf. anskaffelsesstrategien og næringslivsstrategien i Arendal kommune.

Arendal kommune vil i 2024 styrke arbeidet med bærekraftige anskaffelser. Arendal kommune er vertskommune for et samarbeid om grønn anskaffelsesstrategi for Østre Agder kommunene. Regjeringen har også pålagt 30% vektning av miljø i alle anskaffelser fra 2024. Dette kommer samtidig med en innstramning i seriositetsbestemmelser på nasjonalt nivå.

Videre vil kommunen videreutvikle og forsterke fokuset på tidlig involvering i nye anskaffelser og kontraktstyring og -oppfølging. Det skal blant annet arbeides med å ytterligere styrke opplæring, rutiner, prosesser og verktøy. Ansvar til kontraktseier skal tydeliggjøres for å sikre at oppfølgingen av kontrakter ivaretar Arendal kommunes interesser. Det planlegges også å implementeres et analyseverktøy for anskaffelser for å sikre at vi gjør de riktige anskaffelsene og handler fra avtaleleverandørene våre. Dette skal også bidra til gevinstrealisering av avtaler vi inngår.

Tilskudd og overføringer til andre

Frivillig innsats er viktig for kommunen og for et levende lokalsamfunn. For å gi gode rammevilkår til frivillig aktivitet yter kommunen økonomisk støtte til lag, foreninger og andre organisasjoner.

Kommunen yter ulike tilskudd:

Driftstilskudd lag og foreninger – beløpet fordeles årlig administrativt etter innkomne søknader. Idrettsrådet og musikkrådet innstiller på tilskudd for sine respektive lag/foreninger.

Prosjekt/arrangementsstøtte/produksjonsstøtte lag/foreninger: Søknader behandles fortløpende. Vanligvis gis støtte i form av underskuddsgaranti. Utbetaling foretas normalt etter at rapport og regnskap med kopi av bilag er levert.

Driftstilskudd kulturinstitusjoner: De fleste er hjemlet i egne politiske vedtak. Årsmelding med regnskap leveres hvert år.

Diverse driftstilskudd: De fleste tilskuddene er enten hjemlet i egne politiske vedtak, administrative vedtak eller avtaler. Rapport/regnskap må leveres.

Tilskuddsordning

Fra og med budsjettåret 2023 innførte kommunen en tilskuddsordning der tilskuddsmottakere skulle søke kommunen innen 1. mai for å få støtte for kommende budsjettår. Dette for å sikre at tilskuddsmottakere får lik mulighet til å søke kommunen, bli vurdert samlet og sett i sammenheng.

Flere søkte om tilskudd innen fristen 1. mai 2023 og tilskuddslistene viser alle som søkte, samt hvem som foreslås at får tilskudd i 2024.

Nytt for 2024 er at tilskuddslistene er plassert i den sektoren de er hjemmehørende.

Kommunen har ulike typer tilskudd. Hovedregelen er at tilskudd bevilges for 1 år av gangen. For noen ligger det lengre avtaler til grunn og disse søker ikke via tilskuddsordningen. Kommunen har noen budsjettposter hvor det gis mindre tilskudd gjennom året. Disse ordningene har et eget søknadssystem.

For tilskuddsmottakere som mottar en større sum fra kommunen inngås det driftsavtaler. For at store tilskuddsmottakere skal ha en forutsigbarhet må de søke i god tid før avtalen utgår. Tilskudd fra kommunen vil være avhengig av bystyrets årlige budsjettbehandling.

Hovedtrekkene i driftsbudsjettet for de kommunale foretakene

Økonomiske rammer for Arendal Eiendom KF

Tall i hele 1000	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinneli g budsjett 2023	Regnskap 2022
Renter utlån - Arendal Eiendom KF	-97 631	-90 059	-84 809	-85 193	-86 100	-47 355
Avdrag utlån - Arendal Eiendom KF	-85 272	-80 010	-75 372	-72 659	-86 867	-77 255
Innkjøpstjenester/bedre kontraktsoppfølging	-1 872	-3 345	-3 345	-3 345	-400	-400
Konsernbidrag	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000	-5 600
Sum overføring fra Arendal Eiendom KF	-190 775	-179 414	-169 526	-167 197	-179 367	-130 610
Overføring strøm	51 412	54 002	50 502	50 502	23 999	38 010
Husleier (FDV, RA og innleide bygg AKP)	361 042	348 468	338 840	336 511	335 077	278 037
Sum overføring til Arendal Eiendom KF	412 454	402 470	389 342	387 013	359 076	316 048
Sum ramme Arendal Eiendom KF	221 679	223 056	219 816	219 816	179 709	185 438

Kommunen overfører midler til Arendal Eiendom KF i form av husleier knyttet til forvaltning, drift, vedlikehold (FDV), innleide bygg, strømutfgifter og renter og avdrag. Arendal Eiendom KF overfører til kommunen renter og avdrag på lån knyttet til investeringene som er budsjettet i handlings- og økonomiplanperioden, samt konsernbidrag og midler som skal dekke innkjøpstjenester og bedre kontraktsoppfølging (innsparing innkjøp).

Husleie knyttet til renter og avdrag er justert mot investeringsnivået det enkelte år og samsvarer med renter og avdrag som foretaket betaler til kommunen. Konsernbidrag på 6 millioner er videreført fra 2024 i hele økonomiplanperioden. Innkjøpsstilling i kommunen deles med Arendal Eiendom KF, og det er derfor lagt inn 0,4 millioner kroner til å dekke dette. I tillegg er det lagt inn 1,5 millioner som et innsparingstiltak på bedre kontraktsoppfølging. Dette økes til 2,9 millioner 2025-2027.

Overføringer til Arendal Eiendom KF er fra 2023 til 2024 justert opp med totalt 53,4 millioner kroner, og gjelder følgende endringer:

- Husleier FDV er justert med deflator med 4,9 millioner kroner
- Husleier innleide bygg fra AKP er indeksregulert med 2,8 millioner kroner
- Overføring strøm har økt med 27,4 millioner kroner grunnet økte strømpriser
- Husleie FDV er økt med 8,3 millioner kroner, fordelt på hhv. KØH/legevakt, Marisberg barnehage, Moldfaret BOF, Færvik BOS, Technobadbygget, Natvig BOS og Flosta BOS.
- Renter og avdrag er økt med 10 millioner, i all hovedsak grunnet høyere rente

Totalt utgjør rammen om lag 221,7 millioner kroner i 2024, deretter øker den til 223,1 millioner kroner i 2025, for deretter å reduseres noe til 219,8 i 2026 og 2027. Reduksjonen de to siste årene i økonomiplanperioden skyldes i all hovedsak nedjustering av strømkostnader.

Økonomiske rammer for Arendal Havn KF

Tall i hele 1000	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinneli g budsjett 2023	Regnskap 2022
Renter utlån - Arendal Havn KF	-15 389	-17 116	-19 197	-18 945	-13 063	-7 091
Avdrag utlån - Arendal Havn KF	-12 805	-12 611	-14 324	-16 447	-10 248	-10 592
Sum overføring fra Arendal Havn KF	-28 194	-29 727	-33 521	-35 392	-23 311	-17 683
Tilskudd til drift av ferjeleier	200	200	200	200	200	200
Sum overføring fra Arendal Havn KF	200	200	200	200	200	200

Tall i hele 1000	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinneli g budsjett 2023	Regnskap 2022
Sum ramme Arendal Havn KF	-27 994	-29 527	-33 321	-35 192	-23 111	-17 483

Arendal Havn KF betaler renter og avdrag til Arendal kommune for mottatte lånemidler til finansiering av investeringer. Kommunens gjennomsnittsrenter er lagt til grunn, og for 2024 utgjør rentene 15,4 millioner kroner. Det er ventet at renteinntektene fra Arendal Havn KF vil øke til 18,9 millioner kroner i 2027. Økt utlån til Arendal Havn KF gir også økte avdrag i perioden. Avdragene øker fra 12,8 millioner kroner i 2024 til 16,4 millioner kroner i 2027.

Arendal Havn KF må bygges ut og være rustet for å håndtere kommende veksten i fraktaktiviteten. Nye nødvendige investeringer er kaianlegg, lagerhaller, kraner, maskiner og infrastruktur. Investeringene gjøres når det foreligger avtaler med næringslivet - og utbyggingen må tilpasses etableringer og behov, noe som vil bidra til at mer gods flyttes fra vei til sjø i tråd med nasjonale og internasjonale miljøavtaler og forpliktelser.

Arendal Havn KF har forventninger om at disse investeringene vil føre til en positiv innteksstrøm i fremtiden. Det er imidlertid viktig å understreke at denne innteksstrømmen først vil realisere seg etter at prosjektene er fullført og investeringene er rentebærende. Havnen vil måtte håndtere krevende år i perioden 2024-2027, der det økonomiske resultatet kan være negativt. Havnen vurderer at det kan oppstå perioder med behov for avdragsfrihet, men har en klar ambisjon og egenforventning til å dekke alle løpende utgifter og legger dette til grunn for perioden.

For drift av ferjeleiene overfører Arendal kommune 200 000 kroner årlig i økonomiplanperioden til Arendal Havn KF.

5.4 Konsolidert driftsbudsjett

Bevilgningsoversikt drift

	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Sum generelle driftsinntekter	-3 428 036	-3 455 839	-3 513 755	-3 550 960	-3 129 392	-3 176 017
Sum bevilgninger drift, netto	3 130 124	3 114 358	3 124 694	3 123 023	2 925 812	2 890 207
Avskrivninger	240 029	240 396	243 652	248 952	216 912	214 281
Sum netto driftsutgifter	3 370 153	3 354 754	3 368 346	3 371 975	3 142 724	3 104 488
Brutto driftsresultat	-57 883	-101 085	-145 409	-178 985	13 332	-71 529
Netto finansutgifter	278 624	317 880	338 629	343 003	216 829	209 990
Motpost avskrivninger	-240 029	-240 396	-243 652	-248 952	-216 912	-214 281
Netto driftsresultat	-19 288	-23 601	-50 432	-84 934	13 249	-75 820
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	19 288	23 601	50 432	84 934	-13 249	84 755
Fremført til inndekning i senere år/mindreforbruk	0	0	0	0	0	8 935

Utvikling i konsolidert budsjett

Det konsoliderte budsjettet, som er summen av Arendal kommune og de to foretakene, viser et positivt brutto driftsresultat i 2024 med 57,9 millioner kroner. Dette øker til 179 millioner kroner i 2027. Samtidig viser tallene også en økning innen netto finansutgifter. I 2023 er netto finansutgifter 278,6 millioner kroner og øker i perioden til 343 millioner kroner.

Netto driftsresultat er positivt i 2024 med 19,3 millioner kroner, og øker til 84,9 millioner i 2027, noe som gjenspeiles i økning av avsetning til disposisjonsfond i 2027 med 68,5 millioner kroner. Netto driftsresultat i % av driftsinntekter er 0,43 % i 2024, mens konsolidert netto driftsresultat i 2027 er 1,82 % av driftsinntektene, noe som viser at nivået for handlingsregelen på 1,75% nås i 2027.

Saldering av konsolidert budsjett

For å komme i balanse i konsolidert budsjettet i hele økonomiplanperioden har det vært nødvendig med innsparingstiltak i kommunen og foretakene. Kommunedirektøren legger til grunn at konsernbidraget til Arendal Eiendom KF videreføres med 6 millioner i hele økonomiplanperioden. I tillegg er det i eiendomsforetaket lagt inn en forventning om innsparingstiltak på innkjøp i form av bedre kontraktsoppfølging.

Utvikling finansielle måltall for konsolidert budsjett

Tabellen under viser netto driftsresultat i % av driftsinntekter for det konsoliderte budsjettet.

Utvikling i netto driftsresultat konsolidert	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 202
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	0,43 %	0,52 %	1,09 %	1,82 %	-0,31 %	1,73 %

6 Investeringsbudsjett og finansforvaltning

6.1 Forutsetninger og konsekvenser

Investeringsstrategi

Kommunens investeringsstrategi er forankret i Økonomi- og finansreglementet vedtatt av Arendal bystyre (vedtatt sist BS 21/87 - 29/04-2021).

Kommunedirektøren legger frem langsiktig investeringsplan som en del av løypemeldingen i juni, før framlegg av fireårig handlings- og økonomiplan. Langsiktig investeringsplan danner grunnlag for økonomiplanen i de fire årene. Vedtak på investeringsbudsjettet skal gjøres på bruttoramme per investeringsprosjekt, hvor finansiering av prosjektene skal fremgå.

Investeringsbehovet er for høyt sett mot kommunens handlingsregel på investering (se avsnitt 3.7). De siste årene har høyere rente og økte strøm- og materialpriser gjort at investeringer spiser en stadig større del av driftsbudsjettet. Hvis investeringstakten ikke dempes, vil driftsmessige konsekvenser av investeringer fortrenge andre tjenester som kommunen leverer. Det er derfor behov for å trekke investeringsnivået betraktelig ned i planperioden, for å være i tråd med handlingsregelen som sikrer forsvarlig økonomistyring og drift.

Vedlegg «Effekt på renter, avdrag og driftskostnader – investeringer 2024-2027» synliggjør den store effekten enkelte investeringer vil ha driften. En investering påvirker driften ved:

- Renter og avdrag
- Forvaltning drift og vedlikehold (FDV)
- Bemanningskostnader m.m.

Endringene i langsiktig investeringsplan er både en forskyvning i tid på enkelte prosjekter, reduksjon av prosjekter og en justert vurdering av den økonomiske rammen for enkeltprosjekter.

Bystyret må være oppmerksom på at investeringsbudsjettene som er omtalt i planperioden 2024- 2027 ikke nødvendigvis er det enkelte prosjekts totale budsjett da de kan gå over flere år både i forkant og i etterkant av planperioden.

Enkelte store prosjekter som er skjøvet ut i tid/tatt ned:

- Heldøgns omsorgssenter Saltrød - skjøvet
- Ombygging Sør-Amfi og ny turnhall - skjøvet
- Kommunale bofelleskap - skjøvet senere
- Eiendomsutviklingsprosjekter Dyvikheia, Marisberg, Østre Mørfjær - skjøvet
- Oppfølging av boliger rusplan tiltak 9 boliger - skjøvet
- Barnehage Lia - skjøvet
- VA (selvkost) - tatt ned

Effektene på drift må tas høyde for hvis investeringene legges til igjen handlings- og økonomiplan for 2024-2027. Oversikt over investeringer og tilhørende forventet effekt (anslag) på renter, avdrag, forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) og bemanningskostnader kan sees i **vedlegg 4**. Tabellen gir også eksempler, markert som Generell post, på forventet effekt på renter og avdrag i driftsbudsjettet hvis prosjekter legges til i fireårsperioden.

6.2 Finansforvaltning

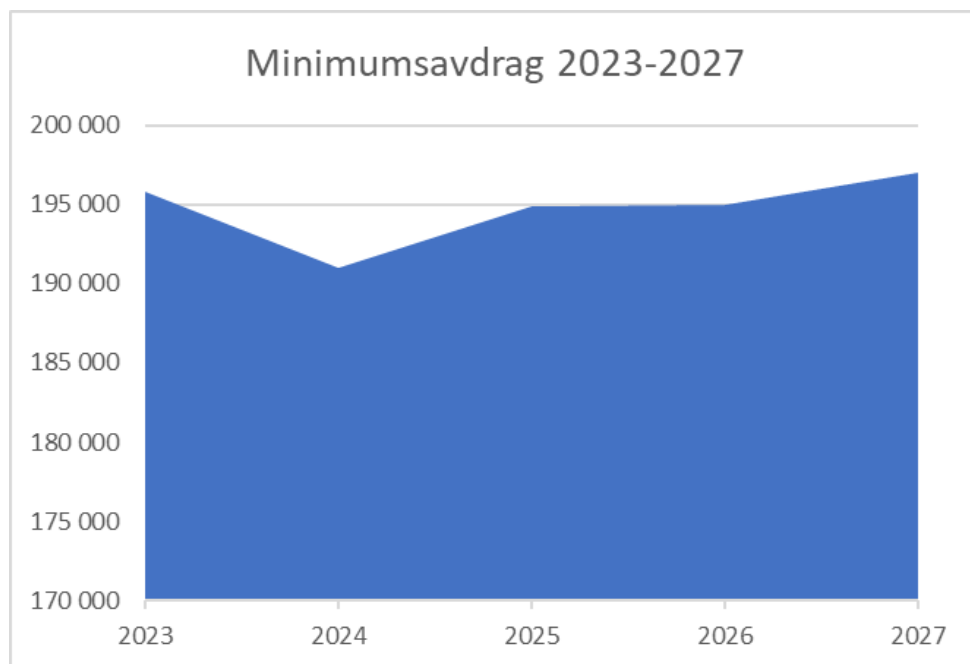
Tabellen nedenfor viser utviklingen i investeringsgjelden for perioden 2024 - 2027.

Tall i hele 1000	2024	2025	2026	2027
IB Lånegjeld	5 189 210	5 293 717	5 295 370	5 351 737
Låneopptak	295 547	196 540	251 316	290 752
Avdrag	- 191 040	- 194 887	- 194 948	- 197 023
UB Lånegjeld	5 293 717	5 295 370	5 351 737	5 445 466

Tabell: Utvikling i investeringsgjeld 2024 - 2027.

I perioden ligger det inne en netto økning i lånegjeld på 256,2 millioner kroner. Dette er fordelt med 407,4 millioner kroner økning knyttet til vann og avløp (VA), 105,8 millioner kroner på Arendal Havn og 98 millioner kroner på kommunen eksklusivt vann- og avløpsinvesteringer. Det er også tatt inn en reduksjon på 355 millioner kroner for Arendal Eiendom basert på utsatte eller reduserte investeringer.

Kommunen betaler avdrag på lånegjelden, begrenset til minimumsavdraget gitt i kommunelovens § 14-18. Minimumsavdraget sikrer at lån nedbetales i takt med verdireduksjonen på lånefinansierte investeringer. Minimumsavdraget økes ved økt gjeld, og må finansieres over kommunens driftsbudsjett. I 2024-2027 øker minimumsavdraget med 1,2 millioner kroner utover nivået i 2023. Den lave veksten kommer av reduserte investeringer.

Minimumsavdraget fordeles på driftsbudsjettene til kommunen og foretakene, etter en regnskapsmessig endring i 2022. Dette gir et noe misvisende bilde av kommunens avdragsforpliktelse, siden Arendal Eiendoms minimumsavdrag betales av kommunen gjennom husleien.

Arendal Havn KF sin del av minimumsavdraget utgjør mellom 6 – 9 % i perioden. Arendal Havn KF varsler at de trolig vil ha behov for avdragsutsettelse i 2025 og 2026, og foretakets andel av minimumsavdraget vil da falle på kommunen. Dersom dette inntreffer vil det være en ekstra belastning for Arendal kommune i 2025 på 12,6 millioner kroner og for 2026 ytterligere 14,3 millioner kroner. Dette er ikke tatt inn i driftsbudsjettet til kommunen eller foretaket i 2025 eller 2026.

Startlån

Forskrift om lån fra Husbanken er grunnlaget for de kommunale utlånene som forvaltes av NAV. Det er per september 2023, 950 millioner kroner som er utlånt til startlån. De senere årene har det vært en stor

økning i innvilgede startlån. Kombinert med stadig høyere innvilgede lånebeløp og økte renter, øker dette kommunens risiko for tap på Startlån, særlig hvis boligprisene faller.

Kommunedirektøren foreslår å søke om 150 millioner pr. år i planperioden for å møte behovet til de innbyggerne som trenger hjelp for å etablere seg i eid bolig.

Gjeldsforvaltning; likviditet, rentestrategi og finansiell risiko

Kommunens finans- og gjeldsforvaltning skjer i samsvar med gjeldende kommunelov, samt tilhørende finansforskrift og finansreglementet, sist revidert i 2021. Forvaltningen skal redusere kommunens samlede finansielle risiko. Reglementet vil bli revidert i 2023/2024.

Finansiell risiko er et sammensatt begrep, og tar opp i seg elementer som bl.a. renterisiko, likviditetsrisiko, refinansieringsrisiko og operasjonell risiko. Alt etter hvilken strategi kommunen har i gjelds- og finansforvaltningen, vil ulike risikoelementer være av varierende betydning.

Likviditet: For kommunen vil usikkerhet med hensyn til likviditetsforvaltning være av mindre betydning. Kommunen har jevnt over tilfredsstillende likviditet og kun bankinnskudd som finansiell aktiva i balansen pr. medio oktober 2023, kommunen har dermed lav likviditetsrisiko. I perioder med overskuddslikviditet kan det bli aktuelt å plassere deler av bankinnskuddene i andre aktiva, for eksempel i fond. Kommunen har mulighet til å ha overtrekk på 150 millioner kroner hos hovedbankforbindelsen Sparebanken Sør. Denne trekkrettigheten har foreløpig ikke vært benyttet, men det kan være aktuelt å bruke denne for å skyve på låneopptak og redusere kommunens minimumsavdrag for en kort periode. For aktiva plasseringer er risikoen først og fremst knyttet til innskuddsgarantien på maksimalt 2 millioner kroner som gjelder for norske banker.

Rentestrategi og renterisiko: Gjeldsforvaltningen i kommunen gjennomføres med mål om å holde rentekostnadene lave og forutsigbare, samtidig som det ikke tas for høy risiko. I tillegg har den som hensikt å gi en god spredning både når det gjelder låneprodukter og aktører i markedet.

Låneopptakene foretas i henhold til vedtatt investeringsbudsjett. Det tas opp felles lån for kommunen og foretakene for å sikre en enhetlig strategi. Dette bidrar til å redusere renterisikoen til kommunen. Renterisikoen representerer likevel den største finansielle risikoen for Arendal kommune, og har vært særlig merkbart i 2023.

Tabellen nedenfor viser vedtatt rentestrategi for finans- og gjeldsforvaltning:

	Tidsperiode	Hovedstrategi	Avvik
Kort rentebinding	0 - 1 år	50 %	25 %
Mellomlang rentebinding	1 - 5 år	30 %	25 %
Lang rentebinding	5 - 10 år	20 %	25 %

Denne rentestrategien gir ikke nødvendigvis et korrekt bilde av forholdet mellom fast og flytende rente i gjeldsporteføljen. Fastrenteavtaler som utløper om kort tid vil være kategorisert som kort rentebinding, mens en obligasjon med flytende rente som forfaller om tre år vil kategoriseres som mellomlang rentebinding. I tråd med bystyrets ønske har det de siste årene vært gjennomført en strategi med høy andel sertifikatlån med korte løpetider.

I 2021 var markedsforventningene at NIBOR 3 mnd. ville bevege seg opp mot 2 % i løpet av 2023. I fjor høst viste prognosen en stigning til 3,9 % i løpet av 2023. Per oktober 2023 så ligger NIBOR 3 mnd. på 4,74 %. Tabellen under viser forventende snittrenter og renteutgifter i økonomiplanperioden:

Tall i hele 1000	2024	2025	2026	2027
Renteutgifter	213 191	210 876	207 123	208 753
Forventet snittrente	4,07 %	3,98 %	3,89 %	3,87 %

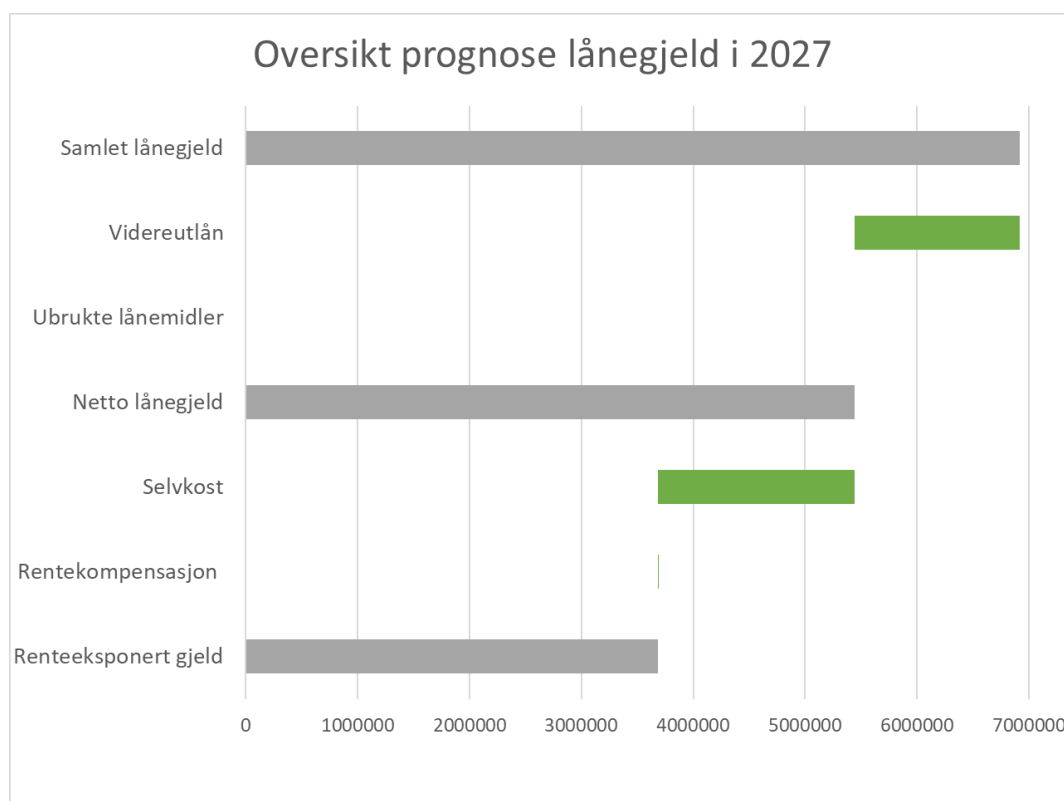
Snittrenten for kommunens lån har økt fra 2,13 % i 2022, til en forventning på 4,07 % for 2024. Økningen knytter seg til den store andelen sertifikatlån med kort rentebinding som rullerte i 2023. Kommunen har

gjennom 2023 refinansiert flere av disse til lengre løpetid. Økte renter på bankinnskudd samt økt kalkylerente på selvkost bidrar til å redusere netto renteeffekt på lånegjelden fremover.

Refinansiering med lengre løpetider kan medføre økte renteutgifter på lang sikt, samtidig som det gir et mer stabilt rentenivå for kommunen. Kommunedirektøren ser at det vil være behov for at flere låneopptak i økonomiplanperioden gjøres med mellomlange og lange rentebindinger. Dette vil redusere renterisikoen og øke forutsigbarheten på rentekostnadene.

Kommunedirektøren har i renteprognosene videreført tiltak som går ut over vedtatt hovedstrategi, men som ligger innenfor tillatte avvik. Renteutgiftene i økonomiplanperioden vil stige betydelig i forhold til 2023, men usikkerheten knyttet til rentebanene er ikke like store som ved inngangen til 2023. Videre utvikling er avhengig av om Norges Bank får tatt ned inflasjonen til ønsket nivå.

Kommunedirektøren utnyttet de lave rentene i 2022 til å inngå én lang rentebytteavtale med start i 2023, noe som har redusert rentekostnadene noe i 2023. Rentebytteavtalene på 925 millioner kroner bidrar til å redusere renterisikoen på netto rentekompensert gjeld. Under viser den forventede renteeksponert gjelden ved utgangen av 2027.

Refinansieringsrisiko: Med bakgrunn i den økte refinansieringsrisikoen har kommunedirektøren har derfor gått bort fra strategien med en måneds løpetid på sertifikatlån. For å redusere refinansieringsrisikoen ytterligere legges det opp til minimum tre måneders løpetid på sertifikatene i 2024. I tillegg undersøkes behovet for finansiell rating av kommunen i lys av innføringen av Fundamental Review of the Trading book, foreslått gjeldende fra 01.01.2025. Denne kan påvirke kommunens refinansiering- og renterisiko på grunn av økte krav til bankenes marginer for ikke-ratede kommuner.

Operasjonell risiko: Økonomi- og finansreglement, med tilhørende internkontroll og gode rutiner på gjennomføring av låneopptak, reduserer den operasjonelle risikoen for kommunens gjeldsforvaltning.

Konsekvenser: Kommunen er i en situasjon hvor investeringsgjelden er vesentlig høyere enn årlige brutto driftsinntekter. I økonomiplanperioden vil investeringsgjelden øke med 4,7 %, men avviket fra handlingsregel reduseres til 5 millioner kroner. Reduksjonen skyldes i hovedsak lavere investeringstakt, kombinert med en vekst i brutto driftsinntekter.

Den planlagte økningen på 256 millioner kroner vil likevel føre til at renteutgifter og minimumsavdrag som

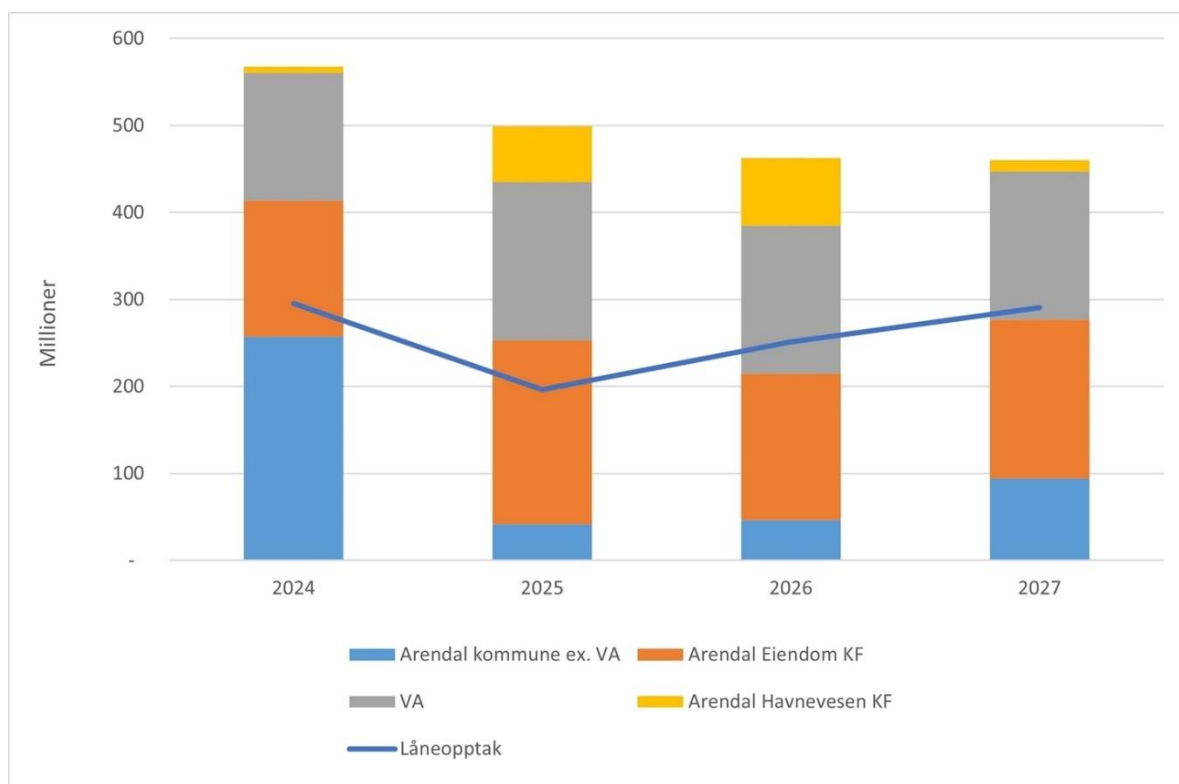
skal dekkes over driftsbudsjettet øker i planperioden. Handlingsregelen og reglementet for finans- og gjeldsforvaltningen skal sørge for at kommunen har mest mulig forutsigbare finansutgifter. I perioden 2024-2027 er det i hovedsak rentene som er utslagsgivende for økningen i finansutgifter, dette fordi gjennomsnittrenten for kommunen har økt vesentlig det siste året. Fastrentene og rentebytteavtalene på netto renteeksponert gjeld bidrar til å dempe effekten av økte renter.

Hvis kommunen velger å gå ut over handlingsregelen knyttet til investeringer/gjeld, forsterker dette økningen i renteutgifter som kommunen allerede har på sin eksisterende portefølje.

Det samlede gjeldsnivået er så høyt at renteøkninger utover prognosen vil kunne føre til betydelige merutgifter for kommunen. Dersom kommunens gjennomsnittlige rente øker med 1 prosentpoeng utover prognosen, vil dette medføre merutgifter på 50-55 millioner kroner hvert år som må tas fra drift.

6.3 Totale investeringer

Figuren nedenfor viser brutto investeringer fordelt på kommunen, selvkost (VA) og foretakene samt årlig låneopptak (startlån er holdt utenfor):

Figur: Sum brutto investeringer Arendal kommune, selvkost (VA), Arendal Eiendom KF, Arendal Havn KF og låneopptak 2024-2027

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer og finansiering fordelt på kommunen, selvkost (VA) og foretak.

Tall i 1000 kroner	2024	2025	2026	2027
Investeringer				
Arendal kommune ex. VA	257 480	42 000	46 770	94 090
Arendal Eiendom KF	156 400	210 800	168 000	182 600
Selvkost (VA)	146 600	182 300	170 100	170 600
Arendal Havn KF	7 000	64 000	78 000	13 000
Sum investeringer	567 480	499 100	462 870	460 290
Finansiering				
Momskompensasjon	22 076	34 660	18 054	31 438

Tall i 1000 kroner	2024	2025	2026	2027
Tilskudd/andre inntekter	80 553	11 248	43 756	1 960
Overføring fra drift	16 141	16 141	16 141	16 141
Salgsinntekter	153 163	240 512	133 604	120 000
Lån	295 547	196 540	251 316	290 752
Sum finansering	567 480	499 100	462 870	460 290

Figur: Sum brutto investeringer Arendal kommune, selvkost (VA), Arendal Eiendom KF, Arendal Havn KF og låneoptak 2024-2027

6.4 Investeringer i Arendal kommune

Tabellen nedenfor viser totalt brutto investeringer i kommunen med finansering, hvor startlån og konserninterne avdrag er holdt utenfor.

Tall i 1 000 kroner	2024	2025	2026	2027
Investeringer				
Totale investeringer	257 480	42 000	46 770	94 090
Finansiering				
Momskompensasjon	7 556	4 500	4 454	4 918
Tilskudd/andre inntekter	9 260	1 960	1 960	1 960
Overføring fra drift	16 141	16 141	16 141	16 141
Salgsinntekter	10 000	10 000	15 000	60 000
Lån	214 524	9 400	9 216	11 072
Sum finansering	257 480	42 000	46 770	94 090

Figur: Sum brutto investeringer i Arendal kommunen med finansering 2024-2027

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer og finansiering pr. sektor med unntak av selvkost. Prosjektoversikt med kommentarer er under avsnittene for hver av de aktuelle sektorene i tabellen.

Tall i hele 1 000 kroner	2024	2025	2026	2027
Investeringer				
ORGANISASJON OG UTVIKLING	0	0	0	0
ØKONOMI OG STRATEGI	214 750	14 750	14 750	14 750
HELSE OG MESTRING	2 300	2 000	7 850	52 400
KULTUR OG INKLUDERING	14 550	2 750	3 250	2 750
OPPVEKST OG UTDANNING	780	800	820	840
SAMFUNN OG NÆRING	25 100	21 700	20 100	23 350
Totale investeringer	257 480	42 000	46 770	94 090
Finansiering				
Momskompensasjon	7 556	4 500	4 454	4 918
Tilskudd/andre inntekter	9 260	1 960	1 960	1 960
Overføring fra drift	16 141	16 141	16 141	16 141
Salgsinntekter	10 000	10 000	15 000	60 000
Lån	214 524	9 400	9 216	11 072
Sum finansering	257 480	42 000	46 770	94 090

Figur: Sum brutto investeringer pr. sektor ekskl. selvkost i Arendal kommunen med finansering 2024-2027

De største investeringene er:

- Flytting Agder Renovasjon, 200 millioner kroner
- Østre Agder Brannvesen - biler og utstyr, 28 millioner kroner (foreløpig anslag)
- Opprustning bruer, 19 millioner kroner
- Rehabilitering gatelys, 12,7 millioner kroner
- Solborg trafo, beredskap, ladestruktur og garderober m.m. 11,2 millioner kroner
- Inventar omsorgsenhetene, 8 millioner kroner

Prosjektoversikt med kommentarer til de store prosjektene finnes under sektorkapitlene for administrative enheter, Helse og mestring, Kultur og inkludering, Oppvekst og utdanning og Samfunn og næring.

Selvkost

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer i selvkost med finansiering, som inkluderer vann, avløp, oppmåling og feiing.

Tall i hele 1 000 kroner	2024	2025	2026	2027
Investeringer				
Totale investeringer	146 600	182 300	170 100	170 600
Finansiering				
Momskompensasjon	-	-	-	-
Tilskudd/andre inntekter	-	-	-	-
Overføring fra drift	-	-	-	-
Salg eiendom	-	-	-	-
Lån	146 600	182 300	170 100	170 600
Sum finansiering	146 600	182 300	170 100	170 600

Figur: Sum brutto investeringer selvkost i Arendal kommunen med finansering 2024-2027

Oversikt over samtlige investeringsprosjekter for Arendal kommune finnes under obligatoriske oversikter.

6.5 Investeringer i Arendal Eiendom KF

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer og finansiering for Arendal Eiendom KF.

Tall i 1 000 kroner	2024	2025	2026	2027
Investeringer				
Totale investeringer	156 400	210 800	168 000	182 600
Finansiering				
Momskompensasjon	14 520	30 160	13 600	26 520
Tilskudd/andre inntekter	71 293	9 288	41 796	-
Overføring fra drift	-	-	-	-
Salgsinntekter	143 163	230 512	118 604	60 000
Lån	-72 576	-59 160	-6 000	96 080
Sum finansiering	156 400	210 800	168 000	182 600

Figur: Sum brutto investeringer og finansiering for Arendal Eiendom KF 2024-2027

De største investeringene er (budsjett i 4 års-perioden):

- ENØK tiltak (solceller og bergvarme formålsbygg)
- Boliger med bemanning – rus og psyk.
- Endring demografi/oppfølging skolebruksplan
- Private BOF
- Østenbuskogen boligfelt
- Natvig felt B
- Kjøp og utvikling av tomter og boliger
- Røed-tiltak ved bortfall av Heldøgn
- Østre Mør fjær boligfelt
- Felles vaskeri og produksjonskjøkken
- Utfasing fluoriserende lyskilder
- Marisberg
- Østenbutoppen - kommunalt formål
- Solhaug - tiltak ved bortfall av Heldøgns

Oversikt over samtlige investeringsprosjekter for Arendal Eiendom KF finnes under obligatoriske oversikter.

Østenbuskogen boligfelt

Nytt boligfelt på Myra. Anslagsvis 200 enheter med varierende boligmix (eneboliger, rekkehus og mindre flermannsboliger/leiligheter)

Antall boenheter er avhengig av type bolig/andel konsentrert bebyggelse.

Det er også lagt inn midler for å se på muligheten for å kunne utvide området ytterligere ved kjøp av tilleggsareal, dersom dette skulle bli aktuelt.

Østre Mør fjær boligfelt

Nytt boligfelt i tilknytning til batterifabrikken på Eyde energipark. Området er i forbindelse med kommuneplanen tatt ned betraktelig i areal. Anslagsvis 300 boenheter med større andel konsentrert bebyggelse (flermannsboliger) Totalt antall enheter vil være avhengig av både opparbeidelsesgrad og boligmix. Inntekter og kostnader vil være avhengig av markedet.

Kjøp og utvikling av tomter og boliger

Prosjekter omfatter kjøp av boliger, eiendomsutviklingsprosjekter, erverv av tomt til boliger. Avdeling for eiendomsutvikling arbeider med å utvikle områder for kommunale formål og utvikling av boligtomter i Arendal kommune. Dette for å kunne ha handlingsrom med å kjøpe aktuelle eiendommer, samt påstartet reguleringsarbeider og annet arbeid som inngår som en del av aktuelle eiendomsutviklingsprosjekter.

Avdeling for boligforvaltning i Arendal Eiendom KF har ansvar for kommunale utleieboliger. Det er økende behov for tilrettelagte boliger (permanente boliger som er særlig tilpasset brukergruppen) og store eneboliger. Det siste året har vi sett en enorm prisutvikling på boligmarkedet og etterspørselen er også økende, dette medfører økte kostnader for Arendal Eiendom.

Felles vaskeri og produksjonskjøkken

Beløp er justert opp med 23 millioner kroner iht. bystyrets vedtak i okt./nov. 21.

Nytt fellesvaskeri og produksjonskjøkken. Ligger som opsjon til omsorgssenter Saltrød. Dersom det ikke er mulig å få til på den tomten, vil man måtte legge dette til en annen plassering i kommunen. Reviderte kalkyler ref. sak i BS 15.12.22

Utfasing fluoriserende lyskilder

Forskrift om utfasing av fluoriserende lyskilder (produktforskriften) medfører at lysstoffrør T5 og T8, samt kompaktlysrør utgår av produksjon og handel. Dette betyr i praksis at belysning i kommunale bygg slukker dersom ikke lysarmaturer erstattes med nye LED armaturer. Det er svært mange lysarmaturer i kommunens formålsbygg som benytter disse lysstoffrørene. Eksempelvis vil det å bytte lysstoff-armaturer til LED-armaturer på Birkenlund skole ha en kostnad på cirka 1 800 000 kroner. Levetid på LED belysning er 20-25 år. Tiltakene vil gi miljøgevinst, redusert energiforbruk og redusert innkjøp av lysstoffrør.

Marisberg

Videreutvikling av Marisberg boligfelt på Tromøya med varierende boligtypers (eneboliger, rekkehus og mindre flermannsboliger/leiligheter). Antall boenheter er avhengig av type bolig/andel konsentrert bebyggelse.

Private bofelleskap (BOF)

Arendal Eiendom KF arbeider med å etablere bofelleskap, i et tett samarbeid med kommunen. Arbeidet med private bofelleskap er godt i gang og samarbeidet med de private gruppene vurderes som godt. Prosjektene er i ulike faser, jf. Informasjon til bystyret juni 23.

Natvig felt B

Arendal kommune vil ha behov for et stort antall boliger i tiden som kommer, som en effekt av at Morrow batteries etablerer batterifabrikk på Eyde energipark. Boligmeldingen til Arendal kommune legger til grunn at det er behov for 500 nye boliger hvert år i årene fremover. Dette er en dobling av det antall boliger som bygges pr. i dag. For nå dette målet må både det private og offentlige ta en aktiv rolle i å utvikle nye boligområder. Styret i Arendal Eiendom KF har sagt at foretaket skal ta en aktiv rolle i forhold til å tilrettelegge for nye boligfelt i kommunen.

Utbygging av boligfelt. Feltet er ferdig regulert og kan påbegynnes raskt. Avtale med BRG/Block Watne om felles overvannsløsning. Til sammen vil dette gi cirka 67 enheter.

Boliger med bemanning – rus og psykiatri

Det er behov av 4 boliger med heldøgns bemanning for alvorlig syke personer rus/ROP tilsvarende Eydehavn bofelleskap. Må ikke blandes med 2+2 (overgangsbolig). Denne boligen bør ikke ligge for sentralt og skal kunne ivareta alvorlig psykisk syke ROP brukere som ikke klarer å bo sammen med mange personer i et større bofelleskap. Det kan være bruker som utfordrer samfunnsvernet. Det skal være stort fokus på kommunal behandling og tett oppfølging fra FACT team av brukerne i disse boligene.

Røed-tiltak ved bortfall av Heldøgn

Oppgradering bygningstekniske tiltak for å forlenge byggets levetid.

Endring demografi/oppfølging skolebruksplan

I forhold til demografi handler det om en mindre utbygging og endringer på flere skoler og barnehager.

Østenbutoppen - kommunalt formål

Klargjøre tomteområde for offentlige formål, Arendal kommune eier et område på Myra som er avsatt til offentlig formål. Vi ser et økt behov for å kunne tilby kommunen slike arealer hvor det kan settes opp ulike typer formålsbygg eks. lager, kontor.

ENØK tiltak (solceller og bergvarme formålsbygg)

Strategidokumentets mål om at egenprodusert energi skal utgjøre minimum 10 % av totalt energiforbruk innen utgangen av 2027. Tiltakene vil være en kombinasjon av solcelleinstallasjoner og bergvarme på kommunale formålsbygg. Tiltakene reduserer kommunens driftsutgifter til energi. Midler flyttes ut til delprosjekter.

Tilrettelagte boliger for rus psykisk helse med lav boevne

Presset på midlertidige boliger er stort. Årsaken til dette er lav boevne som medfører slitasje utover det normale når man bor i ordinære boliger. Denne brukergruppen har som regel større utfordringer med rus eller psykiske helse, som medfører behov for forsterket boliger. utfordringen her er å finne egnede tomter.

Formålsbygg brukerstyrte endringer

Prosjektet omfatter større rehabiliteringer og ombygginger på omsorgsbygg, kultur- og idrettsbygg, barnehager og skolebygg, lovpålagte myndighetskrav, brukerstyrte endringer og eksisterende svømmebasseng.

Solhaug - tiltak ved bortfall av Heldøgns

Oppgradering bygningstekniske tiltak for å forlenge byggets levetid.

FINANSIERING

Legevakt/KØH - inkl. korttidsplasser

Prosjektet omhandler ny legevakt, KØH og korttidsplasser på tomt ved sykehuset. I 2024 ligger det inne tilskudd fra andre kommuner og salgsinntekter til nytt IKS med totalt 170 millioner kroner. Dette drar ned samlet låneopptak for Arendal Eiendom i 2024.

Salgsinntekter

Det ligger forventede salgsinntekter tilknyttet salg av eiendomsbygg på cirka 200 millioner kroner i perioden, som reduserer samlet låneopptak for perioden 2024-2027. I tillegg er det salgsinntekter tilknyttet eiendomsutviklingsprosjekter på 150 millioner kroner.

6.6 Investeringer i Arendal Havn KF

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer og finansiering for Arendal Havn KF.

Tall i 1 000	2024	2025	2026	2027
Investeringer				
Totale investeringer	7 000	64 000	78 000	13 000
Finansiering				
Lån	7 000	64 000	78 000	13 000
Sum finansiering	7 000	64 000	78 000	13 000

Figur: Sum brutto investeringer og finansiering for Arendal Havn KF 2024-2027

De største investeringene er:

- Ny kai – Eydehavn, 80 millioner kroner
- Håndteringsutstyr, 20 millioner kroner
- Landstrømanlegg, 20 millioner kroner
- Areal (tilrettelegging og kjøp), 16 millioner kroner

11493 - Ny kai - Eydehavn

De kommende logistikkbehovene for Eyde energipark og Eyde materialpark vil være basert på containere. Arendal Havn KF må derfor prioritere opprettelsen av containerlogistikk for å møte kundenes behov. Havnen må bygge en ny kai og kaifront med tilstrekkelig dybde slik at den har tilstrekkelig kapasitet til å håndtere det økte godsvolumet.

11550 - Håndteringsutstyr/logistikk Eydehavn terminal

Det første containeranløpet ankom Eydehavn høsten 2023. I den kommende perioden forventes antall containeranløp å øke. Havna vil bli nødt til å investere i egnet håndteringsutstyr for å håndtere økningen i godsvolumet og for å etterkomme lokale og internasjonale klimabestemmelser.

NY – Landstrømanlegg

Arendal Havn KF jobber for å bli en fossilfri havn i tråd med EUs planer. Fra og med 1. januar 2030 vil skip som er i havn innenfor EU-medlemslandenes jurisdiksjon være pålagt å koble seg til landstrøm og utelukkende bruke landstrøm for å dekke energibehovet om bord. For Arendal Havn KF betyr dette at landstrømanlegg må installeres på flere terminaler: Eydehavn terminal, Sandvikodden og i sentrum for cruisetrafikken.

11604 - Areal

Areal er en knapphetsfaktor for Arendal Havn. Bystyret vedtok i 2020 (saksnr. 111/2020) å være en strategisk og langsiktig eier av areal og kaiområder på Eydehavn. Arendal Havn KF må i tillegg investere i å klargjøre både nåværende og ervervede områder for kommersiell bruk.

Oversikt over samtlige investeringsprosjekter for Arendal Havn KF finnes under obligatoriske oversikter.

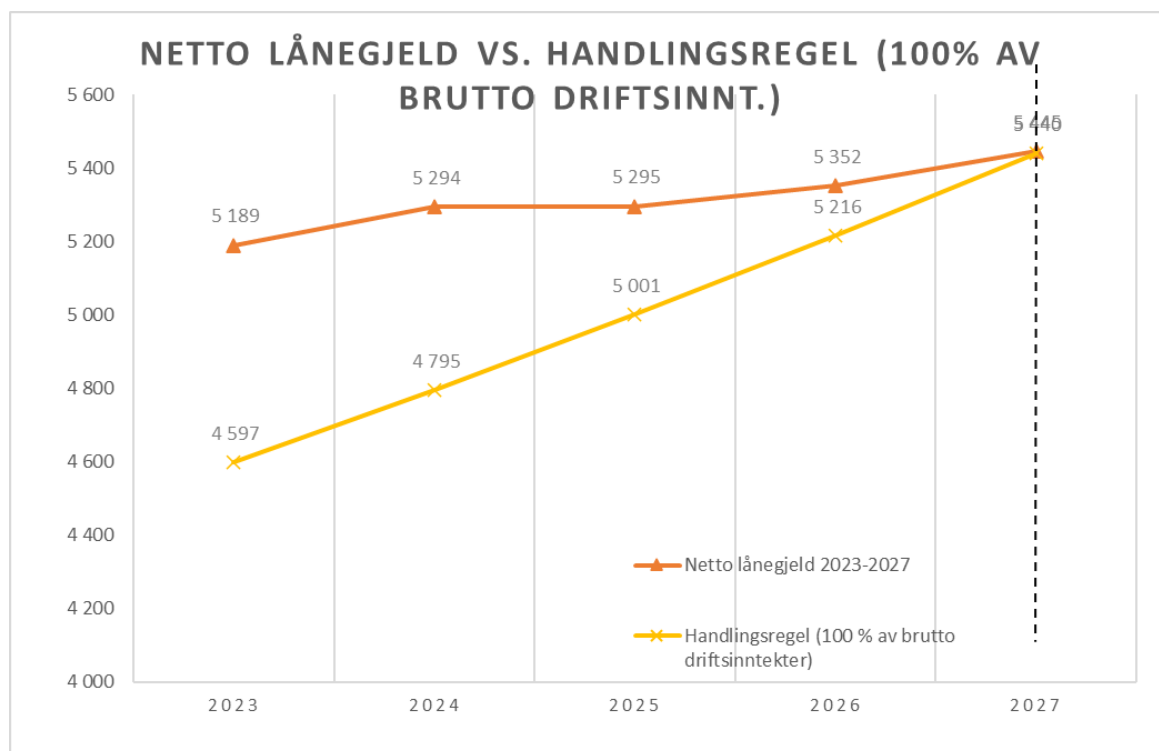
6.7 Utvikling finansiell handlingsregel - investering

Lånegjeld

Kommunens vedtatte handlingsregel sier at netto lånegjeld (inkl. selvkost) ikke skal overstige 100 % av brutto driftsinntekter. Ved starten av planperioden er kommunen i en situasjon hvor investeringsgjelden ligger høyere enn årlige brutto driftsinntekter. Investeringstakten dras ned og gjeldsøkningen reduseres til 4,9 % i økonomiplanperioden.

Til tross for lavere investeringstakt fortsetter renteutgifter og minimumsavdrag å øke grunnet det høye

rentenivået i dagens marked. Avviket fra handlingsregelen er forventet redusert til 5 millioner kroner i slutten perioden.

Figur: Utvikling av netto lånegjeld og avviket fra handlingsregelen 2024 - 2027 (millioner kroner).

Tall i millioner kroner	2024	2025	2026	2027
Netto lånegjeld (eksl. startlån)	5 294	5 295	5 352	5 445
Handlingsregel (100% av brutto driftsinntekter) - konsolidert	4 795	5 001	5 216	5 440
Avvik	-499	-294	-136	-5

Tabell: Utvikling i netto lånegjeld (eksklusivt startlån) og avviket fra handlingsregelen 2024 - 2027 (millioner kroner).

Markedsmessige investeringer med lav eller middels risiko skal holdes utenfor handlingsregelen for netto lånegjeld. Kommunen har vurdert at det ikke foreligger prosjekter som faller innenfor denne kategorien per dags dato.

7 Klimabudsjett

7.1 Arendal kommunes klimamål

Arendals klimamål

Gjennom kommunedelplan for klima og energi 2019-2023 er følgende mål vedtatt:

1. Arendal skal være fossilfri innen 2030.
2. Arendal skal være 1,5 graders by innen 2040, med kun 1 tonn utslipp av CO2 pr. innbygger.

2017 er valgt som referanseår. Tabell under viser utslippstall og folketall for Arendal. Utslippsfaktorer er oppdatert pr 2022 fra Miljødirektoratet. Framskrivningen av folketall og utslippstall er avhengig av at økt aktivitet i næringslivet blir som forventet.

År	2017	2018	2020	2024	2030	2040
Folketall	44 576	44 645	44 999	46 685	51 935	55 545
totalt tonn CO2	118 380	9 351	100 119	108 340	103 870	55 545
Tonn CO2 pr innbygger	2,6	2,2	2,2	2,3	2	1

Arendal kommunes klimamål på organisasjonsnivå

Arendal kommune benytter Miljøsertifiseringen Miljøfyrtårn på organisasjonsnivå og virksomhetene som er Miljøfyrtårnsertifisert setter årlige mål innenfor temaene, energi, avfall, innkjøp og transport og rapporterer på måloppnåelse i årlig klima- og miljørapport.

Det utarbeides årlig klimaregnskap for Arendal kommunes drift.

Klimagassutslippene hadde følgende fordeling i 2022:

Scope 1, Transport og stasjonær forbrenning: 649,9 tCO₂e (16,7 % andel av utslippene)

Scope 2, Elektrisitet, fjernvarme- og kjøling: 1930,1 tCO₂e (49,9 % andel av utslippene)
Scope 3, Forretningsreiser, avfall, brensel- og energirelaterte aktiviteter: 1322,7 tCO₂e (33,9 % andel av utslippene)

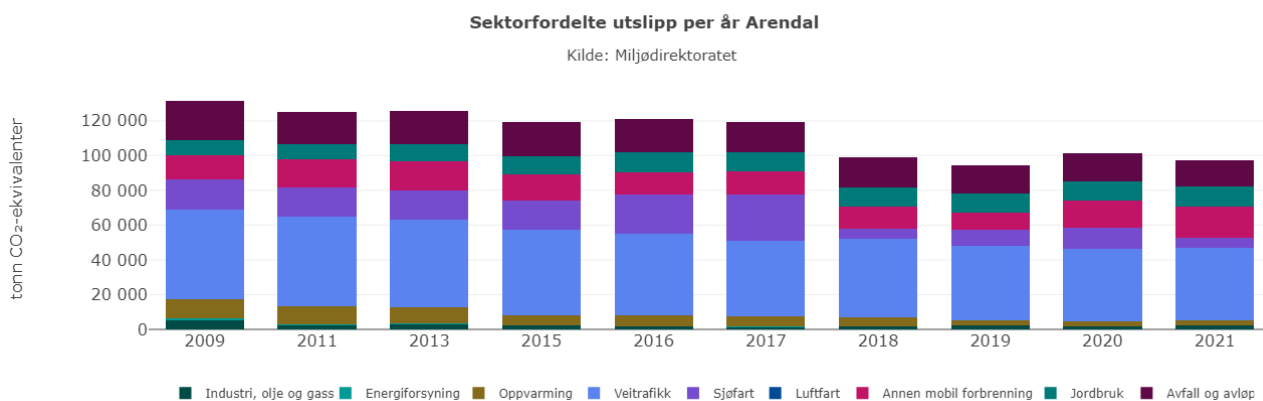
Det totale utslipp til Arendal kommunes drift i 2022 er 3 902,7 tonn CO₂e, og en økning i utslipp på 5,6 %. Det har vært en stor reduksjon i utslipp i Scope 1, grunnet utfasing av fossile kjøretøy. Det har vært en økning i utslipp i Scope 2 og 3, som skyldes bedre og mer nøyaktig datakvalitet og inkludering av flere Scope 3-kategorier i årets klimaregnskap. De nye Scope 3-kategoriene er Avfall og Brensel- og energirelaterte aktiviteter, og forklarer økningen i forhold til 2021.

Klimabudsjettet sammen med miljøsertifiseringen Miljøfyrtårn bidrar til klima- og miljøledelse i hele organisasjonen.

7.2 Status klimagassutslipp i Arendal kommune (Klimastatistikk)

Utslipp av klimagasser per år i Arendal.

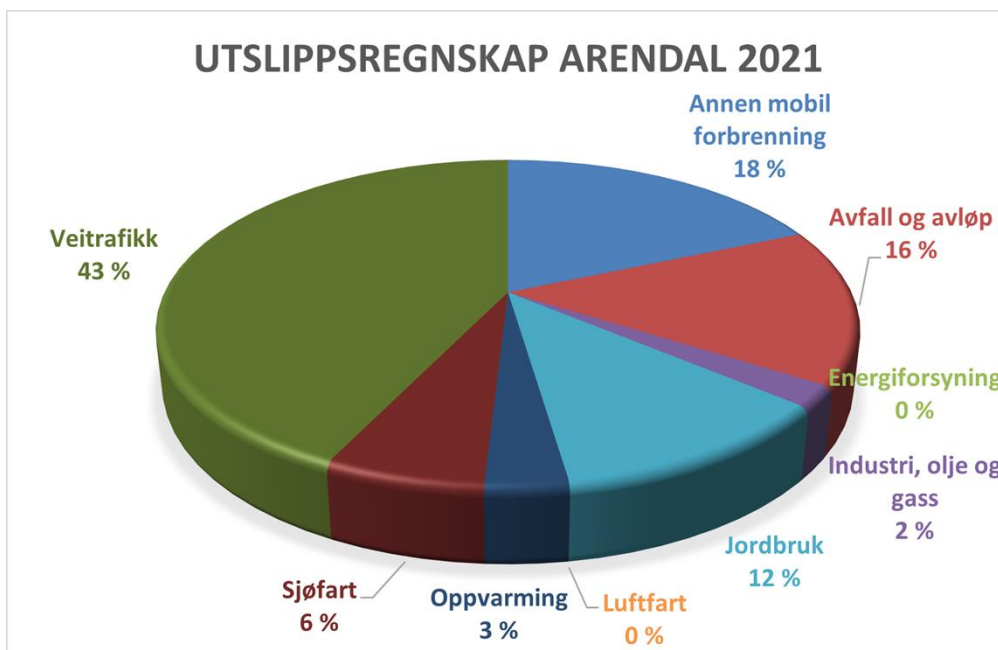
Figuren viser utviklingen i utslipp av klimagasser i tonn CO₂-ekvivalenter 2009 - 2021.

Direkte utslipp

Miljødirektoratets statistikk for utslipp viser de viktigste kildene til direkte klimagassutslipp, både nasjonalt og for kommuner. Statistikken dekker årene 2009-2021. Diagrammet over viser utviklingen av direkte klimagassutslipp i Arendal kommune, målt i tonn CO₂-ekvivalenter (forkortet tCO₂e). Ved å omregne utslipp av klimagasser som karbondioksid, metan og lystgass til CO₂e, kan vi sammenligne de ulike klimagassene. For å kunne vurdere om vi når målene, bør referanseåret være basert på valide tall fra Miljødirektoratet. Sammen med Agder fylkeskommune har Arendal kommune satt referanseåret i klimabudsjettet til 2017.

Figuren under viser direkte klimagassutslipp i 2021 fra aktiviteter i Arendal, sortert på sektor.

Figur 1. Utslipp av klimagasser i Arendal i 2021 fordelt på sektorer. Tonn CO₂e og prosentandel av totale utslipp. Kilde: Miljødirektoratet

Miljødirektoratet publiserer klimaregnskap hvert år med to års forsinkelse. Derfor rapporteres det på klimastatistikken for 2021 i 2023. Statistikken for kommunefordelte klimagassutslipp som leveres av Miljødirektoratet inkluderer kun direkte utslipp.

Utvikling av direkte utslipp i Arendal

Utslippene i Arendal fra 2020 til 2021 ble redusert med 3,9 %. Reduksjonen skyldes i stor grad reduksjon i sektoren sjøfart.

Utslippene i Arendal for 2021 var 97 254,2 tonn CO₂e. Veitrafikk (personbil og tunge kjøretøy) og Annen mobil forbrenning (Anleggsmaskiner) utgjør 61 % av utslippene og er de klart største direkte utslippskildene i Arendalssamfunnet. Legger vi til sjøfart utgjør transport hele 67 % av alle utslippene.

Direkte eller indirekte utslipp

De direkte utslippene er de som fysisk finner sted innenfor et geografisk område. De indirekte utslippene omfatter utslipp forbundet med produksjon og distribusjon av de samme energivarene. Kommunene måles på direkte utslipp opp mot nasjonale og internasjonale avtaler om reduksjon av klimagassutslipp. Miljødirektoratets utslippsstatistikk for kommuner inkluderer kun de direkte utslippene. Likevel er indirekte utslipp viktig, spesielt i kommunens egen virksomhet, da det er her kommunen har størst påvirkningskraft, og fordi utslippene utgjør en vesentlig del av det samlede klimafotavtrykket i virksomheten.

For at Arendal kommune skal lykkes i å redusere klimagassutslippene, er det en forutsetning at innbyggere, næringsliv og ansatte i kommunen endrer sin adferd til å bli mer klimavennlig. Kommunikasjon er et viktig virkemiddel for å oppnå dette. Gjennom dialog og medvirkning tilrettelegger kommunen for at innbyggere, næringsliv og medarbeidere kan bidra i kommunens klimaarbeid. Tydelige krav i kommunens anskaffelser understreker også at pådriverrollen er viktig for å oppnå utslippsreduksjoner og omstilling til lavutslippssamfunnet.

For bygge- og anleggsnæringen er det viktig å legge til rette for utslippsfrie byggeplasser, gode materialvalg og øke graden av gjenbruk av bygg og materialer. For transportsektoren er det viktig å videreutvikle byen slik at det blir mindre behov for transport. Dette ved å tilrettelegge for økt bruk av kollektive transportmidler, gange / sykling og bedre tilretteleggingen for bruk av nye tekniske løsninger som eksempelvis elektrisitet og hydrogen.

7.3 Prioriteringer i handlings- og økonomiplanperioden

Hovedprinsipper for klimabudsjett 2024

Klimabudsjettet gir en oversikt over klimatiltak, kostnader for 2024 og forventet utslippsreduksjon som følge av tiltakene for perioden 2024-2027. Tiltakene refererer til vedtatt Handlingsplan for klima og energi.

Alle tiltakene i kommunedelplan for klima og energi henger sammen med delmålene i kommuneplanens samfunnsdel. Alle klimatiltak skal gjøre Arendal til et enda bedre sted å bo - for alle.

Effektberegningene av tiltakene som presenteres i klimabudsjettet er basert på best tilgjengelig informasjon og metodikk. Det må imidlertid påpekes at det er usikkerhet knyttet til både størrelsen på utslippsreduksjoner og tidspunktet de vil realiseres. Klimabudsjettet vil forbedres over tid, i takt med kunnskapsutvikling og kapasitetsstyrking.

7.4 Klimatiltak 2024-2027

Tiltak i klimabudsjettet 2024

For klimabudsjettet i 2024 prioriteres tiltak som er under gjennomføring. Klimabudsjettet synliggjør også tiltak som bør prioriteres fram i tid, men hvor tiltaket ikke er spesifisert. Dette for å gi et signal om framtidige kostnader. Hvert av tiltakene i klimabudsjettet har blitt beregnet med tanke på forventet utslippsreduksjon og kostnader knyttet til gjennomføringen av tiltaket. Disse er sortert, som vist i tabellen under.

Effektberegninger er basert på Miljødirektoratet sine metoder. Tabellen viser en estimering av utslipp fra planlagt og vurderte tiltak. Beregningen av forventet tiltakseffekt er basert på en viss usikkerhet, da det på flere tiltak er begrenset informasjon tilgjengelig om miljøalternativet. Datagrunnlaget for effektberegning i Arendal kommune vil være et fokusområde fremover for å øke kvalitet på effektberegningen. Videre vil også kommunen fokusere på å inkludere de oppgitte utslippskildene i sitt klimaregnskap for å kunne se påvirkningen.

Nr.	Klimatiltak	Utslipps-kategori	Ansvar	Finansiering	Kostnader MNOK				Tiltakseffekt, redusert tCO ₂ e, 2023 - 2030		
					2024	2025	2026	2027	2023	2026	2030
Direkte utslipp. Tiltak som gir utslippsreduksjon fra utslippskilder											
1	Utskiftning av driftsoperatørbiler, driftslederbiler og verkstedvogn. Totalt fire biler.	Scope 1 (direkte utslipp)	Arendal Kommunalteknikk	Drift	0.5	0.55	1.9		2	29	73
2	Utskiftning av kontorbiler med elektriske kjøretøy. Totalt to biler.	Scope 1 (direkte utslipp)	Arendal Kommunalteknikk	Drift		0.5			2	15	29
3	Utskiftning av en liten feiemaskin (sentrum)	Scope 1 (direkte utslipp) *	Arendal Kommunalteknikk	Drift	1.5				0	18	35
4.1	Utskiftning av en liten gravemaskin	Scope 1 (direkte utslipp) *	Arendal Kommunalteknikk	Drift	2.0				0	1	2

Nr.	Klimatiltak	Utslipps-kategori	Ansvar	Finansiering	Kostnader MNOK				Tiltakseffekts, redusert tCO2e, 2023 - 2030		
4.2	Utskiftning en liten hjullaster	Scope 1 (direkte utslipp) *	Arendal Kommunalteknikk	Drift	2.0				0	8	15
5	Utskiftning av to små lastebiler	Scope 1 (direkte utslipp) *	Arendal Kommunalteknikk	Drift		1.8	1.8		0	26	163
6	Utskiftning av fem kontorbiler med elektriske kjøretøy	Scope 1 (direkte utslipp)	Arendal Eiendom KF	Drift	0.4	0.6	0,4		2	13	44
7	Fossilfri byggeplass (Opsjon legevakta)	Scope 1(direkte utslipp) *	Arendal Eiendom KF	Drift	0.53				Ikke beregnet		
8	Nytt landstrømmanlegg cruise kai	Ikke klimaregnskap	Arendal Havn				10.0	10.0	66	262	459
9	Ny el. Havnekran	Scope 1 (direkte utslipp) *	Arendal Havn						36	144	252
10	Elektrifisering av maskinpark, 2 elbiler	Scope 1 (direkte utslipp)	Arendal Havn	Drift					2	6	11
11	Biogass på Saulekilen renseanlegg.	Scope 1 (direkte utslipp)	Arendal Kommunalteknikk		4.0				**20	**80	**140
12	Utskifting til fossilfrie kjøretøy, leasede	Scope 1 (direkte utslipp)	Økonomi		0	0			150	150	150
13	Gradvis elektrifisering bybusser i Arendalsregionen. Potensial for utslippskutt.	Scope 1 (direkte utslipp)	Agder fk	Eksterne midler	0	0			200	750	2 000
14	Utslippskrav drosjenæring.	Scope 1 (direkte utslipp)	Agder fk	Eksterne midler	0	0			180	900	2 450
15	Energieffektivisering vei. LED veily	Scope 2 (indirekte utslipp)	Østre Agder/Arendal Kommunal teknikk		1.7				Ikke beregnet		
Tiltak som øker sannsynlighet for måloppnåelse											
16	Ladeinfrastruktur elbiler	Scope 3*	Arendal Eiendom KF		0.4				Ikke beregnet		
17	Redusere energiforbruk med 20% via solceller på et nytt bygg - passivhus	Scope 2, lokasjons basert	Arendal Eiendom KF		0.53	3			3	12	20

Nr.	Klimatiltak	Utslipps-kategori	Ansvar	Finansiering	Kostnader MNOK				Tiltakseffekt, redusert tCO ₂ e, 2023 - 2030		
18	Nytt landstrømanlegg Eydehavn (2028-2031)	Scope 3*	Arendal Havn						Ikke beregnet		
Tiltak som legger grunnlag for globale utslippsreduksjoner											
19	ENØK - tiltak (Solborg)	Scope 2	Arendal Kommunalteknikk		1.5	2.1			Ikke beregnet		
20	Kjøp av opprinnelsesgarantier	Scope 2, markedsbasert	Arendal Eiendom KF						940	3758	6577
21	Våtbulk kai Eydehavn 2028-2031	Scope 3*	Arendal Havn						Ikke beregnet		
22	Ny kai Eydehavn	Scope 3*	Arendal Havn			20	60		Ikke beregnet		
23	Håndteringsutstyr/logistikk Eydehavn terminal	Scope 3*	Arendal Havn			20			Ikke beregnet		
24	Oppgradering Sandvikodden	Scope 3*	Arendal Havn						Ikke beregnet		
Sum kostnader (MNOK) og utslippsreduksjon tonn CO₂e.					14,6	48,55	70,4	10	1 583	5 995	12103

* Utslippskilde ikke registrert i nåværende klimaregnskap for Arendal kommunes drift.

** Utslipp er presentert uten biogene utslipp

Beskrivelse av ikke beregnede tiltak

Arendal Kommunalteknikk, Arendal Eiendom og Arendal Havns klimabudsjett er fremdeles nybrottsarbeid, og byr på flere utfordringer knyttet til usikkerhet. Dette gjelder blant annet usikkerhet knyttet til endringer i den statlige utslippsstatistikken for norske kommuner, framskrivninger av klimagassutslipp og usikkerheter i vurderingene av klimaeffekter av iverksatte tiltak.

Det er også stor usikkerhet knyttet til aktivitetsdataen som medfører utslippene, det vil si hvor mye aktivitet innen sjøfart, anleggsvirksomhet osv.

Beskrivelse av tiltakene kommer i egen tabell under vedlegg.

8 Arbeidsgiverstrategi

Arbeidsgiverstrategien beskriver hvordan ledere og ansatte skal jobbe for å virkeliggjøre kommunens samfunnsoppdrag. Våre ansatte blir vist tillit og vet at gode resultater og utvikling ikke kommer av seg selv. Vi har forventninger til faglig utvikling, godt lederskap og et arbeidsmiljø preget av mangfold og arbeidsglede.

I samarbeid har tillitsvalgte og ledere utarbeidet erklæring om ledelse som bygger på verdiene fra arbeidsgiverstrategien. Som ledere i Arendal kommune er vi fellesskapets tjenere innenfor bystyrets prioriteringer og rammer, og innenfor gjeldende lovverk. Ledelse handler ikke om oss selv, men om å legge til rette for at våre ansatte kan utføre sine oppgaver med engasjement og kvalitet.

Gjennom godt lederskap og godt medarbeiderskap skal kommunen beholde og rekruttere kompetente medarbeidere.

	2023-10	2023-10	2023-10	2023-10
Organisasjon hierarki	Personer	Kvinner	Menn	Ansattandel
11 - ADMINISTRATIVE ENHETER	165	120	45	147,4
12 - ENHETER SAMFUNNSUTVIKLING	534	215	319	394,4
13A - Helse og omsorg	1 437	1 240	197	1 113,8
13B - Skole	778	589	189	715,8
13C - Barnehage	149	133	16	140,2
13D - Levekår	423	327	96	289,9
Total	3 486	2 624	862	2 801

Faste ansatte og årsverk per sektor. Kilde: Kommunens HR-system per 31.10.2023.

Status

Kortversjon - utdrag fra målstrukturen

Satsingsområde	Status 2022	Kommentar
Læringesatsingen	119	Antall lærlinger
Heltidskultur	58 %	Andel heltidstidsansatte hele kommunen
	47 %	Andel heltidstidsansatte helse, omsorg og levekår
Sykefravær	10,2 %	Totalt hele kommunen
Likestilling og mangfold	26 %	Andel menn hele kommunen

- Læringesatsingen er gjennomført og alle kvalifiserte søkere i barne- og ungdomsarbeiderfag og helse- og omsorgsarbeiderfag fra Sam Eyde videregående skole får plass.
- Arbeidet med heltidskultur har hatt en god utvikling de siste årene, men veksten i andelen heltidstilsatte er lavere siste år enn tidligere år. Vi nærmer oss det første målet om 50 % heltidstilsatte i helse og omsorg.
- Sykefraværet i 2022 var uvanlig høyt på grunn av pandemien. Sykefraværet har gradvis normalisert seg i løpet av 2023 og er nå rundt nasjonalt snitt.
- Kommunen har en svært skjev kjønnsfordeling blant ansatte med vesentlig flere kvinner enn menn. Det er flest ansatte i aldersgruppen 40-50.

8.1 Målstruktur

Detaljert målstruktur - kommunen som arbeidsgiver

Hovedmål	Sektormål	Delmål	Indikatorer	Status 2022	Mål 2024	Mål 2025-2027
Mestre egne liv og være en del av fellesskapet	1) Å øke kvinners deltakelse i yrkeslivet	1) Hos oss jobber vi i hele stillinger	Heltidsandel	58 %	62,5 %	65 %
			Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	83 %	85 %	87,5 %
		2) Arbeid i Arendal kommune er helsefremmende	Sykefravær totalt	10,2 %	6,5 %	6,5 %
			Fravær > 8 uker (tilfeller)	994	950	900
			Tidligpensjonering (AKP)	73	60	60
Livslang læring for alle	1) I Arendal er alle inkludert i utdanningsløp og arbeidsliv	1) Alle som bor i Arendal kommune og søker lære plass får plass	Antall lærlinger	119	110	110
			Lærlinger per 1000 innbyggere	2,6	2,4	2,4
			Dekningsgrad søkere fra VGS	100 %	100 %	100 %
		2) Ansatte i Arendal kommune opplever gode fagmiljøer og har mulighet til å utvikle egen kompetanse	Turnover	4,7 %	5,0 %	5,0 %
			Snitt søkere til stillinger	6,5	8	8
			Medarbeiderundersøkelsen score	1 faktor under nasjonalt snitt	Ingen faktorer under nasjonalt snitt	Ingen faktorer under nasjonalt snitt
Grønn næringsutvikling og inkludering i arbeidslivet	1) Arendal kommune er en trygg og meningsfull arbeidsplass for alle	1) Ledere i Arendal kommune sikrer reell innflytelse på arbeidsplassen gjennom medvirkning	Antall gjennomførte møter i HMSK-utvalg		Alle utvalg min. 4 ganger per år	Alle utvalg min. 4 ganger per år
			Læringskultur - antall avvik	6710	7000	7000
		2) Vi er en mangfoldig og inkluderende arbeidsplass	Andel menn	26 %	30 %	30 %
			Snitt alder faste ansatte	45,7	45	44

Hovedmål	Sektormål	Delmål	Indikatorer	Status 2022	Mål 2024	Mål 2025-2027
			Antall innsatsområder i "Likestilt arbeidsliv" kommunen har en plan og iverksatte tiltak for	4	7	7
			Arbeidsplasser for personer med hull i CV	0	5	10

8.2 Prioriteringer og tiltak for å nå målene

For å møte utfordringene over er det viktig at kommunen er en attraktiv og konkurransedyktig arbeidsgiver. Særlige satsingsområder i handlingsplanperioden er:

- Opprettholde antall lærlinger i kommunen i henhold til vedtatt lærlingestrategi.
- Videreføre arbeidet med å iverksette de sentrale partenes intensjonserklæring om heltidskultur i helse- og omsorgstjenestene, men også i oppvekst-tjenestene.
- Å skape et større mangfold blant kommunens ansatte, øke kompetansen på mangfoldledelse og sikre gevinster av et mer mangfoldig miljø.
- Utvikle og opprettholde intensiteten i arbeidet med å nå sykefraværsmålene i alle sektorer.
- Digitalisering av tjenester og prosesser gjennom IKT Agder-samarbeidet.
- Kvalitetssikring og effektivisering gjennom kontinuerlig læring og forbedring.

Læringsatsingen

Arendal kommune er en av Agders største lærlingebedrifter. Som en sentral samfunnsaktør, og tjenesteleverandør for Arendals befolkning, må kommunen sikre kvalifisert arbeidskraft i kommunen for årene som kommer. Videre er det en del av kommunens samfunnsansvar å sikre at ungdommer som starter et utdanningsløp mot et fagbrev sikres muligheter til å fullføre med lærlingeplass. Mangel på lære-plass er den viktigste enkeltårsaken til at ungdom dropper ut av yrkesfag. På den annen side viser erfaringer at fagbrev for den enkelte nærmest er en garanti for jobb eller videre utdanning.

I tillegg til økningen i kommunale lærlingeplasser, som satsingen legger opp til, vil kommunen i samarbeid med opplæringskontorene arbeide for å stimulere andre offentlige og private virksomheter til også å opprette tilstrekkelig antall lærlingeplasser.

Etter flere år med økning er kommunen nå på et nivå hvor målet er å opprettholde det antall lærlinger som skal til for at 100 % av de kvalifiserte søkerne til lærlingeplass i de store kommunale fagene (helsefag og barne- og ungdomsfag) får lærlingeplass. I årene fremover vil viktige tiltak handle om å sikre tilstrekkelig antall veiledere i kommunen, samt fortsette å jobbe med god kvalitet i opplæringsløpet for lærlingene.

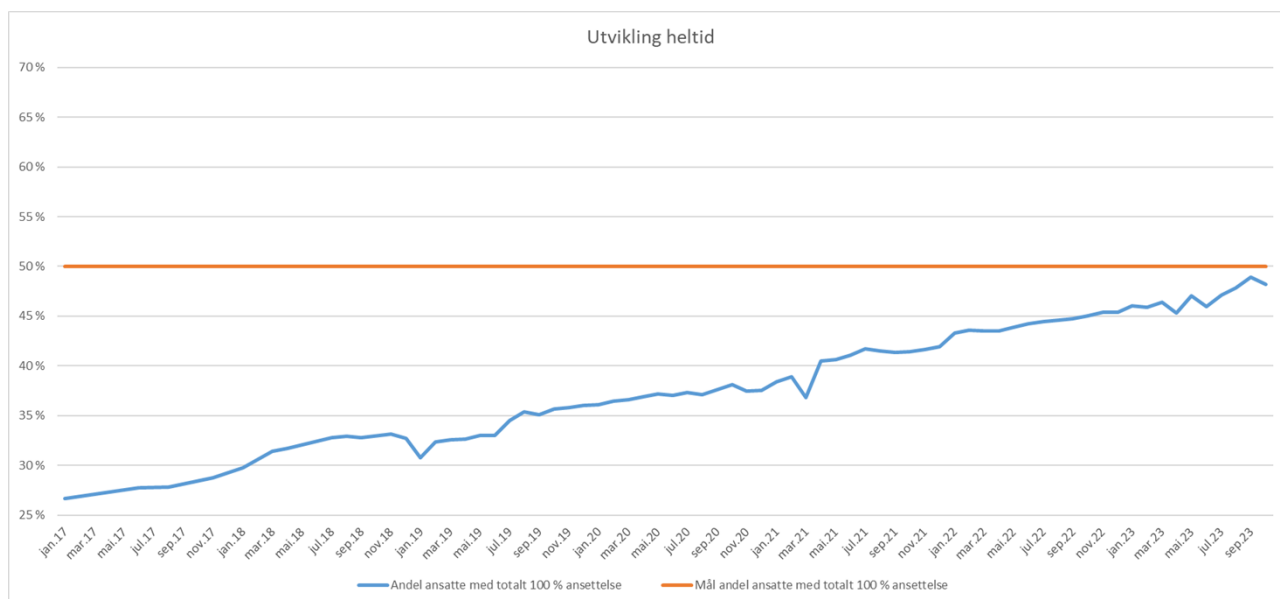
Heltidskultur

Deltidsstillinger, særlig innenfor helse- og omsorgs-sektoren, er en nasjonal utfordring. I Arendal forsterkes utfordringen ytterligere av levekårsproblematikken på Sørlandet.

Utfordringene med deltid er mange:

- Brukerne må forholde seg til mange hjelpere – jo flere som skal dele på jobben, jo flere mennesker må den enkelte bruker lære seg å kjenne.
- Deltid gir dårlig utnyttelse av kompetent og knapp arbeidskraft som for eksempel sykepleiere, vernepleiere og helsefagarbeidere.
- Deltid gir unødvendig stort kontrollspenn og administrasjon for leder – mindre tid til fag og ledelse.
- Deltid er dårlig for likestilling og gir uforutsigbar inntekt, manglende tilgang på lån, uforutsigbar arbeidstid, uforutsigbar fritid og lav pensjon

Heltidskultur innenfor helse og omsorg spesielt

Figuren over viser utviklingen innenfor tjenesteområdet helse og omsorg, andel heltidstilsatte. Vi startet på rundt 27 % i januar 2017 og er på 48 % i oktober 2023. Målet er 50 % i løpet av 2024. Kommunen har hatt en meget god utvikling de siste årene i arbeidet med å skape heltidskultur. Andre kommuner og regioner tar kontakt med oss for å høre om hvordan vi har jobbet.

Arbeidet har vært ressurskrevende. Det har vært mye motstand mot å endre den kulturen som har vært i sektoren i over 30 år, og som de fleste ansatte har vært en del av i hele sin karriere. Det er uten tvil helgeutfordringen som har skapt størst motstand i arbeidet med å skape heltidskultur. Utfordringen er todelt. En del handler om å formidle informasjon og kunnskap til ansatte og andre om den matematiske sammenhengen mellom helgearbeid og heltid slik at sammenhengen blir forstått og akseptert. Den andre delen handler om å endre selve kulturen knyttet til at det er oppfattet som naturlig å jobbe deltid for kvinner i omsorgsyrkene. En del av arbeidet fremover må fremdeles handle om å øke antallet helgetimer per ansatt, men det vil også bli rettet økt oppmerksomhet mot rammene rundt arbeidet i sektoren. Et godt arbeidsmiljø, god HMS og gode forutsetninger for ledelse vil legge bedre til rette for å skape permanente og bærekraftige endringer i sektoren. Prosjektet TØRN er viktig blant annet for å sikre god arbeidsdeling mellom de ulike yrkesgruppene i sektoren.

Aktuelle tiltak i perioden:

- Styrke ledelse og arbeidet med arbeidsgiverstrategien. Omstilling til heltidskultur stiller store krav til god ledelse og godt samarbeid.
- Gjennomgå oppgavefordeling mellom ulike ansatt-grupper, samtidig som vi unngår profesjonskamper. Dette skjer blant annet gjennom deltakelse i det KS-initierte TØRN-prosjektet, men også gjennom ulike lokalt initierte forsøk med andre måter å organisere oppgavene på.
- God informasjon, prosesser med rom for medvirkning og forutsigbarhet rundt turnus.
- Implementering og utprøving av nye turnus-ordninger i helse og mestrings. De nye ordningene må ivareta behovet for økt antall helgetimer, for eksempel gjennom bruk av langvakter.
- HMS-samlinger og fagdager som berører ulike perspektiver på heltidskultur.
- Følge opp gjennomføringen av retningslinjer for heltidskultur. Dette gjelder hele kommunen.
- Kontinuerlig og tett samarbeid mellom ledere, tillitsvalgte og verneombud.
- Aktiv deltagelse i offentlig debatt og i regionale og nasjonale nettverk og konferanser. Den viktigste innsatsen for å oppnå heltidskultur dreier seg om å øke kunnskap og bevissthet. Det er nødvendig å endre holdninger og normer for å skape den heltidskulturen vi ønsker. Pasient- og brukerperspektivet må være det viktigste i arbeidet med å endre arbeidskulturen, slik at vi får økt andelen heltidsansatte.

Lavere sykefravær

Mål for sykefraværet i 2024 er satt til ambisiøse 6,5 %. I praksis vil det si at Arendal kommune i så fall vil være blant de 20 beste kommunene i Norge. Målet vurderes som mulig, men med høy risiko.

De viktigste tiltakene og arbeidsmåtene er:

- Et generelt godt forebyggende arbeide basert på de 10 faktorene fra KS sin medarbeiderundersøkelse. Mestringsledelse regnes for den mest sentrale faktoren.
- Formidle og ta i bruk ny kunnskap om spesielle HMS-utfordringer i offentlig sektor. Dette handler blant annet om å forebygge akkumulering av psykiske belastninger over tid, herunder relasjonelle og emosjonelle belastninger. Østre Agder-prosjektet «HMS i skolen» videreføres. Prosjektet vil i løpet av handlingsprogram-perioden utvides til også å omfatte helse og omsorg.
- En god grunnmur av gode rutiner for rask og tett oppfølging av sykefravær generelt.
- Videreføre og utvikle det tette samarbeidet med Agder Arbeidsmiljø IKS som kommunens bedriftshelsetjeneste – både på systemnivå og i enkeltsaker.
- Videreføre tiltaket «Raskere frisk».
- Sikre forsvarlig omplassering av ansatte med redusert arbeidsevne gjennom ukentlige møter i omplasseringsutvalget.
- Særlig oppfølging av virksomheter med høyt sykefravær.
- Kontinuerlig innhenting av fakta, statistisk analyse og løpende gjennomgang av all informasjon og rutiner.
- Evaluere tiltaket «People@work» som prøves ut i oppvekst, og vurdere om dette skal utvides til å omfatte hele kommunen

For barnehage og skole spesielt skal det i 2024 følge opp anbefalinger fra Aust-Agder revisjon IKS sin forvaltningsrevisjon om sykefraværsoppfølgingen i skoler og barnehager:

- Videreføre tiltaket «People@work» – beste praksis i sykefraværsarbeidet
- Oppfølging og implementering av prosjektet «HMS i skolen»

På grunn av begrensede ressurser i HR-staben er det noen kapasitetskrevenne tiltak som sektoren ikke ser seg i stand til å opprettholde fullt ut i perioden. Tiltak som ikke videreføres av kapasitetshensyn:

- Mulighets- og avklaringsmøter, såkalte MOA-møter, begrenses til et mulig tiltak forbeholdt de aller vanskeligste sykefraværssakene.
- I tillegg videreføres ikke arbeidet fra staben med å identifisere og følge opp ansatte med syk-frisk-syk - mønster over flere år. Disse må følges opp etter ordinære rutiner av nærmeste leder.

Etisk bevissthet og refleksjon

Etisk bevissthet er viktig i Arendal kommune. Ansatte, ledere og folkevalgte skal være seg bevisst at de danner grunnlaget for innbyggernes tillit og holdning til kommunen. Våre ansatte skal være gode yrkesutøvere som står inne for egne handlinger og vurderinger. Arbeid som utføres skal være i samsvar med lover, regler, retningslinjer og vedtak. Arbeidet skal utføres slik at det tåler offentlig oppmerksomhet og slik at alle som blir berørt blir behandlet på en rimelig måte i en helhetlig sammenheng.

Kommunen har i henhold til arbeidsmiljøloven egne rutiner for varsling. Det er et mål for Arendal kommune at kritikkverdige forhold skal avdekkes og behandles. Kommunen er avhengig av at svikt i prosedyrer, rutiner og tjenestetilbud påpekes, meldes og om nødvendig varsles.

Arbeidsgiverpolitikken i Arendal kommune skal tilrettelegge for et trygt og åpent arbeidsmiljø og vi ønsker derfor åpenhet om kritikkverdige forhold. I tråd med arbeidsmiljøloven har alle ansatte i Arendal kommune rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten, samtidig som bestemmelsene gir arbeidstakeren vern mot gjengjeldelse. Kommunen ønsker å ha en god ytringskultur, og legger forholdene til rette for intern varsling.

Likestilling og mangfold

For å få regional vekst må kommunen gå foran for å få flere i arbeid. Selv om utviklingen er positiv er det

fremdeles for mange som står utenfor arbeidslivet i Arendal. Arendal kommune skal føre en arbeidsgiverpolitikk som fremmer likeverdige arbeids-, lønns- og utviklingsmuligheter uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, etnisitet og religion. Likestillingsloven, diskrimineringslovene og kommuneplanen setter overordnede rammer for likestillingsarbeidet i kommunen.

Kommunen er en klart kvinnedominert arbeidsplass. 74 % av de ansatte er kvinner, mens andelen kvinnelige ledere er 65 %.

Regionplan Agder 20230 vektlegger arbeid med likestilling, inkludering og mangfold. Satsingen her gjenspeiles i kommuneplanen.

Tiltak: Agder fylkeskommune har etablert en sertifiseringsordning kalt «Likestilt arbeidsliv». «Likestilt arbeidsliv» består av syv innsatsområder hvor Arendal kommune har valgt ut forankring, rekruttering, heltid og livsfase som de første områdene for sertifisering. Arbeidet med å følge opp disse områdene og jobbe videre med nye områder er en viktig satsing i årene fremover. I 2024 skal kommunen resertifiseres på de fire innsatsområdene nevnt over. I tillegg implementeres de tre nye innsatsområdene tilrettelegging, likelønn og inkluderende arbeidsmiljø.

Helse, miljø, sikkerhet og læringskultur

For å styrke læringskulturen i kommunen har det over flere år vært jobbet systematisk med å øke antallet avvik vesentlig. Arbeidet har vært vellykket og det oppfattes å være en generell forståelse i organisasjonen av at avvik handler om læring og forbedring. Enhetene er kommet langt i dette arbeidet og jobber både på systemnivå og med enkeltsaker som handler om forbedring. Det høye antallet avvik tilsier at ansatte opplever det som naturlig og trygt å melde avvik. Et viktig prinsipp i Arendal kommune er at HMS-utfordringer skal løses på lavest mulig nivå i organisasjonen. Dette følger av den desentraliserte organiseringen og henger tett sammen med vår tro på at ledere og medarbeidere som gis tillit og myndighet løser problemene best.

Tiltak i perioden:

- Anskaffe et nytt kvalitets- og avvikssystem gjennom IKT Agder-samarbeidet
- Opprettholde og øke bruken av avvikssystemet i enhetene for å vedlikeholde læringskulturen som er skapt.
- Årlig revisjon av HMS-handlingsplanen for Arendal kommune.
- Grunnleggende HMS-opplæring for nye ledere og verneombud i samarbeid med Agder Arbeidsmiljø IKS
- Fokus på å utarbeide enkle veiledninger for bruk av avvikssystemet for å kunne gjøre ansatte bedre i stand til å ta i bruk systemet.
- Årlige HMS-samlinger for ledere, verneombud og tillitsvalgt
- Tett samarbeid med HVO og vernetjenesten for å bidra til at læringskulturen opprettholdes

Samarbeid for å nå målene

- Arendal kommune har et tett samarbeid med mange andre aktører for å nå målene innenfor arbeidsgiverstrategien. Samarbeidet videreføres i perioden og styrkes på enkelte områder, blant annet samarbeidet med UiA.
- Som en del av arbeidet med å oppnå en heltidskultur i Arendal kommune samarbeider vi med KS, andre kommuner og andre regioner.
- Det er et godt samarbeid mellom Østre Agder-kommunene, og samarbeidet foregår innenfor flere områder og arenaer. Blant annet gjennom arbeidsgivernettsverk og gjennom forvaltningsgrupper i IKT-Agder samarbeidet.
- I arbeidet med å få ned sykefraværet er samarbeidet med fagforeningene og vernetjenesten sentralt. I tillegg bidrar Agder Arbeidsmiljø IKS, AS3, NAV og KS. Kommunen har et tett og godt samarbeid med alle involverte.
- Samarbeidet om digitalisering og IKT-drift omfatter hele Østre Agder, 6 kommuner utenfor Østre Agder og Agder fylkeskommune.
- Ett digitalt Agder er et nettverkssamarbeid for digitalisering hvor alle kommunene på Agder

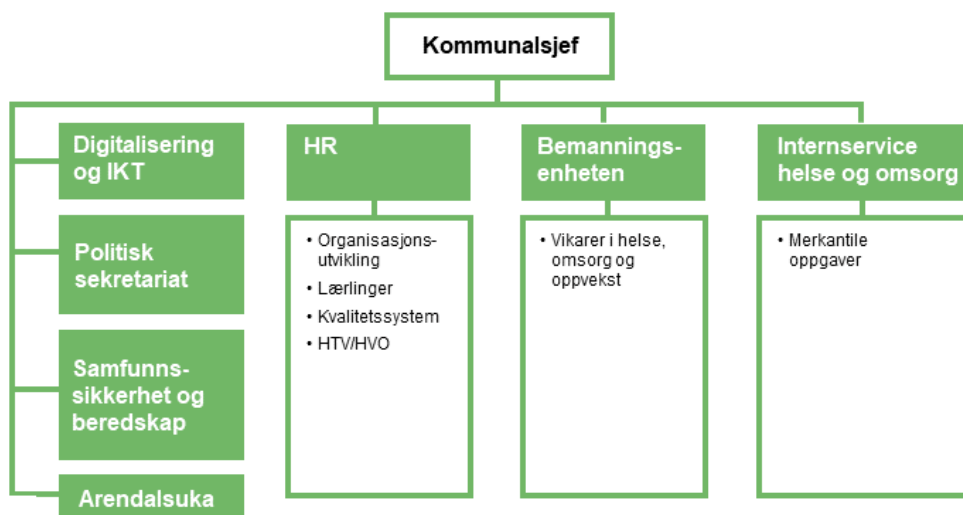
inklusive fylkeskommunen deltar. Målet med nettverket er en bedre digital infrastruktur og gode løsninger for innbyggerne på Agder.

- Kommunen har et godt samarbeid med opplæringskontorene for de ulike yrkesfagene og med fylkeskommunen generelt om lærlinger. Kommunen jobber videre for å påvirke andre arbeidsgivere i Agder til å ta imot flere lærlinger. Det samarbeides godt med "Menn i helse" for å rekruttere flere menn til omsorgsyrkene.
- Arendal kommune er sertifisert som "Likestilt Arbeidsliv"-arbeidsplass. En del av det videre arbeidet er å delta i nettverk med andre arbeidsgivere i Agder.

9 Organisasjon og utvikling

9.1 Beskrivelse av sektor

Stab organisasjon og utvikling har et overordnet ansvar for å sikre en helhetlig utvikling av kommunen. Staben omfatter ansvaret for personal- og kompetanseutvikling, leder- og organisasjonsutvikling, IKT, digitalisering og innovasjon, beredskap og samfunnsikkerhet, kvalitetssystem, informasjonssikkerhet og personvern, tillitsvalgte og ombud, politisk sekretariat og Arendalsuka. I tillegg til stabsfunksjonene er to enheter organisert til denne sektoren; Internservice som leverer merkantile tjenester til helse og mestring, og Bemanningsenheten som dekker korttidsfravær med egne faste ansatte i helse og mestring, og oppvekst

og utdanning.

	Personer	Kvinner	Menn	Ansattandel
Stab organisasjon	16	12	4	16,0
Tillitsvalgte	7	4	3	6,2
Bemanningsenhet og Støttetjenester	49	43	6	46,4
Total	68	56	12	64,6

Tall fra kommunens HR-system per september 2023.

Arbeidsgiverrollen

Stab organisasjon og utvikling sin rolle som arbeidsgivers representant er beskrevet i eget kapittel.

Om Arendalsuka spesielt

Arendalsuka er en demokratisk møteplass for alle som er engasjert i samfunnet vi lever i. Dette er arrangementet for alle som vil være med å lytte til, debattere og løse dagens og morgendagens samfunnsutfordringer. Rundt 2 000 arrangementer og 200 stands og telt fyller Arendal sentrum i fem dager i august hvert år.

I et lokalt perspektiv er Arendalsuka er den mest vellykkede næringslivssatsingen kommunen noensinne har gjort. Arendalsuka er grunnleggende for både næringslivs- og reiselivssatsingene våre. Dette har blitt et definerende prosjekt for Arendal og har gitt oss en unik posisjon nasjonalt og en uvurderlig omdømmeeffekt. Arrangementet har store næringseffekter for turisme, restaurant, hotell med videre - også resten av året utenom selve uka. Arendalsuka bidrar med nærings- og bostedsattraktivitet til regionen.

Arrangementet er nå blitt så stort at det er nødvendig å ta noen grep for å sikre god gjennomføring i årene som kommer.

- 1 årsverk i prosjektgruppa er omgjort til prosjektleder for Arendalsuka
- 2,4 årsverk videreføres som dedikerte prosjektmedarbeidere
- Prosjektgruppa som består av medarbeidere fra ulike sektorer formaliseres i en matriseorganisering med en dedikert tidsressurs til Arendalsuka
- Under gjennomføringen av uka prioriterer vi vertskapsrollen med eget personell, normalt cirka 30 egne ansatte med 1-2 vakter hver. I tillegg deltar rundt 20 eksterne som frivillige.
- For å møte deltakernes behov samtidig som vi effektiviserer og forenkler må vi investere i digital utvikling
- Inntektskravet til Arendalsuka økes med 900 000 kroner
- Nytteverdien av Arendalsuka for kommunen som bo- og arbeidssted og for kommunen som organisasjon må kommuniseres sterkere internt og eksternt

Regnskapsførte inntekter og utgifter utenom egne lønnskostnader viser de siste årene et overskudd. Overskuddet er ikke tilstrekkelig til å dekke kommunens lønnskostnader og isolert sett har kommunen en netto kostnad som vertskap. Det skal jobbes videre med å sikre sponsorer og optimalisere inntektene. Det er imidlertid et grunnleggende poeng at prisnivået samlet for å delta ikke skal være høyere enn at alle som ønsker det har muligheten og kommunen må være villig til å bruke de nødvendige ressursene for å sikre arrangementet.

Om digitalisering og IKT spesielt

All drift og utvikling av IKT i Arendal kommune skjer i tett samarbeid med IKT Agder IKS.

IKT Agder IKS er Norges første interkommunale IKT-driftsselskap som leverer tjenester på to nivåer av offentlig forvaltning (kommune og fylke). Med en arbeidsstyrke på nærmere 90 ansatte leverer selskapet IKT tjenester til eiere og kunder. Tjenestene omfatter blant annet brukersupport, drift av utstyr, nettverk, systemforvaltning, prosjektledelse og IKT rådgivning.

IKT Agder eies av 14 kommuner og Agder fylkeskommune. Selskapet har ansvar for over 47 000 brukere. IKT Agder skal styrke eiernes kompetanse innen IKT, herunder bidra til større effektivitet og bedre kostnadskontroll, samt være eiernes IKT-organisasjon.

IKT Agder har kunder i kommunalt eide selskaper som Agder Arbeidsmiljø, Agder Kommunale Støttetjenester (AKST), Agder Renovasjon, Agder kollektivtrafikk, Arendal Kirkelige Fellesråd, Aust-Agder Museum og Arkiv, Agder-Agder Revisjon, Vest-Agder Krisesenter og Vest-Agder museet.

9.2 Målstruktur

Ivaretagelse av kommunens arbeidsgiveransvar utgjør en stor del av stab organisasjon og utviklings ansvar og oppgaver. Målstruktur for arbeidsgiveriet er beskrevet under kapittelet "Arbeidsgiverstrategien".

Målstrukturen under gjelder den delen av stab organisasjon og utvikling som handler om IKT, digitalisering og politisk sekretariat.

Hovedmål	Sektormål	Delmål	Indikatorer	Status 2022	Mål 2024	Mål 2025-2027
Sammen skaper vi fremtiden	1) Gjennom demokratiske prosesser, samarbeid og gode digitale løsninger bruker vi ressursene på en mer effektiv måte	1) Ansatte i Arendal kommune tar i bruk ny teknologi sin arbeidshverdag	Antall pågående prosjekter 31.12	108	100	100
		2) Politiske møter oppleves som tilgjengelige og forståelige for publikum	Bystyremøter og formannskapsmøter filmes og sendes direkte	11	22	22
			Bystyremøter og formannskapsmøter er universelt tilgjengelige i digitalt format	0	22	22
			Avstemminger skjer digitalt og er lette å forstå for publikum	0	Alle folkevalgte organer	Alle folkevalgte organer

9.3 Prioriteringer og tiltak for å nå målene

HR og AI (kunstig intelligens)

HR vil i 2024 prøve ut AI- baserte analyser og se på områder hvor AI kan forbedre HR-prosesser og -tjenester, med sikte på økt effektivitet og kvalitet. Kommunen vil prøve ut AI-løsninger for å undersøke potensiell nytteverdi for ledere og ansatte.

Digitaliseringsprosjekter

IKT Agder IKS har nå 15 deltakere. Selve selskapet er enkelt organisert med et representantskap, et styre og daglig leder. Samarbeidet rundt selskapet med forvaltning og prosjekter er imidlertid mer krevende. Deltakerne i IKT Agder IKS jobber nå med å forenkle samarbeidet. I tillegg bør Arendal ta en aktiv rolle i å forsøke å begrense antall samtidige prosjekter til et håndterbart nivå, samtidig som fellesskapet klarer å

prioritere de riktige prosjektene for å gjennomføre digitalisering av tjenester og prosesser der det er mulig og effektiviserende. Arendal kommune skal ha en aktiv rolle i utvelgelse, prioritering og begrensning av nye prosjekter.

Offentlig støtte til bredbåndsutbygging

Offentlig støtte er et virkemiddel for å stimulere til utbygging av bredbånd i områder hvor det ikke er kommersielt lønnsomt å bygge ut slik digital infrastruktur. Fylkeskommunen forvalter den statlige tilskuddsordningen med statlig støtte til bredbåndsutbygging. I praksis betyr dette at utbygging av bredbånd i områder med svak dekning kan skje gjennom et spleiselag som involverer fylkeskommunen, kommunen, kommersielle aktører og innbyggerne.

Kommunen har avsatt 1 mill. kr årlig som tilskudd til slike prosjekter.

Folkevalgte organer og universell tilgjengelighet

Gjennom IKT Agder er det anskaffet et nytt system for digital forberedelse og gjennomføring av møter i folkevalgte organer. Systemet skal gjøre forberedelsene enklere, forbedre og systematisere kommunikasjonen mellom folkevalgte og administrasjonen før møtene, gi digital avstemming og sikre universell tilgjengelighet til møtene gjennom filming og teksting av forslag og avstemming. Dette skal gjøre det lettere for innbyggere å følge de politiske møtene, og ikke minst følge avstemmingene og tilgjengeliggjøre vedtakene umiddelbart etter avstemming. I første omgang tas systemet i bruk for bystyret og formannskapet, men det er et mål å utvide med utvalgene etter hvert som systemet blir innarbeidet og nødvendig fysisk utstyr kan anskaffes.

Arendalsuka

Planlegging, forberedelser og gjennomføring av Arendalsuka er et krevende arbeide. I tillegg til 3,4 dedikerte årsverk delvis finansiert av inntekter er Arendalsuka helt avhengig av tilgang til ressurspersoner med spisskompetanse og erfaring i andre sektorer. I praksis betyr dette at Arendalsuka er et prosjekt organisert som en matrise på tvers av sektorer og enheter. Det er kritisk for uka at prosjektet opplever å ha legitim tilgang på disse ressursene, og at hver enkelt linje har et "eierskap" til prosjektet, og ser verdien for kommunen som helhet i å bidra til Arendalsuka.

For å styrke kommuneøkonomien legges det inn et økt inntektskrav med 900 000 for Arendalsuka. Dette innebærer at det må jobbes med å få inn nye sponsorer og at inntektene fra uka generelt må økes.

Det må samtidig fortsatt være slik at det å delta på Arendalsuka skal være mulig for alle organisasjoner og foreninger som ønsker det. Dette er Arendalsukas styrke sammenlignet med andre demokratifestivaler. Kommunen må være villig til å bruke de nødvendige ressursene for å sikre arrangementet. Arrangementet har store ringvirkninger og i et samfunnsperspektiv er det ingen tvil om at Arendalsuka har hatt enorm betydning for innbyggere og næringsliv i Arendal kommune.

Politisk sekretariat

For å styrke kommuneøkonomien er politisk sekretariat nedbemannet med 1 årsverk.

Bemanningsenheten

Bemanningsenheten har per oktober 2023 27 årsverk i helse og 8 årsverk i oppvekst. Til og med september 2023 har Bemanningenheten dekket 2 603 vakter med egne faste ansatte. I tillegg har Bemanningenheten formidlet tilkallingsvikarer til 14 297 enkeltvakter. Dette utgjør rundt 15% av vikarbehovet i sektorene Bemanningenheten dekker.

For å øke dekningsgraden med egne faste ansatte øker Bemanningenheten med 2 årsverk i helse i 2024. Disse finansieres ved virksomhetenes vikarbudsjetter og det er ikke nødvendig med en budsjettøkning i Bemanningenheten.

9.4 Driftsbudsjett med endringer

Organisasjon og utvikling (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Opprinnelig budsjett 2023	143 849	143 849	143 849	143 849
Nødvendige justeringer ved rullering av budsjett	37 658	39 162	37 658	39 162
Nye tiltak/prioriteringer:				
Politisk organisering	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Økt inntektskrav Arendalsuka	-900	-900	-900	-900
Innkjøp (bedre kontraktsoppfølging)	-161	-322	-322	-322
Reduksjon i opplæring/kurs og mat til bevertning	-219	-219	0	0
Reduksjon i reiseutgifter	-30	-30	0	0
Reduksjon i velferdsmidler	-33	-33	0	0
Justering for prisvekst	810	810	810	810
Sektorramme organisasjon og utvikling	177 974	179 317	178 095	179 599

Tilskudd til andre

Stabsområdet har ingen tilskudd til private i sin budsjetttramme.

Tiltak/satsinger som ikke er prioritert

I tabellen under framgår tiltak/satsinger kommunedirektøren ikke har funnet rom for i handlings- og økonomiplanperioden.

Beskrivelse (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Styrking av HR-staben med 1 årsverk - redusere sykefravær og styrke heltid	900	900	900	900
Opprettelse av trainee-stillinger for Trainee Sør	750	750	750	750

Prioritert inndekking av nye tiltak/satsinger

Ikke aktuelt.

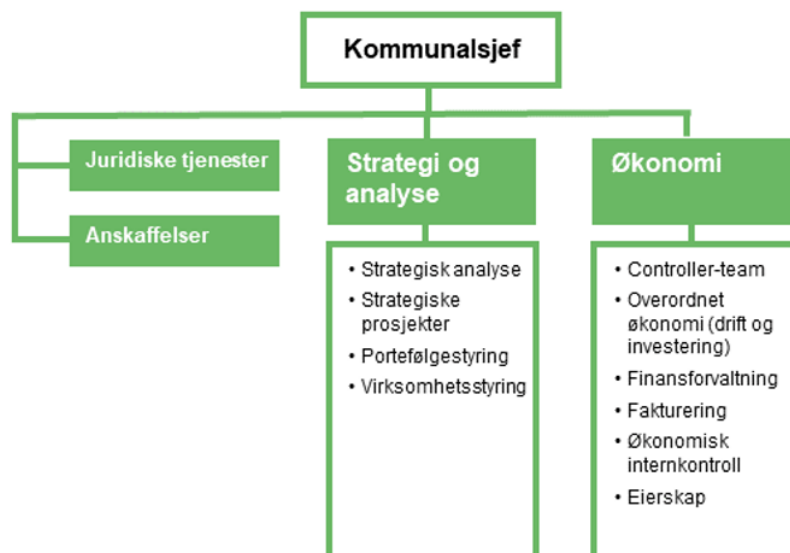
Investeringsbudsjett

Det foreligger ingen investeringsprosjekter tilknyttet Organisasjon og utvikling.

10 Økonomi og strategi

10.1 Beskrivelse av sektor

Stabsenheten økonomi og strategi består av 4 fagmiljøer. I tillegg til oppgaver underlagt de ulike fagmiljøene har stabsenheten også oppfølging av eierskap. Felles for stabsenheten er at vi skal legge til rette for god faglighet, god veiledning, spisskompetanse som ligger til fagmiljøene og tilgjengelighet for organisasjonen.

Stab økonomi

Stab økonomi består av 8,3 årsverk, og er knyttet til overordnet kommuneøkonomi. Staben har ansvar for overordnede økonomioppgaver, herunder driftsbudsjett, investeringer og kommunens finansforvaltning. Det er etablert et eget controller-team i staben som følger opp kommunalsjefene og deres sektorer på økonomiområdet. I tillegg utfører staben rådgivning, analyser og utredninger innen økonomifeltet. Økonomisk internkontroll inngår også i stabens ansvarsområde.

Stab strategi og analyse

Staben er ny og under oppbygging. Det er pr. dags dato 1 stabsleder ansatt, i tillegg er det prioritert å ansette to nye medarbeidere i 2023/2024. Staben har ansvar for virksomhetsstyring, strategiske prosjekter og analyse.

Juridisk stab

Staben består av 4 årsverk. I tillegg til å ivareta kommunens juridiske oppgaver, har kommunen inngått avtaler om å levere juridiske tjenester til Froland, Risør, Vegårshei og Gjerstad. 0,5 årsverk er knyttet til byggesak og inngår i selvkostregnskapet for byggesak.

Stab anskaffelser

Staben består i dag av 3 årsverk, men er i gang med ansette 2 nye medarbeidere fra og med 2024 (vedtatt i HØP 2023-2026). Staben har ansvar for kommunens anskaffelser (anbudsprosesser og strategi), og oppfølging av inngåtte kontrakter.

10.2 Målstruktur

For stab økonomi og strategi så er det utarbeidet sektormål og delmål knyttet til kommunens strategiske hovedmål. Det vil i 2024 bli utarbeidet indikatorer, som vil bidra til å måle utvikling i måloppnåelse.

Hovedmål 1: Mestre egne liv og være en del av fellesskapet

Sektormål:

- Gjennom relevant informasjon, opplæring og veiledning bidra til at sektorene når sine mål

Delmål:

1. Informasjon og opplæring leveres i flere format og kanaler
2. De strategiske prosjektene planlegges og gjennomføres med høy kvalitet

Hovedmål 2: Livslang læring for alle

Sektormål:

- Forsvarlig saksbehandling som understøtter riktig informasjon og gode beslutningsunderlag

Delmål:

1. Politiske saksdokumenter publiseres digitalt på en enkel og tilgjengelig måte
2. Bidra aktivt i saksbehandling og i utvikling av tjenestene

Hovedmål 3: Grønn næringsutvikling og inkludering i arbeidslivet

Sektormål:

- Bruke anskaffelser som verktøy for å sikre bærekraftig næringsliv

Delmål:

1. Videreutvikle eierskapsdokumentene og eierstyringskompetanse

2. Utvikle anskaffelseskompetansen og legge til rette for grønne anskaffelser

Hovedmål 4: Sammen skaper vi fremtiden

Sektormål:

- Understøtter og standardiserer løsninger for god samhandling på tvers av sektorene

Delmål:

1. Etablere virksomhetsstyring som sikrer rette beslutninger til riktig tid
2. Ansvar for å synliggjøre konsekvenser i forkant av beslutninger

10.3 Prioriteringer og tiltak for å nå målene

Stabsenheten økonomi og strategi har i stor grad ansvar for å tilrettelegge for at sektorene og stabene kan yte gode tjenester på sine fagfelt. Delmålene til staben bygger derfor på den rollen og det mandatet som ligger til staben, og at det jobbes på tvers ift. sektorer, enheter og kommunen som helhet.

Liste over prioriteringer og tiltak:

- Arbeide for at kommunen har et virksomhetsstyringssystem som dekker kommunenes behov knyttet til rapportering, økonomiplan, kommunale planer, analyse og politikermedvirkning.
- Porteføljestyling og ledelse av kommunens strategiske prosjekter
- Analyseverktøy og prosjektmetodikk gjøres tilgjengelig for organisasjonen
- God veiledning og opplæring på tvers i organisasjonen innen fagfeltene stabsenheten har ansvar for
- Controller-teamet skal bidra til at sektorene med tilhørende enheter og virksomheter får god økonomistyring og effektiv drift i tjenestene

Prioriterte prosesser og utviklingsområder:

- Bidra til at kommunen og foretakene foretar innkjøp i henhold til inngåtte avtaler. Stab anskaffelser er en viktig bidragsyter i dette arbeidet. Økte ressurser i stab anskaffelser og innsparing knyttet til bedre kontraktsoppfølging i 2024 ble vedtatt i forrige handlings- og økonomiplan. Innsparingen er nå fordelt i henhold til ny sektorinndeling, i tillegg til at deler av innsparingen er knyttet til Arendal Eiendom KF.
- Oppfølging av avtalen med Fossekompaniet vedr. leie av nytt svømmebasseng. Det avventes en investeringsbeslutning, og tilbudet har tidligst oppstart 01.01.26.
- Ved behandling av handlings- og økonomiplan 2023-2026 ble det vedtatt følgende:
Bystyret ber kommunedirektøren evaluere dagens styringsstruktur og legge frem en sak om hvordan Arendal kommune i fremtiden bør organisere arbeidet med formålsbygg, boliger, næringsbygg og næringsareal. Saken skal synliggjøre hvordan vi best kan drifte, utvikle og fornye arbeidet innenfor disse områdene, sett i forhold til andre kommuner. Det bør fremkomme hvordan dette kan optimalt organiseres for å sikre god forvaltning av kommunens verdier. Medvirkning fra tillitsvalgte gjennomføres i tråd med avtaleverket i tillegg til leder for eiendomsforetaket og næringssselskapet. Bystyret ber kommunedirektøren om å legge saken til politisk behandling innen påske 2024.

Kommunedirektøren ønsker med bakgrunn i dette å evaluere eiendomsforetaket for å finne ut av om kommunen har en egnet styringsstruktur for drift og utvikling av kommunale utleieboliger og formålsbygg. I forrige handlings- og økonomiplan ble det lagt inn reduserte utgifter fra og med 2024 knyttet til dette. Det er ikke realistisk å få effekt at dette arbeidet før i slutten av 2024 og tiltaket forskyves derfor i hovedsak til 2025.

- Det forutsettes en årlig overføring fra Arendal Eiendom KF på 6 millioner kroner, og dette vil

foretaket måtte finne innsparinger for i sin virksomhet. Inntekten er på stab økonomi og strategi da også husleiekostnader til foretaket ligger på dette området.

10.4 Driftsbudsjett med endringer

Økonomi og strategi (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Opprinnelig budsjett 2023	548 699	548 699	548 699	548 699
Nødvendige justeringer ved rullering av budsjett	137 705	123 286	109 207	106 878
Nye tiltak/prioriteringer:				
Juridisk samarbeid med Gjerstad kommune (ny avtale inngått i 2023)	-95	-95	-95	-95
Effektivisering eiendomsforvaltning	0	-10 000	-10 000	-10 000
Overføring fra Arendal Eiendom KF	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Svømmebasseng, leie (prisjusteres ved neste rullering i 2024)	0	0	17 700	17 700
Redusert husleie FDV gamle basseng	0	0	-2 000	-2 000
Stillinger anskaffelser (tiltak videreført fra forrige HØP)	2 000	2 000	2 000	2 000
Innkjøp (bedre kontraktsoppfølging) Arendal Eiendom KF	-1 472	-2 944	-2 944	-2 944
Innkjøp (bedre kontraktsoppfølging) sektor økonomi og strategi	-125	-249	-249	-249
Reduksjon i opplæring/kurs og mat til bevertning	-74	-74	0	0
Reduksjon i reiseutgifter	-9	-9	0	0
Reduksjon i velferdsmidler	-9	-9	0	0
Justering for prisvekst	576	576	576	576
Sektorramme økonomi og strategi	681 196	655 181	656 894	654 565

Tilskudd til andre

Stabsområdet har ingen utbetalinger av tilskudd til private i sin ramme.

Tiltak/satsinger som ikke er prioritert

Det er alltid ønskelig med økte ressurser innenfor arbeidet med å støtte sektorene og organisasjonen som helhet med kapasitet og kompetanse innenfor økonomi, juss, anskaffelser og analyse. Det oppleves som knappe ressurser til å håndtere behovet for tjenester i organisasjonen som helhet, og enkelte prosesser blir nedprioritert.

Prioritert inndekking av nye tiltak/satsinger

Det er ikke tatt ut ressurser fra stab økonomi og strategi fra 2023 til 2024. Oversikter over prioritering av midler til administrasjon har de siste årene vist at Arendal kommune bruker betydelig mindre ressurser enn forventet, Dette merkes også i forhold til å kunne møte de behov som ligger i tjenestesektorene og i ledergruppen.

Stab økonomi og strategi har et lavt budsjett og relativt få ansatte. I tillegg så "leier" vi ut ressurser til andre kommuner og samarbeid. Det har vært vanskelig å få rekruttert gode rådgivere innenfor anskaffelser og økonomi, og det er helt nødvendig at det er tilført ressurser for å håndtere kommunens behov knyttet til økonomioppfølging, anskaffelser, juridisk veiledning og strategiske prosesser og analyser.

Investeringsbudsjett

Det er ingen direkte investeringsprosjekter som ligger til sektoren. Det er likevel noen overordnede prosjekter som Stab økonomi følger opp. For øvrig har Stab økonomi et oppfølgingsansvar for hele investeringsbudsjettet for kommunen og de to kommunale foretakene.

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer for økonomi og strategi.

Investeringer (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Flytting Agder Renovasjon	200 000	-	-	-
Avsetning tap startlån	10 000	10 000	10 000	10 000
Egenkapitaltilskudd AKP	3 150	3 150	3 150	3 150
Egenkapitaltilskudd KLP	1 600	1 600	1 600	1 600
Sum investeringer	214 750	14 750	14 750	14 750

Figur: Investeringsprosjekter økonomi og strategi 2024-2027

Flytting Agder Renovasjon IKS

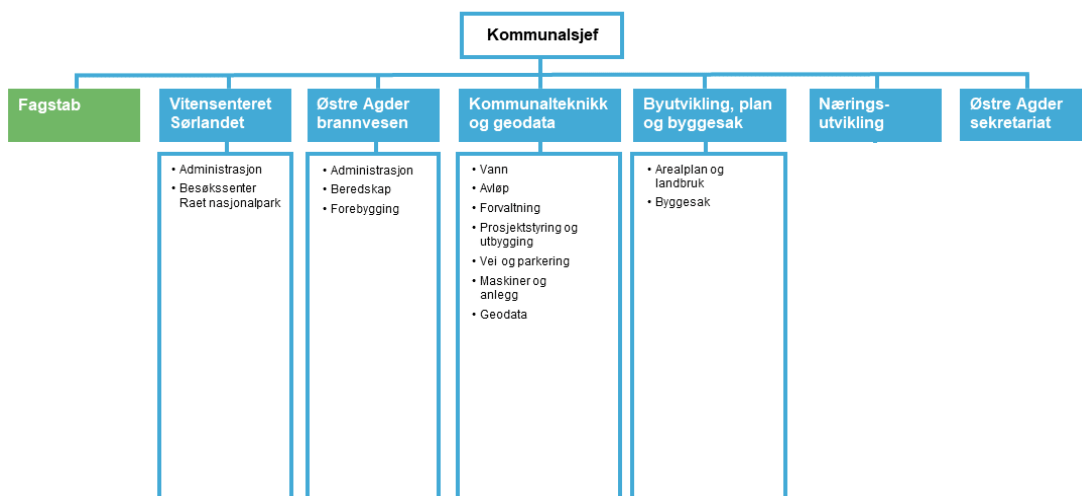
Agder Renovasjon IKS skal flyttes til ny lokasjon. Det knytter seg usikkerhet til størrelse på beløp rundt tomt, anlegg, deponi m.m., og hva som skal kompenseres av Arendal kommune. Beløp lagt inn i 2024 vedrørende flytting av Agder Renovasjon IKS er derfor ikke endelig størrelse på budsjett.

Prosjektet vil delfinansieres med inntekt fra salg av tomter til Morrow, hvor det er lagt inn en forventet inntekt på 55 millioner kroner i 2027.

11 Samfunn og næring

11.1 Beskrivelse av sektor

Samfunn og næring skal bidra til utvikling av Arendal gjennom å legge til rette for gode og trygge lokalsamfunn, boliger for alle, attraktive næringsarealer, riktige rammevilkår for bærekraftig samfunnsutvikling og samskaping med næringsliv og utviklingsaktører i Agder.

Befolkningsvekst, flere arbeidsplasser for alle og en bærekraftig klima- og naturforvaltning er sentrale virkemidler for å redusere levekårsutfordringene og sikre en bærekraftig økonomi for kommunen.

Samfunn og næring består av 6 enheter og stab samfunn og næring:

Kommunalteknikk og geodata (105 årsverk) består av avdelingene Vann, Avløp, Forvaltning, Prosjektering og utbygging, Mobilitet (vei og parkering), Maskiner og anlegg og Geodata. Enheten skal legge til rette for sikker, robust og moderne infrastruktur og har et stort potensial i digital utvikling.

Næringsutvikling (6 årsverk) skal legge til rette for vekst i nye og eksisterende bedrifter i Arendal. Enheten skaper og deltar på møteplasser for næringslivet og skal bidra til gode rammebetingelser for bærekraftig vekst i Arendal.

Byutvikling, plan og byggesak (29 årsverk) behandler planer og byggesaker etter plan- og bygningsloven.

Vitensenteret Sørlandet (23 årsverk) tilbyr kunnskapsbaserte utstillinger, opplevelser og undervisningstilbud knyttet til samfunnsaktuelle områder og realfag. Vitensenteret har også ansvaret for Raet besøkssenter i Arendal.

Østre Agder brannvesen (56 årsverk) er et vertskommunesamarbeid som ivaretar plikter til forebygging og bekjempelse av branner og andre akutte ulykker i kommunene Åmli, Vegårshei, Tvedestrand, Risør, Gjerstad, Froland og Arendal. Enheten består av avdelinger for beredskap, inkludert redningsdykkersamarbeid, forebygging og administrasjon, samt interkommunalt utvalg mot akutt forurensing (IUA).

Sekretariatet for Østre Agder-samarbeidet (8 årsverk) Østre-Agder-samarbeidet jobber for å fremme regionens interesser overfor nasjonale myndigheter sentralt og i Agder, samt overfor Agder fylkeskommune som regional utviklingsaktør på vegne av innbyggere, kommuner og næringsliv i denne del av Agder. Arendal kommune er vertskommune for sekretariatet.

Stab samfunn og næring (2 årsverk) ansvar for tverrfaglig samhandling i og utenfor sektoren, prosjekter og oppgaver innenfor området klima, miljø og samfunnsutvikling og kommuneplanens samfunnsdel.

11.2 Målstruktur

For Samfunn og næring så er det utarbeidet sektormål og delmål knyttet til kommunens strategiske hovedmål. Det vil i 2024 bli utarbeidet indikatorer, som vil bidra til å måle utvikling i måloppnåelse.

Hovedmål 1: Mestre egne liv og være en del av fellesskapet

Sektormål:

Arendal er et godt og trygt samfunn å bo i for alle, med riktige boliger, levende og mangfoldige nærmiljøer, aktive møteplasser og miljøvennlige transportløsninger

Delmål:

- 1) Sikre en mangfoldig og bærekraftig boligutvikling, samtidig som grøntarealer ivaretas som sosiale aktivitetsplasser
- 2) Miljøvennlig mobilitet og universell utforming skal ivaretas

Hovedmål 2: Livslang læring for alle

Sektormål:

I Arendal er det godt samsvar mellom behov i næringslivet og kvalifiseringsstilbud i regionen

Delmål:

- 1) Næringslivet har god tilgang på riktig kompetanse
- 2) Arendal er en arena for nasjonal, regional og lokal kompetansedeling

Hovedmål 3: Grønn næringsutvikling og inkludering i arbeidslivet

Sektormål:

Arendal er sentrum for grønn omstilling i næringsliv og industri

Delmål:

- 1) Det er vekst i arbeidsplasser innenfor grønne/bærekraftige næringer
- 2) Arbeidsgivere både fra privat og offentlig sektor inkluderer personer som står utenfor arbeidslivet

Hovedmål 4: Sammen skaper vi fremtiden

Sektormål:

I Arendal samskaper vi med næringsliv, organisasjoner og andre offentlige aktører

Delmål:

- 1) Næringslivet opplever Arendal kommune som en viktig tilrettelegger for å skape arbeidsplasser
- 2) De ulike organisasjonene bidrar med nytenkning og nye typer arbeidsplasser

11.3 Prioriteringer og tiltak for å nå målene

Sektoren samarbeider om overordnede målsettinger og tiltak/prioriteringer gjelder på tvers i hele sektoren. Oppfølgingsansvaret er imidlertid fordelt på de ulike enhetene i samsvar med deres fagansvar og tiltak/prioriteringer presenteres derfor under ansvarlig stab og enhet. Samtlige enheter prioriterer tiltak nederst i innsatstrappa for å styrke gode lokalsamfunn og forsinke behov for tjenester lenger opp i trappa.

Stab samfunn og næring

Sykkelbyen Arendal: Agder fylkeskommune og Statens vegvesen har sykkelbyavtale med Arendal i perioden 2021-2024. Målet er å øke sykkelandelen med 25% i perioden. Kommunen bidrar med tilrettelegging for trygg sykkelparkering og trygge sykkelveier. Sykle og gå til skolen-aksjonen «Skoletrakk» gjennomføres årlig.

Miljøfyrtårn: Alle kommunens enheter skal sertifiseres som Miljøfyrtårn. Kommunen legger til rette for at både private og offentlige virksomheter miljøsertifiseres. I 2024 planlegges det sertifisering av de skolene som gjenstår.

Interreg ØKS, GO:LEIF: Prosjektet GO:LEIF (Grønn omstilling med Lading, Elektrifisering og Infrastruktur for Fritidsbåter) skal på sikt bidra til en grønnere omstilling globalt innen havnene i Skageraksregionen. Arendal er eneste norske kommunepartner i Interreg-prosjektet. I prosjektperioden 2023-2025 skal kommunen etablere 1 hurtiglader og ca 40 ladepunkter, samt arrangere workshops og møteplasser for aktørene som deltar i omstillingen til et utslippsfritt båtliv. Kommunen er aktivt med i Elbåtfestivalen Lydløs i 2024.

Digital trafikkstyring: I arbeidet med etablering av Morrow batterifabrikk, deltar kommunen i utvikling av systemer og metodeverktøy for trafikkstyring og transportprioritering. Målet er mest mulig transport på færrest mulig kjøretøy. Kommunen samarbeider tett med Agder fylkeskommune, Statens vegvesen, ITS-Norge m.fl.

Rullere klima- og energiplan: Nåværende klima- og energiplan går ut 2023. Arbeidet med å rullere planen starter i 2024.

Kommuneplanens samfunnsdel: Kommuneplanens samfunnsdel rulleres. Planen bygger på FNs bærekraftsmål og bestemmer Arendal kommunes overordnede strategier. Sammen med planen vedtas kommunens planstrategi og arealstrategier. Bystyret vedtar ny plan i januar 2025.

Kommunalteknikk og geodata

Vannsikkerhet: Duplisering av Arendal kommunes eksisterende overføringsledning for vann Rore – Arendal del 2, strekning Rore – Lindtveit, forventes påbegynt i starten av 2024. Dette i henhold til gjeldende myndighetskrav og i tråd med kommunens vedtatte hovedplan for vann og avløp. Oppstart av planlegging med videreføring av overføringsledning for vann, Rore – Arendal del 3, strekning Lerestveit – Nygårdshaven (mot Stoa) vil starte opp i 2024.

God drift av vannverket: Sikre god drift av vannverket. Herunder arbeides det med å redusere vannlekkasje og oppgradere internkontrollen for Arendal vannverk for å om mulig redusere gebyravgifter på selvkost.

Det utvikles nye digitale systemer for å analysere vanntap i ledningsnett som følge av lekkasjer og ledningsbrudd. Reduksjon av vanntap og påfølgende skader vil kunne gi store kostnadsreduksjoner.

Drift og vedlikehold av avløpsanlegg og avløpsnett: Avløp har i dag et stort press på ferdigstilling og utbedring av renseanlegg og spredningsnett hvilket kan innebære byggestopp hvis rehabilitering ikke gjennomføres.

El- og automasjonsanlegg er under oppgradering. Det installeres solcelleanlegg på Saulekilen for strømbesparing.

Drift og vedlikehold av det kommunale veinettet, inkludert broer og belysning: Det kommunale veinettet utgjør 290 km vei med varierende trafikkbelastning og kvalitet. Veinettet omfatter alt fra landlige bygdeveier, veier i boligområder til bygater. Kommunens veier skal være åpne og tilgjengelige til enhver tid. Myke trafikanter prioriteres. Det tilrettelegges for sykkel og gange.

Avdelingen har ansvar for håndheving, drift og vedlikehold av offentlige regulerte parkeringsplasser på gateplan og ved SSHF samt Torvet p-hus, Pollen p-hus, P-Hus Vest, Tyholmen p-hus og P-huset ved Sørlandet sykehus driftes parkeringsteknisk på kontrakt.

Oversikt over vedlikeholdsetterslep: Kommunens veinett har et vedlikeholdsetterslep. Det jobbes med å registrere behov for vedlikehold og planlegge tiltak for utbedring av dette. Vi reasfalterer etter prioritering basert på tilstand og trafikkbelastning.

Fjellsikring: Det oppleves et økende behov for sikring av fjellskjæringer og skråninger langs våre veier grunnet økende klimabelastninger. Arbeidet med å registrere behov for sikring fortsetter i samarbeid med geolog. Sikring utføres i henhold til de midler vi har til rådighet.

Bekjempelse av uønskede arter: Uønskede planter/arter langs våre veier registreres med tanke på å bekjempe disse og hindre ytterligere spredning.

Mobilitet: Vi skal jobbe aktivt med å se mobilitet i en større sammenheng ved aktivt delta i alle fora som berører emnet. Vi ønsker å sette mobilitet i fokus i alle kommunale planer, og ha et aktivt samarbeid med Agder fylkeskommune, Akt og Statens vegvesen med mobilitet som tema.

Trafikksikkerhet: Arbeidet med hjertesoner rundt skolene fortsetter. Arendal skal inn i prosjektet Trafikksikker kommune. Trafikksikkerhetsplanen skal rulleres.

Parkering: Vi ønsker en fortsatt utvikling av parkeringsavdelingen for å kunne utføre en god og effektiv tjeneste ut mot innbyggerne. Det er et mål at våre trafikkbetjenter i sentrum av Arendal skal oppleves som bybetjenter, og gi tjeneste til publikum og turister utover håndheving av parkering og trafikkregler.

Digital parkeringsløsning: Avdelingen jobber med å utvikle en digital løsning, i henhold til parkeringsforskriften for å lede trafikk/parkering i sentrum og tettsteder på en effektiv måte, for å ha oversikt over utslipp fra trafikk og for å gjøre det enklere å ferdes i sentrum uavhengig av transportform.

Miljøvennlig maskinpark og bruk: Det skal stilles krav til miljøklassifiserte kjøretøy og maskiner i anskaffelser, og miljøkriteriet skal vektas minimum 30%. Det jobbes aktivt for en miljøvennlig bruk av eksisterende og nyanskaffet maskinpark der man gjør valg som reduserer utslipp og unødig transport.

Lærling, arbeidstrening og kompetanse i avdeling Maskiner og anlegg: Avdelingen viderefører lærlingeordningen i avdelingen innenfor fagene mekaniker lette- og tunge kjøretøy, vei- og anleggsfaget og transportfaget.

Kompetanseutvikling og kompetansespredning: Delta i lokale og regionale samarbeidsgrupper for økt kompetansespredning og egen erfaringsinnhenting. Innlede et bredere samarbeid med UiA innen våre kjerneområder med særlig fokus på miljø, kjemi og driftsanalyse.

Tilgjengeliggjøring av kart og innsynsløsninger: Videreutvikling av interne og eksterne kartinnsynsløsninger og karttjenester for ansatte, innbyggere og næringsliv via egen tilgangsportale og «Min Side».

Mulighet til prognostisering: Oppbygging av datavarehus for analyser som skal bidra til lavere gebyrkostnader på selvkost og økt flomberedskap.

Effektivere saksbehandling: Etablere løsning for bruk av oppmålingsforretning integrert mot Plan&Build saksbehandlingssystem.

Geografiske informasjonssystemer (GIS): Videreutvikle digitale løsninger og kartsystemer for å bidra til mer effektiv samfunnsplanlegging og mulighet for automatisering av saksbehandling.

Effektivisere prosjekter og utbygginger: Videreutvikle prosjektmodellen for å sikre god planlegging, gjennomføring og avslutning av prosjekter med kostnadseffektivitet på selvkostsiden og ivareta grønt anleggsarbeid som målsetting.

Effektiv gebyrhåndtering: Avdelingen skal fullføre digitalisering av fagsystem for forvaltning av eiendomsgebyrer med tilhørende fagsystemer for vann og avløps.

Bekjempe miljøforurensing og miljøbelastende utslipp: Sikre miljøet gjennom behandling av saker i henhold til forurensningsloven. Fortsette arbeidet med tilsyn og vedtak om utbedringer av avløpsanlegg som gir utslipp til nærmiljøet og dermed redusere miljøbelastningen.

Næringsutvikling

Etablering av batterifabrikken: kommunens bidrag vil i første omgang ha fokus på de samfunnsmessige endringene som må skje som følge av etableringen: boligbygging, tiltrekke ny kompetanse til regionen, beholde de arbeidstakere og deres familier som flytter hit, motivere barn og unge til å ta realfagsutdannelse, samt ha fokus på infrastruktur som strøm, vann, avløp og flytting av Agder Renovasjon.

Utvikling av Eyde Material Park: Understøtte og utvikle samarbeidet mellom de ulike utbyggerne i næringsparken, tiltrekke nye bedrifter til området, legge til rette for symbiose, fokus på miljøvennlig og effektiv transport, tilrettelegging av infrastruktur i området, samt markedsføring av parken som Norges grønneste næringspark.

Rullere næringspolitisk handlingsplan: Arbeidet med å rullere planen ble påbegynt i 2023. Planen vedtas i 2024. Utformingen av planen skjer i samarbeid med næringslivet.

Reiseliv: Gjennomføre vedtatt reiselivsstrategi, gjennom tilrettelegging av møteplasser for de private aktørene, og utvikling av Arendal som attraktiv destinasjon. Samarbeide tett med Visit Sørlandet, bl.a. gjennom å oppnå merke som bærekraftig reisemål.

Bistå eksisterende bedrifter: Være kommunens administrative kontaktpunkt mot etablerte bedrifter, gjennom bedriftsbesøk, toppledersamlinger, kobling mot resten av virkemiddelapparatet, og igangsette konkrete utviklingsprosjekter/satsinger.

AI-fabrikken: I 2024 igangsettes en egen satsing på kunstig intelligens, i samarbeid med bl.a. Mecatronic Innovation Lab (MIL), Sparebanken Sør og Aust-Agder Utviklings- og kompetansefond. Kommunens bidrag blir på kr. 500.000 pr. år i 3 år, samt ca 40% stilling i egeninnsats. Målsettingen er å skape verdier og styrke satsingen på kunstig intelligens gjennom å koble forskere, næringsliv og start-ups, og dermed hjelpe eksisterende bedrifter til å ta i bruk AI. Arendal kommune vil selv kunne ha stort behov for å utnytte AI i utviklingen av fremtidens kommunale tjenester.

Etablererveiledning: Være en aktiv støttespiller og pådriver til god veiledning gjennom Agders felles etablerersenter Driv Agder.

Arrangementer: I 2024 vil kommunedirektøren gjennomføre en evaluering av ressursbruken i de 3 store eventene kommunen er involvert i (Arendalsuka, TEDx og Fremtidens kommuner), hva slags ringvirkninger disse gir for verdiskapingen og omdømmebyggingen i Arendal kommune, og hvordan de understøtter kommunens overordnede målsettinger og visjoner.

Flere i arbeid - strategisk prosjekt: Enhet Næringsutvikling har ansvaret for det strategiske prosjektet Flere i arbeid. Målsettingen med prosjektet er å få flest mulig av de som står utenfor arbeidslivet inn varig lønnet arbeid, primært i privat næringsliv. Satsingen vil kreve tett samarbeid mellom kommunale avdelinger, andre offentlige instanser, private bedrifter og utdanningsinstitusjoner. Arendal har en unik mulighet til å

lykkes med dette i forbindelse med de store industrietableringene som nå vokser frem.

Byutvikling, plan og byggesak

Planbehandling: Planavdelingen skal tilrettelegge for vekst, på mest mulig bærekraftig måte i tråd med vedtatte arealstrategier. I all planlegging skal det sikres god og rett kvalitet slik at den veksten vi forventer skjer på riktig måte med tanke på «nærhet til alt» og «bærekraft i alle ledd». Samtidig skal private planforslag som er i tråd med overordnede strategier saksbehandles raskt slik at kommunen bidrar med tilrettelegging for vekst innenfor både bolig og næringsområdet.

Kommuneplanens arealdel: Rullere kommuneplanens arealdel. Det er nødvendig å ha fokus på, og prioritere endring av formål, byggegrenser og bestemmelser slik at flere tiltak kan utføres der folk flest bor, uten at tiltakene vil utløse søknad om dispensasjon. Kommunen vil søke dialog med regionale myndigheter underveis slik at prosessene vil gå så raskt som mulig.

Masseforvaltningsplan: Det må avsettes arealer til masseforvaltning slik at masser kan benyttes best mulig og sikre størst mulig bærekraft i alle ledd. Kommunen vil arbeide både lokalt og regionalt for å få påbegynt et arbeid med en masseforvaltningsplan etter modell fra bærumsregionen og Bærum Ressursbank. Kommunen vil arbeide med å synliggjøre behov og gevinster regionalt og overfor berørte næringer og næringsaktører.

Sentrumspan: Med gamle og manglende plangrunnlag i sentrum er det vanskelig å sikre en god utvikling i sentrum. Dagens situasjon gir dårlige vekstvilkår og dårlig forutsigbarhet for drivere i sentrum. Et levende sentrum vurderes som nødvendig både for næring og kultur. Som første ledd i utvikling av ny sentrumsplan må det utarbeides en strategiplan som ramme for det videre arbeidet. Det må prioriteres hva som er viktig å avklare i plan. I prosessen må det legges stor vekt på medvirkningsprosesser og forankring både hos innbyggere, næringsdrivende og politikere.

Saltrød/omsorgssenter: Det arbeides med ferdigstillelse av områdeplan for Saltrød, og eventuelle øvrige reguleringsplaner for å sikre ivaretagelse av bystyrets vedtak om heldøgns omsorgssenter.

Batterirelaterte planer: Batterirelaterte planer må ferdigstilles, og dette gis høy prioritet. Det er viktig å få på plass reguleringsplanene som sikrer nødvendig infrastruktur.

Byggesak: Det sikres rett saksbehandling innenfor lovpålagte frister. Det skal ytes god service på rett nivå. Det skal være fokus på forbedring av digitale veiledningsløsninger samt sikre tilgjengelighet i veiledning.

Landbruk: Kommunen skal legge vekt på både å utvikle det tradisjonelle landbruket og oppmuntre til nye næringer. Tilskuddordningene forvaltes for å ivareta dette. Landbruksforvaltningen innlemmes i annen samfunns-, planleggings- og næringsutviklingsarbeid. Det skal også utarbeides lokal jordvernstrategi for å sikre en best mulig arealmessig forvaltning.

Vitensenteret Sørlandet

Vitensenteret Sørlandet har tre lokasjoner på Agder: Alle Norges regionale vitensentre har en rekke krav som skal innfris for å være et regionalt vitensenter med statlig finansiering. Statlig finansiering krever at 1/3 er statlig, 1/3 er kommunal/fylkeskommunal og 1/3 er egeninntjening. Samarbeid og økonomiske tilskudd fra andre kommuner enn Arendal gir økte muligheter for Arendal, gjennom muligheter for mer ekstern finansiering og realisering av flere ønsker, behov og planer i kommunen. Det å nå mange barn og unge i hele regionen er sentralt punkt. Strategien om tre avdelinger, tett samarbeid og samskaping med Universitet i Agder, og den marine satsningen med hovedsete i Arendal gir oss et godt utgangspunkt for statlig finansiering og tilskudd fra andre ordninger.

Øke mestringsglede og læring: Gjennom ulike aktiviteter, utstillinger, møteplasser, kurs, foredrag og arrangementer skal Vitensenteret skape økt nysgjerrighet, mestringsfølelse og lærelyst.

Formidling og kurs til barnehager og skoler på Agder: Tilbudene utvikles for å møte behov for opplæring og informasjon om samfunnsaktuelle tema i samsvar med gjeldende strategier, føringer og mål i læreplaner. Et langsiktig og godt samarbeid gir gode relevante kompetansetiltak gjennom interaktive formidlingstilbud og kurs til Arendals barnehager og skoler. Alle tilbud er utviklet på forskningsbasert

metode og er forankret i gjeldende rammeplaner og læreplaner. Arendal og Agder skal være en del av relevante nasjonale satsninger som gir økt realfag og teknologikompetanse.

Samarbeid for økt aktivitet og attraktivitet på Agder: Vitensenteret søker aktivt eksterne bidragsyttere, samarbeidspartnere og deltar i prosjekter som bidrar til økt aktivitet på Agder. Det samarbeides nært med reiselivsaktører både regionalt og nasjonalt for å markedsføre Arendal. Vitensenterets tilbud skal bidra til at Arendal er et attraktivt bosted og en bærekraftig reiselivsdestinasjon.

Nært samarbeid og samskaping med academia, kompetansemiljøer, organisasjoner, offentlige aktører og næringsliv skal bidra til å skape flere kompetansearbeidsplasser.

Attraktiv arbeidsgiver for unge: Vitensenteret skal være en god førstegangs arbeidsgiver og gi muligheter for studenter/elever å bruke Vitensenteret som prosjektarena.

Vitensenteret Kristiansand: Sikre god etablering av Vitensenteret på Campus UiA. Vitensenterets Kristiansand avdeling som i dag er lokalisert i sentrum, flyttes og utvides i nytt bygg på Universitetet i Agder (UiA) sitt campusområde i 2026. UiA bruker mye ressurser på å skape dette nye huset hvor samskaping står i sentrum. Felles planer for utvikling av innhold, felles bruk av arealer og god utnyttelse av ressurser vil skape helt nye dimensjoner i hva Vitensenteret Sørlandet kan gi av fremtidige tilbud til innbyggere, barnehager, skoler, ansatte i kommunen og tilreisende. Arendal kommune har fått en svært god samarbeids- og samskapingsarena som kan brukes på mange fagområder. Forskningsformidling til folket, nye samarbeidsmuligheter og nye finansieringsmuligheter til Arendal kommunes satsninger.

Vitensenteret Kvinesdal: Sikre utvikling av godt innhold til Vitensenteret i Kvinesdal. Vitensenteret Sørlandet sin avdeling i Kvinesdal er i tett samarbeid og finansieres av Kvinesdal kommune og Agder fylkeskommune. Midlertidige lokaler tilpasses vitensenterets aktiviteter, årshjul for aktiviteter utvikles og det etableres nye langsiktige avtaler om leveranser til barnehager og skoler i Listerregionen. Dette er positivt i den pålagte regionale rollen som foreligger for regionale vitensentre i Norge, og gir ny kunnskap, nye muligheter for samarbeid i arbeidet med å bedre levekårsforhold.

Utvidelse av Vitensenteret i Arendal: Vitensenteret i Arendal er godt besøkt, og har økende forespørsel om arrangementer. Lokalene til tidligere Eureka kompetanse ble overtatt i april 2023, og en større ombygging av arealene vil gi Vitensenteret en ny inngang, nærmere sentrum og mer synlig. Det vil tilrettelegges for å dekke de behov som har kommet inn fra andre enheter i kommunen til kompetansehevende tiltak. Tematisk skal det inn en større satsning på marin formidling med tematikk innen vern, forvaltning og næring. I den marine satsningen realiseres utstillingen Havet som ressurs og Besøkscenteret Raet nasjonalpark utvides. Ombyggingen ferdigstilles desember 2024, men fornyelsen på innholdssiden ferdigstilles i løpet av 2024.

Østre Agder Brannvesen

Forsvarlig og effektiv drift av Østre Agder brannvesen: Østre Agder brannvesen er et vertskommunesamarbeid som ivaretar plikter til forebygging og bekjempelse av branner og andre akutte ulykker i kommunene Åmli, Vegårshei, Tvedestrand, Risør, Gjerstad, Froland og Arendal. Enheten består av avdelinger for beredskap, inkludert redningsdykkersamarbeid, forebygging og administrasjon, samt interkommunalt utvalg mot akutt forurensing (IUA).

Lovpålagte kurs: Enheten har fortsatt etterslep på lovpålagte kurs. Det er satt av 600 000 kroner til dette i 2024. Det dekker opp 25 % av behovet for lovpålagte kurs.

Forebyggende arbeid: Hele enheten jobber risikobasert for å forebygge brann. Boligseksjonen feier piper og gjør tilsyn og veiledning om brannsikkerheten i tusenvis av boliger i året. Beredskapsavdelingen har de siste årene fått større og større fokus på å forebygge brann med veiledning og andre tiltak når de er ute på oppdrag. Næringsseksjonen har veiledning og tilsyn med brannsikkerheten i cirka 400 institusjoner, skoler/barnehager og industri. Det brukes mye ressurser i det forebyggende arbeidet mot utsatte grupper (eldre, rus/psykiatri) eksempelvis gjennom oppfølging av over 100 bekymringsmeldinger i året. I tillegg til samarbeid med «helse» og «boligkontoret» er direkte tiltak til denne gruppen bl.a. vanntåkeanlegg i private hjem, flammehemmende sengetøy og utdeling av gratis komfyrvakter og røykvarslere. Tilpasset brannverninformasjon og undervisning til innbyggere i alderen 5 til 100 er også en del av det forebyggende

arbeidet i ØABV.

Gjennomgang av økonomisk modell: På grunn av at kompleksiteten og varigheten av hendelser øker, ser vi at utgiftene i forbindelse med utkall av mannskaper øker. Dette gjelder i særlig grad der det er deltidsmannskaper. Derfor ser vi et behov for å undersøke den økonomiske modellen for brannsamrådet nærmere i året som kommer.

Sekretariatet for Østre Agder-samarbeidet

Evaluerings- og administrativ funksjon: På oppdrag av Østre Agder kommunedirektørutvalg og med godkjenning av representantskapet i Østre Agder-samarbeidet så gjennomføres det en evaluering av den administrative delen av samarbeidet. Dette med sikte på å konsentrere innsatsen på felt med vesentlig gevinsteffekt for samtlige av de samarbeidende kommuner. Det kan som følge av dette bli endringer i satsingsområdene rundt samarbeidet som i dag omfatter:

Nærings- og samfunnsutvikling: Felles innsats for å bidra til etableringen av batterifabrikken. Samarbeidskommunene har felles bo- og arbeidsmarkedsregion og går derfor sammen om løsninger rundt nye behov.

Østre Agder-samarbeidet skal legge til rette for desentraliserte høyere utdanningstilbud i regionen som skal bidra til å kvalifisere innbygger på felt der regionen mangler arbeidskraft.

Oppvekstsektoren: Staten gir samarbeidet ressurser til kompetanseutvikling i sektoren gjennom ordningen REKOMP (barnehage), DEKOMP (skole) og Kunnskapsløftet (oppvekstsektoren som helhet). Tilbudet er basert på et tett samarbeid med UiA som disponerer en vesentlig del av midlene som er tildelt regionen. Tilbudet til skoler og barnehager er basert på kartlegging av lokale behov for kompetanseutvikling.

Samhandlingsreformen: Kommunene og Sørlandet sykehus HF har et lovpålagt krav om å ha samarbeid om å utvikle helhetlige pasientforløp og løsning av andre sentrale oppgaver i helse og omsorgssektoren. Østre Agder-samarbeidet er sekretariat for dette samarbeidet både mellom kommunene i Østre Agder og i det mer omfattende samarbeidet i hele Agder. Sekretariatet og mottar kompensasjon for å ivareta disse oppgavene.

Felles FOU-satsing innenfor helse- og omsorg: Østre Agder har utviklet en felles strategi gjennom dokumentet «Kunnskapsløft for bedre helse og gode liv». Dette skjer i samarbeid med UiA, SSHF, utviklingsentrene for sykehjem og hjemmetjenester og de øvrige kommunene på Agder. En ressurs i dette samarbeidet er felles FOU-fond helse og et sekretariat.

Ehelse og bruk av velferdsteknologi: Kommunene i Østre Agder-samarbeidet ønsker å spille en sentral rolle i hele Agder felles satsing på feltet. Det er etablert et eget fagutvalg der alle kommunene deltar.

Fullføring av overgang til bruk av LED i alt kommunalt veily: Kommunene i samarbeidet har sammen inngått kontrakt med sikte på total utskifting til LED i alle kommunale veilyanlegg. Mange kommuner har fullført utskiftingen. Også de største kommunene vil langt på vei ha gjort omleggingen i løpet av prosjektperioden som løper ut 2024.

Styrket praksis med sikte på grønne anskaffelser: Alle samarbeidskommunene har kommuneplaner som baseres på FN's bærekraftsmål. Bevissthet omkring effekter av kommunale anskaffelser og krav med sikte på å begrense negative konsekvenser for klima og natur er målet for prosjektet Grønne anskaffelser. Dette er finansiert av tilskudd fra Miljødirektoratet.

Felles innsatstrapp: Kommunene i Østre Agder-samarbeidet jobber ut fra en felles innsatstrapp med sikte på å styrke forebyggende innsats. Prosjektet omfatter både helse og omsorg og oppvekst, men er også knyttet til framtidig utbygging av boliger og servicetilbud. Satsinger har bygget på eksternfinansiering og det søkes om ressurser fra Statsforvalteren i Agder for å kunne videreføre satsingen.

Felles politiske satsinger: Representantskapet i Østre Agder-samarbeidet tar politiske initiativ overfor nasjonale og regionale myndigheter for å bidra til at regionens ønsker og behov blir ivaretatt. Representantskapet har ambisjoner om å øke kontakten med nasjonale beslutningstakere på Storting og i regjering.

11.4 Driftsbudsjett med endringer

Samfunn og næring (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Opprinnelig budsjett 2023	-11 576	-11 576	-11 576	-11 576
Nødvendige justeringer ved rullering av budsjett	1 812	1 812	1 812	1 812
Nye tiltak/prioriteringer:				
AKs andel ny vei Neskilen til havna (Tilskudd til fylkeskommunen i 10 år. Iht. signert avtale)	0	10 000	10 000	10 000
Kommuneplanens arealdel	300	300	300	300
Sentrumsstrategi	600	600	600	600
Masseforvaltningsplan	300	300	300	300
Kommunalteknikk og geodata - effektiviseringskutt	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
ØABV - effektiviseringskutt	-600	-600	-600	-600
Næring - bortfall tilskudd til reparatører (budsjettvedtak for 2023-2026)	-200	-200	-200	-200
Næring - reduksjon i lønn (inndekning Fremtidens kommuner)	-400	-400	-400	-400
Næring - økt leieinntekt Sørlandets kunnskapshavn	-400	-400	-400	-400
Østre Agder. Potensiell innsparing som følge av endret finansieringsmodell. Ikke beregnet detaljert - krever prosess i ØA-samarbeidet i 2024	0	-16 000	-16 000	-16 000
Østre Agder - justering ramme	-130	-130	-130	-130
Innkjøp (bedre kontraktsoppfølging)	-483	-966	-966	-966
Reduksjon i opplæring/kurs og mat til bevertning	-426	-426	0	0
Reduksjon i reiseutgifter	-37	-37	0	0
Reduksjon i velferdsmidler	-37	-37	0	0
Justering for prisvekst	1 366	1 366	1 366	1 366
Sektorramme samfunn og næring	-12 411	-18 894	-18 394	-18 394

Tilskudd til andre

Tall i hele 1000 kroner

Formål	Budsjett 2023	Søknad 2024	Forslag 2024	Kommentar
Tilskudd VTA	4 491	-	-	Avtale
Alternativ til vold	1 145	-	1 201	Avtale
Fair play Agder	46	46	46	BS vedtak
SUM	5 636	46	1 247	

Tiltak/satsinger som ikke er prioritert

I tabellen under framgår tiltak/satsinger kommunedirektøren ikke har funnet rom for i handlings- og økonomiplanperioden.

Beskrivelse (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Næringsutvikling: Bortfall av tilskudd til reparatører (vedtak fra budsjett for 2023)	200	200	200	200
Østre Agder Brannvesen: Arendal kommunes andel ved full innhenting av etterslep i lovpålagte kurs	1 800	1 800	1 800	1 800
Næringsutvikling: Deler ikke ut næringsprisen (tas eventuelt inn igjen på et senere tidspunkt)	85	85	85	85

Det er vedtatt effektviseringskutt i Østre Agder Brannvesen og i Kommunalteknikk og geodata. Disse forventes løst gjennom rasjonell drift og effektiviseringstiltak.

Prioritert inndekking av nye tiltak/satsinger

Tabellen under viser forslag til tjenester som kan/må tas ut som konsekvens av eventuelle nye tiltak fra bystyret.

Beskrivelse (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Ikke gjennomføre sertifisering som bærekraftig reisemål	250			
Gå ut av avtale om samarbeid om felles etableresenter: Driv Agder (evt. mulig fra 2025)		500	500	500
Redusere innsats for å markedsføre Arendal som reiselivsdestinasjon	150	150	150	150
Stenge sommeråpent turistkontor	430	430	430	430
Reduksjon lønnskostnader ved å avslutte kommunens innsats i TEDx Arendal og Fremtidens kommuner (halvårseffekt 2024)	450	900	900	900
Ikke delta i prosjekt med Aust-Agder kompetansefond, MIL og UiA om å styrke regionens bedrifter og Arendal kommune på bruk av AI/KI	500	500	500	500
Redningsdykkertjeneste - ikke lovpålagt - men avtale om drift sammen med Grimstad kommune til 2026				750

Investeringsbudsjett

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer for sektor Samfunn og næring, med unntak av selvkost (VA) som vises i egen tabell.

Tall i hele 1 000 kroner	Prosjekt	2024	2025	2026	2027
Brann	Østre Agder Brannvesen - biler og utstyr	7 000	7 000	7 000	7 000
Kommunalteknikk	Asfaltering grusveger	500	500	500	500
Kommunalteknikk	Etablering av snødepot	-	-	-	500
Kommunalteknikk	Forsterkning av veikroppen	1 500	1 500	1 500	1 000
Kommunalteknikk	Infrastruktur/Geodata: biler og maskiner	2 000	2 000	2 000	2 000
Kommunalteknikk	Innføring av droneteknologi (2022)	200	-	-	-
Kommunalteknikk	Marin grunnkartlegging - forprosjekt	100	500	500	500
Kommunalteknikk	Opprustning av bruer	5 000	4 500	3 000	6 500

Tall i hele 1 000 kroner	Prosjekt	2024	2025	2026	2027
Kommunalteknikk	Opprustning av murer og veisikring	1 500	1 500	1 500	750
Kommunalteknikk	Parkeringsautomater	200	-	-	-
Kommunalteknikk	Rehabilitering gatelys - LED	1 700	-	-	-
Kommunalteknikk	Solborg trafo, beredskap, ladestruktur og garderober m.m (2022)	3 800	2 200	2 600	2 600
Kommunalteknikk	Trafikksikkerhetstiltak	500	500	500	500
Kommunalteknikk	Utskifting brøyteutstyr og sommerutstyr	-	500	-	500
Kommunalteknikk	Veidatabase	100	-	-	-
Kommunalteknikk	Veilys – oppgradering fra umålte til målte anlegg	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum investeringer		25 100	21 700	20 100	23 350

Figur: Investeringsprosjekter sektor Samfunn og næring eksklusiv selvkost (VA) 2024-2027

Østre Agder Brannvesen - biler og utstyr

Hovedprosjekt som viser årlige investeringsbehov i biler og utstyr i henhold til plan for utskifting og fornyelse hos alle lokasjoner for Østre Agder Brannvesen. Prosjektet er finansiert med tilskudd fra samarbeidskommuner på 1 960 000 kroner årlig.

Opprustning av bruer

Større oppgraderinger på totalt 4 broer - Lille Bjorholmen (Gjervoldsøy), Gåresund (Gjervoldsøy) og Blekesund bro og bro ved Stokken kirke. Broene på Gjervoldsøy oppgraderes til BK10 broer, broa ved Stokken kirke oppgraderes med nytt brodekke.

Solborg trafo, beredskap, ladestruktur og garderober m.m

Programmet omfatter ulike prosjekter knyttet til nødvendige oppgraderinger av kommunens driftsstasjon. Prosjektene omfatter blant annet infrastruktur for kriseberedskap, garderober, ladestasjoner og sikring av brannvannskapasitet i tillegg til ENØK-tiltak, bygningsreovering/-sanering og utvidelse av driftsstasjonens kapasitet. Finansieringen av prosjektene deles mellom vei, vann og avløp i henhold til fordelingsnøkkel spesifisert for det enkelte prosjekt, hvor andel finansiert av vei står oppført her.

Andre prosjekter

Kommunalteknikk har mange løpende investeringsprosjekter som dekker behov i kommunen i henhold til planlagt fremdrift.

Selvkost

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer på selvkost (VA).

Tall i hele 1 000 kroner	2024	2025	2026	2027
Fornyelse ledningsanlegg	42 000	42 000	42 000	42 000
Forsterkning hovedanlegg	31 000	36 000	85 000	100 000
Utbygging nye utbyggingsområder	12 600	12 600	12 600	12 600
Rore - Arendal Del 2 (vann)	60 000	90 000	30 000	15 000
Landmålerutstyr (oppmåling)	-	700	-	-
Feiing - biler og utstyr	1 000	1 000	500	1 000
Sum investeringer	146 600	182 300	170 100	170 600

Figur: Investeringsprosjekter sektor 12, selvkost (VA) 2024-2027

Brutto investeringer i vann og avløp utgjør 665 millioner kroner i planperioden. Den økte satsningen på VA

videreføres, men er tatt en god del ned sammenlignet med fjorårets plan. Fortsatt høy saneringstakt, store prosjekter tilknyttet ny hovedvannledning og reservevannsløsning, samt utbedringer på hovedanleggene, blant annet for å styrke leveringssikkerheten for vann, medfører store investeringer i årene som kommer.

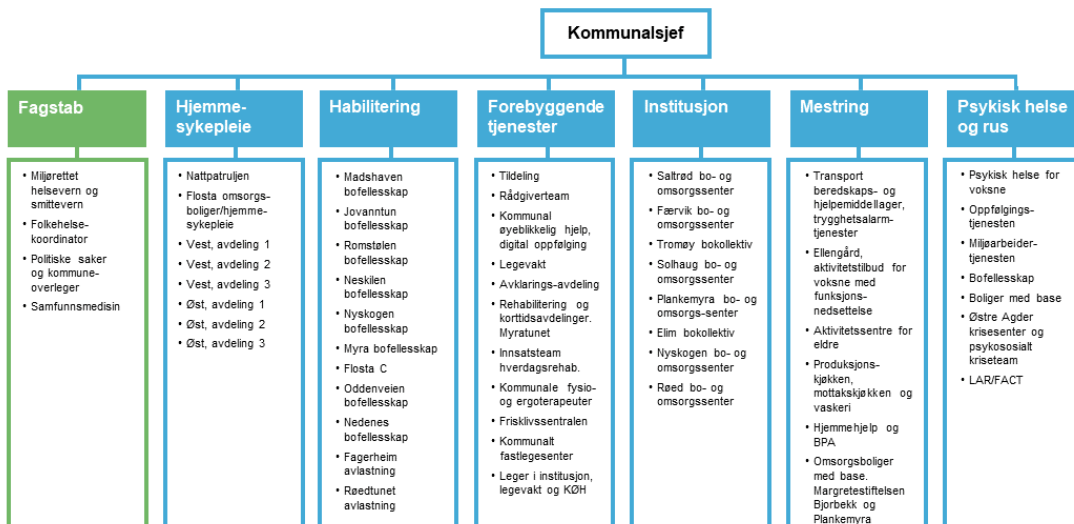
Investeringene i selvkost er selvfinansierende investeringer, men inngår som en del av kommunens netto lånegjeld som måles opp mot handlingsregel på brutto driftsinntekter.

Oversikt over samtlige investeringsprosjekter med finansering finnes under obligatoriske oversikter.

12 Helse og mestring

12.1 Beskrivelse av sektor

Arendal kommune legger stor vekt på helse og mestring blant innbyggerne og har derfor satset på et bredt spekter av helsetjenester og tilbud som er tilgjengelige for alle. Helse og mestring har et sterkt fokus på forebygging og tidlig innsats med mange tilbud og aktiviteter som fremmer fysisk aktivitet, sunn livsstil, psykisk velvære og god livskvalitet.

Det gjøres også en innsats på mestring og rehabilitering hvor det tilbys råd, veiledning og tjenester som hjelper innbyggerne som sliter med ulike helseutfordringer. Dette inkluderer rehabiliteringstjenester, habiliteringstjenester og opplæring i mestring av kroniske sykdommer, rusproblemer, psykiske lidelser og andre helseproblemer.

Videre har innbyggere med vedvarende behov for heldøgns tjenester et tilbud om tilrettelagt bolig med tilgang på oppsøkende tjenester med spesialisert kompetanse. Innbyggere som mottar omfattende helse- og omsorgstjenester og i tillegg har andre særskilte behov, får heldøgns omsorg med tilsvarende pleie, medisinsk oppfølging og behandling. I tillegg leverer kommunen øyeblikkelig hjelp tjenester gjennom fastlegetjenesten, legevakt og kommunal øyeblikkelig hjelp.

Ny organisasjonsstruktur i helse og mestring gir en bedre oversikt over kommunens tjenester og synliggjør ansvaret hver enhet har som tjenesteleverandør mot innbyggerne.

Årsverk i helse og mestring

	Personer	Kvinner	Menn	Ansattandel
Fagstab helse	5	4	1	5,0
Legetjenester	22	12	10	13,3
Helse og mestring	1 520	1 282	238	1 265,2
Total	1 543	1 295	248	1 283,5

Tallene er hentet fra kommunens HR system og viser faste årsverk per oktober 2023. Sektoren har en svært høy kvinneandel. For å kunne belyse heltidsandelen må antall ansatte sees opp mot sektorens antall årsverk. utfordringer med deltid i den enkelte enhet synliggjøres ikke i tabellen over.

Helse og mestring i Arendal kommune består av seks enheter og en fagstab.

Fagstab

Kommuneoverleger er viktige aktører som skal gi kraft til en felles målsetting for å møte samfunnets behov. Medisinsk kompetanse skal være en strategisk bidragsyter i Arendal kommune.

Kommuneoverlegene skal gi råd til helse- og omsorgstjenestene i kommunen og til andre tjenester med betydning for folkehelsen. Hensynet til folkehelse skal ivaretas innenfor alle kommunens områder, og kommuneoverlegene skal ta del i kommunens dialog og samarbeide med spesialisthelsetjenesten.

Kommunen har kommuneoverleger som ivaretar fagområder som miljørettet helse-, og smittevern, eldremedisin, institusjoner, barn, familie og unge, allmenntidisin, fastlegetjenesten, psykisk helse og rus, innvandrers helse, medisinsk beredskap og leger i utdanning og spesialisering.

Folkehelsekoordinator er organisert i fagstab helse og mestring og har ansvar for å koordinere og drive arbeidet med folkehelse, samt sikre samarbeid og koordinering mellom ulike aktører og sektorer i kommunen. Folkehelsekoordinator har sammen med kommuneoverlegen et ansvar med å fremme god helse og forebygge sykdom blant innbyggerne.

Seniorrådgiver smittevern og miljørettet helsevern jobber tett sammen med kommuneoverlegen og skal ivareta oppgaver innen forebygging, kartlegge og bistå i behandling av smittsomme sykdommer, samt bistå med å treffe tiltak for å begrense spredning. Videre har rådgiveren et delansvar for smittevernplan, pandemiplan og plan for massevaksinasjon.

Fagstaben har tre seniorrådgivere som jobber med hele tjenestespekteret og skal støtte enhetene innenfor sektoren. Videre jobber rådgiverne med utredninger, saksbehandling og strategi, plan- og utviklingsarbeid.

Enheter

Hjemmesykepleien har i løpet av året gjennomført en intern organisering hvor enheten er delt mellom øst og vest, med til sammen 8 virksomheter inkludert egen nattpatrolje. Gjennom den nye organiseringen har virksomhetene blitt likere i størrelse. Aktiviteten i hjemmetjenesten (inkludert omsorgsboliger med base), har økt med 14 % det siste året. Det skyldes både i antall brukere, men også at brukerne har større behov.

Habilitering har ansvar for 7 bofellesskap, 1 langtidsinstitusjon, 2 avlastningshjem og oppfølgingstjeneste. Dagaktivitetstilbudet Ellengård er flyttet til annen enhet. Nytt bofellesskap etableres i 2024.

Gjennom økt grad av pårørendeveiledning og ambulerende virksomhet vil enheten i fremtiden veilede målgruppen i langt større grad til å eie eller leie i det private boligmarkedet. Satsingen er viktig da det er liten kapasitet i dagens bofellesskap.

Forebyggende tjenester har gjennomgått interne endringer i løpet av året. Forebyggende tjenester overtok Legevakt som egen virksomhet i januar og høsten 2023 ble Østre Agder interkommunale helsebygg IKS med legevakt, kommunal øyeblikkelig hjelp (KØH) og avklarings-/korttidsavdeling åpnet. Legetjenesten i institusjon, legevakt og KØH, samt nytt kommunalt legesenter organiseres i forebyggende tjenester med egen leder og virksomhet.

Institusjon har 6 institusjoner som alle har skjermede avdelinger. Plankemyra bo- og omsorgssenter skiller seg ut med langtidsavdelinger, skjermede plasser, lindrende korttidsavdeling og en forsterket avdeling. Solhaug bo- og omsorgssenter er en institusjon som planlegges nedlagt i løpet av 2024. Tjenesten har 2 bokollektiv for personer med demens.

Enheten skal i løpet av året gjennomgå en kartlegging og ha en gjennomgang av ulike tilbud ved de ulike institusjonene med mål om en bedre samordning av tjenester.

Mestring er en ny enhet som inneholder servicetjenester, omsorgsboliger med base, hjemmehjelp og brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Etableringen av denne enheten er motivert av en samordning av tjenestene, styrke samarbeidet og koordineringen mellom kjøkken, vaskeri, transport, dagaktivitetstilbud og Ellengård. Ved å plassere Ellengård i ny enhet er målsettingen å etablere tettere samarbeid og bedre koordinering med andre relevante tjenester og fagområder.

Psykisk helse og rus har i ny organisasjonsstruktur fått overført kriesesenter, kriseteam og LAR. Psykisk helse barn og unge (familietjenesten) er overført til oppvekstsektoren. Enheten har én vei inn til tjenestene via Arendalshjelpa. Enheten har tett samarbeid med spesialisthelsetjenesten gjennom Flexible Assertive Community Treatment (Fact voksen, fact rus og fact ung).

Enheten skal gjennomgå en ytterligere venstreforskyvning av tjenestene. Dette innebærer en styrking av ambulerende tjenester, økt samarbeid med frivilligheten og en riktigere fordeling av brukergruppen inn mot boliger med base, bofellesskap/institusjon. Enheten har fokus på tidlig innsats og lavterskeltilbud gjennom Lassens hus. Frivilligheten og spesialisthelsetjenesten er en viktig ressurs og samarbeidspartner i dette tilbudet.

12.2 Målstruktur

For Helse og mestring så er det utarbeidet sektormål og delmål knyttet til kommunens strategiske hovedmål. Det vil i 2024 bli utarbeidet indikatorer, som vil bidra til å måle utvikling i måloppnåelse.

Hovedmål 1: Mestres egne liv og være en del av fellesskapet

Sektormål:

- Innbyggere skal ha mulighet for å leve selvstendige liv ut fra sine ressurser og forutsetninger

Delmål:

- 1) Gjennom relevante tjenester, på lavest mulig innsatsnivå, oppnår innbyggerne egenmestring og livskvalitet
- 2) Tjenestene er brukerorienterte og bygger på forskningsbasert metodikk og teknologi (best practice)

Hovedmål 2: Livslang læring for alle

Sektormål:

- Helse- og omsorgstjenesten skal bidra til kunnskap som vil gi innbyggerne mestring og deltakelse i samfunnet

Delmål:

- 1) Gjennom informasjon og kunnskapsdeling bidra til at den enkelte kommer ut i aktivitet og mestrer eget liv, livet ut
- 2) Ressursinnsats og kompetanse i befolkningen og blant pårørende forhindrer eskalering av omsorgsbehovet, og sikrer en god alderdom i eget hjem

Hovedmål 3: Grønn næringsutvikling og inkludering i arbeidslivet

Sektormål:

- Økt klima- og miljøinnsats i tjenestene og forhindre psykisk uhelse som bidrar til utenforskap

Delmål:

- 1) Grønn profil på menyer fra sentralkjøkkenet og redusert matsvinn
- 2) Kunnskap om faktorer for psykisk uhelse med økt innsats, bidrar til innenforskap

Hovedmål 4: Sammen skaper vi fremtiden

Sektormål:

- Gjennom samskaping finner vi de gode løsningene for innbyggerne

Delmål:

- 1) Ved utprøvde metoder, og ved innovasjon skaper vi sammen relevante og bærekraftige tjenester
- 2) Økt opplevd egenmestring ved bruk av digitale løsninger, e-helse og velferdsteknologi

12.3 Prioriteringer og tiltak for å nå målene

Styrke forebygging og tidlig innsats

For at Arendal kommune skal kunne levere gode og forsvarlige tjenester fremover, må fokuset, i mye større grad enn i dag, flyttes fra behandling til helsefremmende arbeid, forebygging og tidlig innsats. Riktig innsats i innsatstrappa og bevisst satsing for å få til forskyvning nedover i innsatstrappen vil bidra til å snu en uheldig utvikling i alle faser av livet og vil gi stor gevinst for både den enkelte og for samfunnet. Målet med innsatstrappen er å styre aktivitet og omfordele økonomi fra de høyeste trinnene i trappen til mer egenmestring og forebyggende tiltak på de nedre trinnene. En slik omfordeling skaper også handlingsrom for gode strategiske grep inn mot kultur, næring og oppvekst.

- Gi innbyggerne kunnskap og tilbud knyttet til fysisk aktivitet og ernæring
- Styrke tilgangen til lavterskel psykisk helsehjelp.
- Informasjon om hvordan mestre egen livssituasjon og tilrettelegge egen bolig
- Gjennom ulike informasjonskanaler gi innbyggerne økt kunnskap om hva som skaper god fysisk og psykisk helse, hvordan de kan mestre egen livssituasjon og tilrettelegge egen bolig
- Tidlig identifisering og screening samt bedre kartlegging av brukernes behov
- Kursing og opplæring til ansatte for å sikre nødvendig kompetanse til å utføre oppgaver på en god måte
- Styrke samarbeidet mellom kommune og frivillige organisasjoner
- Styrke innsatsen på tverrfaglig samarbeid mellom ulike tjenester, sektorer og med spesialisthelsetjenesten
- Legge bedre til rette for brukermedvirkning i utvikling av tjenestene

Folkehelse

Folkehelseprofilen for Arendal 2023 viser at vi ligger dårligere an enn landsgjennomsnittet innenfor:

- Utdanningsnivå
- Lav inntekt
- Enslige forsørgere
- Unge som står utenfor arbeid og utdanning
- Gjennomføring av videregående skole
- Røyking kvinner
- Psykiske symptomer
- Forventet levealder
- Utdanningsforskjell i forventet levealder

Dette er utfordringer som vi har hatt over flere år, og som det må systematiske grep til for at vi skal endre.

Et viktig systematisk grep innenfor folkehelse er at de tiltak og tjenester vi tilbyr innbyggerne, skal bidra til å minske de sosiale forskjellene, som innebærer at tjenestene er tilgjengelige for alle (universelt innrettet). Universelt innrettede tiltak vet vi virker best for de som trenger det mest (Folkehelsemeldinga, Stortingsmelding 15 (2022-2023)).

Innsatstrappens nederste trinn er universelt innrettet og et viktig systematisk grep. For å lykkes med å bedre levekårene må vi erkjenne at inntekt, oppvekst og utdanning, bolig og arbeid er områdene som er viktige med tanke på å ivareta god helse, og vi må stadig stille spørsmål om hvordan vi jobber nederst i trappa for å bidra til å støtte opp rundt innbyggerne.

Samtidig må vi jobbe høyere opp i trappa for å redusere ulikhet og konsekvenser av uhelse sett ut ifra utfordringsbildet.

Modellen under viser hvilke områder som bør være universelt innrettet og hvilke som er til grupper med behov (fhi.no).

Boligbehov

De demografiske endringene, både nasjonalt og i Arendal kommune, innebærer at det vil bli en vekst i behovet for helsetjenester i de kommende tiårene. De demografiske endringene fører samtidig til at det blir færre i arbeidsaktiv alder, både relativt og faktisk, jfr. Helsepersonellkommissjonens utredning (NOU 2023:4). Siste perspektivmelding fra finansdepartementet (Meld. St. 14 (2020-2021)) viser også at det offentlige økonomiske handlingsrom vil bli trangere, både for stat og kommuner.

Med flere som trenger tjenester og færre hender til å utføre tjenestene, samt strammere økonomi, må kommunen arbeide for en friskere befolkning og at den enkelte lengre kan klare seg godt i eget hjem, med bistand fra kommunen.

KPMG er engasjert for bl.a. å utarbeide grunnlag for forventet behov for tjenester innen heldøgns omsorg. Framskrivinger og analyser gjort av KPMG, viser at Arendal ligger på snittet når det gjelder dekningsgrad av heldøgns omsorgsplasser, sammenlignet med kommuner på samme størrelse. Et eventuelt behov for flere sykehjemsplasser vil tidligst gjøre seg gjeldende i første halvdel av 2030-tallet.

Hvordan kommunen de neste årene klarer å utvikle sine hjemmebaserte tjenester, vil være avgjørende for behovet for institusjonsplasser. Gjennom utredninger i tråd med forskyvning i innsatstrappen, jobbes det

for at flere skal få gode og trygge tjenester i eget hjem eller omsorgsbolig. Det jobbes derfor med strategiske tiltak for å skape gode og hensiktsmessige bomønstre for eldre, i tråd med Agenda Kaupangs rapport om boligbehov for eldre innbyggere frem mot 2040. Rapporten peker på at det er sammenheng mellom valg av bolig og bruk av helse- og omsorgstjenester. Kommunens arbeid er også i tråd med både foregående og nåværende regjeringers «Leve hele livet» og «Bo trygt hjemme» reformer.

- Følge opp rapport fra KPMG (ferdigstilt medio april 2024) knyttet til tjenester innen heldøgns omsorg og hjemmebaserte tjenester
- Utarbeide strategier for utvikling av et godt boligtilbud, i samarbeid med private eiendomsutviklere, AEKF, planavdelingen og kommunens næringsavdeling.

IKT, digitalisering, e-helse og velferdsteknologi

Nasjonal e-helsestrategi er helse- og omsorgssektorens felles strategi for digitalisering og skal bidra til felles overordnede prioriteringer og økt gjennomføringsevne på e-helseområdet i Norge.

Arendal kommune sitter sentralt og deltar aktivt i Regional koordineringsgruppe for e-helse og velferdsteknologi i Agder (RKG).

For Arendal er deltakelse viktig for å sikre gode felles anskaffelser, implementering og drift av velferdsteknologi, gjennom et koordinert samarbeid i Agder.

Arendal kommune følger KS satsingsområder og innføring av løsninger innen e-helseområdet (kjernejournal, legemiddelområdet, VKP og innbyggertjenester).

- Digitalisering av pasientvarslingsanlegg på institusjoner
- Bruk av velferds- og trygghetsteknologi hos hjemmeboende, i tråd med satsing på venstreforskyving og de laveste trinn i innsatstrappen
- Følge opp Arendal kommunes egen strategi for e-helse, digitalisering og velferdsteknologi
- Følge opp rapport fra KPMG (ferdigstilt medio april 2024) knyttet til digitalisering og bruk av kunstig intelligens

Rus og psykiatri

Arendal har over lang tid scoret dårlig på statistikker knyttet til rus og psykiatri. Det er også en klar sammenheng mellom økonomiske vansker (dyrtid) og lidelser innen rus og psykiatri. Kommunens rus- og psykiatritilbud er derfor et sterkt fokusområde. Dette gjelder både møtet med innbyggere som allerede har fått et problem, men også i det forebyggende arbeidet. Arbeidet er utfordrende og omfattende. Det er derfor svært viktig at det kommunale tilbudet beholdes og aller helst styrkes for en usikker fremtid.

Tilbudene innen rus og psykiatri i kommunen omfatter mange av trinnene i innsatstrappa, inkludert noen av de høyeste, men de aller viktigste forebyggende tiltakene ligger i de tre laveste trinnene. De kommunale tilbudene i rus og psykiatri spiller en svært viktig rolle i disse. Det er godt kjent at forebygging er billigere enn behandling og dette forblir et sterkt fokus.

- FACT (fleksibel aktiv oppsøkende behandling, i samarbeid med Sørlandet sykehus).
- Plan for rusfeltet 2023-2027 (med 18 tiltak).
- Følge opp rapport fra KPMG (ferdigstilt medio april 2024) knyttet til tjenester og tilbud innen rus og psykiatri

Legetjenesten

De kommunale legetjenestene og særlig fastlegetjenesten er en viktig bærebjelke i de kommunale helsetjenestene. Det er derfor viktig å beholde og rekruttere fastleger i kommunen. Det jobbes med både økonomiske, organisatoriske og strategiske tiltak. Fastlegeordningen i Norge og Arendal bygger på og er avhengig av at majoriteten av fastleger er selvstendig næringsdrivende som inngår avtale med kommunen. Det er derfor viktig å jobbe etter tydelige rammer som gir forutsigbarhet for alle parter.

- Følge opp helhetlig legeplan

Bedre turnusplanlegging

God turnusplanlegging sikrer både kvalitet i tjenesten og en mer effektivt drevet tjeneste. Helse og mestring vil sikre at bedre turnusplanlegging tar utgangspunkt i pasientens behov for tjenester. Dette innebærer at det er tjenestemottakers behov som må ligge til grunn for utarbeidelse av turnus. Et sentralt virkemiddel i turnusplanlegging vil være å kartlegge hvordan vaktlengder kan bidra til å ivareta tjenestemottakers behov. Turnusene skal ivareta medarbeideres behov for helse, miljø og sikkerhet.

- Utarbeide turnuser som ivaretar pasientens behov for kompetanse og kan derfor gjelde på tvers av eksisterende avdelinger
- Riktig ressurs- og kompetansefordeling
- Risikovurdering av alle turnusendringer
- Følge opp rapport fra KPMG (ferdigstilt medio april 2024) knyttet til turnusplanlegging

Implementering av TØRN

TØRN-prosjektet (KS-prosjekt) søker å utnytte den helsefaglige kompetanse på en bedre måte. TØRN tankegang er et sentralt virkemiddel med utgangspunkt i den demografiske utviklingen i årene fremover.

Tjenestemottaker skal sikres god kvalitet og pasientsikkerhet ved at man sikres helsetjenester basert på behov og riktig kompetanse. Dette er sentralt i en helsetjeneste hvor mangel på helsepersonell er en utfordring.

TØRN ivaretar og kan effektivisere tjenesten ved hjelp av prosesser som involverer medarbeidere i den enkelte enhet/tjenestested. Prosessene ivaretar oppgavedeling, organisering av helsetjenesten, turnusordninger som ivaretar tjenestemottakers behov og kan bidra til å øke andelen heltidsstillinger ved hjelp av nye turnusordninger.

- Innføring av TØRN som metode i Arendal kommune.

12.4 Driftsbudsjett med endringer

Helse og mestring (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Opprinnelig budsjett 2023	972 546	972 546	972 546	972 546
Nødvendige justeringer ved rullering av budsjett	57 044	57 044	57 044	57 044
Nye tiltak/prioriteringer:				
Justering avklaringsavdeling nytt helsebygg	9 600	9 600	9 600	9 600
Holde korttid 2. etg. Myratunet vakant til 01.01.2025 (renovering)	-6 000	0	0	0
Styrking av hjemmebaserte tjenester (forebygging tidlig innsats)	6 080	6 080	6 080	6 080
Styrke sykepleierbemanning legevakt	766	766	766	766
Etablere kveldsteam rus (rusplanen pk. 6)	2 000	2 000	2 000	2 000
Styrking av psykiske helsetjenester	1 700	1 700	1 700	1 700
Nedleggelse drift av Solhaug (gradvis)	-12 800	-12 800	-12 800	-12 800
Nedleggelse mottakskjøkken Solhaug	-3 300	-3 300	-3 300	-3 300
Fagerheim avlastningshjem, fra 5-11 rom og ressurskrevende tjenester	5 313	5 313	5 313	5 313
Røedtunet avlastningshjem; økt grunnbemanning pga ombygging	5 175	5 175	5 175	5 175
Drift nye bofelleskap	8 150	37 400	62 150	62 150
Kommunale BOF	0	-4 500	-9 000	-9 000
Justering BPA	11 750	7 750	7 750	7 750

Helse og mestring (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Kjøp av tjenester fra andre	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Tiltak Psykisk helse og rus	-7 200	-7 200	-7 200	-7 200
Tiltak forebyggende tjenester	-5 400	-13 200	-13 200	-13 200
Tiltak habilitering	-10 900	-10 900	-10 900	-10 900
Tiltak hjemmesykepleien	-6 500	-6 500	-6 500	-6 500
Tiltak institusjon	-10 300	-10 300	-10 300	-10 300
Tiltak mestring	-10 200	-10 200	-10 200	-10 200
Redusert pleiefaktor, somatiske avdelinger	-7 680	-7 680	-7 680	-7 680
Legge ned Livsgledesertifisering	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Innsparing/organisering kjøkkentjenesten	-3 650	-5 300	-5 300	-5 300
Bedre turnusplanlegging	-11 000	-11 000	-11 000	-11 000
Forsinke prosess med oppstart av kompetanseteam habiliteringstjenesten	-2 200	-2 200	-2 200	-2 200
Fastlegetjenesten	-2 500	-2 500	-5 000	0
Innkjøp (bedre kontraktsoppfølging)	-1 488	-2 976	-2 976	-2 976
Reduksjon i opplæring/kurs og mat til bevertning	-883	-883	0	0
Reduksjon i reiseutgifter	-424	-424	0	0
Reduksjon i velferdsmidler	-423	-423	0	0
Justering for prisvekst	7 566	7 566	7 566	7 566
Sektorramme helse og mestring	980 342	996 154	1 015 634	1 020 634

Tilskudd til andre

Tall i hele 1000 kroner

Formål	Budsjett 2023	Søknad 2024	Forslag 2024	Kommentar
Gatejuristen Arendal	100	-	-	
Kirkens bymisjon, T5 Senteret	1 200	1 200	1 200	
Kirkens bymisjon (gateentreprenørene), Enter Fri	1 000	1 000	1 000	Avtale til 1.1.2023, må fornyes.
Stiftelsen evangeliesenteret, Evangeliesentercafeen	50	100	50	
Kirkens SOS	100	150	100	
LEVE Agder fylkeslag	0	20	20	
Jobbkollektivet	350	500	-	Usikker
Fontenehuset	1 250	1 500	1 500	Nylig vedtatt av BS
Atrop	-	250	-	Tilskudd i 2022
Agder Kulturakademi AS	-	50	-	NY-ettervern kriminal omsorg
Agder idrettskrets, Aktiv på dagtid	334	302	300	Inngå avtale
NOK Agder	173	225	225	
SUM	4 557	5 297	4 395	

Tiltak/satsinger som ikke er prioritert

I tabellen under framgår tiltak/satsinger kommunedirektøren ikke har funnet rom for i handlings- og økonomiplanperioden.

Beskrivelse (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Kompetanse/innsatsteam i hjemmet habiliteringstjenesten	2 200	2 200	2 200	2 200
Tiltak forebyggende tjenester (fysioterapi/ergoterapi)	5 400	5 400	5 400	5 400
Tiltak hjemmesykepleien	6 500	6 500	6 500	6 500
Redusert pleiefaktor i institusjoner	7 680	7 680	7 680	7 680

Prioritert inndekking av nye tiltak/satsinger

Tabellen under viser forslag til tjenester som kan/må tas ut som konsekvens av eventuelle nye tiltak fra bystyret.

Beskrivelse (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Forsinke oppstart av Moldfaret	-9 000	0	0	0
Stenge Røed og Fagerheim avlastningshjem i hovedferien og helligdager	-2 300	-2 300	-2 300	-2 300
Praktisk bistand (innføre betalingssetser)	-500	-500	-500	-500
Kutte tilskudd Fontenehus (tilbud erstattes av tilbud i Lassens hus)	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500

Investeringsbudsjett

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer for sektor Helse og mestring.

Tall i hele 1 000 kroner	2024	2025	2026	2027
Forprosjekt Heldøgns omsorgssenter Saltrød	-	-	5 000	50 000
Inventar og utstyr omsorgsenhetene	2 000	2 000	2 000	2 000
Transporttjenesten - buss	-	-	850	-
Utskifting bil Ellengård 2023	300	-	-	400
Sum investeringer	2 300	2 000	7 850	52 400

Figur: Investeringsprosjekter Helse og mestring 2024-2027

Forprosjekt Heldøgns omsorgssenter Saltrød

Bystyret vedtok i 2018 å legge til grunn utvalgets konseptvalg-rapport for nytt helsehus. Etter dette har arbeidet med nytt helsehus/heldøgns omsorgssenter vært til politisk behandling ved flere anledninger. I denne perioden har prosjektet vært gjenstand for betydelige endringer i premisser og utfordringer. Arendal bystyre ønsker å få på plass nytt sykehjem/heldøgns omsorgssenter på Saltrød med minimum 120 plasser. Bygget skal innrettes slik at det bidrar til venstreforskyvning.

Prosjektet er siste gang omtalt i sak 23/125 i bystyret den 22. juni 2023. I kommunedirektørens forslag HØP2024-2027 er prosjektet skjøvet mot slutten av planperioden, med oppstart av forprosjekt i 2026.

Inventar og utstyr omsorgsenhetene

Hovedprosjekt for årlige investeringsbehov for utskifting av medisinskteknisk utstyr, senger o. l. ved helse og omsorgsenhetene.

Transporttjenesten

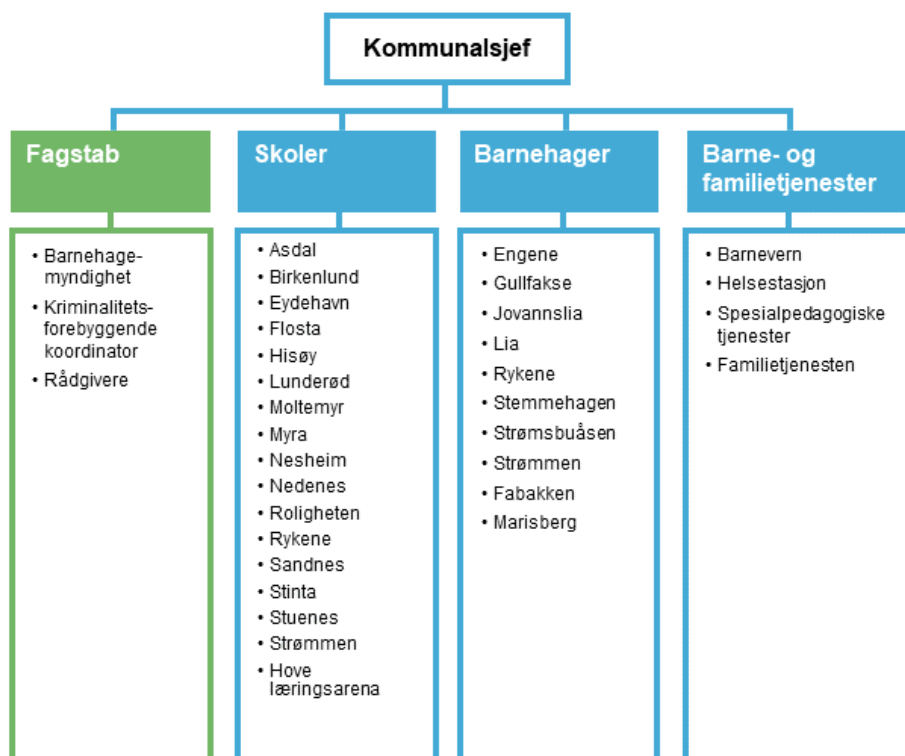
Behov for fornying av buss hvert 4. år

Oversikt over samtlige investeringsprosjekter med finansering finnes under obligatoriske oversikter.

13 Oppvekst og utdanning

13.1 Beskrivelse av sektor

Oppvekst og utdanning skal gi barn og unge kompetanse til å mestre egne liv og til å kunne delta i

samfunnets fellesskap. God utdanning gjennom barnehage og skole er grunnlaget for å forbedre innbyggernes livskvalitet. Oppvekst og utdanning skal sikre at alle barn og unge får den hjelpen de trenger for å ha det bra hjemme, i barnehagen, på skolen og i fritiden.

Organiseringen av sektoren med flere oppveksttjenester under samme kommunalsjef legger til rette for gode samordnede tjenester til innbyggerne våre.

Totalt antall faste årsverk er i oppvekst og utdanning er 1042,3.

Årsverkene er fordelt slik:

	Personer	Kvinner	Menn
Kommunalsjef og enhetsledere	4	3	1
Fagstab	8	6	2
Barne- familietjenester	169	146	23
Skole	796	603	193
Barnehage	151	135	16
Total	1 128	893	235

Tall fra kommunens HR-system per oktober 2023

Skole

Arendal kommune har 16 kommunale skoler. Dette inkluderer to oppvekstsentre (skole og barnehage), Lunderød skole og ressursenter samt Hove læringsarena. I tillegg har vi 3 privatskoler (Arendal internasjonale skole, St. Franciskus skole, Steinerskolen).

Barnehage

Arendal kommune har 10 kommunale og 44 private barnehager. Dette er inklusiv Strømmen og Rykene oppvekstsenter. Marisberg barnehage startet opp 01.08.23 og vil ikke få optimal drift før fra hovedopptaket høsten 2024.

Barne- og familietjenester

Enheten består av følgende fire virksomheter: Helsestasjonen, familietjenesten, barneverntjenesten og spesialpedagogiske tjenester. De spiller en sentral rolle i Arendal kommunes satsing på bedre tverrfaglig innsats og har medarbeidere med høy faglig kompetanse innen sine respektive fagområder.

13.2 Målstruktur

For Oppvekst og utdanning så er det utarbeidet sektormål og delmål knyttet til kommunens strategiske hovedmål. Det vil i 2024 bli utarbeidet indikatorer, som vil bidra til å måle utvikling i måloppnåelse.

Hovedmål 1: Mestre egne liv og være en del av fellesskapet

Sektormål:

- Barn og unge får den støtten de trenger for å ha det bra hjemme, i barnehagen, på skolen og i fritiden

Delmål:

- 1) Barn og unge opplevet et trygt og faglig godt barnehage- og skolemiljø
- 2) Barn og unge har sosial og emosjonell utvikling i sin oppvekst

Hovedmål 2: Livslang læring for alle

Sektormål:

- I Arendal er alle barn og unge inkludert i etoppvekst og utdanningsløp

Delmål:

- 1) Barn og unge opplever tilpasset opplæring
- 2) Alle gjennomfører videregående opplæring

Hovedmål 3: Grønn næringsutvikling og inkludering i arbeidslivet**Sektormål:**

- Barn og unge er forberedt for et inkluderende arbeidsliv og aktiv samfunnsdeltakelse

Delmål:

- 1) Barn og unge tar ansvar for egen læringsinnsats, og å ta vare på hverandre og naturen
- 2) Barn og unge opplever ikke utenforskap

Hovedmål 4: Sammen skaper vi fremtiden**Sektormål:**

Gjennom samordna innsats opplever barn, unge og deres familier medvirkning og tilhørighet

Delmål:

- 1) Barnets beste og deres egen ressursinnsats vektlegges
- 2) Barn og familier opplever å få rett hjelp til riktig tid

13.3 Prioriteringer og tiltak for å nå målene

Denne handlings- og økonomiplanen er preget av reduserte økonomiske rammer. Satsinger og tiltak vil derfor i stor grad bestå av en vridning innenfor eksisterende tilbud. Vridningen vil ha fokus på tidligere innsats, systemarbeid fremfor individrettede tiltak, bedre tverrfaglig innsats og effektivisering ved blant annet bruk av ny teknologi.

Kommunedirektøren bruker innsatstrappa som verktøy for prioriteringer og tiltak.

Sektorens prioriterte satsingsområde:

- Samordne og koordinere tjenester, spesielt rundt de yngste barna
- Tidlig innsats i et menneskeliv og utviklingsforløp
- Lytte til barn og unges stemme og sikre "barnets beste" vurdering
- Fremme god fysisk og psykisk helse i oppveksten
- Sikre et trygt, godt og inkluderende læremiljø som fremmer trivsel og læring i hele utdannelsesløpet
- Styrke beskyttelsesfaktorer og redusere risikofaktorer i barns oppvekst
- Digitalisering

Sektorens særskilte innsats og tiltak i perioden:

- Utarbeide en hensiktsmessig skolestruktur
- Mindre spesialundervisning-inkluderende praksis, oppfølging av bystyresak våren 23
- Økt tilstedeværelse fra barne- og familietjenester i barnehager og skoler. Eksempelvis 2- og 4-årskontroll i barnehagene og styrke arbeid med ressursteam ute i skoler og barnehager
- Psykisk helse barn og unge vrir innsatsen fra individuell oppfølging til gruppetilbud
- Redusere utenforskap ved fokus og videreutvikling av forebyggende plan

- Styrke tilpasset opplæring for både faglig sterke og svake elever
- Utvikle alternative opplæringsarenaer, herunder Hove læringsarena
- Implementere BTI satsingen i alle oppveksttjenestene
- Kompetanseheving i bruk av teknologiske hjelpemidler
- Forebygge og redusere sykefravær
- Utvikle "Arendalsskolen" og "Arendalsbarnehagen"
- Kriminalitetsforebyggende arbeid

13.4 Driftsbudsjett med endringer

Oppvekst og utdanning (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Opprinnelig budsjett 2023	1 116 493	1 116 493	1 116 493	1 116 493
Nødvendige justeringer ved rullering av budsjett	63 326	63 326	63 326	63 326
Nye tiltak/prioriteringer:				
Lunderød skole og ressurscenter - ny avdeling	5 200	5 200	5 200	5 200
Lunderød skole og ressurscenter - økt stilling (avdelingsleder)	986	986	986	986
Særlig ressurskrevende elever med alternative tilbud (leie av bygg og bemanning)	3 000	3 000	3 000	3 000
Gratis SFO 2. trinn (økning til helårvirkning)	6 360	6 360	6 360	6 360
Tilskudd private bhg redusert makspris fra 3000 til 2000	7 500	9 000	9 000	9 000
Kommunale bhg redusert makspris fra 3000 til 2000	2 750	6 050	6 050	6 050
Kriminalitetsforebyggende koordinator	365	365	365	365
Strategisk prosjekt skolestruktur	500	0	0	0
Helsestasjon - økt ressurs	1 000	750	500	250
Flyktninger – særskilt norsk	4 600	4 600	4 600	4 600
Tilstedeværelse på skoler fra familietjenesten	-1 210	-1 210	-1 210	-1 210
Kutte vakttelefon i Arendalshjelpa	-185	-185	-185	-185
Redusere mestringskurs gjennom familietjenesten	-165	-165	-165	-165
Reduksjon stilling spesialpedagog i private barnehager	-358	-358	-358	-358
Omdefinere Lunderød	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Legge ned barnevernvakt	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Lokaler barnevern	0	0	-7 296	-7 515
Lokaler helsestasjon	0	0	-3 143	-3 237
Foreldreveiledningskurs helsestasjon	-550	-550	-550	-550
Redusere med 0,7 årsverk bemanning	-474	-474	-474	-474
Redusere sykefravær barne- og familietjenesten	-32	-32	-32	-32
Kutte stilling BTI koordinator	-715	-715	-715	-715
Ta ned delte plasser i kommunale barnehager	-103	-226	-226	-226
Fakturere faktiske kostnader spesialundervisning private skole	-8 000	-8 000	-8 000	-8 000
Kutte støtte til SFO, private skoler	-250	-250	-250	-250

Oppvekst og utdanning (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Barnehageopptak, kun telling i desember som er lovpålagt	-8 000	-15 000	-15 000	-15 000
Færre barn i de private barnehager	-2 700	-2 700	-2 700	-2 700
To og fireårs kontroll i barnehage	2 000	2 000	2 000	2 000
Redusere sykefravær barnehage	-550	-550	-550	-550
Ta ned 1000 kr. pr. barn i driftskostnader (leker, kurs)	-500	-500	-500	-500
Redusere tilretteleggingsressurser i kommunale barnehager	-440	-1 050	-1 050	-1 050
Reduserer spesialpedagogene i kommunale barnehager som jobber forebyggende	-780	-1 875	-1 875	-1 875
Leieavtale Moltemyr skole	-546	-546	-546	-546
Redusere sykefravær skole	-4 800	-4 800	-4 800	-4 800
Reduksjon budsjetttramme alle skoler	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Innkjøp (bedre kontraktsoppfølging)	-764	-1 528	-1 528	-1 528
Reduksjon i opplæring/kurs og mat til bevertning	-1 092	-1 092	0	0
Reduksjon i reiseutgifter	-417	-417	0	0
Reduksjon i velferdsmidler	-416	-416	0	0
Justering for prisvekst	5 252	5 252	5 252	5 252
Sektorramme oppvekst og utdanning	1 161 285	1 155 743	1 146 979	1 146 416

Tilskudd til andre

Tall i hele 1000 kroner

Formål	Budsjett 2023	Søknad 2024	Forslag 2024	Kommentar
Frelsesarmeen, Homestart	636	650	636	Avtale bør inngås

Frelsesarmeen Homestart er lagt inn med tilskudd på 636 000 kroner. Tilbudet retter seg mot familier som har minst ett barn under skolealder, og som selv ønsker støtte grunnet utfordringer i hverdagen. Tilbudet gis i samarbeid med helsestasjonen.

Tiltak/satsinger som ikke er prioritert

I tabellen under framgår tiltak/satsinger kommunedirektøren ikke har funnet rom for i handlings- og økonomiplanperioden.

Tall i hele 1000 kroner

Beskrivelse (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Ungdomsveileder	700	700	700	700
Bevilgning fra bystyret til psykisk helse barn og unge 1. tertial	2 000			

Reduksjon innenfor eksisterende økonomiske rammer har ført til at oppvekst og utdanning ikke har kommunisert nye tiltak eller ønsker i prosessen. Kommunedirektøren har hatt fokus på besparelse og vridning i tjenestetilbudet.

Prioritert inndekking av nye tiltak/satsinger

Tabellen under viser forslag til tjenester som kan/må tas ut som konsekvens av eventuelle nye tiltak fra bystyret.

Beskrivelse (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Mat i barnehagen. 40% stilling i alle barnehager. Utgjør 4 årsverk. 5 måneders virkning i 2024.	1 100	2 400	2 400	2 400
Familietjenesten	7 150	14 300	14 300	14 300
2- og 4-års kontroll i barnehagene	2 000	2 000	2 000	2 000
Logopedtjeneste	800	1 600	1 600	1 600

Tall i hele 1000 kroner.

Satsingen som kommunen har hatt på mat i barnehagen og tilsetting av kokk er ikke lovpålagt.

Familietjenesten er ikke lovpålagt per i dag.

2- og 4-års kontroll i barnehagen er ikke lovpålagt. Tiltaket er vedtatt i bystyresak 23/13821, og iverksettelse avhenger av budsjettvedtak.

Logopedtjeneste er lovpålagt når det fattes enkeltvedtak på bakgrunn av en sakkyndig vurdering. Logopedtjenesten ble vurdert avvirket i 2020, ref. bystyresak. 20/15200-1, men ble avvist av bystyret.

Investeringsbudsjett

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer for Oppvekst og utdanning.

Tall i hele 1000 kroner	2024	2025	2026	2027
Oppvekst - inv. møbler/utstyr	780	800	820	840
Sum investeringer	780	800	820	840

Figur: Investeringsprosjekter Oppvekst og utdanning 2024-2027

Oppvekst - inventar og møbler/utstyr

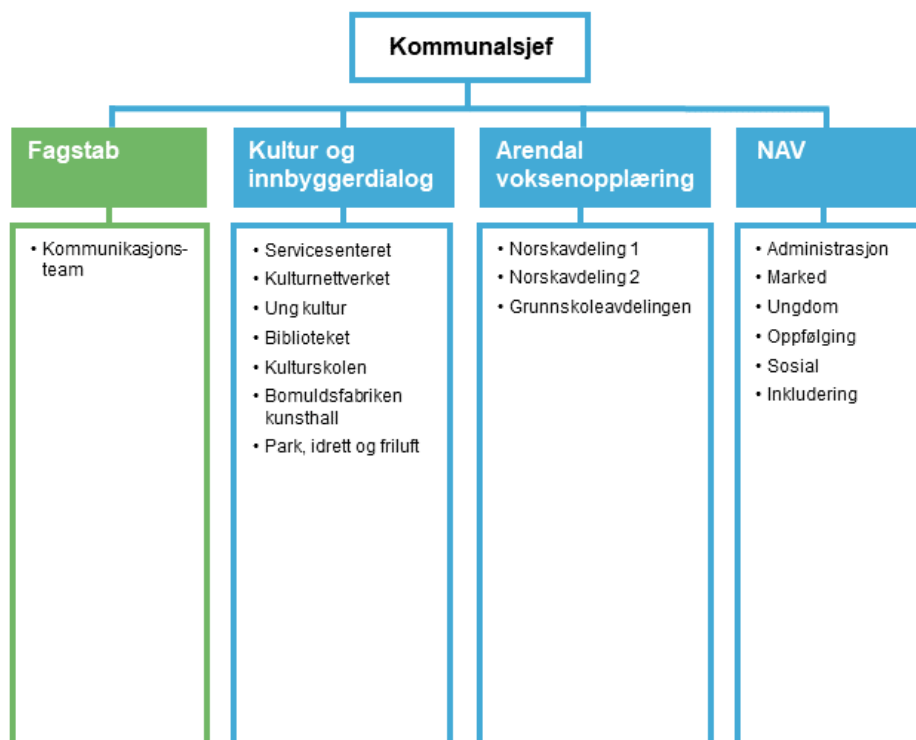
Hovedprosjekt som fordeles til delprosjekter basert investeringsbehov i barnehager og skoler.

Oversikt over samtlige investeringsprosjekter med finansering finnes under obligatoriske oversikter.

14 Kultur og inkludering

14.1 Beskrivelse av sektor

Kultur og inkludering er en ny sektor, som følge av ny organisering av sektorene våren 2023. Sektoren har

ansvar for dialog med kommunens innbyggere og skal sikre inkludering, kvalifisering til arbeid og utviklingen av et bredt kulturtilbud. Sektoren skal også bidra til gode nærmiljøer, fritidstilbud og samarbeide tett med frivillig sektor.

Kultur og inkludering består av 3 enheter og fagstab.

NAV: 80,9 årsverk. NAV sitt samfunnsoppdrag er å bidra til sosial og økonomisk trygghet og fremme overgang til arbeid og aktivitet. Målet er å skape et inkluderende samfunn, et inkluderende arbeidsliv og et velfungerende arbeidsmarked.

Voksenopplæring: 56,5 årsverk. Hovedoppgavene er opplæring og kvalifisering til videregående skole, høyere utdanning, arbeid og selvforsørgelse. Har også ansvar for bosetting og oppfølging av enslige mindreårige, og spesialundervisning for voksne. Målet er å bidra til at alle deltakere rustes for selvstendig tilværelse og samfunnsdeltakelse.

Kultur og innbyggerdialog: 66,4 årsverk. Enheten har ansvar for utviklingen av et bredt kulturtilbud og for å styrke dialogen med innbyggerne våre. Målet er å mobilisere ressursene i nærområdene og legge til rette for møteplasser over hele kommunen, for å fremme aktivitet, mestring og engasjement. Arendal har en viktig rolle knyttet til å styrke Agder som kulturregion, Servicesenteret har blitt en del av sistnevnte enhet etter omorganiseringen, og det er igangsatt et arbeid med å utvikle denne tjenesten til innbyggertorg.

Fagstab: 3,6 årsverk. Sektoren har per nå en liten fagstab med kommunikasjonsteam, som er en tverrsektoriell tjeneste. Leder for Med hjerte for Arendal har også sin tilhørighet i fagstaben.

Med Hjerte For Arendal startet som et fireårig prosjektsamarbeid mellom kommunen, KS Agder og fem frivillige organisasjoner: Frelsesarmeen, Røde Kors, Blå Kors, Kirkens Bymisjon og Nasjonalforeningen for folkehelsen. Dette har over tid utviklet seg til et organisk klyngenettverk på nærmere 100 lag, foreninger, menigheter, fire frivilligsentraler, voksenopplæring, innvandrerråd, næringsforening, idrettskrets, samt engasjerte enkeltindivider som altså samarbeider med kommunen. Nettverket er siden 1.januar 2017 fast etablert og daglig ledelse, kontor og basisdrift er finansiert av kommunen, basert på et bystyrevedtak høsten 2016, om videreføring av Med Hjerte for Arendal-samarbeidet.

Regionalt, nasjonalt og internasjonalt arbeid er et av fagområdene i sektoren og skal følges opp fra fagstab. Herunder kommer oppfølging av samarbeidsavtale med Agder fylkeskommune, vennsbyavtaler og deltakelse i Agder Europakontor.

Agder Europakontor: Fylkestinget i Agder fylkeskommune vedtok i 2023 å reetablere et Europakontor. De tidligere eierkommunene (Arendal og Kristiansand), samt andre offentlige aktører, academia, stiftelser, fond og næringsliv er invitert med som aktive partnere i et nyetablert kontor. Arendal kommune har sammen med Kristiansand, Grimstad og flere andre kommuner i Agder vedtatt å delta som aktivt medlem i det nye europa-kontoret. Et interimstyre og en arbeidsgruppe er etablert. Arendal deltar aktivt i begge.

Agder Europakontor vil bidra til å utvikle en attraktiv region kjennetegnet av gode levekår, lave utslipp, fremragende forskning, høy innovasjonsevne og sterk motstandskraft. Agder Europakontor skal være en strategisk partner som bidrar til at næringslivet, forsknings- og utdanningsinstitusjoner, offentlig sektor og sivilsamfunnet i regionen utnytter mulighetene i europeisk samarbeid og finansieringsordninger, og ivaretar regionens interesser overfor Europa – fortrinnsvis innenfor rammen av EU/EØS.

14.2 Målstruktur

For Kultur og inkludering er det utarbeidet sektormål og delmål knyttet til kommunens strategiske hovedmål. Det vil i 2024 bli utarbeidet indikatorer, som vil bidra til å måle utvikling i måloppnåelse.

Hovedmål 1: Mestre egne liv og være en del av fellesskapet

Sektormål:

- Skape inkluderende og aktive lokalsamfunn hvor innbyggere kan delta med utgangspunkt i egne ressurser

Delmål:

- 1) Arendal er en levende kulturby og i samarbeid med lag, foreninger og organisasjoner skapes sosiale arenaer og møteplasser over hele kommunen
- 2) Alle skal ha en mulighet for å skaffe seg en trygg bolig

Hovedmål 2: Livslang læring for alle

Sektormål:

- Innbyggere skal gis mulighet til kvalifisering til arbeid og en meningsfull fritid

Delmål:

- 1) Kultur- og fritidsarenaer er attraktive, tilgjengelige og tatt i bruk
- 2) Differensierte kvalifiseringstilbud er kjente, tilgjengelige og med høy gjennomføringsgrad

Hovedmål 3: Grønn næringsutvikling og inkludering i arbeidslivet

Sektormål:

- Gjennom tett samarbeid skal næringsliv og kommunen forhindre at innbyggere lever i utenforskap

Delmål:

- 1) Innbyggerne skal gis mulighet til å delta i arbeidslivet ut fra egne forutsetninger
- 2) Gjennom tilrettelegging og støtte til arbeidsgivere lykkes vi med inkludering av arbeidstakere

Hovedmål 4: Sammen skaper vi fremtiden

Sektormål:

- Medvirkning og samskaping brukes som metode for utvikling av attraktive møteplasser og relevante tjenestetilbud

Delmål:

- 1) Med kompetanse og erfaring i metodikk for medvirkning skaper vi løsninger for fremtiden
- 2) Med hjerte for Arendal etablerer flere arbeidsgrupper for unge og personer i lavinntektsfamilier med mål om å få flere i arbeid og innenforskap

14.3 Prioriteringer og tiltak for å nå målene

NAV

NAV Arendal tar aktivt del i nasjonale utviklingsprosesser som Ungdomsgarantien og Tillitsreformen. Lokalt har vi tre prioriterte satsingsområder:

Ungdomssatsing med tiltak som Dampen jobb og kompetansesenter i tett samarbeid med Agder fylkeskommune. Ungdomsveiledere på Sam Eyde vgs, og tett oppfølging etter Supported Employment metoden. I ungdomssatsingen jobbes det tett opp mot andre kommunale tjenester og frivillighet, som for eksempel Game Streethouse.

Flere i arbeid satsingen hvor tett samarbeid med næringslivet og Arendal Næringsforening skal bidra til å inkludere flere i arbeid og kvalifisere flere til arbeid. Her ligger det tiltak som I Jobb for flyktninger, Sommerjobb satsing for ungdom og fagbrev på jobb.

Bolig er en stor utfordring i en kommune i vekst. NAV Arendal er aktiv for å finne boliger til vanskeligstilte og flyktninger. Det er stort behov for å skaffe nye kommunale boliger og her samarbeides det med Arendal Eiendom og kommunens plan utvalg og planavdeling. Det er kommet ny Boligsosial lov fra 1/7 2023 som gir kommunen et større ansvar for å bidra til å skaffe boliger til vanskeligstilte.

Voksenopplæringen

Tidlig innsats: voksne innbyggere skal få kvalifiserings og opplæringstilbud som tar utgangspunkt i den enkeltes faglige forutsetninger, medbragte kompetanse og overordnede mål om overgang til arbeid eller videre utdanning. Opplæringstilbudene skal være differensierte av god kvalitet på alle nivå innen norskopplæring og grunnskole for voksne. Enheten skal ha fokus på mer arbeidsretting av norskopplæringen i samarbeid med NAV for å flere raskere ut i arbeid. Med mange nye flyktninger skal skolen utvikle og styrke opplæringstilbud på kveldstid og nettbasert undervisning som kan kombineres med arbeid eller praksis. Innbyggere med sykdom eller skade skal få tilbud om grunnleggende ferdigheter for å klare seg best mulig i hverdagen.

Selvstendig tilværelse i Norge: Enheten skal sørge for trygg bosetting av enslige mindreårige flyktninger med tidlig bo-veiledning, tett sosialfaglig oppfølging og traumebevisst omsorg. De som blir bosatt som enslige mindreårige skal raskt komme i gang med skole og fritidsaktiviteter som gir den enkelte mestring og sosiale nettverk.

Fra innvandrere og flyktning til innbygger: Enheten skal fremme felles møteplasser og forståelse for grunnleggende verdier og normer. Det skal jobbes med hverdagsintegrasjon, økt tilhørighet, medvirkning og samfunnsdeltagelse.

Kultur og innbyggerdialog

Deltakelse i kultur, idrett og aktiviteter er viktig for inkludering og god helse. Vi vil samarbeide med frivilligheten, lag og foreninger slik at barn og unge har gode kulturtilbud og tilgang til kultur- og idrettsanlegg som gir mulighet til å dyrke et mangfold av interesser. Fritidskassa er et tilbud om økonomisk støtte til deltakelse i fritidsaktiviteter for barn og unge i lavinntektsfamilier. Tilbudet når mange, men fortsatt er det mange vi ikke når. Det skal arbeides aktivt med markedsføring gjennom skolene og samarbeid med lag, foreninger og andre kommunale tjenester for å nå flest mulig i målgruppen.

Samarbeid med regionale kompetansesentre er viktig for å utvikle Arendal til et attraktivt sted for kunstnere å etablere seg. Miljøet rundt Munken er et eksempel på dette. Tilskudd og samarbeid skal prioriteres.

Kulturinstitusjoner spiller en rolle i innbyggernes liv. De ulike institusjonene er gode møteplasser i dag, men skal ha et tydeligere fokus på å nå sine målgrupper med relevante tjenester og tilbud.

Aktivt friluftsliv fremmer god helse. Vi skal merke og tilrettelegge turløyper etter plan for Friluftslivets ferdselsårer. Vi søker midler for å etablere en universelt utformet badeplass på Buøya. Vi skal oppdatere kommunens hjemmeside knyttet til friluftsliv med oppdaterte kart og informasjon om turmuligheter.

Fra servicesenter til innbyggertorg. Det skal utvikles en fremtidsrettet tjeneste hvor digitale løsninger tilpasses innbyggernes behov samtidig som det frigjøres tid hos ansatte til å løse oppgavene på nye måter.

14.4 Driftsbudsjett med endringer

Kultur og inkludering (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Opprinnelig budsjett 2023	354 167	354 167	354 167	354 167
Nødvendige justeringer ved rullering av budsjett	5 556	5 406	5 406	5 406
Nye tiltak/prioriteringer:				
AVO midlertidig ansettelse undervisning	1 400	1 400	1 400	1 400
AVO økning introprogram	1 800	1 800	1 800	1 800
AVO norsktilskudd	-3 848	-3 848	-3 848	-3 848
AVO flytte til kommunale lokaler (reduere ekstern husleie)	0	0	-7 000	-7 000
AVO redusere tjenestetilbud for ukrainere	0	-2 500	-2 500	-2 500

Kultur og inkludering (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
AVO reduksjon i undervisningstilbud	0	-400	-400	-400
EMÅ flyktninger - introduksjonsstønad økt bosetting	700	700	700	700
EMÅ flyktninger - økte sosiale utgifter	700	700	700	700
NAV flyktning bolig - økte husleieutgifter p.g.a. anmodning om flere flyktninger	318	318	318	318
NAV sosial - oppjustering veiledende satser	500	500	500	500
NAV felles - ny stilling NAV bostøtte/startlån	640	640	640	640
NAV felles - økning stillinger p.g.a. anmodning om flere flyktninger	2 640	2 640	2 640	2 640
NAV felles - opptrappingsplan rus 2 stillinger	660	660	660	660
NAV økte sosialhjelpsutgifter p.g.a. anmodning om flere flyktninger	10 507	16 488	14 897	8 235
NAV integreringstilskudd	-6 600	-6 600	-6 600	-6 600
NAV økning introduksjonsprogram p.g.a. anmodning om flere flyktninger	5 672	0	0	0
NAV reduksjon ressurs husbank	-330	-330	-330	-330
NAV åpningstider	-980	-980	-980	-980
NAV mindre behov sosialhjelp som følge av aktive tiltak	-3 140	-3 140	-3 140	-3 140
NAV støtte til etablering og ombygging (tidligere husbankmidler)	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
NAV Aktiv på dagtid avsluttes	-500	-500	-500	-500
NAV redusert tilbud om dekning av institusjonsopphold i private behandlingseinstitusjoner	-700	-700	-700	-700
NAV sosial - øker ikke veiledende satser i 2024	-500	-500	-500	-500
NAV rammekutt	-200	-200	-200	-200
KULTUR rammekutt (kulturnettverket/park, idrett og friluft/biblioteket)	-1 600	-1 600	-1 600	-1 600
KULTUR reduksjon i stillinger kultur (kulturnettverket/kulturkammeret)	0	-2 200	-2 900	-2 900
KULTUR økte rammer i 2023 tas ut i 2024 - tiltak i oppvekstområdene	-500	-500	-500	-500
KULTUR økte rammer i 2023 tas ut i 2024 - tilrettelagt fritid	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
KULTUR kutt tilskudd	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
KULTUR tilskudd til interkommunalt skianlegg på Stimoen	1 293	1 293	0	0
KULTUR Kulturhusmillionen, fremskrevet konsumprisindeksen	600	600	600	600
Innkjøp (bedre kontraktsoppfølging)	-507	-1 014	-1 014	-1 014
Reduksjon i opplæring/kurs og mat til bevertning	-306	-306	0	0
Reduksjon i reiseutgifter	-83	-83	0	0
Reduksjon i velferdsmidler	-82	-82	0	0
Justering for prisvekst	4 430	4 430	4 430	4 430
Sektorramme kultur og inkludering	368 707	363 259	353 146	346 484

Tilskudd til andre

Prosjekt/arrangementsstøtte lag/foreninger - kultur

Tall i hele 1000 kroner

Formål	Budsjett 2023	Søknad 2024	Forslag 2024	Kommentar
Barn og unge	170	-	170	Løpende søknader
Musikk/kunst	180	-	180	Løpende søknader
Idrett	150	-	150	Løpende søknader
Øvrige lag/foreninger/andre	120	-	120	Løpende søknader
SUM	620	-	620	

Driftstilskudd kulturinstitusjoner

Tall i hele 1000 kroner

Formål	Budsjett 2023	Søknad 2024	Forslag 2024	Kommentar
Sørnorsk filmsenter	100	100	100	Samarbeidsavtale BS 20/124
Scenekunst Sør	83	90	83	
AAMA/Utbygging Kuben	3 025	-	-	Eieravtale
AAMA/drifstøtte Kuben	2 420	-	-	Eieravtale
AAMA/drifstøtte Eydehavn museet	407	-	-	Eieravtale
Bratteklev skipsverft	650	-	-	Eieravtale
Kløckers hus/ Flaskeskutesamlingen	260	-	-	Avtaler formaliseres 2023/24
Bomsholmen	115	-	115	Avtaler formaliseres 2023/24
Boy Leslie	70	-	70	Avtaler formaliseres 2023/24
Museumstjenesten	185	-	185	Avtaler formaliseres 2023/24
Arkivet Kristiansand	30	-	40	
Sørnorsk jazzsenter	75	200	100	
Musikkontoret sørf		100	75	
Agder musikkråd	105	150	105	
Agder Kunstsenter	50	250	75	
Canal Street	300	-	-	Eieravtale
MONK	-	200	125	
SUM	7 920	1 090	1 073	

Diverse driftstilskudd - kultur

Tall i hele 1000 kroner

Formål	Budsjett 2023	Søknad 2024	Forslag 2024	Kommentar
Friluftsrådet Sør – kr 12 pr. innbygger	501	-	550	Kommunalt oppgavefelleskap
Øynaheia løypelag, tilskudd turløyper	297	-	307	Avtale til 31.12.2028

Formål	Budsjett 2023	Søknad 2024	Forslag 2024	Kommentar
Granestua tursenter, tilskudd turløyper	400	-	400	Avtale 31.12.2026
Tilskudd åpne turhytter (Bjørnebo, Tjenna, Granestua)	15	-	15	Sedvane
Kulturhusmillionen	1 000	-	1 600	BS-vedtak.Avtale frem til 01.01.2027
Driftsstøtte kulturhuset	2 500	-	2 623	Avtale frem til 01.01.2027
Investeringsstøtte til renovering eller etablering av kunstgressbaner	1 000	1 000	1 000	BS/22. Løpende søknader.
Kommunal støttet til Eydehavn, Tromøy, Tyholmen og Hisøy Frivilligsentral	1 250	-	1 250	Forpliktelse gitt statlig tilskudd
Frivilligsentralene statlig del	1 792	-	1 792	Kommer justering i statsbudsjettet
Utviklingsstøtte idrettsleiren/HoveUKA	75	75	75	Vedtatt BS
Frivilligsentral Eydehavn, Driftsstøtte til Fritidsklubb Eydehavn/Studio 38	700	-	700	BS/21. Driftsstøtte
Frivilligsentral Tromøy, Driftsstøtte til Fritidsforum Tromøy	650	-	700	BS/22. Driftsstøtte
Tromøy Helselag (Demenskor)		137	50	
Driftsstøtte til lag og foreninger	1 250	-	0	BS/22. Driftsstøtte
Driftsstøtte til foreningseide fritidsklubber og mekkeklubber	400	-	400	BS/22. Driftsstøtte
Støtte til lysløyper drevet av idrettslag	100	100	0	BS/21. Driftsstøtte.
Friluftslivets ferdselsårer - tilskudd lokale turstier	100	-	100	Løpende søknader
Kristent interkulturelt arbeid (KIA)	50	50	50	
Kristent interkulturelt arbeid (KIA II)	-	800 000	0	
SØRLANDSKIRKEN	-	150 000	0	
Stiftelsen Immanuel	-	70 000	0	
SUM	12 030	2 382	11 512	

Tilskudd foreninger - kultur

Tall i hele 1000 kroner

Formål	Budsjett 2023	Søknad 2024	Forslag 2024	Kommentar
Kristent interkulturelt arbeid (KIA)	50	50	50	
Kristent interkulturelt arbeid (KIA II)	-	800	0	
SØRLANDSKIRKEN	-	150	0	
MONK AS	-	200	125	
SUM	50	1 200	170	

Kommunalt byggetilskudd til foreningseide bygg og anlegg - Felles

Tall i hele 1000 kroner

Formål	Budsjett 2023	Søknad 2024	Forslag 2024	Kommentar
Samvirkende fagforeninger	250			Engangsstøtte
1.Øyestad Speidergruppe	100			Engangsstøtte
Arendalsbanens Venner	50			Engangsstøtte
Sørlandskirken	250			Engangsstøtte
Folkets Hus Forening		760		
Agder Kulturakademi		100		
IK Grane Arendal Alliance		200		
Sandum og Omegn Velforening		70		
Flosta IL		120		
Kleine Karers Sportsklubb		80		
Trauma IF		250		
Agder Øst Parkinsonforening		500		
Nørkirken Nedenes		200		
Sørfjell IL		200		
Arendal Wakeboardklubb		40		
Filadelfiamenigheten Eydehavn		30		
Øyestad Historielag		500		
SUM	650	2 850		

Tiltak/satsinger som ikke er prioritert

I tabellen under framgår tiltak/satsinger kommunedirektøren ikke har funnet rom for i handlings- og økonomiplanperioden.

Beskrivelse (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Kommunalt byggetilskudd til foreningseide bygg	650	650	650	650
Driftstilskudd lag og foreninger	1 350	1 350	1 350	1 350
Styrke fritidstilbudet i oppvekstområdene	400	400	400	400
Styrking tilrettelagt fritid	1 000	1 000	1 000	1 000
NAV øke bemanningen til tett oppfølging av ungdom - 2 årsverk	1 320	1 320	1 320	1 320
NAV øke bemanningen til tett oppfølging voksne over 30 år - 2 årsverk	1 320	1 320	1 320	1 320
NAV øke innsatsen på gjelds- og økonomirådgivning - 1 årsverk	660	660	660	660
Styrke kommunikasjonsressurs i fagstab - 1 årsverk	700	700	700	700

Prioritert inndekking av nye tiltak/satsinger

Tabellen under viser forslag til tjenester som kan/må tas ut som konsekvens av eventuelle nye tiltak fra bystyret.

Beskrivelse (tall i hele 1000 kroner)	2024	2025	2026	2027
Stillinger NAV	1500	1 500	1 500	1 500
Startlån - kommunen kan redusere utlån	330	330	330	330
Statens veiledende satser for sosialhjelp. Kommunen kan legge seg under	500	500	500	500
Rusinstitusjon i påvente av behandlingsplass	700	700	700	700
Ikke-lovpålagte oppgaver voksenopplæringen*	850	850	850	850
Stillinger kulturenheten**	5 000	5 000	5 000	5 000

*Ikke-lovpålagte oppgaver voksenopplæringen, som for eksempel lesesatsingen for svake lesere, skolebibliotek, samfunnskontakt, mentorordning for nye lærere, ressurs til pedagogisk utvikling ang kompensatoriske hjelpemidler i opplæringen.

** De færreste oppgavene i kultursektoren er lovpålagte, kvalitetsnivå på tjenestene er opp til kommunen

Investeringsbudsjett

Tabellen nedenfor viser brutto investeringer for sektor Kultur og inkludering.

Tall i hele 1 000 kroner	Prosjekt	2024	2025	2026	2027
Kirkelig Fellesråd	Kirkegårder	1 500	1 500	1 500	1 500
Kirkelig Fellesråd	Kirker	1 250	1 250	1 250	1 250
Kulturenheten - park og idrett	Rehabilitering underlag skøytebanen Myra	7 500	-	-	-
Kulturenheten - park og idrett	Nærmiljøanlegg Kloppedalsmyra (2022) - konsekvens av vei	3 000	-	-	-
Kulturenheten - park og idrett	Maskinkjøp park/idrett (2020)	500	-	500	-
Kulturenheten - park og idrett	Kunstgressbaner - granulatfangere i sluk	500	-	-	-
Kulturenheten - øvrig kultur	Utskifting seiltak utescene Kanalplassen	300	-	-	-
Sum investeringer		14 550	2 750	3 250	2 750

Figur: Investeringsprosjekter Kultur og inkludering 2024-2027

Kirker og kirkegårder

Investeringsstilskudd til Arendal kirkelige fellesråd med investeringsramme for 2024 med 2 750 000 kroner samlet for kirkebygg og gravplasser.

Nærmiljøanlegg Kloppedalsmyra - konsekvens av vei

Etablering av nærmiljøanlegg som konsekvens av ny vei til Eydehavn, og rekkefølgekrav i reguleringsplanen. Spillemidler/tilskudd utgjør 600 000 kroner av finansieringen.

Kulturenheten - rehabilitering underlag skøytebanen

Arendal og omegn kunstisbane nærmer seg 20 år og bærer preg av akutt behov for rehabilitering. Dagens asfaltdekke er oppsprukket og ujevnt. Normal drift av skøytebanen er ikke lengre mulig, og dagens bane er u hensiktsmessig og krevende å drifte. Siste bevilgning utgjør 7,5 millioner kroner og er i sin helhet finansiert med tilskudd og MVA-kompensasjon. Prosjektet har en totalramme på 52,5 millioner kroner eksklusive forprosjektet.

Kunstgressbaner - granulatfangere i sluk

Nedsetting og montering av granulatfangere rundt eksisterende kunstgressbaner, som følge av krav fra Statsforvalter i inspeksjonsrapport. Dette er et arbeid som må gjøres uavhengig av rehabilitering/i påvente av rehabilitering. Gjelder for tre lokasjoner, Idrettsparken (2 baner), Norac og Stuenes.

Utskifting seiltak utescene Kanalplassen

Dagens seiltak er fra 2015/16 og har vært i bruk syv sommersesonger, og må byttes ut. Det er stor slitasje på dette, både i forhold til vær og vind og montering flere ganger i løpet av en sesong.

Oversikt over samtlige investeringsprosjekter med finansering finnes under obligatoriske oversikter.

15 Arendal Eiendom KF

Budsjettet er satt opp i samsvar med forskrift om særbudsjett, særregnskap og årsberetning for kommunale og fylkeskommunale foretak.

Budsjettet forutsetter en videreføring av hovedaktiviteter fra driften i 2023 budsjettet. Kommunens signaliserte budsjettutfordringer i perioden vil likevel prege både budsjettprosessen og driftsbudsjettet for Arendal Eiendom KF.

15.1 Beskrivelse av området

Arendal Eiendom KF er kommunens redskap for gjennomføring av kommunens eiendomspolitikk, og skal ivareta Arendal kommunes eieransvar av kommunal eiendom, herunder sikre og opprettholde verdiene i eiendommene og bygningsmassen, samt ivareta andre kommunale oppgaver som bystyret bestemmer.

Arendal Eiendom KF skal samarbeide med kommunale virksomheter og gjennom sine disposisjoner sikre gode fellesløsninger i tråd med kommunale planer og målsettinger.

Arendal Eiendom KF kan gi tilbud, og ta markedsandeler, i det private markedet innenfor sitt virkeområde.

Arendal Eiendom KF kan inngå forpliktende samarbeid med andre organisasjoner dersom det anses som hensiktsmessig. Avtaler om dette bør legges frem for bystyret.

Arendal Eiendom KF skal bidra til at det legges til rette for næringsetablering og næringsutvikling ved å selge tjenesten som daglig leder og gi prosjektlederassistans til Arendal næringssekskap AS (ANAS). Samarbeidet mellom foretaket og ANAS er tett og godt.

Arendal Eiendom KF deltar aktivt i kommunens samarbeid med næringslivet.

Arendal Eiendom KF skal ha en klar klima-, energi- og miljøprofil, tilpasset kommunens til enhver tid gjeldende strategi innenfor dette området.

Det skal arbeides aktivt for å unngå sosial dumping. Arendal Eiendom KF har felles regler med kommunen for å unngå sosial dumping.

Årsverk

Antall ansatte pr 31.8.2023 155 personer.

Dette er fordelt på følgende grupper:

	Antall	Kvinner	Menn
Eiendomsdrift	134	84	50
Bolig og eiendomsutvikling	11	4	7
Prosjektledere/administrasjon	10	4	6
Hele AEKF	155	92	63

Gjennomsnittlig stillingsstørrelse er 89,1 %

Det er felles lønns- og arbeidsgiverpolitikk med Arendal kommune.

Foretaket er sammen med kommunen sertifisert i ordningen «Likestilt arbeidsliv» og jobber systematisk og strategisk for å fremme likestilling, hindre diskriminering og skape mangfold.

Status

Strategidokumentet er førende for aktiviteten i Arendal Eiendom KF. Viktige fokusområder er:

Arendal Eiendom KF skal ha et helsefremmende arbeidsmiljø. Trygghet for å unngå fysiske og psykiske skader

Arendal Eiendom KF skal stå for en bærekraftig miljøpolitikk på alle foretakets arbeidsområder

Være en aktiv samfunnsaktør innenfor eget ansvarsområde

Det rapporteres på oppfølging av tiltak i tertialrapporter og i årsmeldingen.

Utfordringer

Høye strømpriser

Generelt for Arendal kommune, men også for Arendal Eiendom KF, vil høye strømpriser være en utfordring. Dette må håndteres for kommunen samlet sett og dermed kompenseres i forbindelse med budsjett i handlingsplanperioden. Arendal Eiendom KF vil følge utviklingen og oppdatere tall og prognoser fortløpende. Arbeidet med tiltak for å redusere energiforbruket intensiveres og videreføres.

Seneste prognose fra Ishavskraft tilsier en viss nedgang i strømpriser for 2024 og følgende år, men med en betydelig usikkerhet knyttet til klimatiske og samfunnsmessige forhold.

Arendal Eiendom KF budsjettforslag for 2024 forutsetter at økte strømutgifter håndteres som en konsernutfordring. Alternativt at strømbudsjettet overføres til kommunen.

ENØK-tiltak

Høye strømpriser tilsier en intensivering av tiltak for å redusere energiforbruket. Arendal Eiendom KF har derfor spilt inn ytterligere tiltak i budsjett for 2024 med en forventet reduksjon av energiforbruk sett i forhold til investeringskostnadene. Dette er særs viktig for å imøtekomme usikkerheten på strømmarkedet samt å nå kommunens overordnede strategi for å bli en klimanøytral.

Konsernbidraget er innarbeidet. Effektiviseringstiltak videreføres.

Antall stillinger skal til enhver tid tilpasses det antall m2 formålsbygg foretaket har driftsansvaret for.

Arendal Eiendom vil følge opp funn ved rullering av prosjektet "Sammenlignende studier" med tiltak i egen organisasjon. Hensikten er å lære av de som har de beste resultatene for å gjennomføre gode effektiviseringstiltak. Dette selv om egne resultater har vist seg å være gode. En lærende organisasjon skal vise vilje til utvikling

Konsernbidraget på kr 6 mill. er innarbeidet.

Vedlikeholdsetterslep

Vi rapporterer på vedlikeholdsetterslepet i årsberetninger til styret og til bystyret. Utvendig etterslep på vedlikehold er flatet ut fra 2022 til 2023 noe som er resultat av stram økonomi og et høyt konsernbidrag. Etterslepet er bygd ned fra om lag kr 125 mill. i 2013 til om lag kr 90 mill. i 2023. Det arbeides med å finne gode og kostnadseffektive løsninger. Frie midler, som et resultat av effektiviseringstiltak, skal fullt ut overføres til et forsterkes vedlikehold.

Høy aktivitet på bolig- og næringsutvikling

Det er et sterkt press på utvikling av nye næringsområder og nye boligprosjekt. Arendal Eiendom KF gir tjenester til næringssselskapet samt utvikler nye boligfelt og boligprosjekt.

Det er særdeles viktig å legge til rette for bedriftsetableringer i kommunen og Arendal Eiendom KF må gi dette tilstrekkelig prioritet i budsjettet, samt at besluttede organ gir foretaket anledning til å videreføre aktiviteten på dette området.

Det arbeides med et boligprosjekt på en ferdigregulert tomt på Romstølen vest som kan gi anslagsvis inntil 60[TP1] mindre utleieleiligheter. Prosjektet forutsetter lånefinansiering fra Husbanken og et samarbeid med Arendal Næringssselskap AS (ANAS). Boligprosjektet er forankret i bystyrevedtak hvor det også ble bevilget forprosjektmidler.

Bofellesskap og tilrettelagte boliger

Arbeidet med å etablere bofellesskap, i et tett samarbeid med kommunen, videreføres. Arbeidet med private bofellesskap er godt i gang og samarbeidet med de private gruppene vurderes som godt. Kommunale bofellesskap er i planleggingsfasen og krever tett oppfølging fra kommunen hvor tilpasning må defineres. Prosjektene er i ulike faser, som er meldt inn til bystyret 22. juni 23.

Det er fra NAV og kommunen meldt behov for flere midlertidige boliger og tilrettelagte boliger. Det må fremmes konkrete saker i løpet av budsjettperioden hvor dette er tema.

Sykefravær

Målet er 6,0 % og arbeidet med å redusere fraværet skal fortsatt ha et sterkt fokus i Arendal Eiendom KF. Det settes mål for den enkelte gruppe/avdeling og den enkelte sykemeldte får individuell og rask oppfølging.

15.2 Prioriteringer

Strategidokument for Arendal Eiendom KF rulleres årlig og sak presenteres for bystyret.

Strategi

Følge opp kommunens overordnede målsetninger ved å være en konkurransedyktig og serviceorientert virksomhet som er bevisst vårt samfunnsansvar.

Hovedmål

Bystyrets prioriterte mål om et godt liv for alle, et grønt samfunn og regional vekst i tråd med bærekraftsmålene, skal være førende for mål og tiltak i Arendal Eiendom KF. Foretaket eiendom skal utføre en effektiv og god forvaltning av kommunale formålsbygg. Dette betyr gode kvalitetssikringssystemer for å sikre at byggeprosjektene når sine mål både innen kvalitet, fremdrift og byggekostnad og at dette skjer i godt samarbeid og dialog med Arendal kommune.

15.3 Driftsbudsjett med endringer

Konsekvensjusteringer

- Konsernbidrag på 6 millioner kroner. til Arendal kommune er innarbeidet i budsjettforslaget
- Forholdet mellom innkjøp av tjenester og egen utførelse/kapasitet vurderes fortløpende
- Ny gjennomgang av arbeidet med sammenlignende studier legges frem for styret
- Salg av tjenester til Arendal Næringssselskap AS gjennomgås og kapasitet justeres
- Det foretas en gjennomgang av kommunens leieavtaler
- Arealbruk for kommunale enheter justeres fortløpende i henhold til faktisk bruk

Nye tiltak

- Prosjekt på bolig- og næringsareal legges frem for beslutende organ.
- ENØK prosjekt igangsettes i henhold til vedtak i bystyret
- Moldfaret bofellesskap ferdigstilles og driftskonsept innarbeides
- Prosjekt bofellesskap videreføres og vedtatte enkeltprosjekt igangsettes
- Innføring av ny teknologi, bla flere renholdsroboter og robotgressklippere, videreføres
- Pilotprosjekt på sensorteknologi på renhold igangsettes
- Gjennomgang av alle formålsbygg, bla for å vurdere innføring av teknologi, for å redusere hærverk.

Innsparingstiltak

- Ny gjennomgang av prosjekt sammenlignende studier på eiendomsdrift vil bli fremmet for styret i og nye tiltak vurdert
- Ved forsinkelse eller avlysning av store investeringsprosjekt må kapasitet og utgifter vurderes og tilpasses
- Intensivere arbeidet med å unngå spesielt langtidsfraværet
- Gjennomgang av leieavtaler med formål å være arealeffektive
- Ny gjennomgang av kommunale areal med formål å være ytterligere arealeffektive

Tilskudd til andre

Ikke aktuelt

Tiltak/satsinger som ikke er prioritert

Ikke aktuelt

Prioritert inndekking av nye tiltak/satsinger

Ikke aktuelt

16 Arendal Havn KF

Budsjettet er satt opp i samsvar med forskrift om særbudsjett, særregnskap og årsberetning for kommunale og fylkeskommunale foretak.

16.1 Beskrivelse av området

Arendal Havn KF skal sørge for en effektiv, velfungerende og rasjonell drift av havneanlegg og tilhørende eiendommer, og fremstå som et konkurransedyktig havne- og transportknutepunkt for regionen. Arendal Havn skal legge til rette for lokal og regional verdiskapning – ta initiativ til nyetableringer og økt verdiskapning og rapportere måloppnåelse til Bystyret.

Foretaket skal utøve den myndighet og ivareta de oppgaver som er tillagt kommunen etter havne- og farvannsloven. Foretaket skal samarbeide med andre kommunale virksomheter og gjennom sine disposisjoner sikre gode fellesløsninger i tråd med kommunale planer og målsettinger. Foretaket skal ha en klar klima-, energi- og miljøprofil, tilpasset kommunens til enhver tid gjeldende strategi innenfor dette området.

Det er viktig å merke seg at Arendal Havn KF ikke mottar økonomiske tilskudd, overføringer eller andre midler fra Arendal kommune. Foretakets ansvar er delt inn i tre hovedområder: Havn (ordinær havnedrift), Småbåthavner og Gjestehavn. Inntektene i Arendal Havn KF kommer fra næringslivet (77 %), leieinntekter for småbåtplasser (15 %) og tjenester i gjestehavna (8 %). Budsjett (HØP) for Arendal havn KF utarbeides av Havnestyret og fremlegges Arendal bystyre, som garanterer for havnens totale forpliktelser. Inntektene i Arendal Havn skal betjene alle utgifter til drift og investeringer.

Arendal Havn KF har en fast stab på 15 fast ansatte. I perioder med økt aktivitet leies maskiner og personell inn for å møte behovene.

16.2 Prioriteringer

Arendal Havn KF har hatt en svært positiv utvikling og bidradd sterkt til byens og regionens positive utvikling de senere årene. Godsvolumene, nye kunder, nyetableringer og havnens inntekter har alle hatt en svært positiv utvikling.

Forventningen er at mengden gods og nye typer gods (container, Roro) som transporteres over havnen vil øke betydelig i perioden 2024-2027. Industriell produksjon (batteri) og nye etableringer i Eyde Material Park, produksjon av miljøvennlig utslippsfri fuel på Eydehavn, og ferdigstillelsen av den nye veien fra Eydehavn til E18 vil åpne opp for enda flere og nye aktører.

Arendal havn må bygges ut og være rustet for å håndtere kommende veksten i fraktaktiviteten. Nye nødvendige investeringer er kaianlegg, lagerhaller, kraner, maskiner og infrastruktur. Investeringene gjøres når det foreligger avtaler med næringslivet - og utbyggingen må tilpasses etableringer og behov, noe som vil bidra til at mer gods flyttes fra vei til sjø i tråd med nasjonale og internasjonale miljøavtaler og forpliktelser. Næringslivet i regionen skal gis et konkurransemessig fortrinn gjennom effektiv sjøtransport, lager og lastehåndtering.

Havnens økte kapasitet vil styrke dens rolle som en bærekraftig og moderne havn som er forberedt på de kommende endringene i transportsektoren drevet av EU's ambisiøse bærekraftsplaner. Arendal havn KF har forventninger om at disse investeringene vil føre til en positiv inntektsstrøm i fremtiden. Det er imidlertid viktig å understreke at denne inntektsstrømmen først vil realisere seg etter at prosjektene er fullført og investeringene er rentebærende. Havnen vil måtte håndtere krevende år i perioden 2024-2027, der det økonomiske resultatet kan være negativt. Havnen vurderer at det kan oppstå perioder med behov for avdragsfrihet, men har en klar ambisjon og egenforventning til å dekke alle løpende utgifter og legger dette til grunn for perioden.

Havnens ansvar og oppgaver omfatter også småbåthavner, fergeleier, av- og påstigningsbrygger, samt gamle offentlige brygger, som er viktige tilganger til sjøen for folk flest for bading, fiske og rekreasjon. Havnen skal tilrettelegge for at innbyggerne har tilgang til og kan benytte Arendals kanskje mest attraktive område: Skjærgården, til en pris de fleste kan klare. Småbåthavnkapasiteten er godt utbygget, og det er mulig å få båtplass på dagen.

Det er et betydelig etterslep når det gjelder vedlikehold i småbåthavnene. Flere av småbåthavnene er gamle og trenger fullstendig utskiftning. I den kommende perioden vil havnen prioritere vedlikehold av småbåthavner. Nødvendige investeringer til oppgraderinger gjør det nødvendig å øke prisene med cirka 30 % i kommende 3 års periode.

16.3 Driftsbudsjett med endringer

I hele 1000 kroner	2 024	2 025	2 026	2 027
Inntekter	57 028	63 831	67 304	70 646
Utgifter	56 418	59 647	65 233	69 003
Resultat	610	4 184	2 071	1 643

Konsekvensjusteringer

De planlagte investeringene søkes gjennomføres i takt med industrielle etableringer, men havneinfrastrukturen må normalt etableres først, for å sikre at logistikken flyter. Det er i investeringsplanen IKKE inntatt enkelte store infrastruktur investeringer (ny containerkai 200 millioner kroner), som vil være absolutt påkrevd tiltak når etableringer og investeringer i Eyde material park realiseres.

Havneinfrastrukturen må bygges og etableres før inntektene fra godsvolumet kommer. Fremtidige godsmengder skal dekke finanskostnadene, men inntekten kommer senere enn utgiftene, og må derfor "times" riktig. Økt investeringsgrad kan medføre behov for perioder med avdragsutsettelse, men havnen har en tydelig ambisjon og skal dekke alle sine løpende utgifter.

Nye tiltak

Arendal Havn vil fortsette sitt engasjement for å legge til rette for at innbyggerne har tilgang til og kan

benytte Arendals kanskje fremste attraktive område; Skjærgården (til en pris de fleste kan klare).

Arendal Havn prioriterer utskifting av gammel og slitt infrastruktur i småbåthavnene. Produksjon av nye brygger og fullstendig utskifting av enkelte nedslitte havner er ikke gjennomførbare på nåværende prisnivåer. Tidligere har havnen ikke justert prisene i småbåthavnene, med unntak av årlige KPI-justeringer. I 2023 har vi valgt å unngå KPI-justeringen og holde prisene på 2022-nivå.

For å finansiere vedlikeholdsarbeidet i den kommende perioden, vil det derfor være nødvendig med en årlig prisøkning på 10 %, inkludert inflasjonsjustering hvert år de kommende 3 år. Selv med denne prisøkningen vil totalkostnadene for renovering og utskifting ikke være fullstendig dekket.

Havnen har til hensikt å legge til rette for økt bruk av svømmebassenget i gjestehavnen. Dette er tenkt å bli gjennomført ved hjelp av prisendringer.

Billettype	Gammelpris	Pris 2024
Barn enkeltbillett/dagspass	120 kr	50 kr
Voksen enkeltbillett/dagspass	180 kr	100 kr
Klippekort bassenget 6 klipp	480 kr	270 kr
Klippekort bassenget 12 klipp	840 kr	480 kr

I tabellen ovenfor vises prisendringene for billetter og klippekort til svømmebassenget i gjestehavnen i 2024.

Innsparingstiltak

Det videreføres prioritering av prosjekter som har fremtidig inntjening. I tillegg skal investeringene foretas i takt med kommersielle etableringer dvs. prosjektene skal ikke iverksettes før det er inngått avtaler der det er aktuelt.

Videre er følgende tiltak iverksatt.

- Redusert bruk av innleid utstyr/personell
- Innført strømstyring
- Krav til el.drift av kran/biler - redusert drivstoffutgifter

Tilskudd til andre

Arendal Havn planlegger å øke investeringsnivået de kommende årene, noe som vil resultere i økte finanskostnader og påvirke likviditeten til havnen. Havnestyret har som mål å kunne håndtere fremtidige utgifter knyttet til utbygging, men legger til grunn at alle fondsmidler må benyttes, og det vil ikke være forsvarlig å utbetale tilskudd eller utbytte til eier. Eventuelt overskudd fra havnevirksomheten må avsettes til fond eller brukes til nedbetaling av gjeld.

Tiltak/satsinger som ikke er prioritert

Ikke aktuelt.

Prioritert inndekking av nye tiltak/satsinger

Ikke aktuelt

17 Vedlegg

Vedlegg 1: Obligatoriske oversikter Arendal kommune

Obligatoriske oversikter for kommunen og foretakene er oppdatert med bystyrets vedtak 14.12.2023.

Bevilgningsoversikt drift 2024-2027. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Beskrivelse	Opprinnelig budsjett 2024	Opprinnelig budsjett 2025	Opprinnelig budsjett 2026	Opprinnelig budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Rammetilskudd	-1 618 341	-1 621 163	-1 637 714	-1 650 364	-1 506 381	-1 457 856
Inntekts- og formuesskatt	-1 538 597	-1 564 299	-1 586 150	-1 588 929	-1 388 193	-1 494 342
Eiendomsskatt	-151 123	-155 597	-158 377	-156 042	-150 500	-146 470
Andre generelle driftsinntekter	-114 475	-85 530	-65 572	-52 020	-84 318	-77 349
SUM GENERELLE DRIFTSINNTEKTER	-3 422 536	-3 426 589	-3 447 813	-3 447 355	-3 129 392	-3 176 017
Sum bevilgninger drift, netto	3 374 547	3 330 524	3 319 961	3 306 241	3 121 287	3 014 258
Avskrivinger	131 022	131 389	134 645	139 945	120 320	118 383
SUM NETTO DRIFTSUTGIFTER	3 505 569	3 461 913	3 454 606	3 446 186	3 241 607	3 132 641
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	83 033	35 324	6 793	-1 169	112 215	-43 376
Renteinntekter	-179 451	-170 833	-165 133	-163 542	-125 660	-84 285
Utbytter	-97 546	-95 919	-58 969	-58 919	-123 040	-50 648
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	254 125	252 233	253 941	268 367	172 801	118 187
Avdrag på lån	92 963	102 267	106 652	119 617	98 668	89 447
NETTO FINANSUTGIFTER	70 091	87 748	136 491	165 523	22 769	72 701
Motpost avskrivinger	-131 022	-131 389	-134 645	-139 945	-120 320	-118 383
NETTO DRIFTSRESULTAT	22 102	-8 317	8 639	24 409	14 664	-89 058
Overføring til investering	16 141	16141	16141	16141	16 141	27 297
Avsetninger til bundne driftsfond	8 109	300	300	300	2 671	19 384
Bruk av bundne driftsfond	-5 099	0	0	0	-4 481	-57 116
Avsetninger til disposisjonsfond	0	2 976	2 976	2 976	10 855	145 492
Bruk av disposisjonsfond	-41 253	-11 100	-28 056	-43 826	-39 850	-45 999
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk og udisponert beløp	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
SUM DISPONERINGER ELLER DEKNING AV NETTO DRIFTSRESULTAT	-22 102	8 317	-8 639	-24 409	-14 664	89 058
FREMFORRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0	0	0	0	0

Bevilgningsoversikt drift - netto pr. budsjettområde (sektor) 2024-2027.
Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Tall i 1000	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Felles finansiering drift	-19 989	-44 136	-69 293	-95 463	-22 039	-29 610
Helse og mestring	1 006 893	1 020 610	1 054 495	1 075 899	972 546	1 054 002
Oppvekst og utdanning	1 169 531	1 164 410	1 155 341	1 154 472	1 116 493	1 078 937
Samfunn og næring	-17 066	-20 412	-20 105	-19 799	-7 591	45 155
Kultur og inkludering	376 569	370 862	360 546	353 682	355 374	318 650
Organisasjon og utvikling	177 110	178 389	177 102	178 542	143 849	147 268
Økonomi og strategi	681 499	660 801	661 875	658 908	562 655	399 858
Sum	3 374 547	3 330 524	3 319 961	3 306 241	3 121 287	3 014 258

Bevilgningsoversikt investering 2024-2027. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Beskrivelse	Opprinnelig budsjett 2024	Opprinnelig budsjett 2025	Opprinnelig budsjett 2026	Opprinnelig budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Investeringer i varige driftsmidler	391 580	206 800	194 370	247 190	232 940	208 636
Tilskudd til andres investeringer	5 900	5 900	5 900	5 900	5 900	3 719
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	11 600	11 600	11 600	11 600	11 600	93 330
Utlån av egne midler	-65 576	4 840	72 000	109 080	164 690	300 247
Avdrag på lån	98 077	92 622	91 162	100 097	97 115	89 260
SUM INVESTERINGSUTGIFTER	441 581	365 762	662 232	925 691	512 245	695 193
Kompensasjon for merverdiavgift	-7 556	-4 500	-4 454	-4 918	-15 328	-8 686
Tilskudd fra andre	-9 260	-1 960	-1 960	-1 960	-16 984	-13 029
Salg av varige driftsmidler	0	0	-5 000	-50 000	0	-86 226
Salg av finansielle anleggsmidler	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	0	601
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-98 077	-92 622	-89 696	-89 106	-97 115	-91 007
Bruk av lån	-300 547	-240 540	-533 516	-742 576	-366 678	-469 226
SUM INVESTERINGSINNTEKTER	-425 440	-349 622	-646 092	-909 551	-496 105	-667 573
Videreutlån	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000	192 958
Bruk av lån til videreutlån	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-192 958
Avdrag på lån til videreutlån	35 691	41 695	47 666	53 692	33 274	84 744
Mottatte avdrag på videreutlån	-35 691	-41 695	-47 666	-53 692	-33 274	-83 922
NETTO UTGIFTER VIDEREUTLÅN	0	0	0	0	0	822
Overføring fra drift	-16 141	-16 141	-16 141	-16 141	-16 141	-27 297
Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	41 891
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	-42 619

Beskrivelse	Opprinnelig budsjett 2024	Opprinnelig budsjett 2025	Opprinnelig budsjett 2026	Opprinnelig budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Avsetninger til ubundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	0	0	0	0	0	-416
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
SUM OVERFØRING FRA DRIFT OG NETTO AVSETNINGER	-16 141	-16 141	-16 141	-16 141	-16 141	-28 442
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR UDEKKET BELØP	0	0	0	0	0	0

Brutto investeringer Arendal kommune. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Tall i 1 000	Prosjekt	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027
Adm.	Flytting Agder Renovasjon	200 000	-	-	-
Brann	Østre Agder Brannvesen - biler og utstyr	7 000	7 000	7 000	7 000
Helse og mestring	Forprosjekt Heldøgns omsorgssenter Saltrød (AK/AE)	5 000	-	-	50 000
Helse og mestring	Inventar og utstyr omsorgsenhetene	2 000	2 000	2 000	2 000
Helse og mestring	Transporttjenesten - buss	-	-	850	-
Helse og mestring	Utskifting bil Ellengård 2023	300	-	-	400
Kirkelig Fellesråd	Kirkegårder	1 500	1 500	1 500	1 500
Kirkelig Fellesråd	Kirker	1 250	1 250	1 250	1 250
Kommunalteknikk	Asfaltering grusveger	500	500	500	500
Kommunalteknikk	Etablering av snødepot	-	-	-	500
Kommunalteknikk	Forsterkning av veikroppen	1 500	1 500	1 500	1 000
Kommunalteknikk	Infrastruktur/Geodata: biler og maskiner	2 000	2 000	2 000	2 000
Kommunalteknikk	Innføring av droneteknologi (2022)	200	-	-	-
Kommunalteknikk	Marin grunnkartlegging - forprosjekt	100	500	500	500
Kommunalteknikk	Opprustning av bruer	5 000	4 500	3 000	6 500
Kommunalteknikk	Opprustning av murer og veisikring	1 500	1 500	1 500	750
Kommunalteknikk	Parkeringsautomater	200	-	-	-
Kommunalteknikk	Rehabilitering gatelys - LED	1 700	-	-	-
Kommunalteknikk	Solborg trafo, beredskap, ladestruktur og garderober m.m (2022)	3 800	2 200	2 600	2 600
Kommunalteknikk	Trafikksikkerhetstiltak	500	500	500	500
Kommunalteknikk	Utskifting brøyteutstyr og sommerutstyr	-	500	-	500
Kommunalteknikk	Veidatabase	100	-	-	-
Kommunalteknikk	Veilys – oppgradering fra umålte til målte anlegg	1 000	1 000	1 000	1 000
Kulturenheten - park og idrett	Kunstgressbaner - granulatfangere i sluk	500	-	-	-

Tall i 1 000	Prosjekt	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027
Kulturenheten - park og idrett	Maskinkjøp park/idrett (2020)	500	-	500	-
Kulturenheten - park og idrett	Nærmiljøanlegg Kloppedalsmyra (2022) - konsekvens av vei	3 000	-	-	-
Kulturenheten - park og idrett	Rehabilitering underlag skøytebanen Myra	7 500	-	-	-
Kulturenheten - øvrig kultur	Utskifting seiltak utescene Kanalplassen	300	-	-	-
Oppvekst og utdanning	Oppvekst - inv. møbler/utstyr	780	800	820	840
Overføring fra drift	Avsetning tap startlån	3 150	3 150	3 150	3 150
Overføring fra drift	Egenkapitaltilskudd AKP	10 000	10 000	10 000	10 000
Overføring fra drift	Egenkapitaltilskudd KLP	1 600	1 600	1 600	1 600
SUM brutto investeringer AK - investeringslån ekskl. selvkost		262 480	42 000	41 770	94 090
VA	Fornyelse ledningsanlegg	42 000	42 000	42 000	42 000
VA	Forsterkning hovedanlegg	31 000	36 000	85 000	100 000
VA	Utbygging nye utbyggingsområder	12 600	12 600	12 600	12 600
VA	Rore Arendal Del 2 (vann)	60 000	90 000	30 000	15 000
Feiing	Feiing - biler og utstyr	1 000	1 000	500	1 000
Oppmåling	Landmålerutstyr	-	700	-	-
SUM brutto investeringer selvkost		146 600	182 300	170 100	170 600
SUM brutto investeringer AK - investeringslån inkl. selvkost		409 080	224 300	211 870	264 690
1006	AE KF - konserninterne avdrag	12 805	12 611	14 324	16 447
1009	AH KF - konserninterne avdrag	85 272	80 011	76 838	83 650
Sum konserninterne avdrag		98 077	92 622	91 162	100 097
1006	Arendal Eiendom KF - utlån/mellomværende	-72 576	-15 160	281 200	547 904
1009	Arendal Havn KF - utlån/mellomværende	7 000	64 000	78 000	13 000
Sum utlån/mellomværende foretak		-65 576	48 840	359 200	560 904
Sum brutto investeringer AK konsern		441 581	365 762	662 232	925 691
1000	Startlån	150 000	150 000	150 000	150 000

Tall i 1 000	Prosjekt	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027
Sum brutto investeringer AK konsern inkl. startlån		591 581	515 762	812 232	1 075 691

Brutto investeringer Arendal kommune 2024 med finansiering og ramme. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024)	Budsjett- ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva- komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgs- inntekter	Bruk av lån
Adm.	Flytting Agder Renovasjon	200 000	1 160	200 000	-	-	-	-	200 000
Adm.	Salg aksjer	-	-	-	-	-	-	10 000	-10 000
Brann	Østre Agder Brannvesen - biler og utstyr	Løpende	IA	7 000	1 400	1 960	-	-	3 640
Helse og mestring	Forprosjekt Heldøgns omsorgssenter Saltrød (AK/AE)	840 000	30 000	5 000	-	-	-	-	5 000
Helse og mestring	Inventar og utstyr omsorgsenhetene	Løpende	IA	2 000	400	-	-	-	1 600
Helse og mestring	Transporttjenesten - buss	Løpende	IA	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	Utskifting bil Ellengård 2023	Løpende	IA	300	60	-	-	-	240
Kirkelig Felle råd	Kirkegårder	Løpende	IA	1 500	-	-	-	-	1 500
Kirkelig Felle råd	Kirker	Løpende	IA	1 250	-	-	-	-	1 250
Kommunalteknikk	Asfaltering grusveger	Løpende	IA	500	100	-	-	-	400
Kommunalteknikk	Etablering av snødepot	3 500	1 000	-	-	-	-	-	-
Kommunalteknikk	Forsterkning av veikroppen	Løpende	IA	1 500	300	-	-	-	1 200
Kommunalteknikk	Infrastruktur/Geodata: biler og maskiner	Løpende	IA	2 000	-	-	-	-	2 000
Kommunalteknikk	Innføring av droneteknologi (2022)	1 030	330	200	40	-	-	-	160
Kommunalteknikk	Marin grunnkartlegging - forprosjekt	1 600	-	100	20	-	-	-	80
Kommunalteknikk	Opprustning av bruer	Løpende	IA	5 000	1 000	-	-	-	4 000
Kommunalteknikk	Opprustning av murer og veisikring	Løpende	IA	1 500	300	-	-	-	1 200
Kommunalteknikk	Parkeringsautomater	1 840	1 640	200	-	-	-	-	200
Kommunalteknikk	Rehabilitering gatelys - LED	15 370	13 670	1 700	340	-	-	-	1 360

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Kommunalteknikk	Solborg trafo, beredskap, ladestruktur og garderober m.m (2022)	14 500	3 300	3 800	760	-	-	-	3 040
Kommunalteknikk	Trafikksikkerhetstiltak	Løpende	IA	500	100	-	-	-	400
Kommunalteknikk	Utskifting brøyteutstyr og sommerutstyr	Løpende	IA	-	-	-	-	-	-
Kommunalteknikk	Veidatabase	1 660	1 560	100	20	-	-	-	80
Kommunalteknikk	Veilys – oppgradering fra umålte til målte anlegg	Løpende	IA	1 000	200	-	-	-	800
Kulturenheten - park og idrett	Kunstgressbaner - granulatangere i sluk	500	-	500	100	-	-	-	400
Kulturenheten - park og idrett	Maskinkjøp park/idrett (2020)	Løpende	IA	500	100	-	-	-	400
Kulturenheten - park og idrett	Nærmiljøanlegg Kloppedalsmyra (2022) - konsekvens av vei	3 000	-	3 000	600	600	-	-	1 800
Kulturenheten - park og idrett	Rehabilitering underlag skøytebanen Myra	52 500	45 000	7 500	1 500	6 700	-	-	-700
Kulturenheten - øvrig kultur	Utskifting seiltak utescene Kanalplassen	300	-	300	60	-	-	-	240
Oppvekst og utdanning	Oppvekst - inv. møbler/utstyr	Løpende	IA	780	156	-	-	-	624
Overføring fra drift	Markedsbidrag Norac Stadion	-	-	-	-	-	1 391	-	-1 391
Overføring fra drift	Avsetning tap startlån	IA	IA	3 150	-	-	3 150	-	-
Overføring fra drift	Egenkapitaltilskudd AKP	IA	IA	10 000	-	-	10 000	-	-
Overføring fra drift	Egenkapitaltilskudd KLP	IA	IA	1 600	-	-	1 600	-	-
Selvkost	Fornyelse ledningsanlegg (VA)	Løpende	IA	42 000	-	-	-	-	42 000
Selvkost	Forsterkning hovedanlegg (VA)	Løpende	IA	31 000	-	-	-	-	31 000
Selvkost	Utbygging nye utbyggingsområder (VA)	Løpende	IA	12 600	-	-	-	-	12 600
Selvkost	Rore Arendal Del 2 (vann)	195 000	11 900	60 000	-	-	-	-	60 000
Selvkost	Landmålerutstyr (Oppmåling)	Løpende	IA	-	-	-	-	-	-

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Selvkost	Feiing - biler og utstyr	Løpende	IA	1 000	-	-	-	-	1 000
Sum brutto investeringer med finansiering				409 080	7 556	9 260	16 141	10 000	366 124

Brutto investering Arendal kommune 2024-2027 med finansiering og ramme. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024-2027)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Adm.	Flytting Agder Renovasjon	200 000	1 160	200 000	-	-	-	55 000	145 000
Adm.	Salg aksjer	-	-	-	-	-	-	40 000	-40 000
Brann	Østre Agder Brannvesen - biler og utstyr	Løpende	IA	28 000	5 600	7 840	-	-	14 560
Helse og mestring	Forprosjekt Heldøgns omsorgssenter Saltrød (AK/AE)	840 000	30 000	55 000	-	-	-	-	55 000
Helse og mestring	Inventar og utstyr omsorgsenhetene	Løpende	IA	8 000	1 600	-	-	-	6 400
Helse og mestring	Transporttjenesten - buss	Løpende	IA	850	170	-	-	-	680
Helse og mestring	Utskifting bil Ellengård 2023	Løpende	IA	700	140	-	-	-	560
Kirkelig Fellesråd	Kirkegårder	Løpende	IA	6 000	-	-	-	-	6 000
Kirkelig Fellesråd	Kirker	Løpende	IA	5 000	-	-	-	-	5 000
Kommunalteknikk	Asfaltering grusveger	Løpende	IA	2 000	400	-	-	-	1 600
Kommunalteknikk	Etablering av snødepot	3 500	1 000	500	100	-	-	-	400
Kommunalteknikk	Forsterkning av veikroppen	Løpende	IA	5 500	1 100	-	-	-	4 400
Kommunalteknikk	Infrastruktur/Geodata: biler og maskiner	Løpende	IA	8 000	-	-	-	-	8 000
Kommunalteknikk	Innføring av droneteknologi (2022)	1 030	330	200	40	-	-	-	160
Kommunalteknikk	Marin grunnkartlegging - forprosjekt	1 600	-	1 600	320	-	-	-	1 280
Kommunalteknikk	Opprustning av bruer	Løpende	IA	19 000	3 800	-	-	-	15 200
Kommunalteknikk	Opprustning av murer og veisikring	Løpende	IA	5 250	1 050	-	-	-	4 200
Kommunalteknikk	Parkeringsautomater	1 840	1 640	200	-	-	-	-	200

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024-2027)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Kommunalteknikk	Rehabilitering gatelys - LED	15 370	13 670	1 700	340	-	-	-	1 360
Kommunalteknikk	Solborg trafo, beredskap, ladestruktur og garderober m.m (2022)	14 500	3 300	11 200	2 240	-	-	-	8 960
Kommunalteknikk	Trafikksikkerhetstiltak	Løpende	IA	2 000	400	-	-	-	1 600
Kommunalteknikk	Utskifting brøyteutstyr og sommerutstyr	Løpende	IA	1 000	200	-	-	-	800
Kommunalteknikk	Veidatabase	1 660	1 560	100	20	-	-	-	80
Kommunalteknikk	Veilys – oppgradering fra umålte til målte anlegg	Løpende	IA	4 000	800	-	-	-	3 200
Kulturenheten - park og idrett	Kunstgressbaner - granulatangere i sluk	500	-	500	100	-	-	-	400
Kulturenheten - park og idrett	Maskinkjøp park/idrett (2020)	Løpende	IA	1 000	200	-	-	-	800
Kulturenheten - park og idrett	Nærmiljøanlegg Kloppedalsmyra (2022) - konsekvens av vei	3 000	-	3 000	600	600	-	-	1 800
Kulturenheten - park og idrett	Rehabilitering underlag skøytebanen Myra	52 500	45 000	7 500	1 500	6 700	-	-	-700
Kulturenheten - øvrig kultur	Utskifting seiltak utescene Kanalplassen	300	-	300	60	-	-	-	240
Oppvekst og utdanning	Oppvekst - inv. møbler/utstyr	Løpende	IA	3 240	648	-	-	-	2 592
Overføring fra drift	Markedsbidrag Norac Stadion	-	-	-	-	-	5 562	-	-5 562
Overføring fra drift	Avsetning tap startlån	IA	IA	12 600	-	-	12 600	-	-
Overføring fra drift	Egenkapitaltilskudd AKP	IA	IA	40 000	-	-	40 000	-	-
Overføring fra drift	Egenkapitaltilskudd KLP	IA	IA	6 400	-	-	6 400	-	-
Selvkost	Fornyelse ledningsanlegg (VA)	Løpende	IA	168 000	-	-	-	-	168 000
Selvkost	Forsterkning hovedanlegg (VA)	Løpende	IA	252 000	-	-	-	-	252 000
Selvkost	Utbygging nye utbyggingsområder (VA)	Løpende	IA	50 400	-	-	-	-	50 400
Selvkost	Rore Arendal Del 2 (vann)	195 000	11 900	195 000	-	-	-	-	195 000

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024-2027)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Selvkost	Landmålerutstyr (Oppmåling)	Løpende	IA	700	-	-	-	-	700
Selvkost	Feiing - biler og utstyr	Løpende	IA	3 500	-	-	-	-	3 500
Sum brutto investeringer med finansiering				1 109 940	21 428	15 140	64 562	95 000	913 810

Forklaringer:

Samlebevilgninger: Gruppe av prosjekt som har en samlebevilgning i budsjettet. For eksempel boliger, prosjekter innen vann og avløp, og mulighetsstudier innen et område.

Løpende bevilgning: Formål som har en fast løpende årlig bevilgning som skal dekke flere tiltak. For eksempel turveier, veiforsterkning og kollektivtrafikk.

IA: Forkortelse for "ikke aktuelt".

Økonomisk oversikt etter art - drift 2024-2027. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Beskrivelse	Opprinnelig budsjett 2024	Opprinnelig budsjett 2025	Opprinnelig budsjett 2026	Opprinnelig budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Rammetilskudd	-1 618 341	-1 621 163	-1 637 714	-1 650 364	-1 506 381	-1 457 856
Inntekts- og formuesskatt	-1 538 597	-1 564 299	-1 586 150	-1 588 929	-1 388 193	-1 494 342
Eiendomsskatt	-151 123	-155 597	-158 377	-156 042	-150 500	-146 470
Andre skatteinntekter	-300	-300	-300	-300	-300	-1 475
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-114 175	-85 230	-65 272	-51 720	-84 018	-75 875
Overføringer og tilskudd fra andre	-483 426	-484 976	-485 030	-485 125	-453 290	-607 632
Brukerbetalinger	-80 234	-77 057	-77 057	-77 057	-93 314	-102 940
Salgs- og leieinntekter	-390 685	-390 885	-392 885	-392 885	-410 203	-356 312
SUM DRIFTSINTEKTER	-4 376 881	-4 379 507	-4 402 785	-4 402 422	-4 086 199	-4 242 902
Lønnsutgifter	2 002 906	1 991 854	2 028 959	2 047 713	1 932 371	1 975 402
Sosiale utgifter	641 031	641 036	636 776	636 776	539 965	523 843
Kjøp av varer og tjenester	1 395 928	1 344 973	1 310 003	1 284 286	1 354 895	1 309 297
Overføringer og tilskudd til andre	289 027	305 579	299 195	292 533	250 863	272 601
Avskrivninger	131 022	131 389	134 645	139 945	120 320	118 383
SUM DRIFTSUTGIFTER	4 459 914	4 414 831	4 409 578	4 401 253	4 198 414	4 199 526
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	83 033	35 324	6 793	-1 169	112 215	-43 376
Renteinntekter	-179 451	-170 833	-165 133	-163 542	-125 660	-84 285
Utbytter	-97 546	-95 919	-58 969	-58 919	-123 040	-50 648
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	254 125	252 233	253 941	268 367	172 801	118 187
Avdrag på lån	92 963	102 267	106 652	119 617	98 668	89 447
NETTO FINANSUTGIFTER	70 091	87 748	136 491	165 523	22 769	72 701
Motpost avskrivninger	-131 022	-131 389	-134 645	-139 945	-120 320	-118 383
NETTO DRIFTSRESULTAT	22 102	-8 317	8 639	24 409	14 664	-89 058
Overføring til investering	16 141	16 141	16 141	16 141	16 141	27 297
Avsetninger til bundne driftsfond	8 109	300	300	300	2 671	19 384
Bruk av bundne driftsfond	-5 099	0	0	0	-4 481	-57 116
Avsetninger til disposisjonsfond	0	2 976	2 976	2 976	10 855	145 492
Bruk av disposisjonsfond	-41253	-11100	-28056	-43826	-39 850	-45 999
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
SUM DISPONERINGER ELLER DEKNING AV NETTO DRIFTSRESULTAT	-22 102	8 317	-8 639	-24 409	-14 664	89 058

Beskrivelse	Opprinnelig budsjett 2024	Opprinnelig budsjett 2025	Opprinnelig budsjett 2026	Opprinnelig budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0	0	0	0	0

Vedlegg 2: Økonomiske rammer pr. sektor

AK - Økonomiske rammer enhetene 2024-2027. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Tall i 1000	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Felles finansiering drift	-3 396 273	-3 374 160	-3 388 754	-3 401 204	-3 357 093	-2 930 561
Helse og mestring	1 006 393	1 020 610	1 054 495	1 075 899	980 342	987 769
Oppvekst og utdanning	1 169 038	1 164 410	1 155 341	1 154 472	1 161 285	1 074 718
Samfunn og næring	-13 736	-20 412	-20 105	-19 799	-12 411	18 812
Kultur og inkludering	376 013	370 362	360 046	353 182	368 707	317 403
Organisasjon og utvikling	177 110	178 389	177 102	178 542	177 974	146 920
Økonomi og strategi	681 455	660 801	661 875	658 908	681 196	384 938
Sum	0	0	0	0	0	0

Vedlegg 3: Klimatiltak 2024-2027

Beskrivelse av tiltak i klimabudsjett 2024.

Nr.	Tiltak	Beskrivelse av klimatiltak	Grunnlag for utregningene (antakelser)
Tiltak som gir utslippsreduksjon fra utslippskilder			
1	Utskiftning av driftsoperatørbiler, driftslederbiler og verkstedvogn	I løpet av perioden 2023-2026 skal Arendal Kommunalteknikk kun ha utslippsfrie driftsoperatørbiler, driftslederbiler, og verkstedvogn. Prosjektet starter i 2023 med å bytte fire dieselskjøretøy med fire elektriske kjøretøy.	Våre antakelser er basert på utskiftningen av standard dieselbil mot km per CO2e for elektrisk bil. Utregningen av utslippet er basert på en estimert kjørelengde på 15.000 km per bil i året. De aktuelle beregningene og verdiene som er benyttet anses som et akseptabelt grunnlag å benytte.
2	Utskiftning av kontorbiler med elektriske kjøretøy	Bytter ut to dieselskjøretøy med to elektriske kjøretøy	Det er tatt forbehold om samme utregning for utskiftning av kontorbilene med elektriske kjøretøy. Utregningen av utslippet er basert på en estimert kjørelengde på 15.000 km per bil i året. De aktuelle beregningene og verdiene som er benyttet anses som et akseptabelt grunnlag å benytte.
3	Utskiftning av liten feiemaskin (sentrum) med elektrisk	Dieseldrevet feiemaskin er erstattet med elektrisk feiemaskin.	Våre antakelser er basert på utskiftningen av dieseldrevet feiemaskin med elektrisk feiemaskin. Det er antatt at feiemaskinen går 720 timer per år, med 4,8 liter diesel per time. Standard omregningsfaktor fra diesel liter til kwh er anvendt.
4.1 og 4.2	Utskiftning av liten gravmaskin og liten hjullaster	Arendal Kommunalteknikk har iverksatt et tiltak det er satt av 6 millioner kroner til. 2 millioner går til utskiftning av en gravmaskin med en elektrisk gravmaskin og 2 millioner til en (liten) hjullaster. Resterende 2 millioner er satt av til å muligvis kunne kjøpe inn en tredje maskin.	Vi har tatt høyde for at det kjøpes inn en elektrisk gravmaskin i 2023 og en hjullaster. Grunnlaget er basert på en antakelse om at en liten gravmaskin kjører 800 timer med 6,9 liter diesel i timen. Det er antatt at en liten hjullaster kjører 267 timer, 4,8 liter diesel per time
5	Utskiftning av små lastebiler	Arendal kommune skal systematisk arbeide for å redusere utslipp fra transport i egen drift. Det utarbeides en utskiftningsplan for tyngre kjøretøy. Når vi har denne oversikten, kan utslippsreduksjon beregnes basert på utskiftningsplan og rapportert årlig kjørelengde og drivstofforbruk.	I løpet perioden 2023-2026 skal Arendal Kommunalteknikk kjøpe 2 lastebiler som kjører cirka 20 000 km i snitt i året per bil. Energibruken for elektrisk og diesel lastebil med gjennomsnittlig forbruk av liter drivstoff per kilometer. Det er antatt at lastebilene veien mellom 3,5t-7,5t.
6	5 elbiler kjøpes inn for å erstatte dieseldrevne kjøretøy.	5 dieslbiler byttes ut for å nå mål om 60 % utslippsreduksjon. Det er satt av 350 000,- til 4 elektriske biler + 1 bil til en høyere sum av 600 000,-.	Våre antakelser er basert på utskiftningen av standard dieselbil mot km per CO2e for elektrisk bil. Utregningen av utslippet er basert på en estimert kjørelengde på 10.000 km per bil i året.
7	Fossilfri byggeplass	I forbindelse med planprosesser skal kommunen gå aktivt inn og sikre klimakrav i reguleringsplaner og andre planer. Det	Usikkerheten er vurdert som for stor til å tallfeste effekten. Det kan for eksempel skyldes usikkerhet i informasjonen vi har

Nr.	Tiltak	Beskrivelse av klimatiltak	Grunnlag for utregningene (antakelser)
		stilles krav om fossilfri byggeplass og premiering av mest mulig utslippsfri byggeplass i konkurransegrunnlaget. Gode løsninger og innsikt i temaet premieres i evalueringen. Valgt løsning kan innebære bruk av tung hybrid gravemaskin, el-gravemaskin og hjullaster til gartnerarbeid (små), el-tårnkraner, el-byggetørk, redusert energiforbruk, redusert massetransport, redusert tørkebehov, samt bruk av biodiesel på nødvendige forbrenningsmotorer. Takbelegg som ikke trenger sveising med propan.	hatt tilgang til, på tiltaket, og tidspunktet for den forventede effekten. Selv om utslippsreduksjonen av tiltakene ikke er tallfestet, betyr ikke det at tiltakene nødvendigvis har mindre påvirkning på klimagassutslippene.
8	Nytt landstrømanlegg cruise kai	Agder fylkeskommune og Arendal kommune har vedtatt omlegging til nullutslippsferjer i Arendal indre havn.	Miljødirektoratet sin mal for «Ladestrøm i land» er anvendt.
9	Ny el. Havnekran	Anskaffelse av ny kranen er el.drevet. Dagens kran bruker 40-50 liter diesel per time når den fraktes. -bruker det kun når den 2021 i snitt 405 timer. Eksisterende går også på strøm, men den nye er kjøpt. Det er også hybrid. Det har aldri vært noe annet enn hybrid. En kran som ikke er hybrid hadde brukt samme antall liter. 40-50 liter tilsvarer 100% fossildrift.	Fullstendig elektrisk havnekran er ikke bestemt. Standard omregningsfaktor fra diesel til strøm er anvendt.
10	Elektrifisering av maskinpark, 2 elbiler	Arendal Havn ønsker å anskaffes tre el-biler, en elektrisk reach-stacker, og en elektrisk hjullaster som skal erstatte diesel drevne maskiner. Det dog kun beregnet på effekten av å kjøpe to elbiler vs. dieselbil.	Det er kun beregnet på effekten av å kjøpe to elbiler vs. dieselbil. Det er fordi de ikke har oppgitt godt nok grunnlag for utregning av elektrisk hjullaster eller reach-stacker. De to dieselbilene har et forbruk av cirka 800 liter diesel per år. Standard omregningsfaktor fra diesel liter til elektrisitet er anvendt.
11	Biogass på Saulekilen renseanlegg	Investeringer i anlegget	Det forutsettes full utskiftning av lett fyringsolje i 2023 til 2030 til biogass. Utslippet er uten homogene utslipp
12	Utskifting til fossilfrie kjøretøy, leasede	Arendal kommune skal anskaffe fossilfrie tjenestekjøretøy fra 2021.	Det antas en gradvis innføring fra anbudsrunder i 2021. Totalt antall 140 leasede biler med fossilt drivstoff utgjør 300 tCO ₂ . Antatt innfasing på 50 % elbiler i 2021(150 tCO ₂) , 50 % i 2024 (150 tCO ₂),
13	Gradvis innføring av nullutslippskrav for bussanbud i Arendalsregionen	I 2020 ble det satt inn tre el-busser til erstatning for dieselbusser på bylinjer i Arendal	Årlig CO ₂ -reduksjon som følge av dette tiltaket (kjørelengde) er beregnet til 200 tonn CO ₂ e.Reduksjonspotensialene i klimabudsjettet legger til grunn at en ved inngåelse av nye avtaler for ruteområder forutsetter at de linjene som kan bli elektrifisert blir elektrifisert. Kontrakten i Arendalsområdet utløper 30.06.2024, og anbudsprosessen starter opp våren 2022.

Nr.	Tiltak	Beskrivelse av klimatiltak	Grunnlag for utregningene (antakelser)
14	Utslippskrav til drosjenæringen. Tilskudd til hurtigludere for eldrosjer i Arendal.	Agder FK utreder, legger til rette og stille utslippskrav til drosjenæringen. I 2021 legges det til rette for eldrosjer i Arendal.	Det er her definert hvor mange drosjer som skal bli fossilfrie i Arendal (37) innen 2024. Vi antar en innfasing av på 5 % eldrosjer (180 tonn CO ₂) i 2021, 25 % (900 tonn CO ₂) innen 2024 og resterende 70 % i 2030 (2450 tonn CO ₂).
15	Energieffektivisering vei. LED veily	Arendal Kommunalteknikk skal bytte ut gamle armaturer med LED og få målte anlegg, slik det blir betalt etter medgått strøm og ikke estimert kWh.	Tiltaket byr på flere utfordringer knyttet til usikkerhet, og datakvalitet i denne fasen og anses som et ikke-kvantifiserbart tiltak. Det gjelder usikkerhet rundt vurderingene av klimaeffekten av det iverksatte tiltaket i utbyggingsfasen.
Tiltak som øker sannsynlighet for måloppnåelse			
16	Ladeinfrastruktur elbiler	Arendal Eiendom KF vil øke infrastrukturen for ladning av elbiler i henhold til TEK 21. De skal anskaffe og installere 5 hurtigludere for elbiler som kan benyttes av renovasjon og ansatte i Arendal Eiendom KF, og dermed øke motivasjonen til å kjøre elektrisk.	Tiltaket byr på flere utfordringer knyttet til usikkerhet, og datakvalitet i denne fasen og anses som et ikke-kvantifiserbart tiltak. Det gjelder usikkerhet rundt vurderingene av klimaeffekten av det iverksatte tiltaket i utbyggingsfasen.
17	Redusere energiforbruk med 20% via solceller (passivhus)	Arendal Eiendom KF vil redusere energiforbruket med 20% via solceller (passivhus). Et nytt passivhus forventes å bruke 20% mindre strøm enn nullalternativet.	Nullalternativet utgjør 465000 kwh. Utslipet er beregnet ved utslippsfaktor for Nordisk miks strøm.
18	Nytt landstrømanlegg Eydehavn	Utbygging av kai kapasiteten på Eydehavn vil begynne i 2025/2026 og medfører et behov for et nytt landstrømanlegg med nok kapasitet for hele Eydehavnområde. Dagens anlegg er på 1 MW, det økes til 30 MW. Tilgang til landstrøm fører til mindre utslipp fra skip i havn på lang sikt, men er i dag et ikke-kvantifiserbart tiltak.	Dette tiltaket er ikke beregnet. Tiltaket byr på flere utfordringer knyttet til usikkerhet, og datakvalitet. Det gjelder usikkerhet rundt vurderingene av klimaeffekten av det iverksatte tiltaket i utbyggingsfasen.
Tiltak som legger grunnlag for globale utslippsreduksjoner			
19	ENØK - tiltak (Solborg)	ENØK tiltak som solceller, etterisolering, solskjerming, etc på Solborg.	Ikke tilgang på område eller kapasitet på solcelle prosjektet. CEMASys har ikke tilgang på kapasitet, og hva som brukes av strøm i dag på bygg.
20	Kjøp av opprinnelsesgarantier	Kjøp av opprinnelsesgarantier gir redusert utslipp eller 0-utslipp ved 100% andel av kjøp av strøm ved den markedsbaserte metode.	De aktuelle beregningene og verdiene som er benyttet anses som et akseptabelt grunnlag å benytte
21	Våtbulk kai Eydehavn	Ny våtbulk kai gir mulighet for håndtering av miljøvennlig drivstoff (biozin, ammoniak) til bruk i bil, jordbruk og skipsfart.	Tiltaket anses for å legge til grunn for videre utslippsreduksjon. Tiltaket byr derfor på flere utfordringer knyttet til datakvalitet i denne fasen og anses som et ikke-kvantifiserbart tiltak. Det gjelder usikkerhet rundt vurderingene av

Nr.	Tiltak	Beskrivelse av klimatiltak	Grunnlag for utregningene (antakelser)
			klimaeffekten av det iverksatte tiltaket i utbyggingsfasen.
22	Ny kai Eydehavn	Ny kai fører til økt godshåndteringskapasitet, mer gods overført fra vei til sjø og reduserer utslipp fra godstransport.	Tiltaket anses for å legge til grunn for videre utslippsreduksjon. Tiltaket byr derfor på flere utfordringer knyttet til datakvalitet i denne fasen og anses som et ikke-kvantifiserbart tiltak. Det gjelder usikkerhet rundt vurderingene av klimaeffekten av det iverksatte tiltaket i utbyggingsfasen.
23	Håndteringsutstyr/logistikk Eydehavn terminal.	Kapasiteten til å håndtere flere godstyper er et ledd i overføring av gods fra veitransport til miljøvennlig sjøtransport.	Dette prosjektet gjelder tilrettelegging for økt sjøtransport i tråd med internasjonale og nasjonale transportplaner. Det er ikke relatert til HVO diesel. Tiltaket anses for å legge til grunn for videre utslippsreduksjon. Tiltaket byr derfor på flere utfordringer knyttet til datakvalitet i denne fasen og anses som et ikke-kvantifiserbart tiltak. Det gjelder usikkerhet rundt vurderingene av klimaeffekten av det iverksatte tiltaket i utbyggingsfasen.
24	Oppgradering Sandvikodden	Oppgradering av tankanlegget på Sandvikodden. Anlegget brukes til lagring av HVO. Tiltaket pågår og ferdigstilles i 2023.	Det lagres drivstoff, og dog det ikke har noen miljøgevinst, ville det ikke uten oppgraderingen tilrettelegges for lagring av HVO.

Vedlegg 4: Effekt på renter, avdrag og andre driftskostnader

Oversikt over investeringer og tilhørende forventet effekt (anslag) på renter, avdrag, forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) og bemanningskostnader.

Effektene på drift må tas høyde for hvis investeringene legges til i HØP for 2024-2027. Eventuelle driftskostnader etter 2027 er ikke vist.

Område	Prosjekt	Prosjektnavn	Brutto investering (2024-2027)	Lånebeløp (2024-2027)	Effekt på drift - 2024-2027							Kommentar	
					1) Effekt renter og avdrag (2024-2027)	2) Forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) (2024-2027)	3) Bemannings- kostnader (m.m.) (2024-2027)	SUM økte kostnader drift 2024	SUM økte kostnader drift 2025	SUM økte kostnader drift 2026	SUM økte kostnader drift 2027		SUM (1) til (3) økte kostnader drift (2024-2027)
AE	06655	Ombygging Sør Amfi og ny turnhall	153 500 000	94 800 000	19 388 000	23 300 000	-	3 103 000	10 791 000	15 482 000	13 312 000	42 688 000	Renter og avdrag, samt FDV.
AE	06472	Marisberg videre utvikling	98 000 000	98 000 000	9 885 000	-	-	102 000	997 000	3 289 000	5 497 000	9 885 000	Kun renter og avdrag.
AE	06660	Dyvikheia boligfelt	105 000 000	105 000 000	6 513 000	-	-	-	100 000	1 348 000	5 065 000	6 513 000	Kun renter og avdrag.
AE	06659	Kjøp og utvikling av tomter og boliger	56 000 000	56 000 000	6 753 000	-	-	203 000	1 078 000	2 214 000	3 258 000	6 753 000	Kun renter og avdrag.
AE/AK	06402	Heldøgns omsorgssenter Saltrød	810 000 000	401 820 000	76 585 000	Må beregnes	Må beregnes	813 000	7 019 000	25 828 000	42 925 000	76 585 000	FDV og bemanningskostnader må beregnes i tillegg.
AE/AK	06402	Heldøgns omsorgssenter Saltrød - scenario 50% økning i budsjettamme	1 215 000 000	725 820 000	104 777 000	Må beregnes	Må beregnes	813 000	7 019 000	31 648 000	65 297 000	104 777 000	FDV og bemanningskostnader må beregnes i tillegg.
AE	06586	BOF kommunal 2 - 6 leiligheter	59 000 000	37 912 000	8 706 000	1 296 000	60 000 000	15 788 000	17 599 000	18 624 000	17 991 000	70 002 000	Totale forventede driftskostnader, basert på beste estimat.
AE	06611	BOF kommunal 3 - 6 leiligheter	45 000 000	26 712 000	6 822 000	1 296 000	60 000 000	16 016 000	17 802 000	17 177 000	17 123 000	68 118 000	Totale forventede driftskostnader, basert på beste estimat.
AE	06612	BOF kommunal 4 - 6 leiligheter	44 000 000	25 912 000	4 301 000	1 296 000	60 000 000	15 300 000	15 634 000	16 905 000	17 758 000	65 597 000	Totale forventede driftskostnader, basert på beste estimat.
AE	06613	BOF kommunal 5 - 6 leiligheter	44 000 000	25 912 000	4 723 000	1 326 000	60 000 000	15 346 000	15 758 000	17 140 000	17 805 000	66 049 000	Totale forventede driftskostnader, basert på beste estimat.
AE	06666	Oppfølging av boliger rusplan tiltak 9 boliger	33 000 000	33 000 000	5 275 000	-	-	183 000	922 000	1 784 000	2 386 000	5 275 000	Kun renter og avdrag.
AE	06646	Barnehage Lia	26 000 000	20 800 000	1 898 000	5 172 150	1 200 000	1 200 000	1 276 000	2 341 000	3 453 150	8 270 150	Totale forventede driftskostnader. Inntekter er ikke hensyntatt.
AH	NY	Våtbulkai/tankanlegg	40 000 000	40 000 000	2 256 000	1 865 000	382 000	-	-	389 000	4 114 000	4 503 000	Totale forventede driftskostnader. Inntekter er ikke hensyntatt.
AH	11493	Ny kai - Eydehavn	120 000 000	120 000 000	20 800 000	10 376 000	2 125 000	-	4 381 000	14 443 500	14 476 500	33 301 000	Totale forventede driftskostnader.
AK	AK	Generell post	1 000 000	1 000 000	237 000	Må beregnes	Må beregnes	20 000	76 000	72 000	69 000	237 000	FDV og bemanningskostnader må beregnes i tillegg.
AK	AK	Generell post	5 000 000	5 000 000	1 190 000	Må beregnes	Må beregnes	102 000	380 000	361 000	347 000	1 190 000	FDV og bemanningskostnader må beregnes i tillegg.
AK	AK	Generell post	10 000 000	10 000 000	2 378 000	Må beregnes	Må beregnes	203 000	759 000	722 000	694 000	2 378 000	FDV og bemanningskostnader må beregnes i tillegg.
AK	AK	Generell post	20 000 000	20 000 000	4 757 000	Må beregnes	Må beregnes	407 000	1 518 000	1 445 000	1 387 000	4 757 000	FDV og bemanningskostnader må beregnes i tillegg.
AK	AK	Generell post	50 000 000	50 000 000	11 893 000	Må beregnes	Må beregnes	1 017 000	3 796 000	3 612 000	3 468 000	11 893 000	FDV og bemanningskostnader må beregnes i tillegg.
AK	NY	Jaktekaia oppgradering (2022)	15 000 000	15 000 000	2 854 000	200 000	-	294 000	961 000	917 000	882 000	3 054 000	Renter og avdrag, samt FDV.
VA	VA	VA økes med 200 mill.	200 000 000	200 000 000	25 918 000	Må beregnes	Må beregnes	1 017 000	4 791 000	8 335 000	11 775 000	25 918 000	FDV og bemanningskostnader må beregnes i tillegg.
VA	VA	VA økes med 100 mill.	100 000 000	100 000 000	12 959 000	Må beregnes	Må beregnes	508 000	2 396 000	4 168 000	5 887 000	12 959 000	FDV og bemanningskostnader må beregnes i tillegg.

Vedlegg 5: Obligatoriske oversikter Arendal Eiendom KF

Bevilgningsoversikt drift 2024-2027. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Beskrivelse	Opprinnelig budsjett 2024	Opprinnelig budsjett 2025	Opprinnelig budsjett 2026	Opprinnelig budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Rammetilskudd	0	0	0	0	0	0
Inntekts- og formuesskatt	0	0	0	0	0	0
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
Andre generelle driftsinntekter	0	0	0	0	0	0
SUM GENERELLE DRIFTSINTEKTER	0	0	0	0	0	0
Sum bevilgninger drift, netto	-179 919	-167 085	-157 197	-154 868	-170 987	-106 261
Avskrivninger	95 000	95 000	95 000	95 000	86 000	83 952
SUM NETTO DRIFTSUTGIFTER	-84 919	-72 085	-62 197	-59 868	-84 987	-22 309
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	-84 919	-72 085	-62 197	-59 868	-84 987	-22 309
Renteinntekter	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000	-2 000	-4 355
Utbytter	0	0	0	0	0	0
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	97 647	90 075	84 825	85 209	86 120	47 370
Avdrag på lån	85 272	80 010	75 372	72 659	86 867	77 255
NETTO FINANSUTGIFTER	179 919	167 085	157 197	154 868	170 987	120 270
Motpost avskrivninger	-95 000	-95 000	-95 000	-95 000	-86 000	-83 952
NETTO DRIFTSRESULTAT	0	0	0	0	0	14 009
Overføring til investering	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	-5 074
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
SUM DISPONERINGER ELLER DEKNING AV NETTO DRIFTSRESULTAT	0	0	0	0	0	-5 074
FREMFORRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0	0	0	0	-8 935

Økonomisk oversikt etter art - drift 2024-2027. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Beskrivelse	Opprinnelig budsjett 2024	Opprinnelig budsjett 2025	Opprinnelig budsjett 2026	Opprinnelig budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Rammetilskudd	0	0	0	0	0	0
Inntekts- og formuesskatt	0	0	0	0	0	0
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	0	0	0	0	0	0
Overføringer og tilskudd fra andre	-449 110	-435 798	-421 713	-419 237	-385 476	-347 870
Brukerbetalinger	0	0	0	0	0	0
Salgs- og leieinntekter	-63 696	-63 696	-63 696	-63 696	-67 876	-69 557
SUM DRIFTSINTEKTER	-512 806	-499 494	-485 409	-482 933	-453 352	-417 428
Lønnsutgifter	81 426	81 426	81 426	81 426	75 174	71 074
Sosiale utgifter	23 302	23 402	23 402	23 402	22 949	16 310
Kjøp av varer og tjenester	186 119	182 407	178 578	177 990	152 810	190 904
Overføringer og tilskudd til andre	42 040	45 174	44 806	45 247	31 432	32 878
Avskrivninger	95 000	95 000	95 000	95 000	86 000	83 952
SUM DRIFTSUTGIFTER	427 887	427 409	423 212	423 065	368 365	395 119
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	-84 919	-72 085	-62 197	-59 868	-84 987	-22 309
Renteinntekter	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000	-2 000	-4 355
Utbytter	0	0	0	0	0	0
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	97 647	90 075	84 825	85 209	86 120	47 370
Avdrag på lån	85 272	80 010	75 372	72 659	86 867	77 255
NETTO FINANSUTGIFTER	179 919	167 085	157 197	154 868	170 987	120 270
Motpost avskrivninger	-95 000	-95 000	-95 000	-95 000	-86 000	-83 952
NETTO DRIFTSRESULTAT	0	0	0	0	0	14 009
Overføring til investering	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	-5 074
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
SUM DISPONERINGER ELLER DEKNING AV NETTO DRIFTSRESULTAT	0	0	0	0	0	-5 074
FREMFORRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0	0	0	0	-8 935

Bevilgningsoversikt investering 2024-2027. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Beskrivelse	Opprinnelig budsjett 2024	Opprinnelig budsjett 2025	Opprinnelig budsjett 2026	Opprinnelig budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Investeringer i varige driftsmidler	156 400	265 800	527 000	770 600	287 094	258 759
Tilskudd til andres investeringer	0	0	0	0	0	1 576
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	0	0	0	0	0	85 326
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	3 159
SUM INVESTERINGSUTGIFTER	156 400	265 800	527 000	770 600	287 094	348 820
Kompensasjon for merverdiavgift	-14 520	-41 160	-85 400	-144 120	-38 059	-43 010
Tilskudd fra andre	-71 293	-9 288	-41 796	-18 576	-79 795	-15 024
Salg av varige driftsmidler	-143 163	-230 512	-118 604	-60 000	-25 000	-6 151
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån	72 576	15 160	-281 200	-547 904	-144 240	-294 062
SUM INVESTERINGSINNTEKTER	-156 400	-265 800	-527 000	-770 600	-287 094	-358 246
Videreutlån	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån til videreutlån	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån til videreutlån	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på videreutlån	0	0	0	0	0	0
NETTO UTGIFTER VIDEREUTLÅN	0	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundne investeringsfond	143 163	230 512	118 604	60 000	25 000	9 515
Bruk av ubundne investeringsfond	-143 163	-230 512	-118 604	-60 000	-25 000	-89
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	0	0	0	0	0	9 426
FREMFOØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR - UDEKKET BELØP	0	0	0	0	0	0

Brutto investeringer Arendal Eiendom KF. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Tall i 1 000	Prosjekt	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027
Oppvekst og utdanning	Barnehage Lia	-	-	1 000	24 000
Oppvekst og utdanning	Endring demografi/oppfølging skolebruksplanen	6 000	4 000	4 000	4 000
Oppvekst og utdanning	Gullfakse personalrom	4 000	-	-	-
Kultur og inkludering	Flytte/skaffe midlertidige boliger bort fra Torbjørnsbu til to nye steder (to + to)	1 800	-	-	-
Kultur og inkludering	Tilrettelagte boliger for rus psykisk helse med lav boevne	-	6 000	6 000	-
Helse og mestring	BOF privat 1 - 8-9 leiligheter (Olandsjordet)	15 000	14 000	-	-
Helse og mestring	BOF privat 2 - 6 leiligheter (Bjorbekk)	6 000	25 000	-	-
Helse og mestring	BOF privat 4 - 6 leiligheter (Natvigfeltet)	5 000	25 000	-	-
Helse og mestring	BOF privat 5 - 6 leiligheter (Stuenes)	10 000	20 000	-	-
Helse og mestring	Boliger med bemanning - rus og psyk.	4 000	16 000	-	-
Helse og mestring	ELIM - tiltak ved bortfall Heldøgns	-	-	-	5 000
Helse og mestring	Felles vaskeri og produksjonskjøkken	-	15 000	40 000	31 800
Helse og mestring	Heimdalsveien 12 - nytt kjøkken	200	-	-	-
Helse og mestring	Hjemmesykepleie Bjorbekk - utbedring av omsorgsbolig	100	2 300	-	-
Helse og mestring	Jovanntunet - utebod og asfaltering rundt bygget	-	-	200	-
Helse og mestring	Madshaven - asfaltert rullestolvei	-	200	-	-
Helse og mestring	Oppgradering Røed	-	-	1 000	57 000
Helse og mestring	Røed - tiltak ved bortfall Heldøgns	7 500	7 500	-	-
Helse og mestring	Solhaug - tiltak ved bortfall Heldøgns	-	5 000	5 000	-
Eiendomsutvikling	Marisberg	-	15 000	-	-
Eiendomsutvikling	Natvig felt B - boligfelt	31 000	-	-	-
Eiendomsutvikling	Østenbuskogen boligfelt	30 000	30 000	50 000	-
Eiendomsutvikling	Østenbutoppen - kommunalt formål	5 000	5 000	-	-

Tall i 1 000	Prosjekt	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027
Eiendomsutvikling	Østre Mørfjær boligfelt	-	-	40 000	40 000
Eiendomsdrift	Energisparing skolebygg	2 000	500	500	500
Eiendomsdrift	ENØK-tiltak (solceller og bergvarme formålsbygg)	4 000	4 000	4 000	4 000
Eiendomsdrift	Utfasing fluoriserende lyskilder	3 000	3 000	3 000	3 000
AE	Fjellsikring	800	800	800	800
AE	Formålsbygg - brukerstyrte endringer	5 000	2 500	2 500	2 500
AE	Kjøp og utvikling av tomter og boliger	16 000	10 000	10 000	10 000
Helse og mestring	BOF kommunal 2 - 6 leiligheter	-	30 000	29 000	-
Helse og mestring	BOF kommunal 3 - 6 leiligheter	-	15 000	29 000	-
Helse og mestring	BOF kommunal 4 - 6 leiligheter	-	-	1 000	43 000
Helse og mestring	BOF kommunal 5 - 6 leiligheter	-	-	-	45 000
Helse og mestring	Heldøgns omsorgssenter Saltrød	-	10 000	300 000	500 000
Sum brutto investeringer Arendal Eiendom KF		156 400	265 800	527 000	770 600

Brutto investeringer Arendal Eiendom KF 2024 med finansiering og ramme. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Oppvekst og utdanning	Barnehage Lia	51 000	-	-	-	-	-	-	-
Oppvekst og utdanning	Endring demografi/oppfølging skolebruksplanen	Samle	IA	6 000	1 200	-	-	-	4 800
Oppvekst og utdanning	Gullfakse personalrom	4 000	-	4 000	800	-	-	-	3 200
Kultur og inkludering	Flytte/skaffe midlertidige boliger bort fra Torbjørnsbu til to nye steder (to + to)	3 600	1 800	1 800	-	-	-	-	1 800
Kultur og inkludering	Tilrettelagte boliger for rus psykisk helse med lav boevne	Løpende	IA	-	-	-	-	-	-

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Helse og mestring	BOF Moldfaret - kommunal - 6 leiligheter	55 742	55 742	-	-	9 288	-	-	-9 288
Helse og mestring	BOF privat 1 - 8-9 leiligheter (Olandsjordet)	45 000	16 000	15 000	3 000	-	-	-	12 000
Helse og mestring	BOF privat 2 - 6 leiligheter (Bjorbekk)	31 000	-	6 000	1 200	-	-	-	4 800
Helse og mestring	BOF privat 3 - 6 leiligheter (Marisberg)	31 000	31 000	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	BOF privat 4 - 6 leiligheter (Natvigfeltet)	31 000	1 000	5 000	1 000	-	-	-	4 000
Helse og mestring	BOF privat 5 - 6 leiligheter (Stuenes)	31 000	1 000	10 000	2 000	-	-	-	8 000
Helse og mestring	Boliger med bemanning - rus og psyk.	20 000	-	4 000	800	-	-	-	3 200
Helse og mestring	ELIM - tiltak ved bortfall Heldøgns	5 000	-	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	Felles vaskeri og produksjonskjøkken	87 800	1 000	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	Heimdalsveien 12 - nytt kjøkken	200	-	200	40	-	-	-	160
Helse og mestring	Hjemmesykepleie Bjorbekk - utbedring av omsorgsbolig	2 400	-	100	20	-	-	-	80
Helse og mestring	Inventar - legevakt/KØH - inkl. korttidsplasser	25 000	25 000	-	-	7 613	-	-	-7 613
Helse og mestring	Jovantunet - utebod og asfaltering rundt bygget	200	-	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	Legevakt/KØH - inkl. korttidsplasser*	300 000	300 000	-	-	54 392	-	115 413	-169 805
Helse og mestring	Madshaven - asfaltert rullestolvei	200	-	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	Oppgradering Røed	58 000	-	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	Røed - tiltak ved bortfall Heldøgns	15 000	-	7 500	1 500	-	-	-	6 000
Helse og mestring	Solhaug - tiltak ved bortfall Heldøgns	10 000	-	-	-	-	-	-	-
Eiendomsutvikling	Marisberg	50 000	35 000	-	-	-	-	-	-
Eiendomsutvikling	Natvig felt B - boligfelt	41 000	10 000	31 000	-	-	-	5 000	26 000
Eiendomsutvikling	Salg barnehage Fjellvik	-	-	-	-	-	-	2 750	-2 750
Eiendomsutvikling	Østenbuskogen boligfelt	127 000	17 000	30 000	-	-	-	-	30 000
Eiendomsutvikling	Østenbutoppen - kommunalt formål	10 000	-	5 000	-	-	-	-	5 000
Eiendomsutvikling	Østre Mørfjær boligfelt	166 000	5 000	-	-	-	-	-	-

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Eiendomsdrift	Energisparing skolebygg	3 500	-	2 000	400	-	-	-	1 600
Eiendomsdrift	ENØK-tiltak (solceller og bergvarme formålsbygg)	Løpende	IA	4 000	800	-	-	-	3 200
Eiendomsdrift	Utfasing fluoriserende lyskilder	Løpende	IA	3 000	600	-	-	-	2 400
AE	Fjellsikring	Løpende	IA	800	160	-	-	-	640
AE	Formålsbygg - brukerstyrte endringer	Løpende	IA	5 000	1 000	-	-	-	4 000
AE	Kjøp og utvikling av tomter og boliger	Samle	IA	16 000	-	-	-	-	16 000
AE	Salg av eiendommer	-	-	-	-	-	-	20 000	-20 000
Helse og mestring	BOF kommunal 2 - 6 leiligheter	60 000	1 000	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	BOF kommunal 3 - 6 leiligheter	45 000	1 000	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	BOF kommunal 4 - 6 leiligheter	45 000	1 000	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	BOF kommunal 5 - 6 leiligheter	45 000	-	-	-	-	-	-	-
Helse og mestring	Heldøgns omsorgssenter Saltrød	841 000	26 000	-	-	-	-	-	-
Sum brutto investeringer med finansiering				156 400	14 520	71 293	-	143 163	-72 576

Brutto investeringer Arendal Eiendom KF 2024-2027 med finansiering og ramme. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024-2027)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Oppvekst og utdanning	Barnehage Lia	51 000	-	25 000	5 000	-	-	-	20 000
Oppvekst og utdanning	Endring demografi/oppfølging skolebruksplanen	Samle	IA	18 000	3 600	-	-	-	14 400
Oppvekst og utdanning	Gullfakse personalrom	4 000	-	4 000	800	-	-	-	3 200
Kultur og inkludering	Flytte/skaffe midlertidige boliger bort fra Torbjørnsbu til to nye steder (to + to)	3 600	1 800	1 800	-	-	-	-	1 800
Kultur og inkludering	Tilrettelagte boliger for rus psykisk helse med lav boevne	Løpende	IA	12 000	2 400	-	-	-	9 600

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024-2027)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Helse og mestring	BOF Moldfaret - kommunal - 6 leiligheter	55 742	55 742	-	-	9 288	-	-	-9 288
Helse og mestring	BOF privat 1 - 8-9 leiligheter (Olandsjordet)	45 000	16 000	29 000	5 800	13 932	-	22 068	-12 800
Helse og mestring	BOF privat 2 - 6 leiligheter (Bjorbekk)	31 000	-	31 000	6 200	9 288	-	15 512	-
Helse og mestring	BOF privat 3 - 6 leiligheter (Marisberg)	31 000	31 000	-	-	9 288	-	15 512	-24 800
Helse og mestring	BOF privat 4 - 6 leiligheter (Natvigfeltet)	31 000	1 000	30 000	6 000	9 288	-	15 512	-800
Helse og mestring	BOF privat 5 - 6 leiligheter (Stuenes)	31 000	1 000	30 000	6 000	9 288	-	15 512	-800
Helse og mestring	Boliger med bemanning - rus og psyk.	20 000	-	20 000	4 000	-	-	-	16 000
Helse og mestring	ELIM - tiltak ved bortfall Heldøgns	5 000	-	5 000	1 000	-	-	-	4 000
Helse og mestring	Felles vaskeri og produksjonskjøkken	87 800	1 000	86 800	17 360	-	-	-	69 440
Helse og mestring	Heimdalsveien 12 - nytt kjøkken	200	-	200	40	-	-	-	160
Helse og mestring	Hjemmesykepleie Bjorbekk - utbedring av omsorgsbolig	2 400	-	2 400	480	-	-	-	1 920
Helse og mestring	Inventar - legevakt/KØH - inkl. korttidsplasser	25 000	25 000	-	-	7 613	-	-	-7 613
Helse og mestring	Jovantunet - utebod og asfaltering rundt bygget	200	-	200	40	-	-	-	160
Helse og mestring	Legevakt/KØH - inkl. korttidsplasser*	300 000	300 000	-	-	54 392	-	115 413	-169 805
Helse og mestring	Madshaven - asfaltert rullestolvei	200	-	200	40	-	-	-	160
Helse og mestring	Oppgradering Røed	58 000	-	58 000	11 600	-	-	-	46 400
Helse og mestring	Røed - tiltak ved bortfall Heldøgns	15 000	-	15 000	3 000	-	-	-	12 000
Helse og mestring	Solhaug - tiltak ved bortfall Heldøgns	10 000	-	10 000	2 000	-	-	-	8 000
Eiendoms-utvikling	Marisberg	50 000	35 000	15 000	-	-	-	-	15 000
Eiendoms-utvikling	Natvig felt B - boligfelt	41 000	10 000	31 000	-	-	-	50 000	-19 000
Eiendoms-utvikling	Salg barnehage Fjellvik	-	-	-	-	-	-	2 750	-2 750
Eiendoms-utvikling	Østenbuskogen boligfelt	127 000	17 000	110 000	-	-	-	60 000	50 000
Eiendoms-utvikling	Østenbutoppen - kommunalt formål	10 000	-	10 000	-	-	-	-	10 000
Eiendoms-utvikling	Østre Mørfjær boligfelt	166 000	5 000	80 000	-	-	-	40 000	40 000

Tall i 1 000	Prosjekt (budsjett 2024-2027)	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Overføring fra drift	Salgsinntekter	Bruk av lån
Eiendomsdrift	Energisparing skolebygg	3 500	-	3 500	700	-	-	-	2 800
Eiendomsdrift	ENØK-tiltak (solceller og bergvarme formålsbygg)	Løpende	IA	16 000	3 200	-	-	-	12 800
Eiendomsdrift	Utfasing fluoriserende lyskilder	Løpende	IA	12 000	2 400	-	-	-	9 600
AE	Fjellsikring	Løpende	IA	3 200	640	-	-	-	2 560
AE	Formålsbygg - brukerstyrte endringer	Løpende	IA	12 500	2 500	-	-	-	10 000
AE	Kjøp og utvikling av tomter og boliger	Samle	IA	46 000	-	-	-	-	46 000
AE	Salg av eiendommer	-	-	-	-	-	-	200 000	-200 000
<i>Helse og mestring</i>	<i>BOF kommunal 2 - 6 leiligheter</i>	60 000	1 000	59 000	11 800	9 288	-	-	37 912
<i>Helse og mestring</i>	<i>BOF kommunal 3 - 6 leiligheter</i>	45 000	1 000	44 000	8 800	9 288	-	-	25 912
<i>Helse og mestring</i>	<i>BOF kommunal 4 - 6 leiligheter</i>	45 000	1 000	44 000	8 800	-	-	-	35 200
<i>Helse og mestring</i>	<i>BOF kommunal 5 - 6 leiligheter</i>	45 000	-	45 000	9 000	-	-	-	36 000
<i>Helse og mestring</i>	<i>Heldøgns omsorgssenter Saltrød</i>	841 000	26 000	810 000	162 000	-	-	-	648 000
Sum brutto investeringer med finansiering				1 719 800	285 200	140 953	-	552 279	741 368

Forklaringer:

Samlebevilgninger: Gruppe av prosjekt som har en samlebevilgning i budsjettet. For eksempel boliger, prosjekter innen vann og avløp, og mulighetsstudier innen et område.

Løpende bevilgning: Formål som har en fast løpende årlig bevilgning som skal dekke flere tiltak. For eksempel turveier, veiforsterkning og kollektivtrafikk.

IA: Forkortelse for "ikke aktuelt"

Vedlegg 6: Obligatoriske oversikter Arendal havn KF

Bevilgningsoversikt drift 2024-2027. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Beskrivelse	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Rammetilskudd	0	0	0	0	0	0
Inntekts- og formuesskatt	0	0	0	0	0	0
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
Andre generelle driftsinntekter	0	0	0	0	0	0
SUM GENERELLE DRIFTSINNEKTER	0	0	0	0	0	0
Sum bevilgninger drift, netto	-28 324	-33 431	-35 112	-36 555	-24 487	-17 790
Avskrivninger	14 007	14 007	14 007	14 007	10 592	11 946
SUM NETTO DRIFTSUTGIFTER	-14 317	-19 424	-21 105	-22 548	-13 896	-5 843
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	-14 317	-19 424	-21 105	-22 548	-13 896	-5 843
Renteinntekter	-500	-500	-500	-500	-258	-489
Utbytter	0	0	0	0	0	0
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	-187
Renteutgifter	15 409	17 136	19 217	18 965	13 083	7 102
Avdrag på lån	12 805	12 611	14 324	16 447	10 248	10 592
NETTO FINANSUTGIFTER	27 714	29 247	33 041	34 912	23 073	17 019
Motpost avskrivninger	-14 007	-14 007	-14 007	-14 007	-10 592	-11 946
NETTO DRIFTSRESULTAT	-610	-4 184	-2 071	-1 643	-1 415	-771
Overføring til investering	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond	610	4 184	2 071	1 643	1 415	771
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Mindreforbruk	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
SUM DISPONERINGER ELLER DEKNING AV NETTO DRIFTSRESULTAT	610	4 184	2 071	1 643	1 415	771
FREMFOØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0	0	0	0	0

Økonomisk oversikt etter art - drift 2024-2027. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Beskrivelse	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Rammetilskudd	0	0	0	0	0	0
Inntekts- og formuesskatt	0	0	0	0	0	0
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	0	0	0	0	0	0
Overføringer og tilskudd fra andre	0	0	0	0	0	-210
Brukerbetalinger	0	0	0	0	0	0
Salgs- og leieinntekter	-56 528	-63 331	-66 804	-70 146	-48 763	-50 703
SUM DRIFTSINTEKTER	-56 528	-63 331	-66 804	-70 146	-48 763	-50 913
Lønnsutgifter	12 555	13 310	14 111	14 958	11 130	9 345
Sosiale utgifter	3 462	3 669	3 888	4 122	2 901	1 984
Kjøp av varer og tjenester	12 137	12 868	13 637	14 452	10 215	20 791
Overføringer og tilskudd til andre	50	53	56	59	30	1 003
Avskrivninger	14 007	14 007	14 007	14 007	10 592	11 946
SUM DRIFTSUTGIFTER	42 211	43 907	45 699	47 598	34 867	45 069
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	-14 317	-19 424	-21 105	-22 548	-13 896	-5 843
Renteinntekter	-500	-500	-500	-500	-258	-489
Utbytter	0	0	0	0	0	0
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	-187
Renteutgifter	15 409	17 136	19 217	18 965	13 083	7 102
Avdrag på lån	12 805	12 611	14 324	16 447	10 248	10 592
NETTO FINANSUTGIFTER	27 714	29 247	33 041	34 912	23 073	17 019
Motpost avskrivninger	-14 007	-14 007	-14 007	-14 007	-10 592	-11 946
NETTO DRIFTSRESULTAT	-610	-4 184	-2 071	-1 643	-1 415	-771
Overføring til investering	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsdond	610	4 184	2 071	1 643	1 415	771
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års regnskapsmessig mindreforbruk - utgår fra 2020	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
SUM DISPONERINGER ELLER DEKNING AV NETTO DRIFTSRESULTAT	610	4 184	2 071	1 643	1 415	771
Regnskapsmessig mindreforbruk - utgår fra 2020	0	0	0	0	0	0
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0	0	0	0	0

Bevilgningsoversikt investering 2024-2027. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Beskrivelse	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027	Opprinnelig budsjett 2023	Regnskap 2022
Investeringer i varige driftsmidler	7 000	64 000	78 000	13 000	38 500	66 593
Tilskudd til andres investeringer	0	0	0	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	0	0	0	0	0	0
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
SUM INVESTERINGSUTGIFTER	7 000	64 000	78 000	13 000	38 500	66 593
Kompensasjon for merverdiavgift	0	0	0	0	0	0
Tilskudd fra andre	0	0	0	0	-18 050	0
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-7 000	-64 000	-78 000	-13 000	-20 450	-66 593
SUM INVESTERINGSINNTEKTER	-7 000	-64 000	-78 000	-13 000	-38 500	-66 593
Videreutlån	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån til videreutlån	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån til videreutlån	0	0	0	0	0	0
NETTO UTGIFTER VIDEREUTLÅN	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på videreutlån	0	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
SUM OVERFØRING FRA DRIFT OG NETTO AVSETNINGER	0	0	0	0	0	0
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR - UDEKKET BELØP	0	0	0	0	0	0

Brutto investeringer Arendal Havn KF. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Tall i hele 1 000	Prosjekt	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027
Eydehavn Masterplan	Areal	2 000	14 000	-	-
Eydehavn Masterplan	Nabokjøp	-	5 000	5 000	-
Eydehavn Masterplan	Ny kai - Eydehavn	-	20 000	60 000	-
Eydehavn Masterplan	Sanering/forurensning	-	2 000	-	-
Kaianlegg og infrastruktur	Gjestehavn 2022	1 000	-	-	-

Tall i hele 1 000	Prosjekt	Forslag budsjett 2024	Forslag budsjett 2025	Forslag budsjett 2026	Forslag budsjett 2027
Kaianlegg og infrastruktur	Kommunale brygger	1 500	-	-	-
Kaianlegg og infrastruktur	Småbåthavner	-	500	500	500
Teknisk utstyr/infrastruktur	Håndteringsutstyr	-	20 000	-	-
Teknisk utstyr/infrastruktur	Landstrømanlegg	-	-	10 000	10 000
Teknisk utstyr/infrastruktur	Teknisk utstyr/infrastruktur - hovedprosjekt	2 500	2 500	2 500	2 500
Sum brutto investeringer Arendal Havn KF		7 000	64 000	78 000	13 000

Brutto investeringer Arendal havn KF 2024-2027 med finansiering og ramme. Oppdatert etter bystyrets vedtak 14.12.2023.

Tall i 1 000	Prosjekt	Budsjett-ramme	Tildelt tidl. år	2024-2027				2024			
				Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Bruk av lån	Brutto inv.	Mva-komp.	Tilskudd og andre inntekter	Bruk av lån
Eydehavn Masterplan	Areal	29 000	13 000	16 000	-	-	16 000	2 000	-	-	2 000
Eydehavn Masterplan	Ny kai - Eydehavn	90 000	10 000	80 000	-	-	80 000	-	-	-	-
Eydehavn Masterplan	Nabokjøp	10 000	-	10 000	-	-	10 000	-	-	-	-
Eydehavn Masterplan	Sanering/forurensning	5 000	3 000	2 000	-	-	2 000	-	-	-	-
Kaianlegg og infrastruktur	Kommunale brygger	Løpende	IA	1 500	-	-	1 500	1 500	-	-	1 500
Kaianlegg og infrastruktur	Gjestehavn 2022	Løpende	IA	1 000	-	-	1 000	1 000	-	-	1 000
Kaianlegg og infrastruktur	Småbåthavner	Løpende	IA	1 500	-	-	1 500	-	-	-	-
Teknisk utstyr/infrastruktur	Landstrømanlegg	20 000	-	20 000	-	-	20 000	-	-	-	-
Teknisk utstyr/infrastruktur	Håndteringsutstyr	40 000	20 000	20 000	-	-	20 000	-	-	-	-
Teknisk utstyr/infrastruktur	Teknisk utstyr/infrastruktur - hovedprosjekt	Løpende	IA	10 000	-	-	10 000	2 500	-	-	2 500
Sum brutto investeringer med finansiering				162 000	-	-	162 000	7 000	-	-	7 000

Forklaringer:

Samlebevilgninger: Gruppe av prosjekt som har en samlebevilgning i budsjettet. For eksempel boliger, prosjekter innen vann og avløp, og mulighetsstudier innen et område.

Løpende bevilgning: Formål som har en fast løpende årlig bevilgning som skal dekke flere tiltak. For eksempel turveier, veiforsterkning og kollektivtrafikk.

IA: Forkortelse for "ikke aktuelt".

Vedlegg 7 Betalingssetser

Helse og mestring

Helse- og levekårstjenester

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Praktisk bistand (pr. time):					
Under 2G (pr. mnd.)	210	220	230	4,5 %	Maks (settes lik statens satser vedtatt i statsbudsjettet)
2 -3G	295	310	325	5 %	Pr. mnd. - Tak 1 653
3 -5G	464	487	511	5 %	Pr. mnd. - Tak 2 499
Over 5G	544	571	599	5 %	Pr. mnd. - Tak 4 127
Vask av tøy:					
Leie av håndklær og sengetøy	239	250	263	5 %	Pr. mnd.
Vask av privat tøy	469	492	517	5 %	Pr. mnd.
Enkeltoppdrag kun vask	69	72	76	5 %	Pr. kg - Vask av privat tøy inkl. sengetøy + moms
Enkeltoppdrag inkl. stryking/rulling	107	112	146	30 %	Pr. kg - Enkeltoppdrag kun vask + moms
Leie/kjøp av kommunale hjelpemidler:					
Leie av kommunalt utstyr	150	158	166	5 %	Pr. gjenstand. Maksbeløp 400 kr
Mat:					
Middag kafeteria	100	100	105	5 %	Pr. stk.
Middag hjemmeboende	90	90	95	5 %	Pr. stk.
Frokost/ kveld	45	45	47	5 %	Pr. stk.
Alle måltider	4 326	4 326	4 542	5 %	Pr. mnd.
Dagopphold/dagavdeling	95	105	110	4,8 %	Pr. døgn (settes lik statens satser vedtatt i statsbudsjettet)
Korttidsopphold sykehjem	175	185	193	4,3 %	Pr. døgn (settes lik statens satser vedtatt i statsbudsjettet)
Tillegg for transport	56	58	61	5 %	Pr. gang
Leie basseng Bjorbekktunet:					
Grupper funksjonshemmede	440	440	462	5 %	Pr. gang
Andre	93	93	98	5 %	Pr. person (rekvisisjon)
Ansatte	45	45	47	5 %	Pr. person
Trygghetsalarm:					
Under 2G	287	301	316	5 %	Pr. mnd.
Fra 2 – 4G	602	632	664	5 %	Pr. mnd.
Over 5G	731	767	821	7 %	Pr. mnd.

* Arendal kommune vil oppjustere satsene i tråd med vedtak i statsbudsjettet.

Transport i helse- og levekårstjenesten

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Sats 1 Transport til og fra dag og aktivitetstilbud – alle grupper. Pris for 1 dag pr. uke	268	276	290	5 %	Pr. mnd.
Pris 2 dager pr. uke	533	549	576	5 %	Pr. mnd.
Pris 3 dager pr. uke	798	822	863	5 %	Pr. mnd.
Pris 4 dager pr. uke	1 067	1 099	1 154	5 %	Pr. mnd.
Pris 5 dager pr. uke	1 339	1 379	1 448	5 %	Pr. mnd.
Kjøring med kommunale biler (BVT, oppfølgingstjenesten etc.)	4	4	4	0 %	4 kroner pr. km inntil 20 km, 3 kroner etter 20 km. To personer 2 kr. pr. km.
Tak pr. mnd. for kjøring korte turer med kommunale tjenestebiler	1 479	1 553	1 631	5 %	Pr. mnd.
Bolig:					
Husleie inkl. alarm v/boliggjøring	8 313	8 562	8 990	5 %	Pr. mnd.
Husleie v/boliggjøring ellers	8 188	8 433	8 855	5 %	Pr. mnd.
Servicepakke v/boliggjøring	151	156	164	5 %	Pr. mnd.
Egenandel hjelpemidler:					
Hjelpemidler (generelle)			158		Max 400 kroner per hjelpemiddel
Utkjøringsgebyr			125		

Undervisning

Vaksinasjonskontor (denne skal ligge under Oppvekst/Helsestasjon)

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Gruppekonsultasjon(2 eller flere) pris pr person)	135	145	150	3,4 %	Pris pr. konsultasjon
Konsultasjon voksen	210	225	230	2,2 %	
Konsultasjon barn 0-16 år	100	115	120	4,4 %	
Oppfølgende konsultasjon	100	115	120	4,4 %	
Se egne priser for vaksiner på kommunens nettside, disse oppdateres løpende i tråd med gjeldende innkjøpspriser.					

Barnehage

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Oppholdsbetaling barnehager pr måned i forhold til inntektsgrunnlag – full plass = 41 timer pr. uke	2 815 (1. halvår) / 3 050 (2. halvår)	3 050 (1. halvår), 3000 (2. halvår)	3 000 (1. halvår)	0 %	Søskenmoderasjon: 30% for barn nr.2 Søskenmoderasjon: 100% for barn nr.3 eller flere
Redusert foreldrebetaling	607 750	607 750 (1. halvår) 550 000 (2. halvår)	550 000 (1. halvår)	0 %	Hvis maksprisen er høyere enn 6% av den samlede inntekten til familien eller husholdningen, skal man ha redusert pris.
Matsservering i barnehage	350	350	350	0 %	Prisen justeres ved redusert plass.
Gratis kjernetid	598 825	615 590	615 590	0 %	Alle 2-, 3-, 4-, og 5-åringer, og barn med utsatt skolestart som bor i husholdninger med lav inntekt har rett til å få 20 timer gratis oppholdstid i barnehage pr uke.
*Maksimalprisen for barnehageplass og inntektsgrensen for redusert foreldrebetaling og gratiskjernetid vedtas av Stortinget i forbindelse med det årlige budsjettarbeidet. Arendal kommune vil oppjustere satsene i tråd med dette.					

Maksimalprisen, inntektsgrensen og gratis kjernetid blir justert i 2. halvår når de blir vedtatt i Stortinget.

Skole - SFO

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Full plass (12 timer pr. uke eller mer).	3 000 (2 830)	3 150 (2950)	3 320 (3 110)		Prisene inkluderer mat. SFO som ikke har matsservering har følgende pris (gitt i parentes).
Redusert plass (til og med 11 timer pr. uke)	2 350 (2 180)	2 470 (2270)	2 600 (2 390)		SFO som ikke har matsservering har følgende pris (gitt i parentes).
1. og 2. trinn full plass.		880 (680)	930 (720)	-	SFO uten matsservering gitt i parentes.
1. og 2. trinn redusert plass.		200 (gratis)	210 (gratis)	-	SFO uten matsservering gitt i parentes.
Pr. dag for ukedager barnet ikke ellers går i SFO	270	285	300		

Kirkeverge

Gravfesteavgift

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Festeavgift pr. år	350	360	380	5,5 %	
Navnet minnelund innenbys boende	12 000	12 000	12 000	0 %	
Navnet minnelund utenbys boende	17 000	17 000	17 000	0 %	
Anonym minnelund innenbys boende	8 000	8 000	8 000	0 %	
Anonym minnelund utenbys boende	13 000	13 000	13 000	0 %	

Regnskap

Fakturagebyr

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Gebyr på papirfaktura	65	65	65	0 %	
Avtalegiro/eFaktura	0	0	0	0 %	

Samfunn og næring

Leie av lokaler – Arendal gamle rådhus

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Alle festlokaler	7 200	7 400	7 800	5,4 %	Ved større arrangement som bryllup må alle lokaler leies. Eksklusiv rengjøring
Festiviteten	3 900	4 000	4 200	5,0 %	Eksklusiv rengjøring
Grønnsalen	3 600	3 700	3 900	5,4 %	Eksklusiv rengjøring
Blåsalen	3 600	3 700	3 900	5,4 %	Eksklusiv rengjøring
Jurysalen	3 600	3 700	3 900	5,4 %	Eksklusiv rengjøring

Renhold utføres av rådhusets renholdspersonale og kommer i tillegg. Hvis behov for rengjøring utover dette kan Arendal kommune sende tilleggsregning. All form for servering avtales direkte med Røed produksjonskjøkken på telefon 37 06 53 08/ 991 55 214.

Kommunalteknikk og geodata

Teknisk

Parkering

	2022	2023	2024	Merknad
--	------	------	------	---------

Betalingssatser på kommunale parkeringsplasser og i Torvet P-Hus:				Priser inkludert MVA
Jernbanestasjonen	15	15	17	Timeparkering
Jernbanestasjonen	90	90	95	Heldagsparkering
Branntomta	15	15	17	Timeparkering
Branntomta	90	90	95	Heldagsparkering
Bendisklev	35	35	35	Timeparkering, maks 1 time. Økes ikke da denne vil gå ut i løpet av året ut på grunn av etablering renovasjonsanlegg.
Torvgaten, Strandgaten, Peder Thomassons gate, Østregate (nederste kvartal) Østregate 2. kvartal	0	0	0	Gratis parkering, maks 30 minutter.
Kirkeplassen, Kittelsbukta, Friergangen	0	0	0	Gratisparkering, maks 30 minutter.
Nesbakken	25	25	0	Gratisparkering, maks 30 minutter.
Nygaten, Østre gate 3. kvartal, Hylleveien	25	25	28	
Munkegaten, Østragate (toppen), klevgaten	25	25	28	Timeparkering, maks 2 timer.
Torvet p-hus, hele døgnet	20	20	22	Pr. time
Torvet p-hus	150	150	175	Maks pr. døgn
P-Hus Torvet - leie inne	16 000	16 000	16 250	Pr. år
P-Hus Torvet - leie på taket	7 500	7 500	7 700	Pr. år
Sentrum; Tyholmen, Kastellveien, Gml. Kittelsbukta - Leieplass	7 500	7 500	7 700	Pr. år
Sentrumsnære plasser; Skytebanen, Høyveien, Munkejordet, Strømsbuneset, Fløyveien, Hansnesveien og Vrengen - Leieplass	4 700	4 700	4 900	Pr. år

Skiltplaner

	2022	2023	2024	Merknad
Gebyr gravetillatelse, liten sak			2 100	Liten sak som ikke krever befarings
Gebyr gravetillatelse, stor sak			4 100	Stor sak som krever befarings/oppfølging
Utarbeidelse av skiltplaner	815	815	900	Pr. time. Minimum 1 800 kroner pr. plan

Selvkost

Ramme for gebyrberegning:

Tjenestene beregnes etter selvkost, som innebærer at det tjenesten koster dekkes i sin helhet inn via gebyrer for tjenesten, jf. kommuneloven §15-1 og selvkostforskriften. Generasjonsprinsippet praktiseres, og gjennom dette vurderes overskudd og underskudd og avregnes mot bundne fond.

Vann og avløp

Gebyrberegningen for vann og avløp er hjemlet i Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg av 16. mars

2012, samt nasjonale retningslinjer om vann- og avløpsgebyrer fra 2014.

1. Tilkoblingsgebyr

Tilkoblingsgebyr for bolig (pr boenhet), fritidsbolig eller annet bygg på eget gnr/bnr faktureres samtidig med godkjenning av søknad om tilkobling til offentlig vann- og/eller avløpsnett. Tilkoblingsgebyr næringsbygg faktureres etter beregnet areal. Tilkoblingsgebyr for småbåthavn faktureres som næring, minste takst. Gebyret faktureres ved første gangs tilkobling.

2. Årsgebyr

Årsgebyret består av et abonnementsgebyr og et forbruksgebyr.

2.1 Abonnementsgebyr

Abonnementsgebyret er årsgebyrets faste del som skal dekke kommunens faste kostnader for vann- og/eller avløpstjenester.

Abonnementsgebyret differensieres etter brukerkategori:

- Abonnementsgebyr for næring betales av næringseiendommer og offentlige virksomheter. Abonnementsgebyret er delt inn i tretten brukerkategorier i henhold til deres årlige vannforbruk.
- Abonnementsgebyr for forsamlingshus, idrettsforeninger, grendehus og andre lag og foreninger som driver sine hus på ikke kommersielt grunnlag.
- Abonnementsgebyr pr. boenhet.
- Abonnementsgebyr pr. fritidsbolig.
- Abonnementsgebyr for småbåthavn.

Gebyret for næringseiendommer/småbåthavner fastsettes på grunnlag av fjorårets vannforbruk, basert på kommunens kapitalkostnader. Abonnementsgebyr for vann og avløp for næringsbygg baseres på abonnementsgebyr for bolig ganget opp etter beregnet forbruk:

0-200 m ³ x 2	201-500 m ³ x 3,5	501-1 000 m ³ x 5
1 001-2 000 m ³ x 7,5	2 001-4 000 m ³ x 10	4 001-7 000 m ³ x 12,5
7 001-10 000 m ³ x 14	10 001-15 000 m ³ x 15	15 001-25 000 m ³ x 16
25 001-50 000 m ³ x 17	50 001-100 000 m ³ x 18	100 001-150 000 m ³ x 19
over 150 001 m ³ x 20		

2.2 Forbruksgebyr

Forbruksgebyret er et variabelt gebyr basert på grunnlag av målt eller beregnet vannforbruk.

2.2.1 Målt forbruk (vannmåler)

Forbruksgebyret baseres på faktisk vannforbruk (vannmåler) og pris pr. m³. Avløpsmengde regnes lik vannmengde. Unntak fra dette må dokumenteres av abonnenten og gjelder kun for næringsabbonenter.

2.2.2 Beregnet forbruk (areal beregnet ut fra bebyggelsens bruttoareal)

Forbruksgebyret baseres på stipulert forbruk og pris pr. m³. Beregnet forbruk (m³) beregnes slik: Bruttoareal (BRA m²) x spesifikt forbruk (m³/m²), der arealet beregnes som bruksareal BRA (m²) etter NS 3940 og spesifikt forbruk er satt til 1,25 m³/m².

3. Årlig vannmålerleie:

Kommunen eier vannmåleren for alle abonnenter. Alle kostnadene for installasjon, drift, avlesning m.m. dekkes av abonnenten. Det betales en årlig leie for måler. Alle priser inkl. mva. vann- og avløpsgebyrene og målerleie faktureres over 12 terminer.

t.o.m. ¾"	Kr 210,- inkl. mva. (168,- uten mva.)
25 – 50 mm	Kr 537,50 inkl. mva. (430,- uten mva.)

51 – 150 mm	Kr 1.875,- inkl. mva. (1.500,- uten mva.)
Kombimåler	Kr 1.250,- inkl. mva. (1.000,- uten mva.)

Vann

Vann:	2 022	2 023	2 024	Merknad
Tilkoblingsgebyr pr. boenhet i bolig, fritidsbolig og bygg på eget gnr/bnr	6 250	6 250	6 250	Inkl. mva., ved tilknytning
Tilkoblingsgebyr næring beregnet etter areal:				
<= 500 m ²	9 375	9 375	9 375	Inkl. mva.
>500m ² <=1 000m ²	15 625	15 625	15 625	Inkl. mva.
>1 000 m ²	18 750	18 750	18 750	Inkl. mva.
Tilkoblingsgebyr småbåthavn	9 375	9 375	9 375	Inkl. mva.
Abonnementsgebyr pr. boenhet i bolig og bygg på eget gnr/bnr	1 256	1 700	1 956	Inkl. mva.
Abonnementsgebyr pr. fritidsbolig	1 884	2 550	2 934	Inkl. mva.
Abonnementsgebyr forsamlingslokale	126	170	196	Inkl. mva.
Abonnementsgebyr næring	Jf. tabell pkt. 2.1	Jf. tabell pkt. 2.1	Jf. tabell pkt. 2.1	Inkl. mva.
Forbruksgebyr pr. m ³	13,70	18,59	22,09	Inkl. mva.
Tilleggsgebyr for merarbeid (vannmåleravlesning)	1 500	1 500	1 500	Inkl. mva.

Avløp

Avløp:	2 022	2 023	2 024	Merknad
Tilkoblingsgebyr pr boenhet i bolig, fritidsbolig og bygg på eget gnr/bnr	6 250	6 250	6 250	Inkl. mva., ved tilknytning
Tilkoblingsgebyr næring beregnet etter areal:				
<= 500m ²	9 375	9 375	9 375	Inkl. mva.
>500m ² <=1 000m ²	15 625	15 625	15 625	Inkl. mva.
>1 000 m ²	18 750	18 750	18 750	Inkl. mva.
Abonnementsgebyr pr. boenhet i bolig og bygg på eget gnr/bnr	2 375	2 891	3 149	Inkl. mva.
Abonnementsgebyr pr. fritidsbolig	3 563	4 337	4 723	Inkl. mva.
Abonnementsgebyr – forsamlingslokale	238	289	315	Inkl. mva.
Abonnementsgebyr næring	Jf. tabell pkt. 2.1	Jf. tabell pkt. 2.1	Jf. tabell pkt. 2.1	Inkl. mva.
Forbruksgebyr pr. m ³	20,50	24,88	28,78	Inkl. mva.

Slamtømming, utslippstillatelser, kontroll og tilsyn

Slamtømming

Gebyrregulativ for slamtømming er hjemlet i Lov av 13. mars 1981 nr.6 om vern mot forurensning og om avfall (forurensningsloven) § 26, § 30 annet og tredje ledd og § 34, samt lokal forskrift.

1. Gebyrsystem

Kommunen fastsetter og regulerer årlige grunngebyret for slamtømming. Grunngebyret (**G**) danner grunnlaget for beregning av årsgebyret og tilleggsgebyrer.

2. Gebyrgrupper

Gebyrgruppe 1

Slamanlegg som tømmes hvert annet år etter en fastlagt tømmerutine:

Tankvolum inntil	Årsgebyr	Grunngebyr	Grunnlag
4 m ³	A=	G	1
6 m ³	A=	"	1,5
8 m ³	A=	"	2
10 m ³	A=	"	2,5
12 m ³	A=	"	3

Følgende formel benyttes ved beregning av årsgebyret: $\text{Årsgebyr} = \text{Grunngebyr} \times \text{Grunnlag}$

Gebyrgruppe 2

Slamanlegg som tømmes en eller flere ganger i året etter en fastlagt tømmerutine:

Tankvolum inntil	Årsgebyr	Grunngebyr	Grunnlag	Antall tømminger pr år
4 m ³	A=	G	2,0	Y
6 m ³	A=	"	3,0	"
8 m ³	A=	"	4,0	"
10 m ³	A=	"	5,0	"
12 m ³	A=	"	6,0	"

Følgende formel benyttes ved beregning av årsgebyret: $\text{Årsgebyr} = \text{Grunngebyr} \times \text{Grunnlag} \times \text{Antall tømminger pr år}$.

Minste årsgebyr for gebyrgruppe 1 og gebyrgruppe 2 beregnes ut fra tømming av en 4 m³ tank. Gebyr for tanker over 12 m³ beregnes ut fra samme prinsipp som vist i tabeller over.

Årsgebyr for fellesanlegg fordeles på antall abonnenter tilknyttet anlegget. Dersom anlegg består av flere slamavskillere som er knyttet sammen, beregnes årsgebyr ut fra det totale tankvolum.

3. Gebyr for ekstratømming

Ved ekstratømming påløper gebyr tilsvarende ordinært slamgebyr for gjeldene anlegg, samt transportgebyr.

4. Gebyr for tømming på anrop

Ved tømming på anrop påløper gebyr tilsvarende gebyrgruppe 2, samt transportgebyr.

5. Tilleggsgebyr

Ikke klargjort etter varsel	0,5 G
Transportgebyr tømming m/bil	0,5 G
Tømming m/bil utenom normal arbeidstid	1,5 G
Slangeutlegg 31 – 49 m	0,2 G
Slangeutlegg 50 – 70 m	0,4 G

Ikke klargjort etter varsel	0,5 G
Gebyr for ekstra bil	1,5 G

Følgende benyttes ved beregning av slangeutlegg over 70m: Årsgebyr for slangeutlegg over 70m = 0,4G (slangeutlegg 50-70m) + 1,5G (gebyr for ekstra bil).

Slamtømming

Slamtømming:	2 022	2 023	2 024	Merknad
Grunngebyr for slamtømming (G)	1 360	1 360	875	Inkl. mva.

Utslippstillatelser og tilsyn

Gebyrregulativ for utslippstillatelser og tilsyn er hjemlet i Forskrift av 1. juni 2004 nr. 931 om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) § 11-4, jf. lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) § 52a, samt lokal forskrift.

1. Gebyrsatsene

Det betales ett tilsynsgebyr pr avløpsanlegg. For felles anlegg fordeles gebyret på antall boenheter tilknyttet anlegget. Anlegg som består av separat rensing for gråvann og sortvann betaler ett kontrollgebyr. Av tilsynsgebyr og gebyr for behandling av utslippstillatelser beregnes det ikke mva.

2. Innbetaling av gebyrer

Gebyr for tilsyn er fastsatt som årlig gebyr. Saksbehandlingsgebyr faktureres når søknad om utslipp er behandlet.

Utslippstillatelser og tilsyn

Utslippstillatelser:	2 022	2 023	2 024	Merknad
Behandlingsgebyr utslippssøknad:				
Anlegg 1 – 15 pe	6 500	6 500	6 500	Unntatt mva.
Anlegg 16 pe og større	8 500	8 500	8 500	Unntatt mva.
Tilsyn/kontrollgebyr separate avløpsanlegg	600	600	853	Unntatt mva.

Renovasjon

Gebyrregulativ for renovasjon er hjemlet i Lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) § 30 annet og tredje ledd, § 31 første ledd samt § 34, samt lokal forskrift.

Agder Renovasjon IKS (ARIKS) ivaretar kommunens oppgaver innen innsamling og behandling av avfall fra husholdninger og fritidseiendommer. I henhold til vedtak i Formannskapet 27.06.2019 har selskapet også fått ansvar for alle administrative oppgaver innenfor renovasjon inkludert beregning, fakturering og innkreving av renovasjonsgebyrer. Kommunene har imidlertid fortsatt ansvar for fastsettelse av gebyrer og renovasjonsforskrifter. ARIKS er et interkommunalt selskap for Arendal, Froland og Grimstad kommune.

1. Årsgebyr

Årsgebyr består av abonnementsgebyr og restavfallsgebyr.

1.2 Abonnementsgebyr

Årsgebyrets faste del som skal dekke kommunens faste kostnader for renovasjonstjenester.

1.3 Restavfallsgebyr

Årsgebyrets variable del er beregnet ut fra volum på restavfallsbeholder, dvs. 140L, 240L eller 660L beholder.

2. Abonnementstyper

2.1 Standardabonnement

Et standardabonnement består av 140 liters beholdere. Større volum på restavfall kan bestilles mot økning i restavfallsgebyr.

2.2 Delt abonnement

Årsgebyr for delt abonnement består av abonnementsgebyr og restavfallsgebyr fordelt på antall boenheter som deler abonnementet. Restavfallsgebyr beregnes ut ifra volum for restavfallsbeholder, dvs. 140L, 240L eller 660L beholder.

2.3 Miniabonnement

Årsgebyr for miniabonnement består av abonnementsgebyr og 50 % av restavfallsgebyr tilsvarende 140L restavfallsbeholder.

2.4 Abonnement for nedgravde containere

Årsgebyr for nedgravde containere består av abonnementsgebyr og restavfallsgebyr tilsvarende 140L restavfallsbeholder.

2.5 Fritidsabonnement

Fritidsabonnement utgjør 60 % av standard årsgebyr.

3. Tilleggsgebyr og fradrag

Ekstra henteavstand gir 20 % tilleggsgebyr av årsgebyr.

Ekstra volum i delt abonnement tilsvarer restavfallsgebyr for 140L restavfallsbeholder. Enkeltabonnenter i et delt abonnement kan bestille ekstra volum til restavfall med minimum varighet på 6 måneder.

Hjemmekompostering gir 15% reduksjon av årsgebyr.

Renovasjon

Renovasjon:	2 022	2 023	2 024	Merknad
Abonnementsgebyr (fast gebyr)	1 330	1 377	1 446	Inkl. mva.
Restavfallsgebyr (variabelt gebyr) - standardabonnement 140L	3 104	3 213	3 373	Inkl. mva.
Renovasjon standard (fast og variabelt gebyr) - beholdere 140L	4 434	4 590	4 818	Inkl. mva.
Restavfallsgebyr pr. liter	22,17	22,95	24,09	Inkl. mva.

Oppmåling

OPPMÅLING

Gebyrregulativet baseres på selvkostprinsippet for tjenesteområdene oppmålingsforretninger og eierseksjonering. Hjemmel for å kreve gebyrer for saksområdene fremgår av følgende bestemmelser:

- Lov om eiendomsregistrering (1.1.2018) (Matrikkeloven) § 32, og forskrift om eiendomsregistrering (matrikkelforskriften, 26. Juni. 2009) § 16.
- Eierseksjonsloven (1.1.2018) § 15
- Forskrift om unntak fra tidsfrister i saker som krever oppmålingsforretning

(**Hjemmel:** Fastsatt av Arendal bystyre 10. desember 2009 med hjemmel i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 13, jf. forskrift 26. juni 2009 nr. 864 om eiendomsregistrering (matrikkelforskriften) § 18 tredje ledd.)

1 GEBYRREGULATIV FOR ARBEID ETTET MATRIKKELLOVEN

Timepriser som benyttes der gebyrer fastsettes etter medgått tid:

	2 022	2 023	2 024	Merknad
Oppmålingsingeniør	1 000	1 000	1 500	Pr. time. Medgått tid rundes oppover til nærmeste time
Merkantil-/oppmålingshjelp	800	800	1 200	Pr. time. Medgått tid rundes oppover til nærmeste time

1.1 OPPRETNING AV MATRIKKELENHET

Oppretting av grunneiendom og festegrunn, areal som skal benyttes til utbyggingsformål som krever markarbeid.

	2 022	2 023	2 024	Merknad
0 -2000m ²	16 000	16 000	18 000	
2 000 -3000m ²	18 000	18 000	20 000	
3 000 -4000m ²	20 000	20 000	22 000	
4 000 -5000m ²	22 000	22 000	24 000	
5 000 -10000m ²	22 000	22 000	24 000	+ Økning pr. påbegynt daa. 1 500 kroner
Over 10000m ²	29 500	29 500	31 500	+ Økning pr. påbegynt daa. 750 kroner

Oppretting av grunneiendom og festegrunn, areal som skal benyttes til tilleggsareal, garasjetomt, parkeringsanlegg som krever markarbeid.

	2 022	2 023	2 024	Merknad
0 -200m ²	6 000	6 000	12 000	
200 -400m ²	8 000	8 000	13 000	
400 -600m ²	10 000	10 000	14 000	
600 -800m ²	12 000	12 000	15 000	
800 -1 000m ²	14 000	14 000	16 000	
1 000 -2 000m ²	16 000	16 000	17 000	
Over 2 000m ² – gebyrsatser etter punkt 1.1.1				

Ved oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning, se i tillegg punkt 1.2.

For saker som ikke krever markarbeid, se punkt 1.10.

Oppmåling av uteareal på eierseksjon som krever markarbeid.

	2 022	2 023	2 024	Merknad
0 -50m ²	4 000	4 000	6 000	
50 -200m ²	6 000	6 000	12 000	
200 -400m ²	8 000	8 000	13 000	
400 -2 000m ²	12 000	12 000	17 000	
Over 2 000m ²	12 000 (+)	12 000 (+)	17 000	+2 000 kroner pr. påbegynte dekar

For saker som ikke krever markarbeid, se gebyrpunkt 1.10.

1.1.4 Oppretting av anleggseiendom

Gebyr som for oppretting av grunneiendom faktureres etter medgått tid. Minstegebyr kr 5 000.

1.1.5 Registrering av jordsameie

Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid. Minstegebyr kr 5 000.

1.2 OPPRETNING AV MATRIKKELENHET UTEN FULLFØRT OPPMÅLINGSFORRETNING

1.2.1 Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning

	2 022	2 023	2 024	Merknad
Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning	2 000	2 000	4 000	Pr. bruksnummer. kommer i tillegg til gebyr etter pkt.1.1.1 eller 1.1.2

1.2.2 Ved utsatt merking etter avholdt oppmålingsforretning

	2 022	2 023	2 024	Merknad
1 punkt	2 500	2 500	5 000	
Overskytende grensepunkter	500	500	1 000	Forutsetter merking ved samme forretning

1.3 AVBRUDD I OPPMÅLINGSFORRETNING ELLER MATRIKULERING

Dersom en sak blir trukket før den er fullført, må avvises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, betales en andel av tilhørende gebyr tilsvarende det arbeidet kommunen har eller må utføre.

Dersom saken trekkes før forretning er berammet, kreves det ikke gebyr.

Minstegebyr hvis saken er påbegynt, kr 5 000.

1.4 GRENSEJUSTERING

1.4.1 Grunneiendom, festegrunn og jordsameie

Gebyr fastsettes ut i fra aktuelle arealsats i tabellen under + tillegg pr. nytt grensepunkt for saker som ikke krever markarbeid, se gebyrpunkt 1.10.

	2 022	2 023	2 024	Merknad
0 -200m ²	6 000	6 000	12 000	
200 -400m ²	8 000	8 000	13 000	
400 -500m ²	10 000	10 000	14 000	

1.4.2 Anleggseiendom

Gebyr som for oppretting av grunneiendom faktureres etter medgått tid. Minstegebyr kr 5 000.

1.5 AREALOVERFØRING

1.5.1 Grunneiendom, festegrunn og jordsameie

Gebyr fastsettes av aktuelle arealsats i tabellen under + tillegg.

	2 022	2 023	2 024	Merknad
0 -200m ²	6 000	6 000	12 000	
200 -400m ²	8 000	8 000	13 000	
400 -600m ²	10 000	10 000	14 000	
600 -800m ²	12 000	12 000	15 000	

800 -1 000m ²	14 000	14 000	16 000	
1 000 -2 000m ²	16 000	16 000	17 000	
Over 2 000m ²				Gebyrsetter etter pkt. 1.1.1
Tillegg pr. overføring	2 500	2 500	2 500	

For saker som ikke krever markarbeid, se pkt. 1.10

1.5.2 Anleggseiendom

Gebyr for volumoverføring mellom anleggseiendommer faktureres etter medgått tid. Minstegebyr kr 5 000.

1.6 KLARLEGGING AV EKSISTERENDE GRENSE DER GRENSEN TIDLIGERE ER KOORDINATBESTEMT

	2 022	2 023	2 024	Merknad
1 til 2 punkt	4 000	4 000	6 000	
3 til 5 punkt	1 000	1 000	1 000	Pr. punkt
Grensepunkt utover 5 punkt	550	550	600	Pr. punkt

1.7 KLARLEGGING AV EKSISTERENDE GRENSE DER GRENSEN IKKE TIDLIGERE ER KOORDINATBESTEMT

Der grensen følger terrengdetaljer (t.d. steingjerde, fjellfot), regnes 25 løpemeter som ett punkt. Klarlegging av servitutter som medfører merarbeid, gebyrlegges etter medgått tid.

	2 022	2 023	2 024	Merknad
1 til 2 punkt	5 000	5 000	7 000	
3 til 5 punkt	1 200	1 200	1 200	Pr. punkt
Grensepunkt utover 5 punkt	650	650	700	Pr. punkt

1.8 PRIVATE GRENSEAVTALER

Gebyr fastsettes etter medgått tid.

1.9 OPPRETNING AV GRUNNEIENDOM, FESTEGRUNN OVER STØRRE SAMMENHENGENDE AREALER TIL LANDBRUKS-, ALLMENN FRITIDS-, OG ANDRE ALLMENNYTTIGE FORMÅL.

Gebyr fastsettes etter medgått tid. Minstegebyr kr 5 000.

1.10 SAKER SOM IKKE KREVER MARKARBEID

Dersom det ikke er nødvendig med markarbeid, betales gebyr med 65 % av gebyrsatsen i aktuelt pkt.

1.11 GEBYRER TIL STATLIGE ETATER

Der kommunen skal kreve inn gebyrer til statlige etater som f.eks. tinglysingsgebyr og dokumentavgift for saker etter dette regulativet, skal disse utgiftene viderefaktureres til rekvirenten. Vedr. utskrivning og innkreving av statlige og kommunale gebyrer, se pkt. 1.13.

1.12 GEBYR VEDRØRENDE UTTAK AV ANDRE OPPLYSNINGER

Kostnader som kommunen påføres i forbindelse med innhenting av relevante opplysninger i forbindelse med oppmålingsforretning, viderefaktureres til rekvirenten. Utskriving og innkreving av statlige og kommunale gebyrer, samt utgifter til uttak av andre opplysninger, skal skje samordnet.

1.13 URIMELIG GEBYRER

Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til de prinsipper som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene kommunen har hatt, kan avdelingsleder Geodata av eget tiltak fast-sette et passende gebyr. Avdelingsleder - Geodata kan under samme forutsetninger og med bakgrunn i grunnlagt søknad fra den som har fått krav om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.

1.14 BETALINGSTIDSPUNKT

Gebyret skal kreves inn etterskuddsvis. I spesielle tilfeller kan gebyret kreves inn forskuddsvis.

1.15 ENDRINGER I GRUNNLAGET FOR MATRIKKELFØRING AV SAKEN

Gjør rekvisenten under sakens gang endringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, reduseres ikke gebyret.

1.16 UTSTEDELSE AV MATRIKKELBREV

	2 022	2 023	2 024	Merknad
Matrikkelbrev	175	175	Se merknad	Satser iht. Statens kartverk

2 GEBYR FOR BEHANDLING ETTER EIERSEKSJONSLOVEN

Gebyr fastsettes etter medgått tid.

	2 022	2 023	2 024	Merknad
Saksbehandler seksjonering	1 000	1 000	1 300	Pr. time. Medgått tid rundes oppover til nærmeste time

Generelle bestemmelser/opplysninger.

Der fornyet søknad om seksjonering eller reseksjonering av et bruksnummer fører til godkjenning eller nytt avslag, skal halvparten av tidligere betalt gebyr komme til fratrekk dersom søknaden kommer til kommunen innen tre måneder etter dato for første avslag (Kommer ny søknad på et senere tidspunkt, skal det betales fullt gebyr).

Av oppmålingsgebyr beregnes det ikke mva.

Oppmålingsforretning over uteareal som inngår i en seksjon

Jfr. gebyrsatser i gebyrregulativ for forvaltningsoppgaver etter matrikkelloven, pkt 1.1.3, samt pkt 1.16 (utstedelse av matrikkelbrev)

Avbrudd

Dersom en sak blir trukket før den er fullført, må avvises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, betales gebyr tilsvarende det arbeidet kommunen har hatt.

Bygg og reguleringsplaner

Ramme for gebyrberegning:

Bygg og reguleringsplaner leverer tjenester både innenfor og utenfor det som omfattes av kommuneloven §15-1 og selvkostforskriften. Der hvor tjenestene faller innenfor regelverket praktiseres gebyrberegning etter selvkost. Se nærmere beskrivelse under hvert område.

Byggesaksgebyrer

Byggesaksgebyrene er vedtatt i bystyret som lokal forskrift x.11.23 (Høringsfrist på forskriften går ut 18.10.23). I forskriften er alt tekstlig vedtatt. Her, i betalingsatsene, tas det bare med økonomiske forhold.

Forskriften er lagt på høring uten satser, og vil suppleres med satsene som foreslås vedtatt her.

Makspris

Makspris pr. mottatt sak er 248 000 kroner (2022/2023 – 160 000 kroner)

Kapittel B - Byggesaker (Behandling av søknad etter pbl §§ 20-1,20-3, 20-4)

B 2 Behandlinger av søknader etter pbl § 20-1/§§ 20-3 og 20-4

Alle søknader betaler etter satsene i B3.

Reduksjoner fra B3 og maks satser for særskilte angitt tiltak som fremmes i egne søknader fremgår i tabellen her:

	2 022	2 023	2 024	Merknad
Dersom en byggesøknad etter kap. B3 avslås	5 000	5 000	10 000	Etter arealsatsene i B3
Driftsbygninger i landbruket omsøkt etter pbl § 20-3	maks 30 000 av B3	maks 30 000 av B3	30 000	
Driftsbygninger i landbruket omsøkt etter pbl § 20-4, b)	maks 10 000 av B3	maks 10 000 av B3	15 000	
Varig bruksendring etter pbl §20-1, d)	50 % av satsen i B3 for areal som skal endre bruk	50 % av satsen i B3 for areal som skal endre bruk	50 % av satsen i B3 for areal som skal endre bruk	
Tidsbestemt bruksendring etter pbl § 20, d)	25 % av satsen i B3 for areal som skal endrebruk	25 % av satsen i B3 for areal som skal endrebruk	25 % av satsen i B3 for areal som skal endrebruk	
Pbl § 20-4,a) Varig og tidsbestemt bruksendring fra tilleggsdel til hoveddel eller omvendtinnenfor en bruksenhet	3 000	3 000	5 000	
Pbl §20-1, g) oppdeling samt annen ombygging som medfører fravikelse av bolig	50 % av B3, maks 30 000	50 % av B3, maks 30 000	50 % av B3, maks 30 000	
Pbl §20-1, g) sammenføring av bruksenheter i boliger	3 000	3 000	3 500	
Pbl § 20-1,j) midlertidige bygg/konstruksjoner/enkle uisolerte prefabrikerte telthaller	betaler maks 30 000 av B3	betaler maks 30 000 av B3	betaler maks 30 000 av B3	
Pbl § 20-1, f) oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner	3 000	3 000	3 000	

B 3 Arealats

	2 022	2 023	2 024	Merknad
0 m2	5 000	5 000	10 000	
0 - 15 m2	7 000	7 000	10 000	
15 - 50 m2	9 300	9 300	13 250	+50 kr/m2 som overskrider 15 m2
50 - 200 m2			15 000	+140 kr/m2 som overskrider 50 m2
200 - 600 m2	35 900	35 900	36 000	+75 kr/m2 som overskrider 200 m2
Over 600 m2			60 000	+20 kr/m2 som overskrider 600 m2
over 10 000 m2	160 000	160 000	248 000	

B 4 Særskilte søknader

	2 022	2 023	2 024	Merknad
Endring av tillatelse uten økt bruksarial (pr. søknad)	3 000	3 000	4 900	

Igangsettingstillatelse (pr. søknad)	3 700	3 700	4 600	
Midlertidig brukstillatelse (pr. søknad)	2 000	2 000	3 400	
Ferdigattest	1 600	1 600	2 400	

Kapittel C – Delingssaker (behandling av søknader etter pbl, 20-4, d)

Kapittel C

	2 022	2 023	2 024	Merknad
Fradeling av tomt til byggeformål i der tomtedelingen er fastsatt i reguleringsplan	8 000	8 000	8 000	
Fradeling av tomter til byggeformål i der tomtedelingen er fastsatt i reguleringsplan, 2 eller flere tomter	12 000	12 000	12 000	
Fradeling av tomt til byggeformål, der tomtedelingen ikke fremgår av reguleringsplan	14 000	14 000	14 000	
Fradeling av tomter til byggeformål, der tomtedelingen ikke fremgår av reguleringsplan, 2 eller flere tomter	18 000	18 000	18 000	
Alle andre typer tiltak etter pbl § 20-1, bokstav m	8 000	8 000	10 000	

Kapittel D– Dispensasjon (behandling av dispensasjon jf. pbl § 19-2)

Dersom det er søkt dispensasjon fra flere bestemmelser skal det tas 100 % gebyr kun for den dyreste.

D 1 Fra kommuneplanens arealdel:

	2 022	2 023	2 024	Merknad
Dispensasjon			13 000	
Fra reguleringsplan, byggegrense mot vei			5 000	

Plansaksgebyr

Plansaksgebyret er vedtatt i bystyret som lokal forskrift x.11.23. Høringsfrist for forskriften er 18.10.23. I forskriften er alt tekstlig vedtatt. Her, i betalingssetningene, tas det bare med økonomiske forhold. Gebyret er utformet på nytt og er, på det fleste punkter, ikke direkte sammenlignbart med tidligere års gebyrer. For de av satsene som er sammenlignbare er dette kommentert (kommentarer i kursiv).

Behandling av reguleringsplan mv. (Plansaksgebyr)

P 2 Oppstartsmøte

35 000 kroner (2022/2023 - 34.000 kroner)

P 3 Reguleringsplan

Gebyr for behandling av reguleringsplan frem til behandling av planforslaget jfr. pbl § 12-11 er summen av grunnbeløp (P 3-1) og arealtillegg (P 3-2). I tillegg kommer eventuelt punktene

P 3-3, P 3-4 og P 3-5, disse beregnes med grunnlag i summen av P 3-1 og P 3-2. Maks pris er 456 000 kroner (2022/2023 - 630.000 kroner).

P 3-1 Grunnbeløp

150 000 kroner

P 3-2 Arealtillegg

Arealene vist til utbyggingsformål gir arealtillegg etter følgende sats:

Næring 7 kroner pr. m² BRA

Bolig 10 kroner pr. m² BRA

Fritidsbolig 7 kr pr. m² BRA

Andre byggeformål: 5 kroner pr. m² BRA

BRA beregnes ut fra maksimalt nytt byggbart areal ut fra BYA*etasjer -10 %.

Ny etasje beregnes pr. 3 meter byggehøyde.

P 3-3 Utbyggingsforslag i eldre fremtidige byggeområder som ikke er avklart i de to siste kommuneplanperiodene

+ 30 %

P 3-4 Utbyggingsforslag som ikke er i samsvar med kommuneplan, områderegulering eller

Kommunedelplan

+ 45 %

P 3-5 Plan med konsekvensutredning og/eller planprogram

+ 35 %

P 4 Endring av reguleringsplan som oppfyller kravene i pbl § 12-14, 2.ledd ("mindre endring"). Mer omfattende endringer av reguleringsplan gebyrlegges som ny plan etter bestemmelsene i P 3, P 3-1 til P 3-5.

Kun endringer i bestemmelser 25 000 kroner.

Alle andre endringer 35 000 kroner.

	2 022	2 023	2 024	Merknad
64200 - E 2-3 For de arealene på plankartet hvor det foreslås formål fastsatt i pbl § 12-5, unntatt formålene nr. 3 Grønnstruktur og nr. 5 LNF.	21 000	21 000	se over	Pr.daa i 22/23, endres til grunnbeløp 150 000 kroner
64200 - E 2-4 For de arealene på plankartet hvor det foreslås gitt hjemmel for oppføring av bygninger høyere enn grensen fastsatt i pbl § 29-4.	52 500	52 500	se over	Utgår
64201 - E 2-5 Tillegg for plan med konsekvensutredning	52 500	52 500	se over	Endres til prosenttillegg
64200 - E 2-6 Minimumspris/maksimumspris	115 000/630 000	115 000/630 000	se over	Maksimumspris reduseres til 456 000 kroner, ny minimumspris blir 150 000 kroner

64220 - E 3 Forslag til endringer, pbl § 12-14, 2.ledd. Areal som foreslås endret, mindre enn 2 daa.	20 000	20 000	se over	Endringer endres, vil koste 25 000 kroner eller 35 000 kroner etter hva slags endring
64221 - E 4a Forslag til endringer, pbl § 12-14, 2.ledd. Areal som foreslås endret 2,1 til 10 daa.	40 000	40 000	se over	Endringer endres, vil koste 25 000 kroner eller 35 000 kroner etter hva slags endring
64222 - E 4b Forslag til endringer pbl § 12-14, 2.ledd. Areal som foreslås endret større enn 10,1 daa.	60 000	60 000	se over	Endringer endres, vil koste 25 000 kroner eller 35 000 kroner etter hva slags endring
64230 - E 5a Oppstartsmøte. Fast gebyr for oppstartsmøte.	34 000	34 000	se over	Ny sats er 35 000 kroner

Kultur og inkludering

Arendal og omegn skøytebane

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Enkeltbillett familie	100	100	110	10	2 voksne og 2 barn.
Enkeltbillett voksne over 16 år	60	60	70	10	
Enkeltbillett barn	25	25	25		
Sesongkort voksne over 16 år	750	750	800	50	
Sesongkort barn	375	375	375		
Leie av skøyter	60	60	60		Pr. gang
Sliping av hockeyskøyter	60	60	70	10	Pr. gang
Sliping av lengdeløpskøyter	110	110	120	10	Pr. gang
2. gangs purregebyr voksne	100	100	110	10	Ingen endring

Bibliotek

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
1. gangs purregebyr voksne	50	50	55	5	
2. gangs purregebyr voksne	100	100	110	10	
1. gangs purregebyr barn	0	0	0		
2. gangs purregebyr barn	0	0	0		
Etter 2. purring blir det sendt ut erstatningskrav.					

Purregebyrer er ikke å regne som en ordinær inntekt men et virkemiddel for å sikre omløp av samlingen. Størrelsen på gebyret tilpasses det vi ser i andre biblioteker, og utviklingen nå er at stadig flere avviker purregebyrer helt.

Leie av lokaler – Arendal bibliotek

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Auditoriet innenbys foreninger og organisasjoner	350	350	400	50	Tillegg 750 kroner for bruk av høyttaleranlegg og videokanon.
Auditoriet utenbys lag og næringsliv	840	1 000	1 000		
Bruk av høyttaleranlegg, mikrofoner og/eller projektor	750	1 000	1 000		
Kursrom-næringsliv, pr time	840	1 000	1 000		Pr. time

Ingen økning for lokale lag og foreninger, egne takster for Arendalsuka

Bomuldsfabriken

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Inngangsbilletter:					
Voksne	-	90	100	-	
Student/honnør	-	Fri entre	Fri entre	-	
Barn/unge	-	Fri entre	Fri entre	-	
Billedkunstnere	-	Fri entre	Fri entre	-	
Torsdager	-	Fri entre	Fri entre	-	

Gruppeomvisninger:					
Dagtid: 09:00-16:00	-	950	1 000	-	
Kveldstid: 17:00-23:00	-	1 500	1 600	-	
Utleie lokaler:					
Foredragssal dag: 09:00-16:00	-	2 000	2 150	-	
Foredragssal selskap/kveld: 17:00-24:00	-	4 000	4 300	-	
Verksted dag	-	2 000	2 200	-	
Verksted kveld	-	4 000	4 300	-	

Kulturkammeret

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Møterom (Celle 1-3)		500	0		Kommunal virksomhet pr. time (ikke relatert til målgruppen)
Møterom (Celle 1-3)		3 500	4000	500	Kommunal virksomhet pr. dag (ikke relatert til målgruppen)
Spesialrom (Smia, Kraftverket Kafe, Klangkammeret, Drivverket)		450	750	300	Kommunal virksomhet (med fokus på målgruppen) Tilretteleggingsgebyr på 450 kr pr time med mindre leietaker ønsker å gjøre dette selv. Vi beregner 2 tilretteleggingstimer pr arrangement. Utover dette er det ikke kostnad for leie pr time/dag.
Spesialrom (Smia, Kraftverket Kafe, Klangkammeret, Drivverket)		700	1000	300	Kommunal virksomhet pr. time (ikke relatert til målgruppen)
Spesialrom (Smia, Kraftverket Kafe, Klangkammeret, Drivverket)		4 900	5000	100	Kommunal virksomhet pr. dag (ikke relatert til målgruppen)
Spesialrom (Smia, Kraftverket Kafe, Klangkammeret, Drivverket)		900	1500	600	Andre aktører (stat, fylkeskommune, privat, kommersiell) pr. time
Spesialrom (Smia, Kraftverket Kafe, Klangkammeret, Drivverket)		6 300	7500	1200	Andre aktører (stat, fylkeskommune, privat, kommersiell) pr. dag
Kraftverket Scene/Hjertekammeret		450	1500	1050	Kommunal virksomhet pr. dag (med fokus på målgruppen). Kun tilretteleggingsgebyr.
Kraftverket Scene/Hjertekammeret		700	1000	300	Kommunal virksomhet pr. time (ikke relatert til målgruppen)
Kraftverket Scene/Hjertekammeret		4 900	6000	1100	Kommunal virksomhet pr. dag (ikke relatert til målgruppen)
Kraftverket Scene/Hjertekammeret		1 000	1750	750	Andre aktører (stat, fylkeskommune, privat, kommersiell) pr. time

Kraftverket Scene/Hjertekammeret		7 000	8750	1750	Andre aktører (stat, fylkeskommune, privat, kommersiell) pr. dag
Kraftverket Scene/Hjertekammeret		400	500	100	Preprod/konsert/forestilling: Andre aktører eks. teknikere pr. time
Kraftverket Scene/Hjertekammeret		2 800	8750	5850	Andre aktører eks. teknikere pr. dag
Leie av teknisk personell pr. time eks mva		650	1000	350	

Kulturskole

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Vokal-/instrumentundervisning	1 950	1 950	1 950		Pr. halvår
Visuell kunst	1 950	1 950	2 075	125	Pr. halvår
Scenekunst/drama	1 950	1 950	2 075	125	Pr. halvår
Korall kor	1 000	1 000	1 050	50	Pr. halvår
Aktivitetsgrupper på Helsestasjonen og institusjoner	5 850	5 850	6 200	350	Ved salg av inntil en klokke time.
Instrumentkarusell pakke	17 550	17 550	18 700	1 150	Pr. halvår
Instrumentkarusell ind.	1 000	1 000	1 050	50	Pr. halvår
Leie av instrument	500	500	550	50	Pr. halvår (Eks moms)
Søskenmoderasjon/deltakelse i flere aktiviteter	25 % red.	% red.	25 % red.		
Instruktørtjenester aspirantkorps, juniorkorps, Arendals Unge Strykere en klokke time pr uke	5 850	5 850	6 200	350	Pr. halvår
Makspris per familie med samme betalere	9 000	9 000	9 550	550	Pr. halvår
Samspillgrupper	1 000	1 000	1 050	50	Pr. halvår
Salg av dirigentjenester til voksenkorps					90 % av lønnsutgifter
Salg av dirigentjenester til skolekorps					75 % av lønnsutgifter

Bevillingsgebyr

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Skjenkebevilling – minstegebyr pr. år	5 500	5 800	1)		
Salgsbevilling – minstegebyr pr. år	1 760	1 850	1)		
En enkelt bestemt anledning	5 500	5 800	1)		
Liten enkeltanledning	780	790	820		
Ambulerende skjenkebevilling pr. gang	400	420	1)		

1) Oppdateres i desember

Gebyr for prøver

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Kunnskapsprøven	400	400	1)		Pr. prøve
Etablereprøven	400	400	1)		Pr. prøve

1) Oppdateres i desember

Gebyr for vigsel

	2024	
		Beløp
Vigsel på kommunens fastsatte lørdager, Arendal rådhus	Fast sats	2 500
Vigsel innenfor ordinært vigselstilbud, mandag - fredag kl. 9 - 15:		
Brudepar med folkeregistrert adresse i kommunen	Fast sats	0
Brudepar bosatt i utlandet	Fast sats	0
Brudepar med folkeregistrert adresse i andre kommuner enn Arendal kommune	Fast sats	1 000
Vigsel lørdager utenfor kommunens ordinære lørdagstilbud	Fast sats	7 000

Brann

Østre Agder brannvesen

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Alarmavgift til brannvesen ved direkte alarmtilknytting:				3 %	
Med sprinkelanlegg	7 704	7 935	8 173	3 %	
Andre alarmanlegg	7 704	7 935	8 173	3 %	
Privatbolig Arendal kommune			4 086		
Tilknytningsavgift alle anlegg	3 852	3 968	4 086	3 %	
Endringsgebyr for alarmkunder			750		
Utrykking til unødige alarmer:					
Bedrifter, institusjoner og andre med overføring av alarm tilknyttet 110-sentralen.	6 446	6 639	6 838	3 %	
Utrykking til helårsboliger med automatisk brannalarm	3 843	3 958	4 076	3 %	Gjelder der ØABV har tegnet avtale om utrykking med vaktsselskap. 3,26 x RI
Utrykking til støtte for kommunal omsorgsetat samt andre tjenester som ikke anses som akutt og livstruende.	6 446	6 639	7 050	6 %	Gjelder hjemmesykepleietjenesten, helsetjenesten m.fl. Lik sats som annen bistand helse.
Utføring av tjenester og oppgaver:					
Ansatt/mannskap pr. anvendt time (min 1 time) inkl. kjøring	1 056	1 088	1 121	3 %	Endret til min. 3 timer (KS satser)
Utrykkingskjøretøy pr. time. (Min 3 time)	740	762	785	3 %	Endret til min 3 timer
Båt pr. anvendt time. (Min 3 time)	633	652	672	3 %	
Småutstyr/verktøy pr. anvendt time. (Min 1 time)	211	217	224	3 %	
Bark pr. sekk	116	290	305	5 %	
Absorbent pr. sekk	296	200	210	5 %	
Engangslenser med skjørt (til opptak av olje) 25 m	6 335	6 525	6 852	5 %	
Engangslenser 25 m	4 223	4 990	5 239	5 %	
Feiertjenester:					
Feiergebyrer	280	280	320	14 %	Gjelder Arendal. Unntatt MVA.
Feiertjenester som ikke er lovpålagt:	659	679	699	3 %	Timepris inkl. kjøring
Kamerakontroll på skorstein/pipe	804	828	853	3 %	Pr. kontroll
Fresing av skorstein/pipe pr time	740	762	785	3 %	Pr. mann
Opplysninger til eiendomsmegler	317	327	337	3 %	

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Kontroll av nyinstallert ildsted i eksisterende bolig	1 028	1 059	1 091	3 %	
Utleie av materiell og utstyr:					
Motorsprøyt pr. time	412	424	474	12 %	Eksklusiv drivstoff
Lensepumpe pr. time	507	522	538	3 %	
Brannslange pr. lengde (25m) pr døgn	106	109	350	221 %	10 % av ny brannslange. Justert iht. markedet for øvrig.
Leie av Bronto skylift pr time	2 640	2 719	2 855	5 %	
Vannstøvsuger pr. time	507	522	538	3 %	Eksklusiv drivstoff
Undervisning, kurs og øvelser:					
Slokkeøvelse, varme arbeiderkurs	310	319	330	3 %	Per person. Ved under 10 deltakere tilkommer oppstartskost på 500 kroner
Slokkeøvelse, varme arbeiderkurs - lærlinger/elever			250		Per person
Kurs i systematisk brannforebygging for eier og bruker (tidligere brannvernlederkurs) 7,5 timer.	2 560	2 637	2 716	3 %	Pris pr person inkl. undervisningsmateriell, lunsj/bevertning.
Nettkurs i systematisk brannforebygging for eier og bruker (erstatte overnevnte 7,5 timers kurs)			1 700		Mulig oppstart 2024
Grunnleggende brannvernkurs med slokkeøvelse (2-3 t.)			7 000		Per kurs, inntil 25 deltakere
Praktisk slokkekurs (1 time)			350		Per person
Tilrettelagt kurs for bedrifter			1 200		Per instruktørtime. Antall timer avtales spesifikt.
Dykkelederkurs			25 750		Mulig oppstart 2024
Kontroll av håndslukkere:					Sjekk av manometer og pulver, med attestasjon
Alle apparatyper	159				Utføres ikke for privatpersoner lenger
Kommunale bygg	106	109	115	5 %	
Periodisk trykktesting	475	489	514	5 %	
Annet:					
Nedbrenning av hus	46 370	47 761	49 194	3 %	Egen øvelse for ØABV
Leie av ATV Polaris 6-hjulung (på tilhenger med tilhenger)	2 640	2 719	2 801	3 %	Døgnpris

Priser er eks. mva med mindre annet er spesifisert. Kurs/undervisning: Priser gjelder kurs på Arendal og Risør stasjon. Kjøretid (timepris 800,-) til andre steder kommer i tillegg.

Vitensenteret

Vitensenteret Sørlandet

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Barn u/2 år	Gratis	Gratis	Gratis		
Barn	130	130	130		2 -15 år
Voksen	130	130	130		
Årskort barn	520	520	520		
Årskort voksen	520	520	520		
For øvrige priser ved Vitensenteret henvises det til nettsiden.					

Arendal voksenopplæring

Voksenopplæring norskkurs og prøver

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Kveld 6 t/uke	6 000	6 180	6 400	3,5	Pr. semester - Varighet 12 uker
Kveld 6t/uke			3 200		Pr semester 6 uker
Kveld 3 t/uke	3 600	3 700	3 800	2,7	Pr. semester - Varighet 12 uker
75 timer samfunnskunnskap		5 700	5 900	3,5	Pr. kurs
Nettkurs	4 500	4 600	4 700	2,2	Pr. semester
Nettkurs			3 000		12 uker
Kveld 3 t pr uke			2 000		Pr semester 6 uker
Samfunnskunnskapsprøve	850	900	940	4,4	
Statsborgerprøve	850	900	940	4,4	
Norskprøven, muntlig del	850	900	1 000	11	
Norskprøven, skriftlig 3 deler	850	900	1 200	33	
Norskprøven, delprøver	450	470	500	6,3	
Norskkurs dagtid 15 timer	10 300	10 600	11 000	3,7	Pr semester
Norskkurs dagtid 20 t	13 700	14 100	15 000	6,3	pr semester
Norskprøven, skriftlig og lytte C1	1 000	1 030	1 100	6,7	Pr. prøve
Norskprøven, lese og muntlig C1	1 500	1 545	1 600	3,5	Pr. prøve
Akademisk norsk		11 100	11 500	3,6	pr semester
Forberedende vgs			20 000		pr semester

Norskprøvene har den største økningen grunnet sammenligning med nærliggende kommuner.

Arendal Eiendom KF

Betalingssetser kommunale bygg og anlegg

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Lag og foreninger i Arendal kommune	-				Vedtatt av bystyret 20.06.2013
Kommersielle/private/utenbys:					
Grupperom/klasseom o.l. inntil 100 m2	200	210	220	4,7 %	Pr. time
Gymsaler o.l. inntil 300m2	250	260	270	3,8 %	Pr. time
Idrettshall/utendørsanl. 300 m2	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Spesialrom (musikkrom, kjøkken o.l.)	200	210	220	4,7 %	Pr. time
Svømmebasseng 12,5 m	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Svømmebasseng 25 m	370	380	390	2,6 %	Pr. time
Grendehus Stuenes skole, amfi med mer	550	560	570	3,8 %	Pr. time
Grendehus Roligheden skole, amfi	550	560	570	1,8 %	Pr. time
Grendehus Roligheden skole, amfi, kantine	1 100	1 200	1 300	8,9 %	Pr. time
Depositum nøkler/nøkkelkort	650 – brikke Nøkkel 1500	750 –brikke Nøkkel 1600	850-brikke Nøkkel 1 700		
Dersom byggdrifter på grunn av leietakers forhold må møte utenfor vanlig arbeidstid, faktureres leietaker, uavhengig av gratisprinsippet. Det samme gjelder dersom leieforholdet medfører økte renholdskostnader. (Manglende rydding, fjerning av søppel, etc.)					
	Hverdag etter arbeidstid 2022	Helg 2023	Helg 2024	Hverdag etter arbeidstid 2023	Hverdag etter arbeidstid 2024
Pris for fremmøte byggdrifter pr. gang	2 000	1 500	2 200	2 100	1 600
Pris renhold pr. påbegynte time	1 200	900	1 400	1 300	1 000
Dersom bygget forlates med åpne/ulåste dører eller vinduer faktureres 2 000 kroner i tillegg.					

Stinta Svømmehall

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Barn under 16 år	35	40	45	12,5 %	Pr. gang
Pensjonister/student	45	50	55	10 %	Pr. gang
Pensjonister/student	330	340	350	2,9 %	Klippekort 10 klipp
Voksen	55	60	65	8,3 %	Pr. gang
Voksen	425	440	450	12,5 %	Klippekort 10 klipp

Betalingssetser Arendal idrettspark/Sparebanken Sør Amfi

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Flerbrukshallen - begge baner	2 000	2 100	2 200	4,7 %	Pr. time
Flerbrukshallen - Bane 1	1 100	1 200	1 300	8,3 %	Pr. time
Del A	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Del B	310	320	330	3,1 %	Pr. time

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Del D	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Flerbrukshallen- Bane 2	1 100	1 200	1 300	8,3 %	Pr. time
Del A	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Del B	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Del C	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Oppvarmingsflata	600	610	620	1,6 %	Pr. time
Turnhallen u/utstyr	2 000	2 100	2 200	4,7 %	Pr. time
Tennishallen	3 000	3 500	3 600	2,85 %	Pr. time
Bane 1	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Bane 2	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Bane 3	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Bane 4	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Møterom:					
104 - Blokk - 60m2 - 20pl.	310	320	330	3,1 %	Pr. time
204 - Rundvandt - 74m2 - 32pl.	310	320	330	3,1 %	Pr. time
205 - Airball - 56m2 - 24pl.	310	320	330	3,1 %	Pr. time
206 - Zorro - 56m2 - 24pl.	310	320	330	3,1 %	Pr. time
207 - Bøtte - 93m2 - 30pl.	400	410	420	2,14 %	Pr. time
215 - 2 min - 70m2 - 20pl.	310	320	330	3,1 %	Pr. time
Baner og møterom leies kun ut pr. time. Ved leie ut over 12 timer og/eller døgn, vil Arendal Eiendom KF fastsette en pris i hvert enkelt tilfelle.					

Heis til Fløyheia - utenom ordinære åpningstider

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Årskort	500	550	600	2,0 %	Tilgang i 1 år
Månedskort	75	100	125	2,5 %	Tilgang i 1 måned
Døgnkort	25	30	35	16, %	Tilgang i 1 døgn

Gebyr - eiendom

	2022	2023	2024	Økning	Merknad
Adm. gebyr ved salg av tilleggsarealer/frikjøp festetomter	2 000	2 500	2 600	4 %	Administrasjonsgebyr, kommer i tillegg til kjøpesum/frikjøpssum